

ST
AN

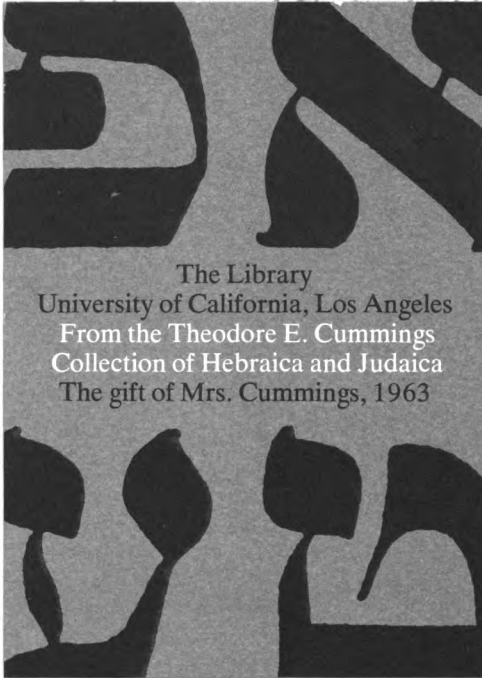
9

124

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

A 000 001 391 2

בית הבחירה
פירוש על פרקי אבות

עם

פתיחה גדולה

כוללת

סדר הקבלה מאדם הראשון עד אנשי כנסת הגדולה
וסדר תנאים ואמוראים

עם שלשלת רבנן סבוראי והנאונים ויחוס הרבנים והחכמים בארץ וארץ עד
זמן ה' אלפים וס' ליצירה

לרבנו מנחם בר שלמה מפרפיגנאן זצ"ל

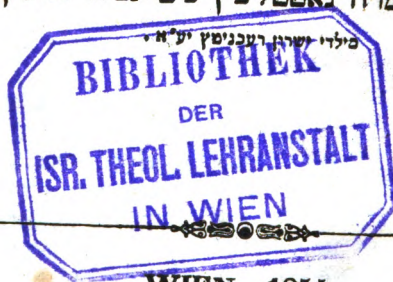
מכונת כספים

הרב המאירי

יצא שנית לאור מצד יוקר מציאותו עם תולדות המחבר וקורות ספריו

סוף

זלמן בן מרדכי גאמטליב'ן כ"ס נב"ת שטערן.

WIEN, 1854.

Druck und Verlag von Adalbert della Torre.
(vormals v. Schmid'sche Buchdruckerei.)

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL. 773-936-5000
FAX 773-936-5001
WWW.CHICAGO.EDU

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL. 773-936-5000
FAX 773-936-5001
WWW.CHICAGO.EDU

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL. 773-936-5000
FAX 773-936-5001
WWW.CHICAGO.EDU

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL. 773-936-5000
FAX 773-936-5001
WWW.CHICAGO.EDU

הקדמת

המתקן והמסדר והמוציאו לאור.

הספר מכונה בית הבכירה, פי' על פרקי אבות עם הפת יחה הנדולה כוללת סדר דורות הקבלה תושבע"ם מאדם ועד אנשי כנסת הנדולה סדר תנאים ואמוראים בשני התלמודים בבלי וירושלמי ויהם הנאונים ורבנים סבוראי ושלשלת הרבנים מרי דאורייתא והחכמים והפייסנים ממדינת ספרד וצרפת עד שנת ס' לאלף הששי, אשר אנכי נותן היום משוכלל בכל מיני יפוי הדפוס בידי הקוראים הנעימים דורשי מדע ואוהבי תורת חכונ"ל, הוא אחד הספרים היקרים הן מצד נפלאות ענינו ופנימיותו הן מצד יקרת מציאותו והן מצד גדולת מחברו ח"ה הרב דון וידאל שלמה שמו בקדושה ר' מנחם בר שלמה מפר פיננאן הנקרא בשלוח הרב המאירי, היה תורני ורב גדול בתלמוד ופסקי דינים חוקר נפלא בטבעיות ואלהות מדקדק וספרש עצום בספרי תנ"ך ומגדד דווקן בחסרות ויתרות, והיה אחד מגדולי המחברים בזמן הרש"א בארץ פרוכ'נצא, ולא אתרחק להלאה מן האמת אם אומר שחיה ה' אחד שה' יכול למלאות מקום הרמ"ם בספריו, אך לדאבון נפש כל מכירו ואוהב תורה ומדע, לא הצליח שנתפשו ספריו בכל ארצות הגולה ועליו נאמר המאמר המוני הוזכר בזהר פ' נשא הכל תלוי במזל אפי' ספר תורה שבהיכל, ולכן ה' סמיר ונעלם מרוב חכמי ישראל, וישנו לומדי תורה שכמעט השם רב המאירי מור להם עם כי הרב בעל מדרש שמואל מזכירו הרבה פעמים.

הספר הזה ה' גנוז בכ"י בבית מדרשו של הרב הנאון ר' חיים פאלאני נר"ו בעיר סלוניק והותנו כמוהרר יעקב רבי צהר לפני מותו שישתדל להוציאו לאור בדפוס וכן עשה ויצא לאור עולם בעיר ההוא בשנת תק"פא לפ"ק, והוסיף עליו עוד פ' על פרקי אבות מלאכת עצמו, וציון כל המקומות מש"ס בבלי וירושלמי ומדרשים המובאים לרוב מהרב המחבר ולפעמים בין הפרקים באור לדבריו והערות שונות, והנה גם אחר זה ה' יקר במציאות כי חוק שהמנהג הוא בערי טורקיא להדפיס מרי' מספר גס אלה נשרפו כאשר יצא האש מן הבית ההוא שמונחים שמה לכן יקר הוא במציאות אצלנו. והנה מקורב בא הנר"ו ידי הרב המופלג מרה"נחמן נתן קורוניל ש"ד מירושלים הקדשה תר"כ והביא אותו בחיקו וקניתי מכנו במחיר גדול אשר השית עליו והרימתי קדש לחביאו לבית הדפוס להפיצו בין חכמי ישראל להנות מאור המחבר הזה שהיה גנוז ונעלם מעיניהם עד היום הזה. וזה משפט הספר ומעשהו, את הפי' של הרב ר"ח פאלאני הנזכר הסרתיו כלו כאשר הוא גדול הכמות ואיכותו איננו לפי דעת חכמי הפשוט והבאור במדינתנו גם מה שכתב בין הפרקים בתוך דברי המחבר תחת שם א"ה (ר"ת אמרה מגינה) לא הנחתי כלו רק מעט אשר מצאתי נכון ומוכרח, ולא אתלבש בטלית שאינו שלי וגם לא אעבור על לא תנוול דל, לכן תקנתי כל מה שהוא חבונת כפיו של החכם הנזכר באותיות קטנות מוקפות משני חצי עגולים להיות נכרים ונזכרים לכל קורא ד"מ כל הציונים מבבלי וירושלמי ומדרשים ועוד כהנה הערות שונות, מלאכה גדולה ונפלאה וראוי הוא לאותו אצטלא ויקרא עליו שמו לזכרון עולם.

ואנכי כאשר זכיתי להיות בידי סנין כספי רוב ספרי המחבר הן הנדפסים

הקדמת המתקן והמסדר והמוציאו לאור

הן עודם בכ" ונצאנו וראיתי תוצאות ומובאיו, כתבתי בראשו תולדות המחבר וקורות ספריו בסיוול ארוכות וקצרות להודיע מעלת הרב הגדול הזה וחיבתו ספריו, ובסוף הספר מאסף תיקונים והוספות קראתי תקוני המשניות, ותקוני הפתיחה קראתי דלת הפתח והכל כיד השם עלי השכיל מלא אברך את נפשי לאמר כי באתי עד קצו כי זה א"א בענינים בכמו אלה התלמידים בחסרון ידיעה וקריאה בספרים הרבה ולפעמים בהשערות תליות באיר ולעין בספרים מה שאינם נמצאים בב"מ וקשה מאד להשיגם מה שהוא לאחר בנקל בדרך מקרה שהוא נמצא במקום שישינו שם עקד גדול מספרים שונים וזכרמה לזה, אנכי עשיתי את שלי, מה שידעתי הודעתי ואשר נעלם ממני יצא אחר הידוע יותר לשער קרוב להאמת וספרים רבים בלתי ראוי עיני פתוחים לפניו.

גם הוספתי לפירוש פנים המשניות למען יהי כלי שלם ללמוד מתוכו פרקי אבות בשבתות הקיץ כמצה עליוטפי הפוסקים אשר מפיחם אנן חיים, ולהשלים נוסחאות המשניות והגרסאות עשיתי לו מסגרת סביב, הנהות מפ' מלאכת שלמה שהעתיק כל הנוסחאות מהרב ר' יוסף אשכנזי הנודע לבעל פנקד ומרגיה בנוסח המשניות ודבריו מקובלים מחכמי דור דור ודורשי הוכירו לטוב ולדבר נפלא הרב ת"ס (במס' פאה פ"א מ"ג), ולמען תדע מי הוא בעל מלאכת שלמה הנזכר וכי הוא בעל מלאכה שנוכל לסמוך עליו ועל דבריו אאריך מעט בספורי הרב המהבד מ"ש הוא הרב מהר"ר שלמה עדני כמ"ש הרב חיד"א (בש"ה) מערכת הגדולים דפוס וילנא אות ש' "חד מרבנן קשישא בעה"ק חברן ת"ז תלמיד מהר"ר בצלאל אשכנזי והרב הרח"ו זצ"ל ותחילתו פער' תימן מעיד איוול שקורין בנעא חבר חבור גדול על המשניות וקראו מלאכת שלמה וכו' וחבר הספר שנת שפ"ב והרב חזון נחום כותב בספרו פ"כ לאחר קדוש וביצא והן דברי הרב הנזכר כאשר בחנתי כמה פעמים עכ"ל, עודנו בכתובים ולא נעשה ממנו שום העתק והוא בכתב עצם יד המחבר עצמו והוא אותו שראת הרב חיד"א אנכי ראיתי ביד הרב ידידי רנ"ק הנזכר עינתי בתוכו ומצאתיו כלי חפץ לא ישקל זהב מחירו ושם נמצא על כל משנה ומשנה על כל ששה סדרים הנהות מה"ר יוסף אשכנזי, ידידי הנ"ל במרבו העתיק אותן הנהות על פרקי אבות וגם קצת דבורים מהרב מהר"ש חמלנאלי להביא ההנהגה מ"ו ונתן אותם לי במתנה לחלקם בעקב ולהפיצם בישראל. על פרק ר' ספחתי פ' ר' עובדי' מסורנו נדפס במחזור מנהג דומא! הדפס בלונא שנת ש"א למען יהי שלם להשתמש בו בשבתות הקיץ כי הרב הפאירי לא כתב על זה הפרק כלום.

ובכן אמ"ם בברכה ובבקשה מכל קורא ומעין בפי' זה ובסדר תנאים ואמוראים ותרכה ידיעתו וימצא נחת בדבריו שאל ישכח לברך את האמן הישיש הרב המופלג מו"ה חיים פאלאני מעו"ב סלוניק אשר הוציאו לאור פעם ראשונה ולולא הוא, הי' נעלם עד היום כי לא נמצא ממנו בכל העולם העתק אחר. אף הרב אזולאי לא ידע אותו מעולם כאשר אכתוב לקמן, גם את הארון דעלל שאר העדמים אל תשכח כי בהשתדלותו ולאחבתו לחכמי ישראל איננו חס על ההוצאות למען העניק במלאכתו בספרים יקרים את חכמי ישראל ודורשי לשון עברי, השם יברך את עמי ישראל בשלום והחכמים ודורשי מדע נפרט.

תולדות

הרב רבנו מנחם בר שלמה המכונה הרב המאירי וקורות ספריו .

מיום שגלו אבותינו מארצם והלכו מעם לעם ומארץ לארץ, לא מאסו בחכמות וצמדעות הבודדות בעולם צעתיים שונים מזמן לזמן וכאחד העמים המלומדים גם הם לקחו חלקם ועשו מהן מעשמים לעוררתו הקדושה, וכל דרשותיהם צהלכות והאגדות נראה דרך שימושם בחכמות העיוניות וההגיון כאשר מלאנו הים התלמוד מלא מאלה על פני כלו, ומיום שגדורו הישמעאלים צלמונתם וצלכותם על הרצה ארלות התצל והעתיקו ספרי היונים ללשונותם צלרלותיהם, גם אבותינו תחת ממלכתם היו כאשר מהם מפורסמים צמדעות, כגורע מרוב גאוני צצל ורצני ארץ ספרד המפורסמים לשם ולתהלה שהניחו צרכה אחריהם עד היום הזה, ולא השאירו אף ברבר קטן שלא לקטו צילקוטיהם, מקורות יודעי העתים ותולדות החכמים מדור דור לא הניחו יריהם ואחו צכן וכתבו לדור אחרון זכרון חייהם ותהלכותם צלרץ והטלטולים וההפכות הימים מזמן לזמן, וכל מלאכתם צמלכת מחשצת צתורה וצחכמה הכל צהשכל צדעת וצסדר נכון מהקל אל הכבד ומהקודם אל המאוחר כפי השתלשלות הענין להיות מלאכה שלמה ותמה צלי חסרון ודופי, אך מיום שעלה הכורה הוא המלך פערדינאנד והמלכה איזבל על העיר דימון וטוליעולא מקום מושב ממלכת הערציים והמדעות ונשצע צלי התרה והפרה עולמית ע"פי עלת הכומר טורקומאדל לרגש הערציים וגם היהודים וכל מי שאינו רואה להאמין צלמונתו, וכן עשה כלם גרש אותם ויכוס ויכתום עד חרמה, מיום ההוא והלאה נפלה עטרת תפארת חכמי ספרד והלכו צגולה לבולה גם החכמות והמדעות הלכו הלך וחסור מיום ליום ועסקו רק צהלכות ופסקי תורה זה אי' הכרח תלך כי לולא כן לא נשאר שריד ופליט מהתורה ודיניה מחמת חמת המלך אשר העיק עליהם תמיד צעולו הכבד לעזוז אמונתם ולדבוק צלמונה אחרת מודר להם, וכן צכל יום וצזמן לזמן נכרתו החכמות השמוסיות מפי רוב חכמי ישראל, מיריעת קורות הימים ותולדות הזמנים לא ידעו דצך מה ואף צלות ענין שעסקו צו תמיד כמו צתלמוד ופוסקים לא ידעו דרך השתלשלות הקצלה מדור דור וסדר תנאים ואמוראים וענין תסורה הלכה למשה מסיני. מפה לפה, קראו ועיינו צספרים מגדולי חקרי לצ ולא ידעו מצטן מי ילאו, ולפעמים אף שהם לא שמעו מעולם, והקלקול שגול מזה דצה היא, כי ע"י חסרון ידיעה זו נעלם מרוב חכמים והעוסקים צתורה הרצה ספרים שהמה הברחים לדעתם ולעיין צזה, אף אם המה צעולם אינם יודעים למען יוכלו להשתדל להמליאם ליום, והראוי לזה הוא הרצ ר' מנחם צר שלמה הנקרא הרצ המאירי ז"ל, הרצ הגדול הזה הראשון צגדולה צתורה וצחכמה אחד הדמצ"ס, נעלם עד היום הזה מרוב הכומדים והיושצים על מדין לפסוק עפ"י התורה שידושה לנו מחכמינו הראשונים, ולא זו צכלד כי ספריו וחצוריו נעלמו מהם אף גם שמו לא נודע להם, ואצבי צציתי עם הרצה לומדים והסוקדים על דלתות התלמוד וצמפרשו ואמרו לי שלא שמעו את שמה הרצ הזה ולא נודע להם מעורם שהוא מחצ' ספרים וכאחד הגדולים אשר צלרץ, לא ידעו מי הוא ומי אציו.

על צצרהם וחסרון ידיעתם יחס לצצי וקנל קנלתי לו ולתורתו וגמרתו אמר כאשר עלה צדעתי להמליא לאור פירושו לפרקי אצות עם הפתיחה הגדולה מסדר תנאים ושלשלת הרצנים, לעשות עטרה לראש זה הפירוש ולכתוב תולדות

**

Beth Habchirah

הרצ המחדר וחזונות כפיו אשר פעל ועשה כל זמן היותו על הארץ, וחשדתי כי אני קרוא לזאת המלאכה יותר מאיש אחר, לא צאשר חכמתי מכל אדם, ידעתי את כך ערכי, רק צעזור זאת כי זכין לי מן השמים ורוד ספרי הרצ הזה צאו לידי צמחוד כספיו וציותר ספרו הגדול והנצחר צית הצחירה פסקי הלכות על ל"ו מכתות הנהגות צומן הזה עדונו צכ"י, והי' ציכלתי לאסוף הערות הערות מפעלוהיו ותכונותיו ומשאר ספריו אשר חזר ואגברתי כלם צאגרת והיו לאחדים צידי. אחר זמן מכרתי הקצן הנזכר צלירוף עוד מאה ואחד עשר קוצלים דברים יקרים וצלתי נודעים אל אולר ספרי הדוכסיה צפארמא נוסף על אולר ספרי די רוסו הגנחים שמה. צעוד היתה צחיים צייתה המלכה השולעת שמה ה"ה מאדירא לאחיה צת המלך פרנץ הראשון ואשת הענך הגדול נאפאלעאן כ"ע, והיא צענמה וצנצורה קיימא את שער המכר מהספרים הנזכרים צשנת תר"ו לפ"ק, וע"פי צקשת שומרי העקד בחבתי רשימה לאלה הקוצלים רשימה ארוכה ומצורה למען דעת ע"י ענן כל קצן ומחזרו הכל צאר העיז, ונקראה על שמי כיודע לכל מי שיצא שמה לצקן קצן אחד מאלה הנוספים על קוצלי די רוסו, והנה אעתיק הנה מהרשימה הנ"ל מ"ש מזה הקצן דהיינו על ספר צית הצחירה והוספתי מעט הנה והנה מה שנודע לי עתה ע"י השקידה צלמודים האלה צומן הכול ער היום הזה מה שלא נודע לי אז, ומזה יסתכל וימנך תולדות הרצ הזה והודעת שאר ספריו אשר חזר ועוד מה שכול הכרח לדעת מזה הענין, ואלה דברי שם עם ההוספות והערות אשר הוספתי עליהם כעת.

Cod. I. קבץ א' חצי קלף וחצי נייר

שם) בית הבחירה פסקים על שלשים ושש מסכתות, להרצ דצנו מנחם בר שלמה לבית מאיר (סתם המאירי) או ע"פי שמו הפרוצנינאלי דק ויראל שלמה מפרסיניאן, צלתי דפס ולא נמלא שלם צכל חלקיו רק זה צלצד והוא יחיד צעולם.

כתבתי רשימה לאלה הקובצים וכו' זה שער הרשימה "רשימה ממאה ועשרה עשר קוצלים כ"י וחלקים למאה ותשעה עשר כרכים אשר קנתם העקד הדוכסיה צפארמא צשנת תר"ו לחלק השני ליצירה תחת ממשלת וצרשיון המערוניתא מחרי"א לחורזיה צת מלך וקיסר חויסטריואה פראנצסקוס הראשון, נוסף על קוצלי די רוסו סי אשר צצר ערונים ושומרים שמה, כוללת תוכן הקנאים ענייניהם הפנימי והחיצוני הכל רשום מצוחר ומסודר היעז וגם קנת מתהלכות מחציהם וכותציהם. נחקר ונתקן מאתי זלמן צן כמה"ר ברוטטליז ו' כרכי טוצ טטערן מילוי ישרון ק"ק רענניטן צמדינת הונגריאה כלשר התצורתי צעיר הנ"ל צשנת ער"ו לפ"ק.

Catalogo Ragionato de 111 Codici Ebraici monoscritti che divisi in 119 volumi comprendono opere acquistati nel 1846 alla Ducal' Biblioteca di Parma, per opera del benemerito Bibliotecario L'Illustrissimo S. Cavaliere Angelo Pezzana con approvazione della gloriosissima Sovrana S. M. Maria Luigia felicemente regnante nel quale si descrivono essi Codici nella forma esteriore ed intrinseca pel loro merito letterario e antiquario ne si ommettono alcune notizia biografiche degli Autori e degli ammannuensi. Per cura di Salomo Gottlieb Stern da Rechnitz in Ungaria, Parma 1847.

קבץ א' וכו' למען יצין כל קורא עדור ורשימת זה הקצן אחרתי לצאר צקירור את צנניו ולורתו, אכני אחתי שעה אחרת ומיוחדת צחזור רשימת כ"י מכל הרושמים האחרים הקודמים לי, חלקתי רשימת כל קצן לה' חלקים, שם (שם החזור ושם מחזור) ענין (מה

ענין תכלית זה החיזור אשר עליה מיוסד היא לכלול זו כוונת הגמרא דרך פסק והלכה צדורה, צלי הודעת המחלקות והמשא ומתן, ע"פי סדר כל מסכתא ומסכתא פרק אחד פרק ומסנה אחד משנה (על הרוב הנהוג בזמן הזה) תמלית העולה מכל פלפול צדיני המסנה ומה שהוסיפו עליה בגמרא דרך הקט והשוואת ענין לענין, וגם הוראות חדשות לאותו ענין אשר לא נזכרו בתלמוד עם מורה צאלצע על המעיין מהן נוצעות, והכל צלשון התלמוד עם שמות האומרים וצקילור נמרץ לפסוק מתוכו.

תבנית נכתב צכת צדנית ספרדית צאותיות ממולעות ויפות וצקדר נאה צשני עמודים על קלף וגייר צתמונת עלה (פאליא) גדולה, גליונות רחבות תס צכל חלקיו ואין צו מוס, כל החלקים מראשם עד סופם הנייד הדיו והכתב שיה ומיד סופר ודועה אחד נתנו, ומכיל ששה כרכים.

וזה סדר החלקים והמסכתות הנכללות בהם

I. **כרך א.** א) ברכות א'. ב) בית יד (הלכות נטילת ידים) מ"ג. ג) תענית ס"ד. ד) מגילה נ"ה. ה) חגיגה ס"ה. ו) יום טוב (והוא ביצה) ע"ח. ז) מועד קטן ק"ח. ח) ראש השנה קכ"ד. ט) יומא פרק אחדון דיני י"כ הנהגים בזמן הזה קמ"י. י) סבה קמ"ה. יא) פסח ראשון (דיני פסח הנהגים בזמן הזה). כאן מסיים הכרך אבל הספר עוד לא נגמר ואיננו חסד כי ההמשך צכרך הצא אחדיו כי מתחלה כתב הסופר להיות כך אחד דק הי' עז וכדז לתפרו צלאחד וחלקוהו ועשו ממנו שנים.

II. **כרך ב.** א) חלה ר"ב. ב) פסח שני רכ"א. (דהיינו תמיד נשחט כילד נולדו והוא נותן טעם להם צהקדמתו) ג) שקלים רל"ח. ד) תמיד רמ"ט. ה) מדות רנ"ד. ו) יומא רנ"ח. (דיני י"כ צמקדט.) ז) שבת רפ"ג. ח) ערובין טכ"ט. ט) חולין תכ"ד. (דיני נקור מליחה ותערוצות נמלחים צסובי' דיוק צנתצטל.) "מספר המסכתות י"ח סימן להם ח"י חי יודוק" אלה דצרי הכותב תמיד אחד סיוס כל סדר וזה המספר קלי צלדיוק הכרך הראשון כי מתחלה הי' נכתב לכרך אחד וס' בית יד אינו מן מנין המסכתות כי צית יד הוא חצור צפני עלמו.

III. **כרך ג.** א) קדושין ב) כתובות ג) גיטין ד) יבמות.

הוא יכלול ותכליתו) צצנית (אורחו החיון צאיה כתב ועל מה נכתב) סדר (על חיזה דרך סדר המחצר חצורו צלדיוק חצור הכלול צו) תולדה (קורת המחצר וקורת חצורו ושאור חצוריו) סתצבן (העתק חיזה עניינים מחצורו קצן למען יוכל כל חיז לטעום אשר ערוך על שלחנו) וכל אלה העניינים צחר הטיצ צהרצת דצרים למען דעת כל חיז כי יקבה הרשימה כאלו הכ' סתור לפניו לא כמו שעשו הקדומים לי ולא כמו שעשים עוד היום חכמים גדולים ומפורסמים ממני כי כל דצניהם צקילור נמרץ וצדוחק גדול וכללו לא נכתצו חת מהחכס די רוסו הוא כתב לצערים צקאט טעם ודעת.

על קלף וגייר וכו' הנמאל לפעמים מליון צרשימות כ"י חלי קלף וחלי נייר לאו דוקא דצרים ככתצן רק כך הי' המנהג צימים הקדמונים חס לא רצו חו לא יכלו לקח כלו קלף מחמת כמותו הרב ויקדו לקחו קונטרסים מה' חו ד' יודת נייר (קוואטערנע) ויד אחד קלף מלמעלה שחאי' לוטה משתי לדיים צקלף צשצרו מרקצון ומלחות החויר וכמו כן ועשה ונחצר זה הקצן.

ברכות א וכו' אלה המספרים צאותיות אחד כל מסכתא מורים על מספר הדפים שצו מתחיל המסכתא למען ירחק הקורא צו ולא יעצור הזמן צחקט, כי הדפים מסומנים על מלחם צד שמאל צאותיות כמו צנדפסים ועשה'מיד צומצ'הכתוצה מן הסופר הקצן.

תולדות המאירי

IV. כרך ד. א) סומח (3) נויר (ג) נדרים (ד) נדה (ה) מקואות (ו) עריות
 "מספר המסכ' עשרה (נצירות הכר) ס' להן וישכן ישראל בדר
 וצבתחזקן עם הס' הראשון שהס' י"ח היו כ"ח ס' כח מעשיו
 הביד לעמור".

V. כרך ה. א) סנהדרין א' (3) מכות מ"ט. ג) שבועות ס"ד. ד) ע"ז
 (עם דיני הגעלה) ל"ד. ז) הוריות קס"א.

VI. כרך ו. א) בבא קמא קע"ג. (3) ב"מ רמ"ז. ג) בבא בתרא שמ"ד.

מספר המסכ' שמונה ס' אז ישיר משה כל המסכ' בבית הבחירה ל"ו ס' להס
 דגל מחנה יהודה וכל פרקי המספר רפ"ח אולי כ' המחצר עלמו אלה הסימנים
 שכל אלה ל"ז מס' נחלקים לשלש' סדרים ואחר כל סדר הס' ומתחלה הי' דק ב'
 נרכים כנראה מן מספר הדפים. עוד כולל זה הקצן ספרים שונים ואלו הן עפ"י
 הסדר כמו שהן נמצאים מכרך א' עד כרך ו'.

בכרך א. א) הקדמת המעתיק פי"מ סדר מועד לר' יוסף צר' יצחק אלפואל (נכתב
 סביב ועל לך הקדמת המחצר והולך עד אלמלע זכרות). (3) פי' משניות
 לרמז"ס על כל המסכ' צזה הכרך אלל כל משנה:

בכרך ב. א) פתיחת פי' המשנה לרמז"ס (נעתק מר"י חדיזי המתחלת נאס
 יהודה נמלא צסוף אחר סיום מס' חולין). (3) פי' משניות לרמז"ס על
 כלס צזה הכרך:

בכרך ג. א) פי משניות לרמז"ס על כל מסכתא צזה הכרך:

בכרך ד. א) פי' משניות לרמז"ס על כל מסכתא צזה הכרך:

בכרך ה. א) פי' משניות לרמז"ס (3) דיני הגעלה אלל מס' ע"ז:

בכרך ו. א) פי' משניות לרמז"ס. (3) שערי דורא. ג) ס' בריתו' לר' שמעון
 דקינן. (ד) מאמר תחיית המת' לרמז"ס (כל אלה שלשה נמצאים צסוף הכרך
 אחר מס' צ"ג).

סדר) כונתו צזה החיצור ללמוד כל מסכת לדעת ענינה וכל מה שנכלל צתוכה דרך
 פסק כל מה שנכלל שם צגמרא, כה סודרו ועריכתו למען יוליא הכונה,
 צתחילה מציא פי' הרמ"צ על כל משנה ומשנה צשלמות ומקדים העקדים והשרשים
 אשר עליהם נשרשה המשנה ומצארה ציאר מספיק ומודיע פסק הענין ואחר זה
 מודיע הדברים שנכנסו תחתיה צגמרא ע"י הערכות והשוואות וסקיל ועדיא ממה
 שלא נכלל צציאור המשנה וב"כ דרך פסק צלין הודעת המחלוקת הקדומה דק שגודעו
 הדברים דרך עדות וגם הוראות חדשות לא נזכר ענינן צתלמוד ומעיד על המקומות
 אשר מהם ילאו, וכן אס יש לפעמים חולקים עורר על ראיותיהם או יש פוסקים
 צדרך אחר מוכידם וכל זה ע"פי תנאים והקשים סדורים על סדר הגיון וצלשון
 התלמוד עם הזכרת שמות האומרים קל וקלר ואס יש עלה זרה ציאורה צלדה, או

נחלקים לשלשה חלקי' וכו' כן כתב המחצר צהקדמה לזה החצור שסדר אלה ל"ו מסכתות
 לנ' סדרים, מועד, נשים, גיטין, וכו', וצין אלה כלל גם מסדרים אחרים הכונים גם צמן
 הזה כמו דה מסדר עהרות ומדרס כפי שהורגל למרס צזמנו עפ"י סדר הגזונים
 ונתן טעם לדבריו ולסודרו.

הקדמת המעתיק וכו' שם צקנן כתוב שהוא לרמז"ס "פתיחה לר"ס" חזל הוא שעות שהוא
 רק הפתיחה מן המעתיק סדר מועד ר' יוסף צר' יצחק אלפואל.

שהניח המלה וכו' רק המוצן ועשה כן כאשר שדור הוא התלונן על הדמז"ס שעוז דרך הגמרא כמ"ס זהקדמה "הרמ"ם צהשלמת ספרו ראו חכמי הדורות שלא לעוז ספרו התלמוד צדס פנים אצל הסכימה דעת הכל להעלותם על ראש משנתם ולהיותם יסוד ועמוד לכל התורה ולא תתקדר דעתם ויחסם לצדס לדעת מקום שרשו" וכל כך עשה הכל על קד הביוני ונימוס החכמה עד שכתב ומודיע דראש כל קד טוונת הסדר וצדאש כל מ"ס כוונתה וסדר פרקיה ואל כמה חלקים יחלקו עניניה וצדאש כל פרק כוונת הפרק וחלקיו וכל משנה ג"כ כוונתה, והוא צאמת ס' צחור וצדור וע"כ קראו בית הבחירה כמ"ס זהקד' "ולהיות רוצ צחור זה כולל דצרי' צאין תערוצות קושי' ותירון ומשא ומתן קראתי על זה הלך שם החיצור הזה בית הבחירה" חזל שלא התפשט זה הספר עדס החל לצמוח צאצ' פולין ואשכנזי הפלפל שלא על דרך הישר צקוסיות ותי' והדיו כל הלימוד הישר, ויותר מזה ימלא צהקדמת המחזר כי הוא מודיע הכל צאריכות וצסדר נכון ומה שהציאו לזה :

תולדה זה המחזר הי' מחכמי פרדוני' לא וחי' צין ה' האלפים עד קרוב צין ס"ו לאלף הששי וגם הי' תלמיד ר' יונה צבירונ' דל מזכירו צחצורו צמס' ע"ו וצלי ספק כולל סס, וחי' חבר לרשב"א והרילו אגרות זה לזה, ונוסף על שמו הי' נקרא דין ויראל שלמה, זה וכינוי המאירי, מעידים שהי' פרדוני' צאלי. צומן

לאלף הששי וכו' הרצ המחזר דידן ר' מנחם נולד צפרוצינאל (ואיזה עוד לא נודע) לחציו ר' שלמה למשפחת המחירי צחדס חלול צטנה התשיעית לחלף הששי בלשך הדויע לנו המחזר צעלמו צסוף פתיחתו לפרקי אצות ע"ס לקמן דף (י"ח ע"ג).
תלמיד ר' יונה וכו' כל זה הדויע לנו הרצ חיד' צספרו ס"ה צסס הרצ סער המלך ע"ס (מערכת גדולים דסוס ווילנא) וגם חכמי רחיתי זאת צססקיו למס' ע"ו דהיונו שצניא סס אה ר' יונה, אך צבגלות נגלות לנו עתה דצרי פתיחתו לחצות נודע לנו צצורר סצרו המוצקה הי' ר' רחוצן צצרי חיים עי' סס לקמן (דף י"ח ע"ג), וחורן מזה חף חס לא הי' מודיע צעלמו מו הי' רצו לא היונו כולל להחליט מהלשון שצניא סס צפ"ק דע"ו אה רצנו ויונה שהי' רצו והרצ חיד' א הוליא זאת מסצנתי צאשר כתצ שהי' חצר לרצצ"ח ור' יונה הי' רצו של רצ"צ ח"ב הי' גס רצו, אך עתה נראה לעינינו מדצרי עלמו שהרצצ"ח הי' קשים טוצה ולא הי' חצרו ולא למ חלל ר' יונה וכו' עליו סתס רבנ' כמו שחצני קוראים אותה רבנר-והרצ הנחור ר' חיים סחלנרו צהגהותיו לפתיחתו אחרין סס מחד צענין זה מן (דף ל"ס עד דף ל"ז ע"ג) והוא טעה שלא ללורך צאשר הוא המחזר צעלמו הדויע לנו צצור הדצרים אין סוס השס ספק עוד דצרי. והנה הרצ מו"ה הירש חיות אשר מניס עלמו תמיד צענינים חללה להירות צקיותו כתצ צצריענט 1842 דף 787 נגד הסכס כרתלי צנידן הרצ המחירי ומתפאר צס כי הוא ראה הפתיחה לפרקי אצות והדויע לנו שהרצ ר"צ אשכנזי מחצירו צטסי צצקיצנל צצ"ק (אשר ראה צסס הגדולים מערכת מ') גס הרצ ס"ה צהללות לנצ (ב"כ ראה צט"ה) וצאשר כתצ הכל מ"ס הרצ חיד' ח"כ גס כן סצרונו יונה הי' רצו ושכח מני צים שמתפאר שראה הפתיחה וסס כתצ צצ"י מו הי' רצו ומחירי אה ר' יונה כמו שחצור צאשר הגדולים אשר לפניו.

והיה חבר לרשב"א וכו' אז חצס כתצתי זאת הוכחתו לנצת צעקנות הרצ חיד' צאשר לא הי' ננבד עיני פתיחת הרצ אך עתה כי זכינו להנות מחור תורתו (עי' לקמן פתיחה (דף י"ח ע"ג) נראה שהרצצ"ח הי' קשים טוצה צצמונו והוא נטען על ידו ולמד ממנו ח"ל "ועל ידו החקנו לצחר כמה הלכות עמוקות צצמה מסכיות צצדצת לצו אשר הטיס סצרו עליונו צצקיצנל ע"כ, וצאמת נמלאים טצורות צצ"ל הרצצ"ח חל רצנו המחירי, וכו' הרצ חיד' צצ"ב (מערכת גדולים אה מ') וחוס הוית צת' רצצ"ח כ"י דשקיל וערי עס הרצ מנתצ צר טליה וכדומה לי שהוא הרצ המחירי ע"כ לינינו מדומס אך הוא צצור וכן נמלא צח"א שו"ת רצצ"ח וכו' עליה לרצ מנחם ועוד הרצס טצורות סס מלינו צצתס פרסינלן צלי ספק ג"כ חליו, גס צטעת החרס הידוע נבד חכמת יונית שהי' צצמונו וצאלרו גס הוא טלה אגרות וקיוטרסים חל לנולל חל הרצ אצח מחירי (עי' ס' נצות קנאות מכתצ ל"ג):

מעידים שהי' וכו' כי סס צאצ' הויה הי' המנהב לנצות חאסיס מפורסמי' צצות שמות ססס

לזנותו הי' מקום תחנותו פרפינג'אן כנראה מעל בצ הכתב יששלח אליו הרשב"א וגם שם מקום מנוחתו אחר פטירתו כאשר מצאתי בהספד ששלח ר' אבא מאירי (צעל מנחת קנאות) אל קהל פרפינג'אן כהודיעו לו עליתו לשמים וז"ל ייאל פרפינג'אן בהעדר שני המאורות הגדולים החכ' השלם דון וידאל שלמה כ"ע שמו שנכתב צקדושה ר' מנחם צד שלמה והחכם הכולל דון בוגיש קרקשקס דלונול קדוש יאמר לו ר' משולם צד' מכיר" ושם מתאצל ב"כ על הבזירה אשר גזר מלך מיוחדקא על ספרי הקדש מזה נוכל לשער זמן פטירתו כי הבזירה הנזכרה הי' צטנ' ס"ו כאשר מזכיר הרלב"ג צפ' חקת וצעל ש"ה, מהספר הנזכר נודע ב"כ איך הי' חשוז צעיני קהל פרפינג'אן כי כאשר הודיעו לר' א"מ זמן פטירתו כתצו לו צזה הלשון וגם אנח"ס למחור"ת דמעת עשוקים וא"ן לה"ס מבח"ם ולדד מזה חיצר עוד ספרים מהם נמלאים ומהם אשר אין לנו ראייה צדורה אם עודם צעולם או לא. רושמי ספרים אשר לא מצני עמנו צאטולוגיא וואלקא אסעמאני די רוסי (זכר כולם לצרכה) לא הי' להם ידיעה צדורה לא ממנו ולא מחצוריו, צאטולוגיא אסע איתו לשלשה ועשה ממנו שלשה מחצרים שונים (עי' צספרו ח"ד דף למ"ד סי' תפרק"ב דף מ' סי' תפרק"ג וסי' תפרק"ד) וואלקא חלקו לארצעה עי' צספרו ח"א סי' א' תכ"ח. א' תל"ה. א' תנ"טו"ב סי' א' תל"ה. דק צח"ד הקין מחלומו ומחק מ' ש צח"ד ונשאר לו צכל זאת שלשה. די רוסי חלקו לשנים עי' צרשימתו לכ"י סי' 608 וסי' 1318 ולא ידע שהוא הוא. ואלו הן חבריו:

א) פירוש ארוך על כל התלמוד מזכירו בהקדמה לצית הצמידה ואין לנו ידיעה צדורה אם נמלא עוד כלו או מקצתו:

הקדש וצסם החול וגם הכנוי צסם המשפחה ציור צסוף כמו אזורי הירחי הסלמי המעילי המאירי וכדומה (לון צור ועשיכטע צעלין 1845 דף 461). אליו הרשב"א וכו' וז"ל ספריאון לר' מנחם שו"ת הרשב"א ח"ב סי' י"ח, צמנחת קנאות מכתב ל"ג ב"כ צסירוש ר"ן והחכם השלם ר' מנחם צד שלמה פרפינג'אן צסוף ספרו משיו נפס על עניינו תצורה נמלא ינלסם זה הספר היום יוס ד' ב' מנחשון ע"ז לפרט צמבל פרבינג'אן עי' אסעמאני סי' כ"ט ועי' דוקס קוצן על די דף ר' צהקדמתו. שמו שנכתב בקדשה וכו' והמתנים של צרשי חל דון וידאל שלמה אשר כלייתי צקצן צעק ספרי המלך סה ווען שיערתי ע"ת שהוא ר' מנחם מחצר דין וחכם עדיף מציח החכם לון שיער ב"כ צהדיוורון שראה צהמצורב שזה הוא ר' מנחם דיון אף שלא ראה זה הספר (עי' ספרו המכר דף 476), וצספר מנחת קנאות מכתב ל"ג כ"ח"ל ומן החכם השלם ר' מנחם צד שלמה פרפינג'אן המכונה דון וידאל שלמה עכ"ל. מצאתי בהספד וכו' נמלא צאולר ספרי די רוסי סי' 1348 אברת קי"צ חה הוא קצן (מנחת קנאות) והוא יותר מאשר צנדפס כי גם זה המכתב לא נמלא צנדפס. ואלו הן חבריו וכו' לא חששתי לסדר הספרים כפי זמנם שנצצרו עס כי נודע לי כי ס' משיצ נפס הי' הראשון צצצר כתב תמיד שצצרו צילדותו אצל האחרים לא נתצצר לנו הסדר לנמלס וסדרתי אחרם כפי שצלו צרעיניו צלי עעס וסנע למה ז' קודם חה אחרון. או מקצתו צוואטיקאן סי' 137 נמלא על סנהדרין, ועל צצצ צאולר ספרי ר"ד אופנהיים אצל לא נוכל להחליט אם הוא מהספקים או מן החלושים וסרושים כי קשה מאוד לסמוך על צצריהם, אך לפי דצני הרצ חוד"א צצעל כה"ב ציוני דחוי מזכיר מחידושו לסנהדרין נוכל לומר ב"כ שז צוואטיקאן ב"כ החידושוין וסנע למה ר"ח כ' צסירוש להנהרותו לפתיחתו שראה חידושו לסנהדרין עי' סס דף ל"ה ע"צ גם הגאון שער המלך צהלכות עכ"ז ספר ר' צסוף כאשר הודיע לנו הרצ חיוה אריונט 1842 דף 297 אך מה שציח הרצ ר"צ אשכנזי הרצ עמים מדצרי המחירי לא נוכל להחליט אם הוא מחידושו או מספקיו וכאשר הי' הכ"י ציוי עס' צית הצחירה לא ידעתי שרצ ר"צ מציח כי לו ידעתי עיינתי והערכתו לדעת האמת, ומ"ס החכם פירשט צרשימת המחצרים וספריהם צצרך מחירי הוא מצוטט ומוטעה כאשר אכתוצ לקמן צחריכות כי מעצ הספקים עס החידושים וקורח כולם צסם צאור ופירוש ולא כן הוא.

תולדות המאירי

- (3) בית יד על הלכות נטילת עי' אוולאי ש"ה ח"א מ' סי' ל"ו והוא מלא הקינור ממנו אשר הוא צעלמו קלדו בקצץ שלנו מיד אחד מ' דרכות עי' לעיל סידור הקצץ.
- (ג) כתב הדת צעניני אמונה לחנך זהם הנעדים להיות האמונה המוכדחת צמליות הדת חקוק על לבם, מזכירו בראש פרק כל ישראל צוה הקצץ ואמר שהי' לו להאריך צוה הפדקאך מקומו צספרו כתב הדת.
- (ד) קרית ספר כמו ס' סיב לתורה דיני יקוד וכתוצת ס"ת מזכירו הרב מנחת שי אור תורה גם הרב כסף משנה בהלכות ס"ת, לא נדפס וכמלא צא"ד צצית הנביד ר' הירש לעהרן נד"ו כן מודיע החכם דוקעס צס' קונטרס המסורת (טיצינגן ט' תד"ו דף כ"צ שהוא דלה אותו סס.)
- (ה) פי על משלי נדפס בראשונה עם פי' לרצ"ג סציו ס' משלי חץ פאליא בליריא רכ"צ לפ"ק נמלא צאולד די רוסי ושני' נדפס' צא"ד סציו המקלות גדול' (נקדאד) קהלת מש' והרצ ר' שלמה אורבינו במ אהל מועד מזכירו ח' פעמי' צשרש משא פתי, פתה, ברה, צליעל, צוה, ילין, קלין, וזה כולו מפי' על משלי:
- (ו) מן אבות מזכירו אולאי ועד לחכמי' אות מ' סי' יצסס אצקת דוכל למדן דף קל"ה ע"ג. צסס זה לצד לא נודע לנו אס הוא הפי' על אצות או ענין אחד.
- (ז) אהל מעד אולאי סס ג"כ צלי הודע מה ענינו.
- (ח) משיב נפש על עניני תשובה המחצר מזכירו פסי' למשלי י"ט ד' מונח צוואטיקן עי' צרעל' ח"ד דף מ' סי' תת"רק' מג ואסעמנוס קצן אורציו ס' כ"ט, גם צין קוצני די רוסי נמלא ולא ידע שהוא ר' מנחם צן שלמה כאשר העדותי לעיל,
- (ט) פי' על מס' אבות מזכירו בהקדמה לצית הצחירה וכ' שאצות פירשו צחיצור התשובה וע' אולאי ח"צ מ' סי' ל"ט וכן כ' גם ר' מדדכי נתן צעל הקצץ על שער חלק ה' יואצות שהוא צחיצור התשובה" נדפס מקדו צסלוניק:
- (י) פירוש על תהלים מזכירו צפתיתות אצות עי' לקמן דף ה' וסס כ' ע"ס היות לנו צוה דעת אחרת צפתיתות ספר תהלים.
- (יא) סדר תנאים ואמוראים ויהוס הרבנים והחכמים עד זמנו זה הסדר נמלא צתמונת פתיחה לפי אצות נזכר לעיל צסי' ט'.

בית יד וכו' ותימה על הרב חיד"א שכתב סתם שראה ס' צית יד וחדווס צענינו ולא זכר שהוא נמלא בקצץ זה שצדק צמדינא וצריגיו.

קרית ספר וכו' זה הקצץ הי' ציד הרב היופלט ר' נתן קורנייל איט יונסונים והוא מכר אותו ר' הירש המצר.

והרב ר' שלמה אורבינו וכו' תימה על חזק שחשב זה ר' מנחם שציוא צעל אהי' מועד הוא ר' מנחם צעל אצן צווחן (צור נעטיכטע 108) ולא ראה שכל מה שציוא הוא רק על פסוקי משלי (ועי' קוצן על יד עסלינגען 1846).

משיב נפש וכו' רחמינו צין ספסי די רוסי והוא חצור יקר מלא מזכירו הרבה פעמים צסי' למרקי אצות צסס חצור התשובה וגולה לו תמיד "שצירנו צילדונו".

פי' על מס' אבות וכו' צאשר הוא דצדי מוסר השכל מאצות העולם צרפריה לחצור התשובה כמ"ס לעיל צצאו חן המעתיקים הצאים אחריו העתיקוהו לחצור מיוחד כי בקצן די רוסו וגס צוואטיקאן לא נמלא צס' משיב נפש פירוש על אצות, והנה צינדן סס הפי' לחצות לא נודע לנו צצור הדצנים, הוא צעלמו מזכירו צססס פי' והרצ כ"ח פאלאגי שצוליו לחור צסס ראשון צדח לו סס מעלמו וקדאד' צית אצות ואנכי שצנתי שסמו הנאה לו הוא צית הצחירה צאשר הוא נכלל צמס' שנקצן סס ציחד חן כ' שצצר כתצורו צחיצור התשובה, ואולי כוונתי לדעת המחצר, הנה זה הפי' על ס"א הוא יקר מאד ועד היום לא נודע ממנו צסס עקד וכל הכסימות צצתי העקד המפורסמים אינס מזכירים אותו.

סדר תנאים וכו' לא נודע ממנו סוס רמו עד שצוליו לחור הרב ר' חיים פאלאגי נר"ה, הרב חיד"א ראה אותו והסתמס צו הרב פעמיס ומזכירו תמיד צסס כ"י וסן חן לא ידע מצטן מי יאל חן עתה צהגלות נגלות לעיני כל חקוק צעט צכל הסדר הזה נראה לכל מעיין כי על זה כיוון הרב חיד"א תמיד והאמת את החכם כמלתי צמ"ס צתולדות הרב

תולדות המאירי

(יז) בית הבחירה הוא ספרו הגדול אשר אנחנו עסוקין בו כעת והוא לדעת האחרון זומן.

(יב) קסת השופר, נזכר על שמו צם פורת יוסף לר' יוסף סמקרי לא נודע עד היום והוא כפי הענין פורת יוסף ג"כ על עניני מסורת זמירות ויתדות על התורה (עי' הליכות קדם א"ד תרז"ל):

ועתה נדבר מקודת הקצן שלנו ומיקרו, נכתב צעיר אציגנון צצית החכם והנביד ר' מרדכי נתן צין ה' ר"י לר"ו כי הוא כתב עליו על שער כרך ה' ח"ל יליד בית לי הקטן מרדכי נתן א' סיון ר"י עושה שלום" והוא כתב על הגליון הדבדב הבנות ולפעמים מזכיר יפה אבינין" (ועי' אולא ח"צ מ' סי' ל"ט) וגם כתב על ראש כולם הדשימה הכלול בתוכו ומזכיר גם על השערים אצינין" וצא עם הגולים מאציגנון אל קאסאלי ומן קאסאלי צא אל מודינא ומן מודינא צא ליד הכניד ר' משה צנימין פואה ועתה צא הכה פארמא אל האולד היקר ע"י השתדלותי, ושם דריביון ראה אותו החכם אולאלי אחר שראה אותו פעם ראשון צמודינא וגם החכם די דוקי (עי' רשימתו מחכמי ישראל ערך מאיר"י), והוא אחד ואין שני לו בכל העולם ואם נמלאים הם איזה מס' נפרדות אצל העתק שלם כזה לא נודע והוא נעתק צלי ספק מקצן המחזר והוא נאצד צומן הגירוש או אולי לקחו ממנו אלה מס' נפרדות וראי' עלומה שזה הוא הקצן שראה החסיד חכם אולאלי צק"ק מודינא (ח"א מ' ל' וח"צ מ' ל"ט) ואח"כ החכם די דוקי אצל פואה, כי מלאתי מונח בתוכו מכתב מיד קדשו אל הנביד פואה כאשר שאל אותו אם יקנהו, ואחר שדציו מפילים אור על החיצור ועל המחזר ולמען יעמדו דציו הקדושים אשר נטפו מעעו לזכרונם עולמים אעתיקו הכה את צחות:

"בע"ה כ"ו שצט חיים לנפשך (תקמ"ח) צחירי לרעה נפשי הנביד המרומם השר והטפסר איש חסד כמה"ר משה בנימין פואה יל"ר. לש' אין קץ. על דבר הרב המאירי ז"ל שקנה אין ל"ו ער"ך. וצע"ה ידושים

חיד"א (פ"ם תר"י) דף ע"ו שכוונתו צכ"י יאן על הדב המאירי, כאשר נראה עתה לעינו כל כי דצרים ככתבים נמלאים שם, גם צאריענט שנת 1840 כתב בן והאמת אתה, אך צזה טעה צל"ש שחיה הקדמת ספר צית הצחירה והוא שגגה והחליף הקדמה צבקדמה, וצטלן גם דצרי החכם בן יעקב צבקדמתו להולאת שם הגדולים דף י"ד צהגת את כ"צ מה שהשיג צזה על החכם כרמולי, ומה ראי' צצורה שאין למהר ולהשיג על שים חכם צלתי חקר תחלה צחפש מחושט אחר כל הדצרים וציתר צענינים כאלה, וצכל מה שהשיגו זה זמנ' טרצה על החכם המצור כלם טעו והאמת אתה כי החכם הזה ראה הדב כ"י ומה שראה הדב כ"י ועסק צהם קשה מאד להשיג עליו צענין זה מאד השכל ושקיל וטריח כמו שנראה מה שחנחנו צו עתה, והוא טעה רק צסם אצל הענין עלמו שריר וקים:

בית הבחירה הוא אשר נצר הזכרתי לעיל ורצמתי אותו צציחור וצפירוש כפי תמונתי החיצונית והפנימי וכל המצורף לו והנה נשאר לי עוד לדבר מומן חצורו ומשעות רומי הסופרים אשר החליטו והמירו זה החצור צחדושו וכל מה שצלו לצבר הדבר צתמו אותו ותר, רצנו המחזר כתב צפי צפתוחתו סהחל לחצרו צשנת מ"ו לחלק השני שנת ל"ח לצדו וצשנת ס' השלימו ועסקו צ שלם שצרה שנה ועם שנוכל לצער צשכלנו כמה בדולה מלאכה לצוטט צעין השכל צחלה השלמה סדרים וכל הסעפיש וענפים המשתלשלים מהם עפ"י הענינים הגדולים וחצורים והצופרים הם והיה, צכל זאת תביל תמיהתנו אם נראה צענינו אלה השטה צקצולים הגדולים צערך כמותם ורק לצתו צל זאת צי"ג שנים אם ננכה מהם השנתות וי"ש ואחר דצרים וכדומה המרועים לעסוק תמיד צענין אחד. וצכנה לדעתי כל מה שהציחו החצורונים ממנו הוא רק מסקיו אצל פירושו לא נאפשטו צחצר לא נמאל לנו חף על מס' אחת והוא ראי' צצורה ואלה אשר מערצים חצור מסקיו עם פירושו טענים הם וציתו כי כותבים רק צחצערך צלי ראות עין כמו החכם פירסט צימיתו את מאירי כתב על צית הנחירה על צמות ועל שנת וכדומה שהוא צחיר ופירוש ולא בן הוא כאשר נדע לי ולכל מי שיעין צו שם מסקי הלכות וכל דצרי שם צלתי נכונים וחינס אחת.

ת"י יש שנת ויבתות. בלחמיר צילה ועכו"ם. ומ"ם מצילוגדלדו לא הי' שם
אלא בלחמטערדס ציד מהר"ם שלם, פה ליורדנו לא ידעתי אם יש איזה מסכתא
וכמדרומה שלל יש כי אם יומא שהעתיקה הרב החסיד מהר"י כוניש וואיס
ממורדנא. הרב המאירי ז"ל פשוט שהי' צומן הרשצ"ל חדא שהיה תלמיד רצינו
יונה כהרשצ"ל ועוד שנתשו' הרשצ"ל כ"י רליתי דשקלו וטרו צי הדדי. ועוד
לפני הרשצ"ל הי' פי' המשניות להר"מ צלשון הגדי הוא לשון ערצי והרשצ"ל שלח
לכמה קהלות שהיו צם סופרים שידעו לשון ערצי והעתיק כל סופר סדר או
שנים כידוע והרב המאירי מעתיק כל פירוש המשנה. זה כתצתי צנחילה דצה
מהרשום צדעתי ויען שאני חלוש המזג איני יכול להאריך זולת לדרוש ש' ועוצתו
ולהתפלל צעדו תפלת הדיוט הלעיד חיים יוסף דוד אזולאי ס"ם."

(ואחר זה הוסיף עוד שתי שורות וחלו הן)

יבצר ידוע דאם כמאל איזה מסכתא או מסכתות הם מעוטא דמעוטא
וצולאזא אפי' שליש או רציע לא יש צכל העולם לפי מה שידענו וש"ס":

מזה הספר לא נדפס רק על מגלה צא"ד וצפדאב. יצמות סלוניק. שנת נדרים, נזיר
סוטה צליורדנו, וקלת על יומא צם שיח ילחק להר"י ווייס מזה הקצן אשר
ר"צ הכ"ל הניח להעתיקו עם ההקדמה האדוכה חוץ מזה דהיינו ל"א מסכ' ודיני
כ"י הוא ס' צית יד צלתי נדפסים, ולעז יזכר גם שם ר' משה צנימן פואה, סוף כל
דבר זה החיבור הוא יקר ויחיד צעולם הן צתוכן ענינו ודרכו הישרה צלימוד התלמוד
אשר לפניו לא הי' ואחריו לא הי' והן צחומרו וצמליצתו שגשגה נקי ושלם מפגעי
הזמן ומהגידום והעלטול שצער עליו עדי. צולאזא הנה פאלמא אל המנוחה ואל הנחלה
צצית האור. הנחמד נלוה לספרי די ר"י אשר צבר הי' אליו תשוקתו ונשמר יותר
ככלי זה צה צכסא למען יעמוד ימים רצים לזכרון המצד צי"ע.

פתשגן להעתיק מדצרי המצד ולהראות את דרכו הוא למותר צאשר מקלת
הנדפס יוכל כל איש לקראות וללכת צדרכיו, רק אעתיק איזה ענינים
הנמלאים שם שלא מענין זה:

צסוף ההקדמה נמלאים שלשה שירים לצדוד המצד וז"ל

יונשא אחד מנכצדי השודרים את משלו על סם הצדוד ופה אמר:

אם בית תבונות חרב ואפס	סופר ושוקל כסף מחירה
היכלי תעודות תבעיר בזדון	תבל בקצפה ועשן נחירה
תעש בני איש כדני אנמים	רמש ושקץ בשר נחירה
צמח יקר קם גבר באחיו	רע לחירה
ילד מנחם על חיק ידידיה	לנו ובנה בית הבחירה

מזה הספר לא נדפס וכו' מגלה ניפס צא"ד צתמונת 8. צנתת תקכ"ט וצפדאב צתמונת 4.
צנתת תקע"ד, יצמות סלוניק תקנ"ד צתמונת 2, צנת ליורדנו תקנ"ד צתמונת 2,
נדים נזיר סוטה עם ההקדמה הגדולה לחצורו הגדול ליורדנו תקנ"ה צתמונת 2, וקיצור
על יומא צנזירק ספר שיח ילחק ליורדנו תקכ"ו צתמונת 2, והנה כל אלה שגדפסו צליורדנו
כולם נעתקו מקצן סגנו כאשר נראה מהסיד שגדפס צסוף נדרים נזיר סוטה ושם מסופר
ב"כ חיק נשתלשל וצא מנרסת לאטאליה, ומ"ס החכם פירשט צעיר מחיורי צית הצחירה על
תענית וחגיגה פרחא, לא ידעתי מנין לו זה כי הוא שקר מוחלט ועוד שצושים יותר מאלה
כת צם צענין הרב המאירי כמ"ס לעיל.

Beth Habchira.

תולדות המאיר

"אחריו החזיק החדש החכם הנעלה המשורר הלא ר' יהודה אבן זבאר"ח י"א:
וישג משלו ויאמר :

ספרים נעשו אין קץ לבאר	יסוד תלמוד במשנה או נמרה
ויש נאון ורב כמה מארכן	ויש קצר אבל לא במשורה
עדי שקם לבית מא"ר מנ"חם	בידו קם ובנה בית הבחירה.

עוד לרז ר' שלמה זכ"ה ר' אליעזר מערויאל :

לבית מאיר הלא עלה מנחם	בנו אגור להרבות בין ומשרה
ובטנו מלאה תורה ומשנה	וגם תלמוד וגם מדרש ומקרא
ומצא רוב דברים נעלמים	והוציא תעלומי כל לאורה
אשר בו מעיין שכל ומדע	לגלות כל דבר נעלם וסתרה
והוא חרש ומסגר לתבינות	ועל כן קם ובנה בית בחירה:

בסוף הודיות צענין ממזד ת"ה קודם לכ"ג עם הארץ כ' שהחכמה היא מעלה יתירה
וכתז לזה פתקא (ריליפט) מהדצה סממנים המועלים לזכר לעשות ממנו
מדיקתת וז' מכיון שהחכמה היא עקר גדול ויתד שכל היחוסים תלוין זה לדיק
להשתדל צתכלי' ההשתדלות וכו' וכו' :

עוד נשאר לי להעיד על תכונת הרצ הזה צענין סדר הלימוד איך שם עינו עין
הצדולח עין צחינתו להוליא מכל למוד דדרי מוסר השכל עי' לקמן צפתיחה
דף ז' צנידן זקני צתירא וכו' "והלא כמה מוסדים נכללו צענין זה אחת" וכו'
ע"ש היטב ותמלא נועם.

לעיל דף VIII שנתן סי' דגל שהוא ל"ז צדאי כונתו על המספר הכללי צנידון
ציתיד שכלל צזה הספר. צכרך ג' וד' לא הי' ציכלתי לניין הדפים כמו צשאר.
לעיל צההערה דף IX צנידן ר' יונה אס הי' רצו דע כי ממה שהוליא זאת הר'
חיד"א הוא רק ממ"ש הרצ שער המלך צהלכות לולז (עי' לקמן דלת הפתח)
אך לצי נוקפא צי כי הרצ ש"המ מציא זאת מחדשויו לע"ז שהי' לנגד עיניו והרצ
חיד"א כתז שצאומיד נמלא פסקיו על ע"ז והוא הוא צדאי שדאה הרצ שע"המ
(עי' לעיל צמכתצו) ואכני עיינתי שם צפסקיו ומלאתי רק ר' יונה ולא מורי
א"כ מזה קשה להוליא שהי' רצו והי' צדור שהוא ט"ס צאשר הוא צעלמו אמר
שרצו הי' אחד ומזכיר פה את ר' יונה כמו רצ אחד צדורו אולי הי' עוד ר' יונה
והי' רצו ומדוע לא הזכירו.

לעיל דף XII צמכתצ הרצ אלו לאי, הנביד ר' צנימין קנה אותו וכלשר נפטר
נפל עצונו ציד צן אשתו כי הוא נפטר עדידי ונקרא ג"כ פואה כשמו והוא
דד עתה צליוורנו וממנו קניתי זה הקצן צשנת תר"ו והצאתיו אל המנוחה ונחלה
לפאדמא.

ווי ען צחדש תשרי תרע"ו.

זלמן ׳ כ"ט שמערן.

פת'חה

לפי' מסכת אבות

להרב ר' מנחם בן שלמה יכונה הרב המאיר

כולל

סדר הדורות מאדם הראשון עד אנשי כנה"ג, סדר התנאים חכמי המשנה המקבלים זה מזה קודם ואחר החורבן, מערכת סדר התנאים הנזכרים במשניות ע"פי סדר המסכתות, וסדר האמוראים בבבל וא"י, שלשלת רבנן סבוראי והגאונים, יחוס הרבנים והחכמים בארץ וארץ עד זמנו וחברה בשנת ה' אלפים וס' ליצירה:

מודע לבניה

[כל הלינונים המורים על דפי התלמוד ועדמני פרסיות המדרשים ספדי ותכליתו וכדומה, תקונים ותוספות נחזור והערות ותמיכות מוקפות ציץ שתי חלי לזכר וזכר קסן ה' כלס מהרז הגלון וסחכס כשהר"ר חיים עזרלנו אחד הרצני סלוגיקה ו"ח נר"ד התולח לחור פסר זה נפעס רלשון ות"ס צין שמי חלי מרצועים ונרשס — כ"ט — הול חמני כרנז תולדות הרז נחלה נרשס הספר והמולח לחור כעת פעס סנית].

אמר מנחם בן שלמה לבית מאיר יצ"ו

זאת המסכתא ר"ל מסכת אבות היא מסדר נזיקים וזוהמלו בלימודה אחר מס' הוריות לסיבה אשר הזכרנו בפתחת החיבור והיא כוללת ה' פרקים וסדרם לפי שימתינו. א' משה קבל תורה. ב' ר' אומר. ג' עקביא בן מהללאל. ד' בן זומא. ה' בעשרה מאמרות. ו' יש בעצת ספרים עוד פרק ששי קרוי פרקו של ר' מאיר. ומתחיל שבו חכמים בו' ר"מ אומר אלמא שמינו מן המשנה אלמא כעין ברייתא. ואף בסוף פרק חמישי כתוב בספרינו קצת ברייתות שאמרו שם תניא ר"י הנשיא אומר עז פנים לנחנחם בו' ה' תניא ר' יוחנן בן בבא אומר אשרי מי שנדל בתורה בו'. ו' כ"ט, עי' לקמן נקודים תקוני חטיות חדינות דניס מהוספות ולא סנייתות וענין המסכתא הליו הוא להעיד האדם להיות מדותיו והנהגותיו על תכלית השלימות כדי שיגיע מוקן לשלמות אחריו ר"ל שלמות הנפשי עד שאין צורך לשום מדה הנבזה וזמעולה שלא יבא ממנה רמו בזאת המסכתא. וכן יש בה רמזים נחונים בענין האמונות בקצת מינות תוריות והמשכלות אל החכס כמו שיתבאר. והוא שהפלינו בסופר שבחיה במאמרם ז"ל (נצח ו"ל ע"ה) האי מאן דבצי' למיהוי חסידא לקיים פילי דאמרת. זל זאת המסכתא וזאת סמא לא בחיבור דבינא ודב

פתיחה למסכת אבות לרב המאיר

אשי בתלמוד בבלי. ולא בחיבור ר' יוחנן בתלמוד ירושלמי. ולא בחיבור ר' חייא בר' הושעיא ובר קפרא וברייתא ותוספתא. אלא שבאה עליה כרייתא נדולה לר' נתן סרוואא אבות דר' נתן. וכן מה שנמצא בתיבה בקצת ספרים מן הכרייתא בפרקו של ר' מאיר ובפ' חמישי כמו שכתבנו. וכן אין ענייני זאת המסכתא בנויים על ענין אחד ידוע רק דברים מקובצים. אלא שכלל ענייניה בה בענין שלמות המדות ושלמות המעלות כמו שביארנו. ושאר הדברים שבאו בתוכה הם מתגלגלים על נב אלו הענינים והכל מתגלגל בענין אחד. ומתוך כך סדר ענייני המסכתא לחלקים לא ככלל המס' ולא בפרטי פרקיה. אלא שנבאר פרטי המשנה אחת לאחת ונכלול בכל אחת להעיר עליו.

וקודם שנתחיל בנאור המסכתא ראוי להתעורר מה היתה הסיבה להודיע סדר הקבלה מאיש לאיש. ויראה לי בתשובה זה. שלא נעשה אלא למעלה המסכתא והוא שמצד שעניניה כוללים דברים לא תבא ראייה פרטית מן המקראות ולא מדרכי המחקר וההקשר ושאר המדות כדרך שאר הדרכים התלמודיים רק זירו על מידות חמודות ואזהרה על מידות הנמאסות אולי יחשוב עליהן שאין המדות המשובחות נוף מצוה ולא המנונות נוף עבירה וקל ענינים באוני השומעים ויכוזו לשכל מליהם עם היות הם הם מדריכות לאדם לאמת או להפכו כמו שביארנו בילדותינו בחיבור התשובה. [ן' כ"ט, ע' ג' (גיל צעירות כ"ג צעירות ספיר)] ומתוך כך הוצרכו הדברים להיותם נסדרים במעלה ולהודיע שהם דברים מבוררים מחכמי קדם ומקובלים מפי הנבואה איש מאיש כדי לעיין בהם בעין החדוד להביט אל צור חוצבו ואל מקבת בור נוקרו ורמזו העיקר הזה בשם הספר ר"ל אבות הלימד שהם דברים יצאו מאבות העולם העמודים אשר בית התורה נכון עליהם. או דברים שהם אבות ויסוד ושורש ועיקר לכל חכמה ומצוה ודרך ושביל לכל מעלה כאומרים ז"ל האי מאן דבעי למהוי חסידא כו' כמו שכתבנו למעלה. כל שכן בהיות נגזרות בקרבה הרבה מפניות התורה ומשורשי האמונה שהם היות המאמרים האמתים אמיתותם בעצמם ונימוקם עמהם יהיה האומר מי שהיה. מ"מ קצת פניות דתיות תקיפים מכובה ותסובב' להציה מצד העין עד שיצטרך המשפיעם לזולתו ומלמד להועיל לחזק אמיתתם בחודיע מעלת האומר להודיע כי מה' היתה לו כמאמר הכתוב סוד ה' ליראיו. וזו היא סיבת רצותו לבאר התיחסות הדברים לשלמים המקבלים איש מפי איש מפי הנביאים עד נביא האמת אדון הנביאים והוא משה רבנו ע"ה מפי הנבורה.

והנני מרחיב לך על יד זאת המשנה נבול סדר הקבלה מיום ברא אלהים אדם עד הנה בדרכים כלליים כי הפרטים לא תקיף בהם ידיעה אפילו לדורות הקרובים וכ"ש לרחוקים כאמרך. הנה דרך משל שיאושע מסר תורה שבע"פ לזקנים. ואותם הזקנים שקבלו מיאושע לא נוכל להודיע אפי' אחד מאלה אבל הכלל בידינו שמסרה לזקנים שהיו בימי וזהם הזקנים ויאסוף יאושע את כל שבטי ישראל ויקרא לזקני ישראל ויעבדו ישראל את ה' כל ימי יאושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יאושע והם מסרוה לזקנים אחרים דור אחר דור עד שהגיע לזמן השופטים ואף הם ככלל הזקנים ואע"פ שבאבות דר' נתן רמזה מדרגה אחרת לימר שהזקנים מסרוה לשופטים ושופטים לנביאים. ממשנה זאת יראה שהזקנים והשופטים נכללו בענין הזקנים ונתגלגל הדבר כן עד שהגיע לזמן עלי הכהן. והיה מראשוני הזקנים עתניאל בן קנז. ועלי הכהן היה אחרון שבהם ממוצע בין זמן הזקנים לזמן הנביאים וגם הנביאים לא נוכל להודיע מהם רק מתי מספר. וכבר ידעת אומרים במס' מנילה (ד"ד ע"ה) הרבה נביאים נתנבאו להם לישראל כפלים כיוצא

ב פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

מצרים אלא נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה את שלא הוצרכה לדורות לא נכתבה ואפי' במ"ש שם מ"ח נביאים עמדו להם לישראל כו'. לא נתברר אצלינו מניינם אלא שנתחבטו בה המפרשים ז"ל זה בכה וזה בכה כמו שביארנו שם.

ואחר שכן שלא נוכל להודיע מהם רק מעט על דרך מה שכתבנו מעניינם לפי סדר הזמנים. וכל שכן שלא נוכל להודיע כל חכמי התלמוד שהיו לאלפים ולרבבות. והנך רואה אומרים ז"ל במס' סוכה (דכ"ח ע"ה) שמונים תלמידים היו להלל הזקן בו' ולא נתברר שם מהם אלא יונתן בן עוזיאל שהיה גדול שבכולם ור' יוחנן בן זכאי שהיה קטן שבכולם. וכן ידעת אומרים ז"ל (ציונות ד"ס) שי"ב אלף תלמידים היו לו לרבי עקיבא. ואת חשוב שאנחנו יודעים או שמענו. וכל שכן זמן הנאונים שלא נודע לנו מהם אלא אחר מעיר ושנים ממספחה לרב פרוסום מעלתם. אבל נודיע העניינים דרך כלל זמן הזקנים והנביאים מפי קצת מקראות וזמן אנשי כנסת הגדולה וחכמי המשנה והאמוראים. ממאמרים לקוטים מן התלמוד ומן המדרשות עם עזר קבלת הנאונים. וזמן האחרונים נודיע בהם סדר הזמנים דרך כלל מפי תשובו' הנאונים עד באנו אל קצה הזמן אשר הגיע אלינו אנחנו פה היום שנת ה' אלפים וס' לצירה. שהיא שנת נ"א ללידתנו היא השנה אשר השלמנו בה כל ענייני תלתא סדרי בשלימות הן בפירושן ובחידושין שחיברנו ופירשנו בבחורתינו הן בחיבור הגדול הזה הנקרא בית הבחירה אשר התחלנו בו שנת ל"ח ללידתנו והרואה ממנו בכל זה כדי שתעמוד על בירור העניינים ושימשך עוד מזה מה שתכיר בשכלך מה שראוי לסמוך עליו להורא' למעשה כמו שתראה או שתמצא בחיבורים או בספרים לקדמונים ולראשונים או לאחרונים.

ומעתה נתחיל בהודעת זה דור אחר דור כפי האפשר והנאמר. ראש הנבראים בעין האנושי ר"ל אדם הראשון עם העבירו קצת המכון ונטותו לתאוותיו והנשמיות הושלם לפי טבע האנושית ללכת בדרכי השם והוליד את שנת ק"ל כדמותו כצלמו ושת הוליד את אנוש בשנת ק"ה. והרי רל"ה. ובימי אנוש הוחל נמרוד ולקרא הכוכבים והמזלות להדרם למזלות ולשאר הכוכבים זה בכה וזה בכה ואף הוא ר"ל אנוש היה מן הטועים להדרם לכבדם ולפארם והיו חושבין דכמו שרצון המלך שיהיו העם מכבדים שריו ויועציו הדבקים בהם כן רצון השם שיכבדו נבראיו השפלים את העליונים ושכלם הנסכל השתחוה להם ועבדום על זאת הכוונה ויעש להם בתים והיכולות להקריב להם קרבנות ולשומם אמצעיים בינם ובין השם ית' והיה העולם מתגלגל בזאת המבוכה עד דור המבול שהיה בשנת שש מאות לנח ועברו מן השנים אלף ותרנ"ו. ואחר המבול הוסיפו על חטאתם פשע ועמדו ביניהם נביאי שקר מתנבאים בשם ה' שהוא ית' ציוה להם שיעבדו מלאך פלוני או מול פלוני ולעשות צלמו וצורתו והיו עושין כן ועובדים על כלה נבזה ותחת כל עץ רענן ויחסו להם יכולת וממשלה משותפת עם האל ית'. והיה העולם מתגלגל בזאת האמונה הרעה עד דור הפלגה ואז הפלינו במרד ועמדו ביניהם נביאי שקר מתנבאים בשם הכוכב ואומרים מול פלוני או כוכב פלוני מצוה כך וכך ואז נעדר מציאות השם ית' וכל נפרד מקרב שכלם לו' לא ידענו את ה'. אמר נבל בלבו אין אלהים והוא שאמרו עליהם במדרש (ס' ס' נח פ"ח ס' ו') שאמרו אף אנו עושים ע"ז וחרב בידה כביכול כדי להרגנו. ואצל רבותינו כשינוח על הנפרדים לשון הרינה הראה ענינה דמיון ומשל לציור קיום מציאות אלא שיהלשנו בה ממשלתו כמו שביארנו בקצת חיבורנו במאמר החכמים

פתיחה למסכת אבות לרב חמאדי

במס' הגניזה (דט"ו ע"א) על מספרון אפקהו ומחיהו כלומר שהאלישו את כחו בציוורם ובשיונה לשון הרינה אם על' איזה נפרד אם עליו ית' עניינה דמיון ומשל על ציוור ובטול מציאות וזה היה בזמן דור הפלגה והוא ענין המגדל אשר בנו ראשו בשמים אבל לא ראו את ה' נצב עליו. והוא אצלי הרמז באומרים (סע 33"ד) על המגדל שליש נבלע שליש נשרף שליש קיים רמז לדעתי על ענין שלשה עולמות שהעליון מהם הוא רמזו על הנפרדים ועליו אמרו שנבלע ר"ל שנתכסה מהם ולא השיגו בו דבר והוא מלשון אם אמר איש כי יכולע. והשני והוא עולם הנלגלים בשכוש והוא משל על השריפה כמאמרם ז"ל (נחנינהו"ג ע"ה) יצא אש מחשמל ושרפו שנשתבש בהשנתו והוא ענין עוף שהיה פורה עליו מיד נשרף כלומר שאף קלי ההבנה ומהירי הלימוד לא היו עומדים מפניו אבל היה מעמידם לשעתם בחזקת משובשים. ועל השלישי והוא עולם היסודות אמר שהוא קיים כלומר שבאה השנתה עליו ביושר. והוא רמזו אצלי באומרו והחמר היה להם לחומר כלומר שלא נשתנה להם בזה דבר כי חמר וחומר הכל אחד אצל הלבינה והוא ענין הרמזו בלבנת הספיר היה להם לאבן נ"ל שנשתבשו בענינו. וכבר ידעת שהלבינה הוא דבר הרש מעשה ידי אומן ויחסו כה היותה כאבן שאינו מעשה ידי אומן. והיה זה אמנם כדור פלג שעברו בלידתו אלף ותשנ"ו. ועם כל זה היו בכל הדורות יחידים מחזיקים בברית ובאמונה ולא נתפרסמו אצלינו זולתי בקצת הדורות שהיו שם יחידים ונכבדים ונקובי שם. והם בזמן הראשון אדם ושת ובזמן שמאנוש עד דור המבול חנוך ומתושלח ונח. ובזמן שמן המבול עד הפלגה שם ועבר וכל אלה היה להם אחות מרעים רבים ונכבדים נמשכים לדעותיהם דרך למוד. לא זכו כל כך להשפיע דרך דרשת רבים וההשתדל להפוך אל העמים שפה כרורה רק דרך למוד בבתיהם לנמצאים ולהנמשכים אחריהם ואע"פ שכאה הקבלה בשם ועבר שהיו אוכלוסי הגמשכים אחריהם מרובים. מ"מ רוב העולם נמשכו אחר אותם האמונות הנפסדות והיה העולם מתנונה והולך והולך בגדל בעקבות האמונות הרעות בהם וכני עליה הולכים ומתמעטים עד שהגיע הזמן לאברהם אבינו ע"ה שנולד אחר הזמן הנז' קצ"ב שנים. הוקדש מרחם ומלידה ומבטן ומהריון מבית אסורים יצא למלך ומאור כשדים ניצול להציל עם עצום עושה דברו לכסר על עם ה'. ולהשיב את נדחו בתחילת למודו נגלה טוב מזגו ונתפרסם יושר הכנתו עד שכל עדעין קור לו הבינו לאחריתו והוא אצלי אומרים ז"ל עליו (נדרים דל"ג ע"א ונ"ר ס"ז וספ"ד) בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו רמזו על פרסום הכנתו והיות כל העולם מכירים אחרותו הצליח בלימודו והשיג עד תכלית מה שאפשר לפי מבער. והיה אז אברהם אע"ה בן ארבעים שנה. והוא אומרים ז"ל במקום אחר בן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו וכשראה את עצמו שלם עם ראותו קלוקל בני דורו לבשתהו רוח ה' וקנא בחכמתו בשם ה' וקבץ אלפים ורבות לעבוד את ה' וליחד את שמו בעולם לבער אלילים מן הארץ והיה זה בשנת נ"ב ללידתו והיא שנת יציאתו מחין ונשלמו אז מהשנים אלפים שנה. והם נקראים אצל רבותינו (ספ' חלק דל"ז ע"ה). שני אלפים תורה שלא היה שם מי שקורא בשם ה' להשיב רבים מעון עד בוא אברהם אע"ה. ואז התחילו שני אלפים תורה וקראו את שלאחריהם ימות המשיח לומר שהם הימים שתיחל האימה בהם ימות המשיח לא שתעדר התורה בכך חלילה לאל משיב דברו אחור בביטול דת. ניתנה מראשו לעולמי עד כל ימי שים אדם עלי הארץ ואמר אחד חרוב ורועה בו לפי דעתי על אחד מן הששה רמזו בו על רוב צרות ומבוכות מיעדות לאלף חששי מצד

קבלתם. לא שיכין בזה ענין חדוש דת ולא ענין חורבן עולם יהיה מה שיחיה מחורבנו וקיומו כרצון הנוצר והאומר עם היות בואת ההגדה רמזים אחרים לקצת מפרשים. עם לשבע חכמות ויהיה אלפי מלשון ואאלפך חכמה ויזכירם זוגות זוגות עד השביעית שלא תושג רם בשוללות כל דבר נופני. והוא המשל לתרכין על דרך אומרים ז"ל (ערויין דכ"ד ע"ה) אין התור מתסיימת אלא במי שממית עצמו עליה. וכן מה שאמרו הפלסופים. הרוצה להחיות את נפשו ימית והרוצה להמית יחיה אם לשנות האדם שהם שבעים ויוקח לשון אלפים במקום עשירות להסתיר. וכבר יצאנו מהכונן להציל המאמר לפי דרכינו מכף מלעין ומתנבל ומחייב מלבו מצידה טענות מתנגדות.

ונשוב לעניינינו והוא שאם כל זה לא היה עניינו של אברהם אע"ה בדרך ציווי נבואי ושיחיה שלוח מאת השם ית' עד שיאמר להם כה אמר ה' או כה מצוה ה' לכם. אבל היה דרך למוד והודעת האמית' ברוח הקדש ולכתו הנה והנה בארצות לדרוש להם תורת ה' ולהביא אותם במסורת חברית כנודל העינין והשפעתו להם וחיבור ספרים בביטול אמונותיהם הרעות ובקיום עבודת האל ית'. וכבר ידעת ההבדל שיש בין הנבואה לרוח הקודש סוף. דבר התגבר ונצח מלכים אדירים בחכמתו והשיב רוח העולם לאמונת ה' ית' ולא בפניות העיוניות לבד המציאות השם ית' ואחדותו והסתלק כל נשמות ממנו ית' אבל על הפניות התוריות גם כן. והוא אצלי מ"ש (צ"ב ס"ד) קיים אברהם אע"ה כל התורה כולה אפי' עירובי חצרות. רומז על הדבר הקל שבכל איסור שבת כלומר שכל הענינים הנמסרים בענין השבת שבהם אמונת החידוש שהיא הפינה הגדולה שבפניות הדתיות למד ומסר לעם הקדוש. והוא נ"ב אצלי מה שאמרו ז"ל במקום אחר (ציווה דכ"ח ע"ג) בזה הענין בעצמו קיים אברהם אע"ה את כל התורה כולה אפי' עירובי תבשילין שהוא הדבר הקל שבכל ענייני המעדרת.

רומז להיות ענין מעודות נגד אחר אמונת השבת והענין שהמעדרות כולם ענינם סובב על ענין יציאת מצרים שבהאמנת ענייניהם יאמינו פניות דתיות בענין נמול ועונש והשגחה ושינוי הטבעי שהכל נמשך אחר אמונת החידוש וכאשר השלימה כוונתו היה אברהם אע"ה בן נ"ב שנה כמו שכתבנו ולסוף מ"ח שנה שהיה הוא בן ק' שנה נולד יצחק כדמותו וכצלמו על ברכיו ונדל בחק הנהגתו למדו יושר הנהגותיו והליכותיו הליכות אלי מלכי בקדוש ומסר לו סודות חכמתו חקותיו ותורותיו וכן יצחק ליעקב ויעקב לבניו וכפרט מינה על זה לראש ולקצין השלישי שבבניו הוא לוי הנלוה אל ה' הוא חרעו לשרתו ולכרך בשמו. ואחר זה באורך הזמן לפי מלאת רל"ח שנה לפרסם אברהם אע"ה אמתת יחודו ית' בעולם. נתגלגל הדבר וירדו למצרים ועמדו שם רד"ו שנים והארץ ההיא היתה תהוה ובהו וחשך עד פני הארץ ארץ לא מסוהרה היא ארץ מגוללה בדמי האלילים ושאר האמונות הרעות על תכלית הרוע והיה בטול מציאותו ית' כדבר האמור למלך הבלעיל לא ידעתי את ה' וחזרו רובם לסורם הרע חוץ משבט לוי כמו שאמרו ז"ל מעולם לא עבד שבט לוי ע"ז. ויחמול ה' על עמו לזכור להם ברית אבות וישלח נביא אמת משה רע"ה ויוציאנו ממצרים ונשלמו אז מן השנים ב' אלפים ותמ"ח מ"ח הנשארים שמלית יצחק לאברהם מואת הנפש אשר עשו בחרן שהוא השלמת הב' אלפים עד לידת יצחק ות' שמליד' יצחק עד יציאת מצרים והוא ע"ה קבל את התורה בשנת שני אלפים ותמ"ט בששה בסיון ולימד דעת את העם ואזן ותקן וחקר עד שהשיבם לאמונה הישרה תחילה באמונת מציאותו ית' ואח"כ בהאמנת תורתו ומצותיו כדרש (נתינתא ס' יתרו ס"ה) משל למלך שנכנס למדינה

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

יצאו בני המדינה לקראתו ואמרו לו גזור לנו גזירות אמר להם קבלו מלכותי ואח"כ אני גזור עליכם גזירות כך אמר הקב"ה אנכי ה' אלהיך כו' כלומר שתאמינו מציאותי ואח"כ לא יהיה לך ושאר הדברות. והוא אצלי אומרים ז"ל בברכות (ד"ז ע"ה) ואולם חי אני מלמד שאמר לו הקב"ה למשה החייתיני בדברך כלומר שהעמדתני אצלם במחויב המציאות. כי כמו שצויר ביטול מציאות הנפדר יקרה בלשון הרינה כמו שביארנו (ח"ה וכו' נהקדמתו לספר בית הצחירה צחי' לדרכים ד"ב ע"ה יע"ט) [ן' כ"ט ע"י לעיל צדחס הספר ושם תמצא נדפס] כן הודעת התאמתות מציאותי אחר העדרה מהם יקרא דרך משל תחיה ועל זה אמר החייתיני כלומר פרסמ' התאמתות ומציאותי והעמדתיה אחר שנשכחה מהם והוא הרמזו בראשית נבואתו אהיה שלחני אליכם. נתן השם ית' על ידו לוחות הברית והתורה והמצוה. והתנבא נבואה מפורסמת שלוחה לעם מאת ה' ית' נבואה שלימה אשר כדמותה לא נהייתה ואחריה לא תהיה כן. ואע"פ שנאמר לו ע"ה נביא אקים להם מקרב אחיהם כמך אין ענין כמך בדמיון גודל הערך חלילה שהרי אמר ולא הם נביא עוד בישראל כמשה. אבל מה שאמר זה על מין הנבואה והוא שתחילה אמר כי אתה בא אל הארץ אשר ה' אלהיך נותן לך לא תלמד לעשות כתועבות הגוים לא ימצא כו' קוסם מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעונני' כו' ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך נביא מקרבך מאחריך כמוני יקים לך ה' אלהיך אליו תשמעון כלומר כמוני האלה אשר ישיב עליכם צורך הקסם וצורך ההכבשה אל משפטי הכוכבים. ויש מפרשי' בו כמוני שאני מקרב אחיך כלומר שלא תצטרך לעם נכרי ללכת בחוקות הגוים אשר לא ידעת אתה ואבותיך. לא שיאמר כמוני לדמיון גודל הערך חלילה דלא קם לפניו נבוא כמוהו ואחריו לא יהיה. ואולי יקשה עליך אומרים (נספרי נספס' חזקת צדקה) דבישראל הוא דלא קם אבל בא"ה קם ומנו בלעם:

ואולם הט אונן ושמע ממני ביאור זה הענין אע"פ שכבר ביארנוהו בקצת חיבורינו. והוא שכבר ידעת מספר החכמים שהשלם מעיקר יצירתו בכח השכלי עם היותו בלתי שלם בעיקר יצירתו בהכנת הכח המדמה הוא יהיה לפי טבעו חכם אם יתעסק וישתדל בצורכי הלימוד אבל לא יהיה לו מבוא כלל בנבואה. ואם הוא בהפך ר"ל היותו שלם מעיקר יצירתו בהכנת הכח המדמה עם היותו בלתי שלם בהכנת הכח השכלי או שהיה שלם גם בזו או שלא השלים עצמו בלימוד הוא יהיה כחו בקסם ובחלומות צודקים ובהנחת הנימוסים ומפליא בפתרון חלומות אם הוא מן היודעים אע"פ שאינו שלם והוא מכת הקוסמים ונביאי השקר. ואם לא למד היה כחו בהנהגות מדיניות. וכשהיה שלם מעיקר יצירתו בשני אלה הכוחות וישלים נפשו בכל מיני השלמות. אם יגיעהו רצון האלהי להיות יטע אלהי שופע על המדמה ועל השכלי יתנבא וינא מכת נביאי האמת. ובלעם כחו שופע חזק מאד ולא היה הכח השכלי שבו חזק כל כך והוא ששבחו הכתוב בחזק הכח האחד וקראו אותו שתום העין כלומר פתוח העין ונגזר ממנו לשון מה שאמרו ז"ל עד שישתום ויסתום וכדי שלא תטעה באומרו נוסף וגלוי עינים אמרו ז"ל סומא באחד מעיניו היה להודיע שהכח השכלי היה חלוש בו ולהפלת הכח המדמה אמרו ז"ל בישראל הוא דלא קם כו' והוא שאתה יודע שתורתנו השלמה באה להשלימנו בכל מיני השלמות הן בשלמות המדות הן בדעות המושכלות והעניניות. ושאר תורות האומות הקדומות ודתיים אין ענינם רק הנהגות המדינה ונימוסים מונחים מצד בני אדם יודעים בענייני ההנהגות המדיניות

ונמצא אם כן שאנחנו נ"כ צריכין נביא אמת שלם בשני הכתות להשלימו בענייני תורתנו הקדושה הכוללת כל הנהגה מדינית וכל דעת מושכל ושאר האומות ההן ר"ל הקדומות לא היו צריכין רם לנביא מנהיגם הנהגות מדיניות ונמוסים נולדים משלמות המדמה ויספיקם זה לפי ענין דתותיהם הספקה שלימה והיה אם כן בלעם לפי הצורך באומות הסכליות שלם מצד הכנת טבעו כמש"ר ע"ה לפי הצורך באומה הנכבדת. והוא אצלי נ"כ ענין אומרם ז"ל במס' ראש השנה (זכ"ה ע"ג) בנביאים הוא דלא קם אבל במלכים קם ומנו שלמה והוא שהנביא והמלך שניהם מיוחדים להנהגת העם ואמר שכל מה שצריך למלך בהנהגת עמו ביושר ובמשפט יהיה שלמה המלך ע"ה שלם בו כמו שהיה משה למען שצריך לו בהנהגת העם ובהודעת האמתות לא שהיה שלמה במדרגת משה חלילה אין עוד מלבדו. וכבר העתקנו מכונתנו לכיאות נכבדים: ונשוב לדרכינו והוא שהנביא בציווי אלהי שלוח מאת ה' לעם הקדוש במופתים גדולים ובאותות חזקים נתפרסמו לכל שומעיהם וזכ"ש לרואיהם כי מה' היתה לו יד ה' ננעה בו באומרים על כרחם אצבע אלהים היא לא מחכמת אדם רק פלא יועץ אל נבור אבי עד איש מלחמ' קנאו ונוקם ועם מרות אנשי המונם תמיד עיני ה' משוטטו בהם מאירים להם כספירים לאורים ילכו חושך והפליג להזהירם במצות ה' תמיד להרחיק מע"ז לרוב הצדק והדבקים בהם דור אחר דור. ואולם תתפלא בעד חכם איך היו מתמידים בטעות כל כך דור אחר דור. אבל תדע שטבע ההמון קרוב להאמין במה שהשינו יותר מי שאינו מאמין במה שאינו משינו ולכן היה הטבע מתקרב לע"ז שהיה נמשכת אחר הגלגלים והוא שאמרו באלה הדברים רבה שמא תאמר האומות יש להם כמה לישראל אני במה אשאל הה"ד נביא מקרבך בו"כ ש"עם השנים הצלחה עמהם כמאמר קשי העורף אבותינו ומן אז חולנו לקטר למלאכת השמים והסך לה נסכים חסרנו כל. וכן אמר הנביא על כן יזבח לחרמו ויקטר למכמתו כי בהמה שמן חלקו ומאכלו בריאה והוא שנאמר לאחד מן החכמים בקרב חלק (זק"ג) אי הויה בהווא דרא נקיסת שיפולך ורהיטת בתרה והוא שהיה ציר התורה טובה על זה תמיד באומרו ופן תשא ענין השמימה בו"ה והיה הוא ע"ה מוסר התורה ופקודיה וסודותיה וננויה לאהרן ולאליעזר ופנחס ויאושע ולזקנים הנאמר עליהם אספה לי שבעים איש בו"ה ולכל העם והוא מה שאמרו במס' עירובין (זכ"ד ע"ג) כיצד סדר המשנה בו"ה.

והעולה מדבריהם הוא שמרע"ה היה מקבל את המצוה עם כל פירושה וענייניה והיה כותב במצות ה' עיקר המצוה ועצמותה בתורה שבכתב וביאוריה היה מלמד על פה והוא ענין תורה שבעל פה. כמו שתאמר דרך משל שהוא ע"ה כתב בתורה עיקר מצות הסוכה והוא ענין דכתיב בסוכות תשבו ז' ימים אבל למעלה מעשרים ולמטה מיו"ד ושיעור האורך והרוחב והחייב והפטור ולכוד ודופן עקומה ובמה מסככין ובמה אין מסככין וכיוצא באלו היה מלמד על פה כלומר הקב"ה צוה בסוכה ואין סוכה אלא בדרך זה וכן בכלם והיה סדר לימודו שתחילה היה מלמד לאהרן ואחריו נכנסים אליעזר ואיתמר ולימד להם במעמד אהרן ובניו בו"ה ואחיהם נכנסים כל מי שירצה מהמון העם ומלמדה להם במעמד כל הראשונים ואז היה משה יוצא ואהרן מלמד לכולם פעם אחת והיה אהרן יוצא ואליעזר ואיתמר חוזרין ומלמדין לזקנים ולעם ואין הכנים יוצאים והזקנים חוזרין ומלמדין לעם ונמצאו כולם למדים הענין מזולתם ארבעה פעמים אהרן מפי משה ארבעה פעמים ובניו מפי משה ג' פעמים ואחת מפי אהרן והזקנים מפי משה ב' ואחת מאהרן

פתיחה למסכת אבות לרב המאיר

וא' מבני ואחת מפי הזקנים. ויאושע כבר ידעת שלא היה זו מתוך האהל וכבר שמעתה הוא ד' פעמים ממש וכן פנחס היה עם בני אהרן ובעת זקנותו הובינו לאחריתו בקרוב קץ אנושותו מסר סודות התורה והלכותיה עם כל ענייני תורה שבע"פ ליאושע ובסוף ארבעים שנה ליציאת מצרים שהיה סוף ב' אלפים ותפ"ח לבריאת עולם ביום השבת בשעת המנחה נעלם ענין כבודו ונראה שם את פני ה' וישב שם עד עולם. ויאושע היה להם לראש ולמנהיג מדריכם בחיים ומלמדם להועיל. וכבוא עתו מסרה לזקנים גם כן ולא לאותם שבעי זקנים שבימי משה שכבר חלפו והלכו ואלא לאותם זקנים שבימיו ושנשארו אחרי הנאמר עליהם ויעבוד ישראל את ה' כל ימי יאושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יאושע לא נודע להם מספרם ולא ענינם אלא שעתניאל בן קנו היה מהראשונים והיה בזמן יאושע והיה מופלג בדורו עד מאד דרך הפלגה אמרו במסכת תמורה (ד"ו) דאלף ושבע מאות קלין וחמדין ונזירות שוות הדקדוקי סופרי' נשתכחו בימי אבלו של מרע"ה וכולן השיכם עתניאל בן קנו מתוך פלפולו.

ולפי עניינם ענין משנה זו השופטים אע"פ שהיו דורות אחריו נכללים הם בכלל הזקנים והיו נאמר עליהם ויקם ה' שופטים ויושיעו והתשועה סכתה בה בהנהגתם הטובה ובהדריכם אותם ללכת בדרכי התורה השלימה אשר נאמר עליה תורת ה' תמימה משיבת נפש. או שמא אף בדורות השופטים היו עמם זקנים והיה עליהם הכהן מאחרוני הזקני' לדעתנו ממוצע בין זמן הזקנים לזמן הנביאים והגיע אז זמן הנביאים ונמסר' לשמואל התורה מעלי וחבריו ומהם לדוד וחבריו שהיו עמו זקנים ונביאי' ומהם לשלמה ולחבריו ואז הגיע זמן בית ראשון ועברו מן השנים אלפים ותתקכ"ח שנה ותמסרה הקבלה משלמה וחבריו לאחיה השילוני ושאר הנביאים שבימיו שהתנבאו בימי רחבעם ומהם ליהוא בן חנני וחבריו שהתנבאו בימי אסא ומהם לאלהו בן ימלה (נ"ל יחזקאל) וחבריו שנתנבאו בימי יהושפט וכן עובדים בימי אחאז ומהם לאלישע וחבריו שהתנבאו בימי יהושפט ויהורם ואחזיהו ומהם ליהודע וחבריו שהתנבאו בימי יואש ומהם לזכריה בן יהודע וחבריו שהתנבאו באותו זמן גם כן ומהם להושע וחבריו ומהם לעמוס וחבריו ומהם למיכה המורשת' וחבריו וכל אלו הארבעה נתנבאו בימי ד' מלכים עזיהו יתם אחז יחזקיהו על הדרך שהזכרנו ומהם ליואל וחבריו ומהם לנחום האלקושי וחבריו ומהם להבקוק וחבריו ושלשה אלו נתנבאו בימי מנשה על הסדר שהזכרנו ומהם לצפניה וחבריו שהתנבאו בימי יאשיהו וכדורו של ירמיהו כמ"ש רז"ל שלשה נביאים נתנבאו באותו הדור ירמיה וצפניה וחולדה. ירמיה היה מתנבא בשוקים וצפניה בכתי כנסיות וחולדה אצל הנשים ומהם לידמיהו וחבריו ומהם לברוך בן נריה וחבריו שנתנבאו בימי יהויקים ויהויכין וצדקיהו כמו שתראה ברוב נבואותיהם הזמן שנתנבאו בו אם במקראות אם במדרש הקבלה התלמודית ואז הגיע זמן הגלות למלך יהויכין ולמלך צדקיהו ונמסרה הקבלה ליחזקאל וחבריו ואז השלימה זמן בית ראשון ופסקה המלכות מבית דוד והיה מהם עד זה הזמן דוד אחר דור שלמה רחבעם אביה אסא ויהושפט יהורם אחיהו יואש אמציהו עזיהו יתם אחז יחזקיהו מנשה אמן יאשיהו יהואזאז יהויקים אחז יהויכין אחז הוא יכניה וצדקיהו אחז ובגלות בבל הוליד יכניה את שאלתיאל ושאלתיאל הוליד את זרובבל ואחרי לא נמצא בהם במתורג מישל במלוכה אבל שנמשכה המעל' דוד אחר דוד בראשי גלית החזק מודעם ומשורש מעלתם מדרך קבלה חזקה ואמתית עד מהם בחזקת הקבלה הנצחת גדולי גשענו שבגדבגה וכן עברו בזמן החרב ממלכת ישראל כ"א

ה פתיחה למסכת אבות לרב המאיר

אחרים והם שאול ואיש בושט ירבעם הדד בעשא אלה זמרי עמרי אחאב אהזיהו יהורם יהוא יהואחז יהואש ירבעם בן יואשיה זכריה בן שלום מנחם פקחיה פקח בן רמליהו הושע בן אלה וכל אלו היו מלכי ביאודה ובישראל מלבד השופטים שאחר יאושע וזמן יאושע ומרע"ה וקצת נביאים שהיתה הנהגתם כעין מלכות: ונשוב לדרכינו והוא שבזמן חורבן בית ראשון עברו מן השנים ג' אלפים ושל"ח שהרי ת"י עמד בית ראשון בבנינו וכשתוסף על אלפים ותתקכ"ח שבידך מבריאת העולם עד בניין בית ראשון יהיו ג' אלפים ושל"ח. ונמסרה אז הקבלה לעזרא וחבריו שהם חניי זכריה וכבר ידעת שמלאכי הוא עזרא (מגילה דט"ו) והם היו נביאים. ואע"פ שאין נבואה שורה בחוצה לארץ. אולי התחילו במדרגת הנבואה בארץ. וכל שהתחילה בארץ אף היא שורה בחוצה לארץ. וכן תרגם יונתן ביחזקל מ' הוה הוה פתגם נבואה מן קדם ה' ליחזקאל בר בוזי הוה בארעא ד' ישראל תב תניינות ואיתמלל עמיה במדינת ארע כשדאי. ודע ג"כ דיש קצת הבדל במדרגת הנבואה באומרו מ' הוה הוה פתגם נבואה מן קדם ה' לאומרו ואיתמלל עמיה ואף זה ברוב השתדל' ובקושי ואל זה רמזו לרעתי באומרם ז"ל (והוה נכילתא ס' נא והוה נילקוט נזיס יחזקאל) אין השכינה שורה על הנביאים בח"ל וכשנדבר להם בח"ל לא נדבר עמם אלא על מקום שנאמר על נהר כבר. וכן ואני הייתי על אוכל אולי וכן ואני הייתי על יד הנהר. והתכוונן בזה המאמר שהוא אמר דאין הנבואה שורה על הנביאים ואומרו אין הנבואה שורה ענינו על תכלית מדרגת הנבואה ואומ' על הנביאים ענינו אע"פ שהתחילה נבואתם או הכנתם ושלמותם בארץ. ואח"כ אמר וכשהוא נדבר עמם כל' שהוא לשון חלק של נבואה ולא תכלית נבואה ואמר שאף גם זאת במסום טהור. והוא ענין השתדלות הכנת עצמו וכחותיו אלה ופנותו מכל טרדה והבן זה. ומכאן נרא' שלא נחשב דניאל במדרגת הנביאים עם היותו גדול במושכלות והיות כחו המדמה בתכלית השלימות ומגיד נפלאות בעתידות. עם היות לנו בזה דעת אחרת בפתיחת ספר תהלים (ע"י לעיל תולדות הכהן המזכר, ק' כ"ט)

סדר אנשי כנ"הג

ונשוב לדרכינו והוא שהיו בעת החורבן חכמים גדולים עד להפליא החרש והמסגר דניאל חנניא מישאל ועזריה בן חכליה ישוע שריה בן רעליא מרדכי וזובבל והרבה כיוצא בהם. והם הנקראים אנשי כנ"הג ואז נכנה בית שני ועברו מן השנים בבנינו ג' אלפים ות"ח שנה שהרי ע' שנה עמדו בגלות בבל וכשתוסף על ג' אלפים ושל"ח שבידך מבריאת העולם עד חורבן בית ראשון יהיו ג' אלפים ות"ח. ואז נסתלקה הנבואה לרוב טרדותינו במלחמות המונעות השלמות במקצת והוא אצלי קצת הרמז לקצת דברים האמור עליהם במס' יומא (דכ"ח ע"ג) שהיו חסרים מבית שני אלא שנקר' עדן זמן אנשי כנ"הג מעט זמן והוא בתחילת בית שני כל ימי עזרא שהיה כ"ג ראשון לבית ב' וכל ימי שמעון הצדיק שהיה ג"כ כהן גדול אחר עזרא והוא אף ממוצע בין זמן אנשי כנ"הג לזמן חכמי התלמוד דהיה אחרון לאנשי כנ"הג וראשון לחכמים. והיה בזמן אלכסנדר שהשמיד מלכי פרס בשנת ארבעים לבנין בית שני. והוא שבשנת ל"ד לבנין הבית שנבנה במלכות דריש מלך פרס. יצא אלכסנדר מלך יון למלחמה על דריש והתחיל בכבוש מלכותו ובאיתה שנה כיבש עילם המדינה שהיתה ראש למלכות פרס. ובשנת ארבעים לבנין מלכו בכל פרס ואז נשתקע שם מלכות פרס והתחיל מלכות יונים ובקש להשמיד ירוש' ובית המקדש בשנת ארבעים לבנינו. ויצא לפניו שמעון

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

הצדיק (כדאיתא ביומא דס"ט ע"ח) והוא היה יחושע בן יהושע. (ח"א ונ"ל וסוף היום מיוחסע צן יהושע וכו' נ"ט לעיל צ"ח דוק) וכשראו חדרו ונשאו מפני שדמות דיוקנו היה רחוק לפניו במלחמו' ונוצח והשלים עמו והתנה שיהיו מונים שטרותיהם לתחילת מלכותו שהוא ש"פ שנה קודם החרבן. ודע שכל הזמנים שהיוכרו עד סוף זמן הנביאים והוא זמן חורבן בית ראשון לא ראו עצמם צריכים לכתוב דבר מן הראוי להיותו נמסר בעל פה. ולא היה להם כתוב רק התורה והנבואות כי כל הצריך להם מבאורי המצות התלמודים הכל היה נמסר להם איש מאיש בשלמות ומה שהיה מתחדש והצטרכו בו להתבוננות לפי חידוש הענינים נמסרו להם העקרים והמדות שמהם היו מוציאים תעלומותיהם לאור ומבררים כל הדינים ומה שלא הספיק בהם בו ההקש והסברא. לפעמים היו הולכים בו אחר הרוב באומרו אחרי רבים להטות. ולפעמים היתה הנבואה מבררת להם כל תעלומה כמו שידעת מדברי קצת חכמינו השלמים שהנבואה תניד השנות עיוניות לא תוכל העין להשיגם כל שכן הסברא. כי כמו שיגיע לכח המדמה השנה מה שלא יגיע אליו מן החושים כן יגיע לכח השכלי השנה מה שלא ישיגו בעין ובהקדמו' ובהקש ובסברא. אבל מ"מ הם היו נושאים ונותנים בדרכי ההקש והמדות והסברא להוציא לאור תעלומותיהם וכ"ז באין מחלוקת ביניהם כלל כי היו אז נמסרי' לנביאים וסורים למשמעתם ושומעים אליהם. ולפעמים היו סומכין על דבריהם שהיה ענינם מקובל להם שכן היא הל"מ והוא בדבר שאין העין והסברא ולא אחת מהמדות שהתירה נדרשת בהם שולטות בו. ולפעמים נ"ב היו סומכין קבלותיהם במקראות דרך אסמכתא בעלמא והכל היה נשאר להם דרך כבלה מאיש לאיש עם מה שיחדשו להם מנהיגיהם לפי הזמן ולפי הצורך המתחדש בלא מחלוקת.

ומה שאמרו חכמי המשנה בששי למס' שקלים (מ"ו) זה מדרש דרש יהודיע הכהן גדול כל שהוא בא משום חטא ואשמה ילקח בהם עולות שהכשר לשם והעור לכהנים. לא שכתב זה על ספר הוא המקבילים ממנו שלא היו צריכין לכך אלא שהם דרשו מן המקרא הכתוב ביהודיע (ח"א עין לר"ע צפ"ס) סס צסקליס (צפתיר) דכ"ג יע"ס) והוא כסף אשם וכסף חטאות לא יובא בית ה' לכהנים יהיו עם שמצאנו בתורה דכתיב אשם הוא אשם אשם לה' ודרשו לקיים מקראות הללו שיהא הבשר לה' והעור לכהנים. וכן תפרש בכל כיוצא בזה כי הלשון יתיר למה שהוא סיבת הדבר שיקרו לפעמי' פועל הדבר כמו שבארנו בקצת חיבורנו ולזה לא תמצא בהוראת איוו הלכה כך אמר נביא פלוני או בשם נביא פלוני ואילו לא היה הענין על דרך שכתבנו היה כל התלמוד מלא מזה. אבל כשהגיע הזמן לאנשי כנ"הג הכירו בהתחלת חסרונם והיו בותבים כל אחד לעצמו מה ששמע מרבו. אם ראשוני ההכמים במה ששמעו מאחרוני הנביאי' אחר שהרגישו בהעדר הנבואה והתחלת המחלוקת אם הבאים אחריהם במה שהיו שומעים איש מפי איש. והוא מ"ש בראשון של יבמות (ד"ו ע"ה) אמ"ר דוסא בן הרכינס על מדוכה זו ישב חני הנביא ואמר ג' דברים חרא צרת הבת מותרת לאחים ואידך עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ואידך מקבלין גרים מן הקרדוים ומן התרמודים. ולא נודע זה הספור אלא מדרך שנמצא כתוב כן שהרי רי דוסא זה היה בזמן ר"ע ומזמן ר"ע לזמן חני קרוב לת"ק שנה. ואע"פ שאמרו שם שר' דוסא בן הרכינס שהיה זקן מופלג ביותר הוא שאמר מעיד אני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו כו' שמשמען של דברים שבפניא נאמר כן והוא היה המעיד אפשר שכן מצא כתוב והעיד מפי הכתב של איוו מומחה שאין לעדות של הוראה דקדוק

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

בענין זה כלל. וכיצא בזה מצאתי בראשון של מנילה (ד"ג ע"ה) תרגום של נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חני זכרי ומלאכי, וכמה דורות היו ביניהם וכן זמן יותר מנ' מאות שנה אלא שהענין שהוא תרגמו כמו שקבל מרבתי ורבתי מרבתי' בשם אותם הנביאים ודונמתם בפ' כל השדר (דקי"ג ע"ג) בשמואל אמ"ר אלעזר במה שאמרו שם אמר שמואל בשם ר"א מנין לכהן טמא כו' ושמואל לא ראה לר"א מעולם אלא שקבלה מרבתי בשמו כמו שפירשו שם גדולי הרבנים: ולגדולי המחברים ראיתי בפ"ה המ (והוא נקדמתו לס' זרעים) שעשה לר' דוסא בן הרכינס שהזכרנו בדורו של שמעון הצדיק ובדורו של ר' עקיבא כפשטות של שמועת יבמות. והדברים מתמהים איך הסכימו הם ע"ה ליחס להם מחיי העולם הזה שיעור כזה ולדבריהם היה להם לו' ביונתן בן עוזיאל בן:

ונשוב לענינינו והוא שבזמן אנשי כנ"ה התחילו לכתוב מה שהיו שומעי' זה מזה כמו שכתבנו בזו של יבמות. וכן מה שנאמר עליהם במסכתא זו בפ"ק מ"א הם אמרו שלשה דברים כו' ועם כל זה היה זה מעט וזולת בדברים זרים המציאות ענינם רחוק כי היה להם כפתחו של אולם והיו נשנעים על טוב מזגם ויושר הבנתם ורוחב לבבם והפלגת שקידתם. וכאשר תמו הדורות ההם ונאסף עזרא הסופר אל עמיו הגענו לזמן אנשי חכמי התלמוד. וראשון שבהם היה שמעון הצדיק שהיה אחרון לאנשי כנ"ה וראשון לחכמים כמו שכתבנו. והתרחבה לו עוד זאת המדה לכתוב עניניו כמו שהונד מדבריו בזאת המסכתא. וכן שבא מספור דבריו הנכתבים בתלמוד דברים יש להם מבוא והשתלשלות לעניני מסכתא זו באומרים ז"ל במס' נדרים (נ"ט ע"ג) אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד פעם אחת בא אלי נזיר מן הדרום יפה עינים וטוב רואי ומוציאתי סדורות לו תלתלים אמרתי לו בני מה ראית להשחית שער זה נאה אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי והלכתי לשאוב מים מן המעיין והסתכלתי בבבואה שלי ופחו עלי יצרי ובקש לטרדני מן העולם. אמרתי ריקה מפני מה אתה מתנאה בעולם שאינו שלך שסופך להיות רימה ותולעה העבודה הרני מנלךך לשמים אמרתי לו בני ידכו כמותך נודדי נזירות עליך הכתוב אומר נזיר להזיר לה'. ולבאר הענין אחר שנתגלגל שאלו שם מאי שנא טמא משום דאמי על חטא כולוהו אשמים נמי על חטא באים. והשיבו כל הנודדים בניזירות נודדים כשהם טועים ר"ל מתוך כעס והקפדה וכשהם טמאים ורבים עליהם ימי נזירות הם מתחרטים ונמצאו מביאין חולין בעזרה. אבל זה מתוך ישוב נדר ופיו ולבו שוים. כלומר שהנודדים מתוך צער ותגר והקפדה כרוב הנודדים בזמנינו זו היא כונה בלתי רצויה ומתחרטים בנקל וכ"ש בחול עליהם סבה מארכת הזמן נדרם על המכון מהם כטומאת הנזיר שהוא צריך למנות עליה נזירות מתחילה. אבל הנודדים על צד הכונה מעולה והוא בראותם עצמם נמשכים אחר התאוות מחכונוים להכניע יצרם שלא ישתקעו ברוע מעשיהם. הוא נדר נאות ונבחר ועל כיצא בזה אמרו במסכתא זו נדרים ס"ג לפרישות (ח"ה ע"ט נ"ג) המצד ז"ל צ"ט צית הצחיה צחי' (נדרים ס"ט ע"ה).

סדר התנאים חכמי המשנה המקבלים זה מזה

ואחריו של שמעון הצדיק ע"ה הגיע זמן אנטיגנוס והיה ראשון לישיבת החכמים בזמן בית שני ולא היה לישיבתו בן זוג ומתוך כך לא נפל מחלוקות בישיבתו בזמנו (ח"ה ו"ב ה"ב מה"כ) הצדקתהו צ"ל נקדמתו לס' נחלת חזות יע"ט) אלא שכל חבריו ותלמידיו וחכמי דורו היו נמשכים אחריו ואחר דבריו. ולכן לא

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

הוזכרו מן החכמים שבימי אחד מני אלף. ואחריו היה הנשיא הממונה בדור וראש ישיבה ר"ל אב ב"ד זוג אחד ממונה על כל ענייני הנהגות הישיבות והוראות שבהם ואז הוחל זמן המחלוקות ונתמנו בתחילת הנהגה זו אחר אנשינו יוסף ו' יעזר ויוסף ו' יוחנן שקבלו ממנו עם הרבה חכמים שבדורם ואחריהם יהושע ו' פרחיה וינאי הארכלי שקבלו מהם עם הרבה חכמים ג"כ ואחריהם יאודה בן טבאי ושמעון ו' שטח שקבלו מהם עם הרבה חכמים שבדורם. ואחריהם שמעיה ואבטליון גירי הצדק (ח"ה כה"ס צניטין דף ע"ג צניטין צניטין סנהדרין למדו תורה צדקים מלך וינאי טעמי' וחצטליון) שקבלו מהם עם הרבה חכמים שבדור ג"כ וכל אלו הזוגות היה אחד מהם נשיא וחברו הנוכח עמו אב ב"ד וראש ישיבה והתרחב בזמנם המחלוקת מעט מצד שהיו הנשיא והראש ישיבה חולקים זה עם זה והיו התלמידים נמשכים אחריהם זה בכה וזה בכה ומה שנתפרסם ממחלוקתם בתלמוד הוא בדרך הבא ב"ט (צניטין דף ע"ה) אם סומכין עליו אם לאו שבכל אלו הזוגות היה האחד וסיעתו עמו ואמר' שלא לסמוך מפני שהסמיכה יש בה איסור שבות שהרי בשעה שסומך משמש בבעלי חיים שהרי לסמיכה בעי' בכל כחו והוא כעין רכיבה ואעפ"י שהסמיכה היא מצות עשה אין עשה דוחה שבות הבא מגזירת לאו ר"ל חתוך וזמרה. ועוד שהרי היה אפשר לעשותה מבערב שלא היו סוברים תכף לסמיכה שחיטה. והאחד וסיעתו ג"כ היו מתירין מפני שסוברים תכף לסמיכה שחיטה וא"ל לה לעשותה מבערב ומאחר דהותר הקרבנות הותר נמי סמיכתן. ואחריהם עלה הלל הזקן ללמוד לפני שמעיה ואבטליון ונתמנה נשיא במקום בני בתירא. אז הוחל אור החכמה להחשיך ונדלו התעלומות והתחילו המחלוקות להתרבות עד שבני בתירא הוצרכו להניח כתרים להעלים מהם דרכי התורה והחקש:

וכבר בא מזה בתלמוד דבר הראוי לכתבו בואת המסכתא אחר שנתלכלל בידינו מפני שיש ללמוד ממנו מוסרים רבים נאותים לענייני זאת המסכתא. והענין המסופר הוא שאמרו בתלמוד פסח שני (פסחים דף ע"ו ע"ה) שזקני בתירא היו נשיאים בארץ ישראל וידועים במנהגים בכל הוראה ואמרו עליהם שפעם אחת נעלם מהם אם פסח דוחה את השבת אם לאו. אם שיהיה הספק כפשוטו ואם שיהיה על איזה סוד נניו בתוכו. או שמה שנעלם מהם ידיעת הוצאת הדבר מן ההטשים התלמודיים והוצרכו לכך ע"י איזה שקנתר למחות בדבר ולא ידעו בני בתירא לעמוד על נצחון הענין ונתביישו בדבר ואמרו יש כאן אדם שידע אם פסח דוחה שבת אם לאו כלומר שידע לנצח המקנטר בכך בתשובה מן התורה או מדרכי העיון וההיקש או שיעיד כן מן הקבלה. אמרו יש כאן אדם אחד שעלה מבבל והלל הבבלי שמו ששימש לשני גדולי הדור שמעיה ואבטליון אפשר שיש ממנו תוחלת שלחו ושאלו לפניו אמר להם וכי פסח אחד יש לנו שדוחה את השבת והלא יותר מר' פסחים דוחים את השבת בכל השנה כלומר קרבנות הכבשים שהם דומים לקרבנות פסחים והם ארבעה בכל שבת שני תמידין וב' מוספין וז' כבשים בשבת שבתוך הפסח וי"ד בשבת של סוכות אמרו לו כבר אמרנו שיש ממך תוחלת אלא זו מנין לך ונאמר על זה בתלמוד המערב (פסחים ר"פ הלז דף צ"ג) התחיל דורש להם מהקש מקל וחומר מג"ש. מהקש תמיד קרבן צבור ופסח קרבן צבור מה תמיד דוחה שבת אף פסח דוחה שבת. מג"ש נאמר בתמיד כמועדו ונאמר בפסח במועדו מה תמיד בו. מקל וחומר ומה תמיד שאין על מניעתו כרת דוחה שבת פסח שיש בו כרת לא כ"ש. ואמרו על זה בתלמוד המערב (סו"ט דף צ"ג) שלשה הניחו כתריהם בעולם הזה וירשו העולם הבא יונתן ו' שאול ור' אלעזר בן עזריה וזקני בתירא אמר' שלא יונתן בן שאול אפי' נשים יודעות שדור עתיד

למלך. ר"א'ן עזריה אישתייר ליה תנין לר' נמליאל כלומר שנשאר לו שני לרבן נמליאל אחר שהחזירורו לר"ג הא לית לך אלא זקני בתירא שרון גרמון מן נשיאותא ומנוניה נשיא. אמנם מ"ש אפי' נשים יודעות שדוד עתיד למלך. עניינו מפני שדוד היה מזרע יהודה דכתי' ביה לא יסיר שבט מאודה כו' ולא נתמנה שאל אלא דרך אקראי וכעין אפוסטרופוסות מצד שלא היה באותו זמן מזרע יאודה ראוי למלך כמו שבארנו בחיבורינו זה למסכת הוריות. בענין מה שכתוב אלמלא אתם שאל והוא דוד אבדתי כמה שאל מפני. ומ"מ נאמר עוד שחלקו עמו בראיותיו ואמרו לו אמרנו יש לנו ממך תוחלת חהיקש שאמרת יש לו תשובה לא אם אמרו בתמי' שיש בו קצבה תאמר בפסח שאין לו קצבה כלומר אלא כפי מה שהם. ואין לומר בזה אין משיבין על ההקש שלא נאמר כן אלא בהקש המקראות הסמוכים. קל וחומר שאמרת יש עליו תשו' לא אם אמרת בתמיד שהוא קדשי קדשים תאמר בפסח שהוא קדשים קלים. ג"ש שאמר' יש לה תשו' שאין אדם דן ג"ש מעצמו שאלו כן אף השרץ טמא באהל והמת בכדשה מנ"ש של בנד ועור האמור בשניהם. אע"פ שהיה נושא ונותן כל היום לא קבלו ממנו עד שאמר להם יבא עלי כך שמעתיה מפי שמעיה ואבטליון מיד קבלו ממנו והושיבוהו בראש מנוהו נשיא. ומכאן א"ר זעירא בשם ר' זעירי כל תורה שאין לה אב אינה תורה כלומר שאינה מקובלת מפי הראוי לסמך עליו. ועוד אמרו שם מאחר שנתמנה נשיא התחיל מקנטרן בדברים אמר להם מי גרם לכם לצרוך לכבלי הזה ולהיות נשיא עליכם לא עצלות שהיתה בכם שלא שמשתם ב' גדולי הדור שמעיה ואבטליון שהיו יושבי' אצליכם כיון שקנטרן נתעלמה הלכה ממנו אמרו לו שלח ולא הביא סבין מע"ש כיצד יעשה אמר להם שמעתי ושכחתי אלא הנח לבני ישראל שאם אינם נביאים בני נביאים הם כלומר וסומכים על מה שיעשו הם מעצמן למחר מי שפסחו טלה היה תוחבו בין צמרו מי שפסחו גדי קושרו בין קרניו נמצאו פסחיהם מביאים סכיניהם עמהם כיון שראה מעשה נזכר הלכה אמר כך שמעתי מפי שמעיה ואבטליון. מכאן אמרו כל המתנאה אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו אם נביא נבואתו מסתלק ממנו. וראה כמה מוסרים נכללו בענין זה. אחת שכל שנתמנה מנהיג על הצבור ראוי לו להשתדל בכל כחו להנהיג כראוי להנהיג המסורה לו. ואם נתמנה נשיא להנהיג את בני דורו בדברי תורה ובמילי דשמיא ראוי לו שיהיה שלם ובקי בכל ענייני הוראה ויודע להשיב לכל מי שבא לקנטרו. ואם מכיר בעצמו שאינו ראוי לכך שבח היא לו שלא יתבייש להניח את כתרו ולמוסרו למי שהוא ראוי. והשנית שאף המכיר בעצמו שהוא בקי ושלם ויודע להשיב בכל דבר לא יחליט הדברים מסברתו בהנחה פשוטה אלא בדבר שהשכל מורה עליו הוראה מוחלטת או מפי הקבלה המומחית. שכל שמורה הוראה מצד סברתו בלא הכרח נותן מקום ופתחון פה על עצמו לחלוק עליו כשאדם רואה בו שנשען על סברתו יותר מראי. והשלישית שאף המוצא עצמו בקי ושלם ויודע להשיב ומקובל מפי גדול או מפי גדולים לא יקנטרם בדברים להתנשא עליהם יותר מראי אלא כל שהגדילו הם מעלתו יהא הוא מדבר עמהם בנחת ומשפיל עצמו לפניהם ואם קנתו והתנשא עליהם נענש ומתבייש מתוך קנטורו: ואשוב ללרכינו והוא שאחר דור שמעיה ואבטליון נתמנה נשיא הלל הזקן ונתמנה בן זוגו לאב ב"ד מנחם אלא שיצא לעבודת המלך (הניגה דר"ו ע"ג) ונתמנה תחתיו שמאי הזקן. והלל זה עלה מבבל כמו שכתבנו והוא היה נשיא ג"כ מצד היותו ומבני שפטיה בן אביטל כמ"ש בחמישי של כתובות (ח"ס הוי חסדו סס דס"ג ע"ג על דני דחתי תספיקו בן חנינל וכו' הוה הוה ססו להלל כדעת גי'ולי

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

המחזיקים לו שזעירי להלל דעת רבינו הח"ח ז"ל (לקמן) אלא שלא היה כן אלא מצד האם וכמ"ש בתלמוד המערב (זיורוס' דס"ט דלח"ס וספ' הנושא וספ' ס' נח סל"ג סי' ה') ור' היה ענו ביותר והיה אומר כל מה שיאמר לי אדם אני עושה חוץ ממה שעשו זקני בתירא לזקני דשרון גרמיהון מן נשיאותא ומנוני ואי סליק רב הונא ריש גלותא לא שרינא גרמאי מן נשיאותא אלא אנא מוטיב ליה לעיל מיניה דהוא מדוכריא ואנא מנוקביא כלומר שרב הונא והוא הנשיא שבבל היה מורע המלוכה מצד האב ורבי הקדוש מצד האם כלומר שהיתה לאחד מקדומי משפחתו אשה מבני שפטיה בן אביטל. אבל מצד אביו היה משבט בנימין כמו שנתבאר בתלמוד המערב במס' כתובות' בפ' הנושא. ומ"מ בסדר הטבלה מצאתי שהלל היה דור ט"ו ליהויכין בדרך זה יהויכין שאלתיאל בנו זרובבל בנו משלם בנו חנניא בנו ברכיה בנו חסדיא בנו ישעיהו בנו עובדיהו בנו שכניהו בנו שמעיהו בנו ועדיהו בנו והלל היה אחיו של חזקיהו זה ואינו נר' כן מן הירוש' כמו שכתבנו. ונשוב לענין והוא שהיתה לו ישיבה נכבדת מאד ספרו בתלמוד (זסוקה דכ"ח ע"ה) שמונים תלמידים היו לו להלל שכולם היו ראויים שתשרה שכינה עליהם. ולא נתברר לנו מהם אלא יונתן בן עוזיאל שהיה גדול שבכולם ור' יוחנן בן זכאי שהיה קטן שבכולם. וכן היה נ"כ לשמאי וישיבות נכבדות. עד שבימיהם התחילו המחלוקות להיות רבות יתר על זמן שלפניהם והוא שאף הם ר"ל הלל ושמאי נחלקו בג' דברים כמו שנזכר בראשון של שבת (דט"ו ע"ה) וזמן נשיאותו של הלל היה מאה שנה קודם החרבן של בית שני וכל אותם מאה שנה נמסרה הנשיאות להלל וזרעו וארבעה דורות ממנו היו נשאים באותם מאה שנה. והוא מה שאמרו בראשון של שבת הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהנו נשיאותם בפני הכית ר"ל בעוד שהבית קיים מאה שנה כלומר שמאה שנה קודם החרבן התחיל נשיאותו של הלל ופרנסו כל אותם הדורות אלו הארבע' (כמ"ס זס"ק דסנ"ד דט"ו ע"ה) הלל ואחריו שמעון בנו והוא רבן שמעון בנו של הלל ואחריו גמליאל בנו והוא רבן גמליאל הזקן ואחריו רבן שמעון בנו והוא אותו שנהרג עם הרוני מלכות (ה"ה עיון ת"ט הכז כספור וסנה פ"ה דט"ו ע"ה. ות"ס הכז סס הגדול' ח"ה מע"ה זי"ת חות ח' יע"ס) ושאר זרעו פרנסו אחר החרבן תחילה רבן גמליאל בנו של רבן שמעון הנהרג והוא היה בר מחלקותו של ר"א ור' יאושע ושבקשו חכמים להעבירו כמ"ש בפרק תפלת השחר (דכ"ה ע"ה) ואחריו רבן שמעון ב"ג הנו' תמיד במשניות והוא היה נשיא בזמנו של ר' מאיר והוא הוא שכונו ר"מ ור' נתן להעבירו כמו שנתברר בסוף הוריות (דו"ג ע"ג) ואחריו רב' הקדוש ואחריו היה גמליאל בנו נשיא והוא רבן גמליאל בנו של ר' יאודה הנשיא הנו' בשני של מסכתא זאת (ו"ג) ושמעון בנו חכם (זכריות דק"ג ע"ג) כלומר אב ב"ד והוא הנו' בתלמוד ר' שמעון ברבי ואחריו ר' יאודה נשיאה שהיה בנו של גמליאל זה. ונמצא ר' הקדוש שביעי להלל. וגדולי המחברים כתבו בפתיחת פי' המשנה שהוא היה ששי להלל. והדברים תמוהים. וסוף הדברים אחר שנפטר הלל הזקן נחלקו הישיבות והיו קצתם לגרורות אחר הלל ונקראו בית הלל. וקצתם אחר שמאי ונקראו בית שמאי אז פרח משה המחלוקות ויוצא פירח ויצץ ציץ נבה' קומתו ותרבה. פארותיו ותרבה סרעפוטיו ונתחלקו הדיעות ברוב הענייני' והיו שאמרו בכרייתא של חגינה (והיה זסוספסא זס"ג) ובס' אלו הן הנחנקין (דס"ה ע"ג) בתחילה לא היתה מחלוקת בישראל אלא ב"ד של ע"א יושבין בלשכת הנוית ובתי דינין של כ"ג בכל העיירות שבא"י ושני בתי דינין של ג' אחד בהר הבית ואחד בחיל נצרך אחד להרואה הולך לב"ד שבעירו אין ב"ד בעירו הולך אצל הסמוך לו ששמו אומרים לו וא"ל הוא מופלא שבהן הולכין לב"ד שבהר הבית אם ששמו א"ל לא"ל

ח פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

הולכי' לב"ד שבחיל שמעו אומרי' לו ואם לאו אלו ואלו הולכין לב"ד שבלישכת
הנזית שמעו אומרי' לו ואם לאו עומדים למנין רבו המטהרים טהרו רבו המטמאי
טמאו משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צורכם רבו המחלוקין' בישראל
ונעשית התורה כשתי תורות. ורבן יוחנן ז' זכאי מאחרוני תלמידיו של הלל
ושמאי בשיבה הרבה מאותם מאה שנה שהזכרנו. והוא היה בשעת החרבן
ונשלמו מן השנים ג' אלפים ותתכ"ח שהרי ת"כ שנים עמד הבית בבניינו
וכשתוסיפם על ג' אלפים ות"ח שהיו בידך בשעת הבנין של בית ב' יהיו ג'
אלפים ותתכ"ח והוא שאמרו קע"ב שנה אחר חרבן הבית נשלמו ד' אלפים וכל
אלו הדורות שמאנשינו ועד רבן יוחנן בן זכאי היו בבית ב' ונכללו בכלל
התנאים אחר אנשי כנ"הג והם ה' דורות. אחד אנשינו וסיעתו ב' יוסף
ז' יעזר ויוסף בן יוחנן איש ירו' וסיעתם. ג' יהושע ז' פרחיה וניתאי הארכלי
וסיעתם ד' שמעיא ואבטליון וסיעתם. וה' הלל ושמאי וסיעתם ואז חרב המקדש
ועלה ר' יוחנן בן זכאי שהיה מתלמידי שמאי והלל ליבנה והנהניג את ישראל הוא
והדורות הבאים אחריו עד סוף התנאים כמו שיתבאר. וחמלכיות שבבית שני
היו בדרך זה שהבית נבנה בזמן מלכות כירש מלך פרס והיו בני ישראל תחתיו עד
שהוצרכו לעשות במקדש צורת שושן הבירה ומלך זורבבל ואחריו נחמיה
התרשאת מזור המלוכה. ל"ד לבנינו כיבש אלכסנדר עילם המדינה ולסוף
ארבעי' כיבש כל הממלכות ושלטה מלכות יון בעולם. והניחו ירושלים לכבוד
שמעון הצדיק כמו שביארנו. אלא שהיו כפופים להם עד שהוצרכו למנות
למלכותם ועשו שנת ראש החשבון שנת מ"א לבנין. ומשכה מלכותם קע"ד
שנה לבד מאותו שש שנים שמלכו בעילם. והיונים היו ממנים להם מלך
ולסוף קע"ד שנה שהיה סוף רי"ד לבנין מרד מתתיה בן יוחנן כהן גדול (ה"ה)
ועיין ז"ל ד"ט) והוא הנקרא חשמונאי כאנטיכוס מלך יון ועמד הוא ובניו על
הממונה שלו והרנהו הוא וכל חילו בעזר הרומיים ועמדו הרומיים עמם
בנאמנות כ"ג שנים ואח"כ נשתעבדו בהם ונמשכה מלכות בית חשמונאי עם
אותם כ"ו שנים ק"ג שנים והיו מהם הרב' מלכים חשמונאי והוא מתתיה בן
יוחנן כ"ג שמלך שנה אחת ואחריו יאודה בנו שמלך ו' שנים. ואחריו יחנן
אחיו של יאודה שש שנים ואחריו שמעון אחיו י"ו שנים ואחריו יוחנן בנו והוא
הנקרא הורקנוס ל"ה שנים ואחריו ארוסטובלוס בנו שתי שנים ובקצת
נוסחאות מצאתי שנה אחת ואחריו ינאי בנו כ"ח שנה והוא הרב הרבה מן
החכמים לסיבה מבוארת במס' קידושין (דס' ו' ע"ה) ואחריו מלכות אשכנז ורומה
אלכסנדרה כשתי שנים ואחריו הורקנוס בנו ולא הניחוחו למלך. אבל מנוהו
לכהן גדול ונתנו המלוכה לאחיו ארוסטובלוס ומלך ג' שנים וחצי. ואחריו
נטל הורדוס את המלכות. ובתחילת מלכותו עוררוהו עליו בני חשמונאי בעזר
מלכים אחרים ובתחבולתו הרג את כולם ונתנו המלוכה בידו ונמשכה אותו
מלכות ג' שנה והוא לפי דברי רבותינו והוא שהורדוס מלך ל"ו שנה ויש
אומרים מ'. ואעפ"י שבס' חקבלה מצאנו שהיה בהם. ואחריו מלך ארקילוס
בנו אנטיפרס אחיו י"א שנים. ואחריו אנריפס בן ארוסטובלוס שהיה מזרע
הורדוס נ"כ כ"ו ואחריו בנו שהיה שמו נ"כ אנריפס ז' שנים עם מונבו בנו
וי"א שמונבו בנו מלך אחריו ג' שנים ושניהם נהרגו ביד האויבים. ואחריו מונבו
בנו והוא אדם טוב אבל לא היה לו שם במלחמות על פני חוץ. וכבר ביארנו
שעזרא היה בזמן מלכות פרס. ושמעון הצדיק בימי מלכות אלכסנדר וכן
התבאר בתלמוד סוטה שבימי ינאי המלך היה יהושע בן פרחי' וחיה היה רבו
של ישי הנז' במסומות בתלמודינו. (ה"ה עיין צפורה דמ"ז ע"ה צדסוס ויניליה יע"ט)
וא"כ אינו אותו שטוענין קצת האומות עלינו מעניינו לפי מנינם שהרי הוזכר

57

יח

הוא עמד בן כוזיבא ועשה עצמו משיח וטעו רבים אחריו ואפי' ר"ע היה נושא כליו ושלח בך כוזיבא זה את ידו במלך רומי שהיה שמו (?) והרג את משנהו ומלך בביתר שנת ג"ב לחרבן הבית ומלך בנו אחריו וכן בן בנו. עד שעלה אנדריאנוס קיסר שנת ע"ג לחרבן והרג את בן בנו של בר כוזיבא. ונהרגו בדור הזה ר' חנינא בן תרדיון ור' ישכב ור' יאודה בן בכא ורבי חוצפית התורגמן ור' אלעזר ו' שמוע ור' עקיבא מפני כעס בר כוזיבא ור' יאודה ור' דמה ור' יאודה הנחתום.

דור רביעי

הוא רבי שמעון בן גמליאל אביו של רבנו הקדוש ובימיו ר' שמעון בן אלעזר ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ורבי יהושע ו' קרחה ור' יעקב איש כפר חמייא ור' פרידא ור' פדת ורבי זכריה ו' הקצב ור' מתא בן חרש ואבא חנן ופלימו ור' שמעון בן יוחאי ור' אלעזר הקפר ור' פנחס ו' יאיר וסומכוס. והרבה מלבד אלו. והרבה מאלו הנזכרים נמצאו בב' דורות או בג' לאורך ימיהם ולכן תמצאם בתלמוד נזכרים עם כל אחד מן הדורות כמו שמצינו לר' מאיר שהיה מן הדור הג' והיה עדין קיים בזמן רשב"ג שהיה מן הדור הד' שהיה ר' שמעון ב"ג זה נשיא ור' נתן אב"ד כמו שמפורש בסו' הוריות (ד"ג ע"ג).

דור חמישי

הוא רבנו הקדוש זה שהוליד בחמלת ה' על עמו רבן שמעון שהזכרנו ושמו ר' יאודה הנשיא ונק' בפי הכל רבנו הקדוש והוא היה אדם מסויים כללי בכל חכמה ובכל מעלה. והיה בזמנו בניו שהם רבן גמליאל בנו של ר' הנשיא הנז' בשני של מסכתא זאת ור' שמעון ברבי כמו שכתבנו והם הם שאמר בשעת פטירתו בכתובות וק"ג) גמליאל בני נשיא ושמעון בני חכם. וכן בנו של גמליאל זה ונקר' שמו ר' יאודה נשיא והוא הנז' במס' ע"ז בהתר השמן של גרים (דנ"ו ע"א וע"ס גתים) ד"ה חסד וחס' סד: הדורות מעל' יו"ד דק"ח ע"א וע"ס דוק) וכן היו באותו זמן רשב"א אעפ"י שהיה בדור שלפניו ג"כ ור"א בנו ור' ישמעאל ב"ר יוסי אעפ"י שהיה בדור שלפניו ור' ש' בנו של רבי יוחנן בן ברוקה ור' אליעזר בן יאודה ור' שמעון בן יאודה ור' יאושע בן קרחה ופלימו עם היותו בדור שלפניו ואיסי בן יאודה ור' אלעזר בן פרטא ור' ראובן אצטרוכולי ור"פ בן יאיר ג"כ עם היותו בדור הרביעי נמשכו חייו גם בדור הה' וכן היו שם הרבה כיצא באלו לאלפים.

וזהו דור האחרון של התנאים ובימיו מלך ברומי אנטינוס בן אסירוס אחר אנדריאנוס. ואף אנטינוס זה מת בימיו ומלך אנטיפוס ואף הוא מת בימיו ומלך תומרוס. וכולם כבדוהו ונשאווהו מאד ובימיו היה נאלינוס. אבל אבוקרט היה בנלות בכל לפי מה שנמצא בספר הקבלה. ורבנו הקדוש זה קבל מאביו ור' אלעזר בן שמוע וראה בזמנו צרות גדולות מתפשטות והתלמידים מתמעטים וחבר ספר המשנה בששה סדרים הידועים במאה ונ' שנים אחר החרבן כלל בו כל מה שנתקבל בתורה שבע"פ מבאורי התורה והמצוות ומה שנתחדש בכל דור ודור ממה שנודע לו עם מה שמצא לכל החכמים הם מסכתות שלימות כמו שאמרו ביום שנתמנה ר' אלעזר ו' עזריא נשיא בו ביום נשנית עדויות וכמו שאמרו בסו' הוריות לדרוש לן מר מילי דעוקצין הן מה שלא מצאו מסודר וסדרו מתחילה הן מה שהוסיף בכח שכלו וסברתו. ואז הגיע זמן האמוראים וקדם שנתחיל בסיפור ענין האמוראים נאמר שהתנאים היו לאלפים ולרובבות מהם שזכרו תמיד במשנה כר' אליעזר ור' יאושע ור' מאיר ור' יאודה

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

ור' יוסי ור' עקיבא ור' טרפון ור' גמליאל ור' שמעון בנו. ומהם שלא נזכרו
 במשנה כלל אלא שבאו דברי קצתם בסתם משנה או במילה הכללית ר"ל
 אומרים תמיד במשנה וחכמים אומרים כר' פנחס ו' יאיר ור' אלעזר ו' חרסום
 והרבה כיוצא בזה. ומהם שהוזכרו נ"כ בהרבה מקומות אבל לא בהתמדה כל
 כך כאלו שזכרנו. ומהם שהוזכרו נ"כ אבל מעט מעט שלא הוזכרו אלא פעם
 אחת או שתיים בכל המשנה ומהם שלש וכן כל כיוצא בזה וכבר עלה ברעיוני
 להזכיר בזה כל אותם שלא הוזכרו אלא פעם אחת או ב' אלא שהוא ענין
 שהשגנה מצויה בו ויראתי פן יקרני עון וכ"ש בהמצא שינוי בין הספרי' וכ"ש
 שמשכתי את ידי מזה בראותי לגדולי המהברים ע"ה בפתיחתו לפי המשנה
 שכתב בחנניא ו' הכינאי שלא מצוי במשנה רק במס' כלאים. ואני מצאתי
 נ"כ באחרון של מכות (דכ"ח ע"ה) ובשלישי של מסכתא זאת (נמ"ד)
 וכן כתב בר' אלעזר ו' חסמא שלא מצינו רק במס' תרומות ואני מצאתי
 נ"כ במשנה בשביעי של מציעא (דל"ג ע"ה) ובסוף פ"ג של מסכתא זאת (מי"ח)
 ובז' של נגעים (מ"ג וצפ"ר ט"ז) ובשמיני של מקואות (מ"ג) וכ"כ בר' יוסי ו'
 המשולם שלא מצאנוהו אלא במס' תרומות ואני מצאתי נ"כ במשנה בשלישי
 של כתובות ובששי שם (ה"ה) צנתיצות לח ונחל ט"ס רחמ"ה כלל ונ"ל שהוא צנורות
 צפ"ג דכ"ד ע"ה ט"ס צנתיצות ר"ס דל"ז ע"ה ונח"ט צ"ס יוחסין) וכ"כ בר' אליעזר ו'
 יאודה איש ברתותא שלא מצינו רק במגילה (ה"ה ט"ס הוא ונ"ל צנלה פ"ק מ"ד)
 ואני מצאתי נ"כ במשנה בנ" של טבול יום (מ"ד) (ה"ה) וכ"כ צ"ס יוחסין יע"ט)
 ובראשון של מכשירין אלא שאין בזה איש ברתותא (ה"ה מ"ט צמס' מכשירין לח
 נחל ט"ס ט"ס רחמ"ה צנל המסכתא חלל תלתי טהור ר' אלעזר ו' יאודה איש צנתיצות צנלות
 פ"ג מ"ה חללות פ"ג מ"ה נזין פ"ג מ"ה טבול יום פ"ג מ"ה יע"ט) וכ"כ בנחום המרי שלא
 נזכר אלא במס' שבת ואני מצאתי נ"כ במשנה במס' נזיר (פ"ה דל"ג) (ה"ה גס
 החזק צ"צ צנתיצות דל"ג ע"ה ונח"ט צ"ס יוחסין יע"ט) ואף בקצת ספרים שנמצא
 שם נחום איש מדי הוא הוא. וכ"כ בר' דוסתאי בר' ינאי שלא נכתב רק במס'
 ערובין ואני מצאתי במשנה בנ" של מסכת זו (מ"ה) וכ"כ בשמעון התימני
 שלא נמצא רק במס' יבמות (וע"ד) והנה מצאנוהו נ"כ בר' של תענית ור"ט
 ובראשון של ידים (מ"ג) וכ"כ בר' שמעון ו' יאודה שלא נמצא אלא בשבועות
 (ד"ג) והוא נ"כ במעשר ב' (פ"ג מ"ג) (ה"ה) וצ"ס יוחסין כתב טהור צפ"ג דמכות
 וצפ"ד דנגעים יע"ט וצנ"ר לח החזק ר"ס ו' יאודה צפ"ד דנגעים חלל חזק ט"ס צפ"י
 מי"ה יע"ט) וכ"כ בשמעון אחי עזריה שלא נמצא אלא בזבחים (ד"ג) לבד והנה
 הוא נמצא בשמיני של טהרות נ"כ (צמ"ג) וכ"כ בר' א' בר' שמעון שלא נמצא אלא
 בתמורה (פ"ד דל"ג ע"ה) ונמצא איתנו נ"כ בשנים עשר של נגעים (מ"ג) (ה"ה גס
 החזק צמס' צנלה דל"ג ע"ה) וכן ראיתי שלא הוזכר אצלם ר' יאודה הכהן ואנחנו
 כללנוהו במה שעלה ברעיונו במנין זה והוא במס' עדויות בפ"ח (מ"ג). וכן
 מצאנו בדבריהם ר' יעקב בנגעים ולא מצאנוהו במ' המשניות שלנו אלא
 במסכתא זו בפ"ד (מי"ה) וכן נמצא לפי דבריהם ר' אלעזר ו' פיאבי בטהור' במ"ז
 (מ"ט) ובס' המשניות שלנו נמצא שם אלא רבי אלעזר סתם (ה"ה) וצ"ס יוחסין
 כתב ד"ס נוסחתו ר"ח ו' סחזי וי"ב ר"ח ו' סנל יע"ט) ולא שהיה שכחה לפני כסא
 כבודם אם שנודמנה שניאה בספריהם או בספרינו אע"פ שיש בירינו ספר המשנה
 הספרדיים ישנים ומוגהים. אלא שמכל מקום ראינו לכתוב כל החכמים הנזכרים
 במשנה הן שיוכר ע"פ עצמו ר"ל שיאמר הוא ההלכה מענין אסור והתר או
 חיוב ופסור או טמא וטהור או כשר ופסול הן שיאמר דרך ארץ או מדה ומוסר.
 הן שיאמרו אחרים על שמו הן שיאמר הוא בשם אחר הן שיעיד על איזה ענין
 מפי קבלתו שהוא כן או מפי אחד מומחה שאמר כך הן שיוכר ע"ה איזה מעשה

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

אלא דמ"מ יהא הדבר ניכר שהוא מן החכמים וראית' להזכירם שלא כסדר זמן תולדותם אלא על סדר המסכתות מה שבא מהם בראשונה ומה שנתוסף עליהם בשניה וכן בכלם מסכתא אחר מסכתא על סדר רבנו וקדוש הנוכח בפתיחת החיבור הן בסדרים הן במסכתות כל הנוכחים בפרט לכד הנכללים בלשון חכמים או שנכללו דבריהם בסתמי המשניות ונאטר שבאו מהם

בס' זרעים.

סדר תנאים הנוכחים במשניות בכל הש"ס

במס' ברכות. א' ר' אליעזר והוא ר"א בן הורקנוס תלמיד רבן יוחנן ז' זכאי (י"ג ק"ד צ"ע ח'). ב' רבן גמליאל והוא זקנו של ר' הקדוש (סס) שרצו להעבירו מפני ר' יאושע. ג' רבי יאושע (סס) והוא ר' יאושע ב"ר חנינא תלמיד ר' יוחנן ז' זכאי. ד' שמאי הזקן וסיעתו דור אחר דור הנק' ב"ש (סס ו"ה). ה' הלל הזקן וסיעתו דור אחר דור והם הנקראים בית הלל (סס). ו' רבי שרפון (סס). ז' ר' אלעזר ז' עזריה (סס ד"ט). ח' ר' מאיר (סס ד"ג). ט' ר' יאודה (סס) והוא ר' יאודה בר אלעאי והוא הנק' אצלם חסיד באומרם עליו תמיד מעשה בחסיד א' (י"ג ק"ד דק"ג). יוד' ר' יאושע ז' קרחא (סס ד"ו) והוא בנו של ר' עקיבא. י"א ר' יוסי (סס דקט"ו). י"ב ר' נחוניה ז' הקנה (י"ג ק"ד). י"ג ר' עקיבא (סס דכ"ח וד"ט). י"ד ר' חנינא ז' דוסא (סס דל"ד). ט"ו ר' יוסי הגלילי (סס דמ"ט ע"ג) ואינו ר' יוסי סתם שהרי בשמיני של סוטה מצאנום חולקים זה עם זה (דמ"ד ע"ה). י"ז רבי ישמעאל והוא ר"ש ז' אלישע (סס) (ח"ה ועיין צתוס' ציננות דק"ד ע"ט ד"ה חגרי). ט"ז בן עזאי והוא שמעון בן עזאי (י"ג ק"ד). ח"י ר' נתן (סס)

ונתחדשו עוד במס' פיהא. י"ח ר' שמעון (י"ג ק"ד). והוא ר"ש ז' ייחא ז' ר"א בן צדוק כפ"ג (ת"ה). כ"א ר"ש איש המצפ' כפ"ג (ת"ו) ולא שאמרו בשמו דבר אלא שאמרו עליו שזרע את שדהו שני מיני חטים ועשאו גורן אחת והיה שואל אם צריך ב' פאות אם לאו והבאנוהו בכלל התנאים אע"פ שלא הבאנו נתאי איש תקוע שאמרו במס' חלה כפ"ק (ת"ו) שהביא חלות מביתר ולא קבלו ממנו וכן אנשינוס שזעלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו וכן יוסף הכהן שם שהביא בכוריו יין ושמן ולא קבלו ממנו וכן אריסטון שהביא בכוריו מדבחיה שהוא מסוריא וקבלו ממנו וכן לא הזכרנו בכללם טוביא הרופא שנאמ' עליו בא' של ר"ה ספ"ק (דכ"ג) מעשה בטוביא הרופא שראה את החדש בירושלים הוא ובנו ועבדו משוחרר וקבלו הכהנים אותו ואת בנו ופסלו לעבדו וכשבאו לב"ד קבלו אותו ואת עבדו ופסלו לבנו וכן לא הזכרנו בכללם ליאושע ז' גמלא ביבמות (דס"ח ע"ה) (ח"ה עמ"ס הפוס' והביעו צ"ח צחי' ליומא דז"ח ע"ח ודוק) שקדש למרתה בת ביתוס ומינהו המלך להיות כ"ג וכנסה אע"פ שהיתה אלמנה מפני שכל אלו אין סיפור המעשה מוכיח שהיו תלמידי חכמים אבל כאן ר"ל כ"ה ש' איש המצפה מצינו שקראוהו בשם רבי וכן מה שאמרו בא' מעשה לפני רבן גמליאל ושעלו כולם ללשכת הגזית ונשאו ונתנו בדיבור והדברים מוכרחים שתלמיד חכם היה (ח"ה ע"ו) ציננות ד"ד ע"ג מחן תנא תמיד כ"ה איש המצפה כו' מחן תנא ס' יומא ר"ס איש המצפה ודוק) ומכאן אתה למד לכל כיוצא בזה. כ"ב נחום הלבלר (פ"ג ת"ו). כ"ג ר' מיאשא (סס). כ"ד ר' יאושע בן בתיא (ח"ה) לח' מזיו נגיר' צמס' פיהא כ"ה ר' יאושע סתם ור' יאודה ז' צתיכא מנר סה צמס' פיהא צס"ג מ"ו. ואספ"ל דר' המחזר ז"ל כיוון לר' יאודה ז' צתיכא ע"כ ז"ל צמקוס ר' יאושע צ"ז ר' יאודה ז' צתיכא. חלח טריתיו. לר' המחזר לקמן צתות מ"ה טכנת טר' יאודה צ"ז המחזר צמס' צתיכא וצזר מחזר צמס' פיהא מקידס ור' יאושע ז' צתיכא כו"ל להזכירו

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

זמם' שנת כי סס מקימו צדק' ד' חס' לא שגחמר סגור' ר' המחזר היתה זמם' סילח זמקוס ר' ויודיה צ"צ ר' יחזקע צ"צ יצנה מתיסז הכל דוק).

ונתחדשו עו' במס' דמאי' כ"ה ר"ש שזורי רפ"ד (מ"ח). כ"ו רשב"ג והוא אביו של ר' הדרוש. פ"ז מ"ב אלא שיש להרגיש שכבר הוזכר בברכות (ד"ע ע"ג) ובמס' פ"א פ"ה מ"א ע"ש. ז"ך ר"א בן יעקב בפ"ב (מ"ט). בכלאים. כ"ה ר' אלעזר והוא ר"א בן שומע (ח"ה צנור' לא יס' ר"ח סתם ולא ר"ח צן שמוע זמם' כלזיס כ"ח ר' יחזקע ומה שכתב סתם ר' חזקיה הוה זמם' שזיעית פ"ז מ"ח יע"ט). כ"ט ר' יוסי' ה' החושף אפרתי פ"ג (מ"ו). ל' חנינא' חנינא פ"ד (מ"ח). ל"א ר' יוחנן' נורי פ"ו (מ"ח). ובמס' שביעית. ל"ב ר' חנינא' אנטונינוס פ"ו (מ"ג). ל"ג ר' חוצפית פ"ו (מ"ו). במס' תרומות. ל"ד ר' אלעזר' חסמא פ"ג (מ"ה). ל"ה ר' יוסי' המשול' פ"ד (מ"ו). ל"ו ר' נחמי' פ"ח (מ"ו). ל"ז ר' צדוק פ"י (מ"ו) ובמס' מעשר ב' פ"ב מ"ט דרנים לפני חכמים והתבאר בסנהדרין (צ"ק ד"ז ע"ג) שהם חמשה שמעון' עיאי' ושמעון' זומא ור"ש' ננס ויחנן וחנניה איש אונו. וכבר נזכר בן עזאי בברכות ונשארו ארבעה מחודשים ול"ז שבידך הרי הם מ"א מ"ב בי שמעון בן יאודה (סס צמטס צ"ג מ"ו). מ"ג יוחנן' כ"ג (סס פ"ד מט"ו) והוא אביו של מתת' החשמונאי הנזכר בנוסח תפלת חנוכה.

ובמס' ערכא. מ"ד ר' אליעזר בן יאודה איש ברתותא (פ"ג מ"ה). מ"ה דוסתאי איש כפר איתמה (פ"ג מ"ה) והוא בכלל בית שמאי וכמו שאמר ע"ליו שם שהיה כחלמידי ב' ש. ומן התימא על גדולי המחברים שפנו את דוסתאי ולא מנו את יעזר.

ובמס' בכורים. מ"ו ר' יאודה בן בתירה (פ"ח מ"ו) (ח"ה ע"ג חות כ"ד וק"ל). וכן נזכר סס ר"ט צן ננס חלח סכר סוכר צכלל הדנין לפני חכמים ועיין לעיל חות ל"ז).

ומה שנתחדש בס' מועד

במסכת שבת. מ"ח חנניה בן חזקיה' נוריון (ד"ז וי"ג) ולא נאמר משמו דבר אלא דמאחר שהוזכר כל כך בכבוד שנאמרו כמה הלכות בעלייתו ושהלכו כל החכמים לבטרו נר' שהיה מן החכמים. וגדולי המחברים מנאוהו בס' המ. ע"ט נחום המדי (סס"ד). ג' רבי והוא רבי הקדוש (דס"ד ע"ג) (ח"ה כנר הזכר צס' זרעיס זמסת שזיעית פ"ו מ"ד וזמם' מעשרות פ"ג מ"ה יע"ט) ג"א ר' יוחנן בן זכאי (דקמ"ו). ג"ב וכן רבי דוסא (דק"ס) ג"ג אביו של ר' צדוק (דקנ"ז). ד"ן אבא שאול בן בוטנית ולא שאמרו משמו של שני אלו דבר אלא שנאמר שם בפ' אחרון שבימיהם פסקו את המאור בטפיה כל' ולא מיהו בדבר עד שמשם למדו היתר בדבר זה אלמא חכמים היו.

ובעירובין. ג"ה ר' יוסי בן יאודה (ד"ו ע"ג). ג"ז ר' יאודה בן בבא (ד"ג ע"ח). ז"ן ר' אלעאי (ד"ג ע"ח). ח"ן סומכוס (ד"ז ע"ג). ג"ט אבטילוס שהעיד משום ה' זקנים שספק עירוב כשר (ד"ג ע"ח וזנידסתני חזנילומוס). ס' ר' דוסא בן הרכינס (ד"ט) ואינו רבי דוסא סתם שהרי בשלישי של עדויות יראה שהם שנים. וכן נראה שאינו רבי דוסא קטנות הנזכר בס' סוטה (ד"ט ע"ח) הואל ונזכר שם בשם לווי' (ח"ה צנידסתני הוה ר' יוסי קטנותא ועמס"ל צס"ד). מ"א ר' דוסאי ב"ר ינאי (ד"ח ע"ח). ס"ב רבי יוחנן בן ברוקה (ד"ג ע"ג). וכפסחים. ס"ג רבי חנניה סגן הכהנים (פ"ק ד"ד ע"ח). ס"ד רבי פפייס (ד"ו ע"ח).

ובשקלים. ס"ה בן בוכרי. ט"ו ר' שמעון בן הסנן (ד"ז ע"ג) והוא בנו של רבי חנניה. וביומא. ס"ו זכריה בן קבוטל (ד"י) ולא שנאמר דבר בשמו אלא שאמר

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

הרבה פעמים קריתי לפניו בדניאל ונאמר בראש המשנה שאם אינו חכם תלמיד חכמים דורשין לפניו ואם יודע לקרות קורא ואם לאו קורין לפניו. ס"ח מתיא בן שמואל (דכ"ח). ס"ט רבי מנחם (דמ"ג ע"ג). ע' רבי מתיא בן חרש (דפ"ג ע"ח). ובתעניות. ע"א שמעון התמני (דיו"ט ע"ג). ע"ב רבי חלפתא (דטו"ע ע"ח). ע"ג ר' חנניה בן תרדיון (דס"ו ע"ג). ע"ד חוני המענל (דיו"ט ע"ג). ע"ה שמעון בן שטח (סס).

ובחגיגה. ע"ו ר"ש בן מנסיא (ד"ט ע"ח). ע"ז יוסף בן יועזר (סס). ע"ח יוסף בן יוחנן (דיו"ע ע"ח). ע"ט יאושע בן פרחיה (סס). פ' ניתאי הארבלי (סס). פ"א יאודה בן מבאי (סס) וכבר נזכר בן זוגו. פ"ב שמעיה (סס). פ"ג אבטליון (סס). פ"ד מנחם (סס) אלא שיצא לעבודה ולא הוזכר דבר בשמו. פ"ה יוחנן בן גודנא (דחי"ע"ח) ולא מצינו לו דבר אלא שמעיד עליו שאכל חולין בשדרת הקדש כל ימיו ואין זה אלא בחכם וכן שמצאנוהו אחר בן ביבמות. ובסוכה. פ"ו יוחנן בן החורנית (דכ"ח) ולא מצינו לו דבר אלא מאחר שמביאין ראיה ממנו ודאי חכם היה וכן שמצינו בבבלייתא של סוכה אמר אלעזר בר צדוק כשהייתי לומד תורה אצל ר' יוחנן בן החורנית.

ומה שנחתחדש בסדר נשים

ביבמות פ"ז ר"א בן מתיא (דנ"ג ע"ח). פ"ח ר"י הסנדלר (דק"ד ע"ג). פ"ט ר' הורקנוס ולא נאמר דבר משמו אלא שהוקרה ע"י א' מן מקראות שבחליצה ולמדו ממנו (ק"ו). צ' נחמיה איש בית דלי (דקנ"ג ע"ח). צ"א יאודה בן אבא (ח"ה נקטתי ולא מלאתי שהזכר סס צינכות יאודה בן חזא חלל ר' יאודה בן צנא ואסתר ודיון למה שטעמו סס צדקצ' סחמר נחמיה חיס צית זלי טעמתי שזין מטיחין את ה"ה כו' ע"ס ע"ח חלל יאודה בן צנא כו' וגוים ר' המח' ז"ל חזא צמקוס יאודה צ"ג. וחונס רחיתי צס' יוחסין צנח' יו"ד שכתב ח"ל ר' יאודה בן חזא הוא חזינו סל ר' יוסי הכהן וגסתפק לי חס זה ר' יאודה בן צנא כי כל סס ח' חמן אחד עכ"ל ואחרי המ"ד תמהני עליו שהרי מצינו להרמז"ט ז"ל צהקדמתו לם' זרעים צס' ח' צמחית התנאים המכונים צמנה לר' יאודה בן צנא ורבי יאודה בן חזא ט"ו דתיתי נסור. וכן נראה דהוא דעת רבי' המחצר ז"ל).

ובכתובות. צ"ב ר' זכריה בן הקצב (דכ"ו). ואע"פ שלא הוזכרה שם שמועה משמו בששי של סוטה נמצא בו דבר וכן בבבלייתא של סוכה פ"ח. צ"ג ר' חנניה בן עסביה (דע"ח ע"ח). צ"ד אדמון (דק"ט) אבל חנן הנוכר שם כבר נכלל בדנים לפני חכמים (ח"ה עיון לעיל צחות ז"ל ועמ"ס ז"ל צס"ד).

ובנוזר מצינו נחום איש מדי (דנ"ג) אלא שנראה לי שהוא נחום המדי הנוכר בשבת (לעיל חות מ"ט) וכן נזכר שם בן זומא וכבר נכלל בדנים לפני חכמים (לעיל חות ז"ל) ולזה לא כללנו במנין. צ"ה ר' נהוראי (דט"ו ע"ח) ואף זה יש אומרים שהוא ר"מ (ח"ה עיון צעירונן דיו"ג ע"ג).

ובבבלייתא. צ"ו ר' נחמיה (דל"ח ע"ג) (ח"ה כהנא נזכר צמס' תרומות מ"ח וגס ר' המחצר ז"ל הזכירו לעיל חות ז"ל וגס הוזכר צמס' מעשרות צס' מ"ה וצמס' יומא ד"ס ע"ח חונס צינכות ד"ן ע"ג יע"ט).

ובבבלייתא. צ"ז ר' אלעזר בן פרטא (דכ"ח ע"ג) והוזכר שם חנניה איש אונו וכבר נכלל בדנים לפני חכמים (חות ז"ל לעיל).

ובסוטה. צ"ח ר' אליעזר בנו ש"ר יוסי הגלילי (דח"ך ע"ג). צ"ט רבי יאושע בן הורקנוס (סס). ק' רבי שמעון בן אלעזר (דמ"ח ע"ח) (ח"ה כהנא נזכר צמס' נלחיס פ"ט מ"ח ע"ט). ק"א רבי ישמעאל בן פיאבי (דמ"ט ע"ח) ולא נאמר שום דבר ממנו אלא שאמר עליו שמשמת בטלה זיו כהונה. ובקידושין. ק"ב רבי חנינא בן גמליאל (דס"ח ע"ה).

ומה שנתחדש בס' נזיקין

ובעדויות. ק"ח יארשע ז' מתיא פ"ה (מ"י). ק"ט עקביא בן מהללאל (פ"ה מ"י). ק"י ר"א בן הנד וא"ה הנה צנירסתנו סס צפ"ה מ"ו לז דגריס חלעזר ז' הנד כ"ח חלעזר ז' חנוך שחמרו סס וחת מי נידו חת חלעזר ז' חנוך שפקק צנ"י. וזע"ס סכתז ר' החוצר ז"ל לעיל צהר ז' דהטעס שלח מנה לנחלי חיס תקוע שהניח חלות כו', וחנטינוס שהעלה צבורות ולא קצלו ממנו ור' וזא שכל חלו חין פיסור המעשה מורה עליון שהיו ת"ח כו' די"ז דגס צהזי מעשה מוכח שהיו ת"ח מזה שהנידו אותו על שפקק צנ"י. ובס מדסנז ת"ק לומר שהוא היה עקיבז ז' מהללאל וחס היה ע"ה לח היה מיחלף ליה ובה"ה הכז סכנ"ה ב"ג י"ד פ"י ש"ז הב"ט חות קצ"ז ועי' להרענ"ז צמספטי החסס שער ד' דגריס ר' חלעזר צן הנד ועמ"ס ה"מ ל"צ"ה ת"ת רפ"ו יע"ז וסס רחיתי למרן הב"י צ"ד ולהרצ צ"ח ולהרצ סכנ"ה ב"ג דגריס חלעזר ז' הנד צנירסת ר' החוצר ז"ל ע"ס. ק"א רבי נחוניא ז' אלבתן איש כפר הכבלי (פ"ו מ"י). ק"יב ר' יקים איש חידד (פ"ה מ"י). ק"ג מבחם איש סגנאי (סס מ"ח). ק"יד ר"ש ז' בתירה (פ"ח מ"ה) קט"ו ר' יאודה הכהן (סס מ"י). קט"ז רבי יוסף הכהן (סס) והוא תלמידו ש"ר יוחנן ז' זכאי.

ובאבות. קי"א שמעון הצדיק (פ"ק מ"ג). קי"ח אנשינונים איש סוכו (מ"ג). קי"ט שמעון בנו של גמליאל בן רבנו הקדוש קד' ר' הלל (פ"ג מ"ג) וז"ל וידידיו הו' חזק ועי' לרזי' המחזק מ"ט טט ומ"ט זבנכותי טס). קכ"א ר' שמעון נתנאל והוא מתלמידי ר' יוחנן בן זכאי (טס). קכ"ב ר' אלעזר ׳ ערך (טס מ"ח). והוא ג"כ מתלמידי ר"י זכאי. קכ"ג ר' חלפתא איש כפר חנניא (פ"ג מ"י). קכ"ד ר' עקב (פ"ד י"ו). קכ"ה ר' אלעזר המודעי (פ"ג מ"ח). קכ"ו ר' לויס איש יבנה (פ"ד מ"ד). קכ"ז ר' ישמעאל ב"ר יוסי (פ"ד מ"ז) ואינו רבי ישמעאל סתם. קכ"ח ר' יונתן (טס מ"ט). קכ"ט רבי נאי (טס מ"ו). קל' שמואל הקטן (טס מ"ט). והוזכר שם אלישע ׳ אביה אלא שיצא מן הכלל ובפקד מן המבין (ח"ה יבולא זכא כזכ הרמז"ס ו"ל טס זבדקמחו לט' זועיס דל"ר ע"י יע"ט. וזכא פי' צעיותי צחי' לטנהרין לזכ"ר ע"ח עמ"ט טס קשר רשעים חיוו מן המנין ודוק ועיין צט' עז החיים). קל"א ר' יוסי בן יאודה איש כפר הבבלי (טס). קל"ב ר' אלעזר הקפר (מכ"ח). קל"ג יאודה ׳ תימא (פ"מ י"ן). קל"ד בן בנב. (טס מכ"ג) קל"ה בן הא הא. (טס מכ"ג) ובפרקו של ר"מ (טהיח צניחה דר"מ). קל"ו ר' יאושע ׳ לוי (פ"ו). קל"ז ר' יוסי ׳ קסמא (טס) ואע"פ שפרס זה אינו מע"ק המשנה מכל מקום דואיל והוא לר"מ נדון הוא לענין זה במשנה אלא שר"י בן לוי היה בו מן האמוראים מתלמידי רבי יוחנן כמ"ש למטה (ח"ה הנה תליוו טהכר ריז"ל להיח צמטנה צט' עוקליס ולמה ליה לרזינו המחזק לחתוי צנתיחא וחין לומר דט"ל דחין זז מנה טכר' ׳ עוקליס וחסויס המס' חלות דנכ כחשר נחאס דהכי סימיו קלט מהרש"טויס טהיז היח לקמן חלות קנ"ז טס חלות והכי הוא מחזק חחר ריז"ל צדחתו ס' חלח ודחי דכות רזינו הוא דיען חרות קדס למס. עוקליס והכי ריז"ל צל צדח טהור חרות למס' עוקליס ויהיז טעמא דרצותא ויחיה הטתכת צנרייתא וחא טהיח חסוצה כהטנה ומה טיס לעמדה צזא לקמן צע"ה אחתה צפי מה סיורונו מן השטים.)

במס' זבחים. קל"ה יוסף ו' חנני (רס"ק ד"ז ע"ח). קל"ט שמעון אחי עזריה (סת) והוא דודו של ר' אלעזר ו' עזריה.

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

ובחולין. קמ"ר ישבב (דל"ג ע"ה). ובתמורה. קמ"א ר' אלעזר ב"ר שמעון (דכ"ג ע"ה) נח"ה כנר החכר צצילה דל"ג ע"ה).
ובכריתות. קמ"ב בבא בן בוטא (דכ"ה ע"ה) ולא שאמרו במשנה דבר משמו אלא שאמרו עליו שהיה מתנדב אשם תלוי בכל יום והוא מתלמיד שמאי.
ובתמיד. קמ"ג רבי אלעזר נ' דגלאי (דל"ג ע"ה) ולא אמר דבר הלכה אלא שאמר עזים היו לבית אבא בהרי מכואר שהיו מתעטשות מריח פטום הקטור ומאחר שקראוהו רבי חכם היה.
ובמדות. קמ"ד אבא יוסף נ' חנן (פ"ג מ"ה).
ובקנים קמ"ה שמעון נ' עקשיא (סו"ג דכ"ה ע"ה).

ומה שנתחדש בס' מהרות

באהלות. קמ"ו ר' אלעזר נ' עזריה (ח"ה חזקתי ע"כ מס' הנו' ולא נזכר שם ר"ח זן עזריה. כי חס ר' אלעזר וע"ק. סגנר הזכירו ר' המחזק לעיל צחות ז' וז"ל).
ובמס' טהרות. קמ"ז ר' אלעזר סתם (פ"ו מ"ט) וגדולי המחברים כתבוהו בשם ר"א נ' פיאבי (ח"ה הוה הרמז"ס ז"ל צהקדמתו לס' זרעים צמו' שכתב דר"ח נ' פואזי לא נזכר כי חס צמקיס ח' צמס' טהרות ונזכרסזנו הוה ר"ח נ' פילא ועמ"ס ר' המחזק לעיל ונח"ל סע ע"ד הרמז"ס חלר).
ובמקראות. קמ"ח אבא אליעזר נ' דלעא (פ"ג מ"י).
ובמכשירין. קמ"ט אבא יוסף אלקותרי איש טבעין (דפ"ק) (ח"ה וניר' הוה חזק יוסף חלי קופטי חיס טבעין).
ובידים. קנ' יוחנן נ' ישוע נ' חמיו ש"ר עקיבא (פ"ג מ"ה). קנ"א רבי יוסי נ' דורמסקים (פ"ד מ"ג).
ובעוקצין. קנ"ב ר' שמעון נ' חלפתא (צמו' המס').
ובפירה. אליהועני נ' הקף (פ"ג מ"ה). קנ"ג חנמאל המצרי (סע) ולא נאמרה הלכה משמם אלא שנאמר עליהם שעשו כל א' משניהם פרה אחת. וצריך שתדע שבזמנו של רבינו הקדוש אחר שסידר הוא המשיני' סדרי אחריו ר' חייא ור' אושעיה ברייתות בכל שיטא סדרי והזכירו בהם שמות חכמים שלא נזכרו במשנה. קצתם בכלל התנאים וקצתם בכלל האמוראים וכן קצתם הזכירו בנמ' וקצתם לא הזכירו ומה שנתחדש בהם משמות החכמים שלא הזכירו במשנה והזכירו בתוספתא ואלו הן

סדר תנאים בברייתות

בסדר זרעים

במס' ברכות. א' ר' אחאי (דפ"ג). ב' ר' שילאי (סס) (ח"ה וגירסתיו ר' טילא) ג' ר' זכאי (סס). ד' רבי אלעזר ב"ר יוסי (דפ"ג). ה' ר' מונא (פ"ד):
ובפיאה. ו' חנניה נ' אחי (פ"ג). ר' יאושע. ז' אבא יוסי נ' דוסאי (פ"ג).
ובדמאי. ח' ר' יאושע. נ' קבוסאי (פ"ח) (ח"ה עיין תפוס' דע"ז פ"ה ר' יאושע ו' קסוסאי וכן גרסי' צפ"ו דמקואות ונשאר דוכתי ועיין צצכורות דל"ה ודל"ט). ט' רבי נתן אחיו ש"ר יוסי נ' המשולם. יוד אנקלוס הגר (פ"ה).
ובהירו. י"א ר' יצחק (פ"ח) (ח"ה עיין להרמז"ס צצכורות לדק"ן). י"ב ר"י נ' שזורי (ח"ה לא נאחל צצכורות ר' יצחקאל נ' שזורי חלל ר"ש זן שזורי ופ"ה גרסי' דני יצחקאל ור"ש שזורי וע"ס). י"ג ר' נתן בר יוסף (פ"ח).

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

ובשביעית. י"ד ר' יוסי בן כיפר (פ"ח) (ח"ה ביר' רבי יוסי'ן כיסה וזפ"ז גרסי' ר' יוסי'ן כיפר). ט"ז ר' שמעון בן כיפר (ח"ה צניידסתינו לח נמלח צמספתח זחת ר"ס חלח ר' יוסי'ן סס צפ"ח וצפ"ז). ט"ז ר' דוסתאי ב"ר יאודה (פ"ג). טו"ב שמעון'ן כהנא (סס פ"ה). ח"י יאודה'ן ישיעה הבשם (סס).
ובכלאים. י"ט ר' יאודה'ן אנרא (פ"ג) כ' אבא יוסי'ן' חנן איש יאני (רפ"ג). כ"א איסי הבבלי (פ"ה):
ובמעשר א' כ"ב ר' נהוראי בן שנייה (רפ"ה). ובמעשר ב'. פ"ג ר' יאודה בן גרים (פ"ה).

ובחלה. כ"ד ר' יוחנן ונראה לי שהוא בן בנ בגשחיה שמו ר' יוחנן (ח"ה חרתי על המקרא ולא מלאחי בני' שני' רבי יוחנן סתם חלח ר"י צן נורי. חנן מלאחי צתוספתח דתס' כצוצות צפ"ה סהזכר סס להדיח יוחנן צן צב צב וצנייתח הלזו חיתח ב"כ צספרי ס' קרח יע"ט).

ונתחדש בסדר מועד

במס' שבת. כ"ה הלל בן גמליאל בנו של ר' הדרוש (פ"ח) (ח"ה עיין לעיל חות ק"ן). כ"ו מונבו (רפ"ט). כ"ז ר' יוחנן בן נויף (רפי"ד) ולא' נאמר משמו דבר אלא מאחר שקרא אותו ר' אלמא חכם היה ונחבר עוד שם יוסף בן סימאי שם ולא הוזכר שם משמו דבר אלא שסופר עליו מעשה חסידות ושלח חסיד היה ולא חכם. כ"ח נתן הבבלי ושמו הוא רבי נתן (ח"ה צתוספתח סכ תני חמ"ר נתן כשהייתי צעדיני קסועקיה היתה סס חסה חתה שהיתה יולדת זכרים וחס נמוליס ומתים כ"י שלישי הצאתו לפני רחיתיו שהיה ירוק נספחנתי צו כ"י ומלחור וחיה והיו קדיין חותו נתן הצני על שמי עכ"ל. וכי הלי עונדח מייתי לה תלמודא צצצת דקל"ד ע"י יע"ט הכי דר' נתן כך היה שצו נתן הצני מדקרחו לתיווק צצס נתן הצני והרי צחותו מעשה נזכר ר"נ סתס. וכן מזכר עוד סס לעיל חיה צצט ר' נתן סתס וצסר' צצכות וצשחר דוכתי' החכר ר"נ סתס והוא חצ צ"ד ציציצתו של רצנ"ג חצרו של ר"י כצחור צצוק הוריות. והחמת דר' ע"צ על צנייתח חתס חיהר גופיה ר"נ הצני המחכר צכמה דוכתי. וכן מצחור מת"ס צביטין דס"ה ע"צ על צנייתח דקתני התס ר"נ סתס קלמיו סס צצ"ס חמר רצח ר"נ דצצחזה הוא כ"י ויע"ט צצט"י ז"ל וכן הוח דעת הרצ ס' יוחסין והרצ סד' הדורות מער' נו"ן דקנ"ו ע"י יע"ט). כ"ט רבי אחא (ספי"ר) (ח"ה כצד החכר מקודס צצמ' תדומות צפ"י). ל' ר' זכריה בן אבכולם (רפי"י) שאמרו עליו בהגבהת עצמות וקליפין ולא היה נוהג לא כדברי ב"ש ולא כדברי ב"ה. ל"א אלעזר'ן' תדאי (סס).
ובשקלים. ל"ב ר' יאודה בן לקיש (ספ"ג) (ח"ה כצד החכר צתוספתח דצצת סי"ד יע"ט). ג"ל ר' אלעזר'ן' חרסום (פ"ה).

ובסוכה. ל"ד יוחנן בן אלעאי (פ"ק) ולא נאמר משמו דבר (ח"ה צתוספתח צנידינו סס גרסי' ר' יוחנן צן חליעזר'ן' קוסריון צרס צצ"ס צפ"ד דז"ך ע"צ דמיתיו לה להך צנייתח גרסי' ר' יוחנן'ן חלעאי קני' רצ'י הנחצר ז"ל יע"ט).

וביום טוב. ל"ה ר' אבא (פ"ק) (ח"ה נר' סהוא רצ כמ"ס הערוך צער' רצ מתסו' רצ'י' החיו גחון וכ"כ צצטו' יוסף חותן סי' ת"ו ועמ"ס הכצ חסדי דוד צצ'י' התוספתח סס יע"ס ולהרצ י"מ חות תקנ"ג). ל"ו רבי עזריה (סס). ל"ז תודוס איש רומי' (סצ"ס).
בר"ה. ל"ח ר' חנינא בנו של ר' יוסי הגללי' (פ"ג):
ובמגילה. ל"ט רבי מנחם ב"ר יוסי (פ"ג) (ח"ה כצד החכר לעיל צתוספתח דצצת צפ"ג יע"ט):

ובחגיגה. מ' יוחנן'ן' דהבאי (רפ"ק).

ונתחדש במ' נשים

במס' יבמות. מ"א ר' יאודה'ן' יאיר (פ"י). מ"ב אלעזר'ן' מהבאי (פי"ד) (ח"ה כצד החכר לעיל צתוס' דצצת סי"ג יע"ט).

יג פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

ובסוטה. מ"ד אלעזר ו' ירמיה (רפ"ק) (ח"ה) נספרים שלפנינו גרסי' ר' חלעזי
סתם חזל שס צט"ס דפוטה ר"ד ע"ה גרסי' ר"ח צן ירמיה כנ"י ר' המחזר ז"ל יע"ט).
מ"ה חנן ו' פנחס (סס צפ"ק). מ"ו פלימו (סס). מ"ז ר' אלעזר ו' מתיא
(פ"ח) (ו"ה) הכי החכר שס צתוספתא ר' יאודה חומר ר"ח וחלעזר צן מתיא וחנניה ו'
חכינאי עמדו על חותם האזנים כו' יע"ט חזל הוא תימא שכזר הזכירו ר' המחזר לעיל צלות
פ"ו צתנחי שמכרו צתשנה ולמה ליה לחזור ולתנתי וחספס לומר דכונת ר' המחזר ז"ל
הוא על ר' חלעזר צן תימא שהחכר שס צתוספתא צפ"צ ריב"צ חומר משס רצי חלעזר צן
תימא יע"ט ונפל ט"ס צדצרי ר' המחזר ונ"ל צמקוס צן מתיא צן תימא ורבותיות סוות הן).
מ"ח בן פטיר (ופ"ו) (ח"ה) שס גרסי' ר' יאודה חמר משס פטירי חזל צסו"פ ח"ה תני
חמר ר' יאושע כן היה דורש יאודה צן פטירי יע"ט).

ובקידושין. מ"ט מנימין נר המצרי (פ"ד) (ח"ה) ה"ב שס צתוספתא חמר יאודה
צנימין נר התנרי היה לי חצר מתלמודי ר"ע כו' יע"ט) נ"ר אלעזר המודעי (פס"ד) (ח"ה)
כזר הזכירו רצי המחזר לעיל צתשניות חות קב"ה יע"ט):

ונתחדש בסדר נזיקין

בבאקמא. נ"א יאודה בן נקוסא (פ"ד) ב"ן ר' חליפאי ו' אנרא (פ"ט).
ובסנהדרין. נ"ן אלעזר בנו של ר' יוסי (פ"ד). ד"ן ר' יאודה איש כפר
אבוס (מו"פ"ג).

ובשבועות. נ"ה נחום איש גמ זו (פ"ק) (ח"ה) וצנירסתניו הוא מנחם חיס גס
ויע"ט). נ"ו ר"י בן בתירא (סס פ"י) (ח"ה) כזר החכר צתשנה וכתצו ר' המחזר לעיל
חות מ"ז יע"ט).

ובעבודה זרה. ז"ן ר' שמעון ו' גודע (פ"ה).

ובסדר קרשים

במס' חולין. ח"ן אלעזר ו' דמא (פ"צ). ט"ן יאושע ו' ישעיה הבשם (פ"ג).
ובמנחות. ס' ר' יוסי איש יאסין (פ"ק). ס"א ר' יאודה החתום ובגיר' ר"י
נחתום (סס). ס"ב ר' אלעזר ו' שמוע (פי"ח) (ח"ה) היה רצי המחזר ז"ל לעיל צלות
כ"ח הציו מה שמכר צתשנה סתם כ"ח דהוא ר"ח צן שמוע (פי"ח) וח"כ הכי הדג ומני
ליה ממה שהחכר צתוספתא וחא משוס דמפורש להדיא צס צן שמוע הכי הכי הנן ליה
להדיא צתנני דצלות פ"ד מי"צ ר"ח צן שמוע חומר יהי כנוד תלמודך כו' יע"ט). ס"ג
רבי יוחנן בן תורתא (מו"פ"ג).

ובערכין. ס"ד רבי יוחנן בן קרחא (ח"ה) וצנירסתניו לא נמאל ר"י צן קרחא כ"ח
סס צפ"ד תני רצ"ג ורצי יוחנן ו' צדוקה יע"ט). ס"ה רבי יוסי ב"ר חנינא (פ"ה).

ונתחדש בס' מהרות

בכלים. ס"ו רבי שמעון בן חנניה (פי"ד). ס"ז רבי חנניה בן חרדיון (סס)
ס"ה יאודה בן שמוע (צסו"ה המסכתא).

ובבאהלות. ס"ט רבי יאודה בן פתירוס ונ"ל שהוא רבי יאודה ו' בתירא (פ"ד)
(ח"ה) הנה צנירסתניו גרסי' יאושע ו' פתר ראש ולא יאודה וצניתא הלזו הוצאם ג"כ צמס' חמר
דנ"ו ע"צ ורבי תניא לה התם חמר חלעזר כשהלכתי לערסקיא מלאתי חת יאושע ו'
פתר ראש שהיה יושב דין לפני רצי חמר צהלכא כו' וס"ר צדנתיא חת מתניא ג"כ צתוספתא
צפ"ה דמיר וגרסי' התם רצי יאודה צן צתירא להדיא כדצרי ר' המחזר סתצת וטמא הוא
ר"י צן צתירא ודוק גס רחיתי צמ' צתית יעקב צשיטתו צמיר צמ' יגל יעקב סתצות ר"ח
צן פתיא ונ"ל רצי יאודה צן צתירא יע"ט ומה שס לעמוד ע"ז עיין צמ' סדר הדורות מעד'

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

יִרְדְּקָה ע"ח (חוק). ע' אבא יודן איש צידן (פח"י). ע"א ר' חנן (סס) ע"ב ר זריקא (סס) ע"ג רבי פנחס בן יאיר (סס).

ובנגעים. ע"ד רבי שמעון בן יאודה איש כפר עכאם (פ"ו). ע"ה רבי חייא (פ"ח) (א"ה היה כנר החצר צתוספתא צ"ק דילא יע"ש ומה תמהני עמ"ש הכז צטלם צרים ספרו תמסס הכז וצו מוהרצ"ן ז"ל דר"ח לא החכר צרייתא וז"ע ועמ"ש הכז יוסף חומץ סי' מ"ו ולהכז י"מ חות תקנ"ן יע"ש. ע"ו בן שלקית (פ"ו). ובטהרות. ע"ז רבי מרינוס (פ"צ).

ובמבשירין. ע"ח חלפתא בן קבינה (פ"ג). ע"ט אונגמים (טס פ"ר) אחיו ש"ר יאושע הגרסי.

(א"ה) הנה צבירותינו שם בתוספתא ברבי' אמר' ר' יוסי אמר' לי חינומים אחיו של יוחאשע הנביא. אך תמכתם בצבורת פ"ק ד"י ע"ב דהוא צבירות זאת ושם ברבי' אמר' ר' יוסי סח' לי ניומים אחיו של ר' יוחאשע הנביא י"ט. ונר' דהא מיהא צין לצבירות ר' המחצר ונר' לנבכרת' צדרי התוספתא דל' ברין ניוום וט לבקיש ש"ס צבורות שסאצין צבירות' הלון וד' לי חינומים כבי' בתוספתא או חנומים כבירות ר' המחצר וצח' מיושז קוסית הכז סדר הצבורת צמ' ונ' קד'ה ע"ב סאצ'ה סונויה צבורת הלון סאצין צבירות' זאת דברסין ניוום ורתמ' ויקר' דליו קקח צטס זכ' ניוומס שחאס סכ' בוי כמ' צצות ר"ה וצמ' ניוום הנביא ורחא בוי יע' סהאחמ' רוח' דל' ברס' ניוום ורחא צבור וכת"ס).

ובזבזים. פ"א רבי אלעזר ז' ינאי (פ"ק). פ"ב רבי אלעזר בן פנחס (ס"ג):

(ח"ה חגג בירמלאי צקורא להביא חאנכי הברואה דלויכא עוד שעות התנאים אשר נתוספו צמט' דהנה לעיל צחות צ' צם' המסנה הזכיר ר' המחצר לר"ב זקני של דני' הקדוש ור"ל להזכיר לר"ב הזקן המוזכר במסנה צמט' בעיניו דל"ח ע"א ורל"ג ע"ג גם צחות יו"ד צחורו דר"ו זן קחנה ור"י צו של ר"ע תתתי הוו יע"ס וצחות ב"ן הזכיר ר' המחצר ז"ל לחצא שחור זן צללתי ולח הזכיר לחצא שחור סתא המוזכר במס' בלחום ס"ג מ"ב וסס צצת דק"ק ע"א חל חמר חצא שחור כל שחוי אפי' צחמיתו כר' וגמס' צילה דר"ע הוזכרו בתרייהו וצחד מסנה וצפסחים דז' ע"א וכמו כן נתוספתא ומנחות סי"ב. וגם הרמז"ס צהקדמתו לס' ורעיס מנחם לטוים. וכן נראה מצד ר' המחצר ז"ל מדהניח לחצא שחור זן צוטנית וצחצח שחור ור"ל להניח מת"ס מקריס לכן. וזאת יעוד שר' המחצר ממה שהניח להא לחצא שחור זן צוטנית מדקנ"ו כתב ולא שחמרו משמם דצר כר'. והכי הו"ל להניח מתא שחמרו כס' להניח דצר הילה שמאי סתא דחא לחצא שחור זן צוטנית הווא לחור. ועמ"ס הרז"ס יוחסין וצמוד הדורות מע' סי' קדמ"ח ע"ב יע"ס).

ובאות ס"ח בתז"ר המהמר דפוסה דמ"ט המהר רזי דוסא קטנותא וע"ס ולגירסתו
 ר' יוסף קטנותא. כמ"ז ראינו לח רזי יוסף הכהן חסיד ולא ר"י הגלילי ולא רזי יוסף
 זכירוש"ל. המהמר קיראה לרזי יוסף קטנותא וסוף הגלילי ועיין צ"ס יוחסין וצ"ס יד
 מלחמי ס"ת. וצ"ס סוף עינים סוף צמורה וצ"ס יציר חזן ע"ס. ר' חות י"צ יע"ס ועמ"ס
 צמחין שנות התנאים שחזכרו בתוספתות ח"ו ו"ך יע"ס דוק.

וצאות ז'ד כתב ר' המחבר חזל חנן כו' וק"ל דהא תנן גהדיח אדמור וחנן זאציסלס.
והיחיו חנן המלרי סהי סס דק"צ ע"ה רמי ומקסי מהצרייתא דקתני ב' דיוני בזילות היו
בנימורס' אדמור זן בדיו וחנן המלרי וחנן זן אציסלס ופריך זשלמא תלת אהרי לא קשיא
לזחסיצ ליה קתני כו' וכתדו התוס' סס דז"ה דחסיצ כו' דחסיצ ליה זתר הכי דליווי מתני'
דחסיצ חנן אדמור ז' דציס אדמור אדמור זעזע קתני דלא חסיצ ליה כגון חנן המלרי שלא דוצר
בלוס לא קתני יע"ס.

וצאות ק"ו הזכיר לר' שמעון ז"ר והוא צנו של ר' הקדוש ויש להקשות אחי לא הזכיר
לר"ג צנו של ר' יאודה הנשיא שהזכיר צמ' חצות ס"ט ת"ג.

וּבְזוֹת קוֹנֵן כְּתוּב ר' הַמְּחַזֵּק ז"ל חֵילוֹף הַבִּירְסָא' זר"א סָתַם דִּישׁ גִּרְסֵי' ר"ח זן פִּיחֵזִי.
לְסִי מֵה שְׁמֹלָה כְּתוּב בִּירְסָתִי הוּא ר"ח זן פִּילָה כְּתַם ז"ל.

ה' ר' דוסא קטנא. ה' חנון צן אדניסלום. ו' ר"ח צן פילדא לפי גירסתיו. ז' ר"ג צן

והיו לך לפניך תוספת : על העיקר בשמות התנאים אשר מכרו בתוספתא שלא הזכירם ר'

ג' ורד"ס ע"ז ובאצות דר"כ צמכ"ח וע"ש. ב' ר' יחודה צ"ר יומי סס צפ"ו צתרא וע"ש.

וצנחאים ב' רזי יוסי בן בולחי צפ"ג. ד' רזי יסעאל בן אלעזר שם צפ"ד. ה' חנח חלקיה
מקוהיה שם צמער צ' פ"ד. ו' ר' אליעזר צ"ר וחזק צשצת פ"צ. ז' יאודה צו של ר"ב צו

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

יד

סל רבי הקדוש סס וצ"ה. ח' יוסף זן ספירא צערוזין רפ"ק. ועי' סס צט"ס ד"צ ר"י
 נ' ספירא תלמיד ר' חליעזר יע"ס. מ' ר' יוסיו זן חצטולס סס צפ"צ. יוד רבי מנחם חיס
 גליא סס פ"ח וצמכס פ"צ יוחנן זן חכרצות חלל צט"ס צפ"ק דיצמות דט"ו ע"צ גרסינן חסס
 ר' יוחנן זן חכורניט יע"ס ועמ"ל ר' המחזר ז"ל צתנאלי סמכר צמכטות צחות פ"ר יע"ס.
 י"א ר' חליעזר זן מתתיהו פסזיס פ"י וצנ"ק סוף פ"ח חכר סס יעסיה חיס טירחא היה
 נרהב צחסידות כר' יע"ס. י"ב ר' סמעיה צצ"מ סר' פ"י. חלל דסס צט"ס דע"א ע"א גרסינן
 רצ"ח יע"ס. י"ג ר' שמעון זן יחודה חיס כפר חיצום צצ"ס רמס' י"ת פ"צ. י"ד ר'
 יחלסע זן לקיס סנהדינ צס"ק. מ"ו ר' יחסיה סזיעות צס"ק. מ"ז מחס זן סיגני עדויות
 פ"ג. מ"ב ר' חנניה זן סרו סס. ח"י ר' חידקא סיף פ' צתחל דע"א. י"ח רבי יחלסע ו'
 ממל צנזיר ע"ס וחסלות פ"ד. כ' ר"ח צנו של ר"ח הקסר חילין פ"ה. כ"א ר' יוסיו צרבי צלידן
 חס' קרצנות פ"ג. כ"ב ר' סאעון חלנעו צכליס רפ"ק. כ"ג רבי סילא סס פ"ד עינ"ס לעיל
 ר' המחזר ז"ל ציות צ' רסס צצ"צ צס"ס חרסא סחל לפני זקנים ציגיה יע"ס.
 כ"ד ר' יחודה זן יעקב מצית גרביין חללות סו"ח. כ"ה יעקב צ"ר יחזק מצית גיפינן סס.
 וצנגעיס צפ"ק חוכר סס ר' חנניה זן ציגלי סחמל חסס ר' עק רצצתי דט"ס הוה וצ"ל ר'
 חנניה זן חניגלי. וחסר דמיתו כן מלחתי צה"ס ז"ל ציס"ק דנגעיס דגריס כן להדית יע"ס.
 וכן יס להגיה צפ"ו דיניה וכת"ס סס צט"ס דנ"צ ע"צ: כ"ו זן סלחנ סיס פ"צ. כ"ז רבי
 יוסיו סס"ג ועיין לעיל ע"ד רבינו המחזר סח"א ועיין ציומח דן"צ ע"צ: כ"ח
 רבי חליעזר זן סמעיה חיס כפר עותנאי סס פ"ט וסס צפי' חמיר ר"ס ו' כסחל וט"ס הוה
 וצ"ל ו' כסחל: וכבר חכורו רבינו המחזר ז"ל לעיל צחות טר"צ יע"ס: כ"ט רבי יונתן זן
 יוסף נידס פ"ג וסס צמק פ"ח גרסינן רבי יונתן זן יוסיו יע"ס. ל' רבי יחודה צנו של ריב"ז
 סס פ"ג וסס צט"ס רבי חנניה. וצמיר חרסא צרויחא חלור סס ל"ב חלל חסעס
 צרבי חנינה סהדירו חזיו כר' יע"ס. ל"א ר' סחל סס פ"ג. ל"ב רבי סחולל מקחחות פ"ק.
 ל"ז חלל סחול ו' חניי סס פ"ג. ל"ד חלל יוסף חכורני סס ל"ה רבי יוחנן ו' יוסף סר' פ"ו:
 וחסה צכל חלל סתיס זר סמענו צתו של ר"ח ו' תרדיון צתוספתא דכליס פ"ק מ"ד רחן
 סנית צברויחא חומרת סומטס כר' רחמיר רבי יחלסע יסב חמיה צברויחא צמסכת כליס צצ"מ:
 צפרק קמח יע"ס.

וצמכולתח א' ר' חליו ו' עקינא ס' צח ועיין ציומח דן"צ ע"צ. ב' רביחילא צרבי נחמנו
 סס. ג' ר' צנחא סדר צסחל. ד' ר' חצטולס חזקן סס. ה' שמעון חיס קטירן סס. ו' חלל
 יוס מחזיו סס. ז' רבי חנינה ו' חליניס סס. ח' חיס סס. ט' חיס זן סמיו סס.
 יו"ד חיס זן יחודה סס. י"א רבי יוסיו חמודעו סס. י"ב רבי יעסיה סס. י"ג רבי יוסיו זן
 זמר סס. י"ד רבי חנינא ו' חידו סס. מ"ו יחודה חיס כפר עכו סדר יחור. מ"ז רבי יוסיו
 צרבי חסי סס. מ"ב רבי חחחי זן יחסיה חיס כפר עכו סס. ח"י רבי חסי סס. י"ח ו'
 חצטולסום סדר מטספטיס. כ' חסי זן גוניה סס ועיין ציומח דנ"צ ע"צ יע"ס.

וצת"א א' חלל חליעזר סדר ויקרל. ב' רבי יחודה זן שמעון סדר סמיני. ג' חנינא זן
 יחודה סס. ד' חזקיה חציעקס סס וצנכורות דל"ח. ה' רבי יחודה זן רוען סדר תוריע. ו'
 חלל יוסיו זן דוסתחי סדר טיכיה. ז' רבי ירמיה סדר אחרי מות. ח' יוסף זן פכסס סדר
 חמור. ט' חנניה עכניחי סס. יו"ד רבי חורדנימס צרבי יוסיו סס.

וצספרי. א' חיס זן מנחם סדר נחא. ב' חיס זן עקציה סס. ג' רבי חידקא חסמקוני
 סדר צהעלותן. ד' שמעון חסמקוני סדר סלח לך. ה' חלל חליעזר זן גמליחל סדר קח.
 ו' רבי יחודה זן נחמן סדר פנחס. ז' חלל כהן צדלח סדר דגריס: ח' יודן צרבי סדר חלח.
 ט' ר' חליעזר זן דינחי סדר סופטיס. יו"ד רבי עזירא סדר כי תלל. י"א רבי חנניה זן גמלח
 סס. י"ב רבי יחודה חיס סיניעיס סדר חליוני.

וצחצות דר"ן. א' רבי יוסיו זן צתורה צפ"ק. ב' רבי רחזון זן חלסריוצול פ"י. ג' חלל
 סחול ו' ננס סס. ד' ר' יעקב זן חנינה סס. ה' רבי יחזקא זן פנחס סס. ו' רבי שמעון ו' יוסיו
 פ"ג. ומדיע לגויה כי זה כתבתי דרך העצה צקורל להגיהם וצחותה על החלליס וחלני
 חמדקיק ימחל עול מזה רחזני לז יכלתי לוק"ק עוד צזה כי העת נחון ועת לקלר ורי צזה).

וכן חכרו קצת חכמים אחרים תכף לאותם חומנים ברייתות אחרות משנת
 המשכן ודרך ארץ רבא וזוטא ומס' סופרים (ח"ה עיין מ"ס הכז צ"ד צח"ח סימן
 ס"ה וצספר יד מלחני דקע"ד וצס' סס הג' ח"צ מעל' מ"ס חות ו' יע"ס) וספרא
 וספרי ואבל רבתי (ח"ה וזה חס' סמחות וכת"ס הכז חליכות חלי חות ע"ג) וספר
 כלה וסדר עולם וברייתות של ל"ב מדות והוחכרו ל"ב מקצת שמות החכמים
 שלא חוכרו בעלמא ושביתות של רבינו הקדוש ובברייתות של רבי חייא ורבי הרשעיא.

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

וכל שכן שבנמרא של ארבע סדרי בבלי' וירוש' הוזכרו שמות אמוראים הרבה אלא שאין הכונה רק הנכללים במשנ' ובברייתא וכן היו הרבה חכמים שלא נודעו לנו כמו שביארנו וכמו שאמרו במסכ' מקואות עמדו ל"ב זקנים וטהרוהו. וכן נתחברו באותם הזמנים ברייתות אחרות שלא נודע לנו. וכן בר הפרא חידוש תוספתא בכל שיתא סדרי כעין ברייתות של רבי חי'א ורבי הושע'א אין בהם הפרש כלל אלא בלשון לא בסידור ולא בענין זולתי בקצת מקומות מועטי והיא הסיבה שלא נמצאו אותם התוספתא' בשלימות בידינו היום וכן זו היא הסיבה שהרבה פעמים אני מוצאים קצת ברייתות בש"ס שלא נמצאו בבריית' של רבי חי'א ורבי הושע'א ולא ידענו איזהו מקומן. וגם במשניות אירע כן בקצת מקומות והוא שהדבר מקובל שכל שמצינו בו תנן הוא משנה וכל שנאמר בו תניא או תנו רבנן ורמינהו היא ברייתא וכל שנאמר בו תנא או תני פלוני היא תוספתא ובקצת מקומות' אנו מוצאים תנן שלא נזכר ולא נמצא במשנה ואחת מהם דתנן מחיצת הכרם שנפרצה כו' נ"ח"ה הלך היה דנ"ס קד"ז ועיין סס נחום' ונח'י' הדמ"ן ז' ועיין נח"ס ח"ן יד עני נהנה' לנ"ת הדס"ז ח"ה העול' כעת על מנחת הדפוס נס"י מ' ע"ט) וכן נאמר תמיד בתלמוד ותניא שאין אנו מוצאים אותו בברייתא ואף לפעמים מצינו תנו רבנן שאינו בברייתא של רבי חי'א כמו שתמצא בשלישי' של חולין (דס"ה ע"ה) ת"ר ארבה זה גובאי כו' וקורא לה באותה סוגי' תנא דבי רבינו (ח"ה וצינפסניו הו"ה דני ר' וע"ס דנ"ז ז' ונ"ז) הוא שאותה ברייתא היא בתורת כהנים בפ' שמיני ולא בברייתא ש"ר חי'א כלל. וכן מצינו תנא שלא נודע לנו מקומה מפני שהרבה מן החכמים היו עושים משניות וברייתות מעצמן אנו קורין אותם תוספתא מהם במסכיות מפורדות ומהם בשמועות מיוחדות הן קודם זמנו של רבי חי'א כמו שאתה רואה תמיד תנא דבי רבי אמי תנא רב שריבא בסירושין דבי לוי תנא דבי רבי ישמעאל תנירבה בר מרי בדסה לוי במתניתיה ובכלל תני תנא קמיה דפלוני וכן היו שואלין זה לזה תנית מידי במילתא פ' כמ"ש אשכחיה רב ששת לרבא בר' שמואל אמ"ל מי תנית מידי בשכיר אמר ליה תנינא כו' וכן תמיד איתמר בש"ס ר"פ אחא ואייתי מתניתא בידיה. וכל אלו וכיוצא בהם הם ברייתא' שלא הוקבעו ולא נתפרסמו אלא שהיה כל אחד מהם כותבם כמו שהיה מקובל מרבו או ממה שהיה למד הוא מעצמו.

ומתוך כך לא סמכו עליהם וכמו שאמרו כל ברייתא דלא מתניא בי ר"ח ורבי הושע'א לאו ברייתא היא ולא מותבינן מינה כבי מדרשא מפני שהם היו מיסודו של רבי ומדבריו נעתקו והשאר לא היו חיבורים מפורסמים אלא כל אחד שונה כרצונו מהם בדרך קצרה כמו שאמרו משנה ר"א ז' יעקב סב וגני ומהם בדרך ארוכה ומהם שהיה שונה משנה אחת בדעת שני תנאים כאומרם מי ששנה זו לא שנה זו וכן הא מני ר' פלוני היא ורבינו הקדוש ידע הכל כמ"ש במסכת נדרים (דמ"ח) רבי הוא נמיר תריסר אפי' הלכתא וקבצן בכחו ובחכמתו וברר מהם הראוי לברור מדברי הקדומים עם מה שהוסיף הוא עליהם לפי דעתו הרחבה ושכלו הנדול וסדר את הכל אחת לאחת לפניו לא היה איש אשר יקח כמוהו ואשר יעשה כמתכונתו ואחריו לא יהיה כן וסדר את הכל פעם בלשון סתם פעם בהזכיר שם הקדומים כעל המאמר. ולפעמים הוא מזכיר דברי היחיד בסתם כדי שלא יפקדו לקבוע הלכה כן. וכמ"ש בחולין (דפ"ה ע"ה) ראה רבי דבריו של רבי שמעון בכסוי הדם וכתבם בלשון חכמים וכן הרבה ואח"כ באו דבריו של רבי חי'א לתוספת ביאור. ומ"מ כל שמצינו בהם מחלוקת עם המשניות של רבינו הקדוש אין סומכין עליהם כמו שאמרו מחלוקת במתני' וסתם בברייתא אין אומרי' בה הלכה כסתם שהרי רבי

פתיחה למסכת אבות לרב המאיר

לא שנה רבי חייא מנ"ל כלומר שאין סומכין בה כל כך לדחות המשנה מפניה והוא שאמרו במס' עירובין (ד"ו ע"ג) בענין ופרץ כעומד תיזכא ררב ספא והלכתא כרב ספא והקשו עלה תיזכא והלכתא ות' אין משום דדייקא מתני' כוותיה. ונמצא מכל מקום שהמשנה היא סידור רבי' הקדוש והבריית' עיקרה מר"ח ור' הושעיא ומה שאמרו (נפסדו דס"ה) סתם מתני' ר"מ סתם ברייתא רבי נתן סתם תוספתא רבי נחמיה סתם ספרא רבי יאודה סתם ספרי רבי שמעון וכולהו אליבא דר"ע. תדע שהמשניות סדרן רבינו הקדוש אחת לאחת וחברן למשניות ופרקים על דרך שכתבנו ואחז בחיבו' דרך ר"מ בקבלתו מפני שהיו דבריו אצלו המבחר שבכולם וכן ר"מ אחז אותו הדרך מר"ע וכן ר"ח ורבינו הושעיא בברייתא ובר קפרא בתוספתא ורב בספרא ובספרי. ואלו הם החיבורים שראוי לסמוך עליהם יותר אחר המשנה אבל שאר הברייתות שהיו עושים כל אחד לעצמו נדחו להם ואף אלו אינם אלא כעין פירוש למשניות והרחבת לשון ומנין והכל נכלל ברמז או בקיצור במשנה וכמ"ש (נפסדו דס"ט ע"ג) אלפא תלה נפשיה באיסקריא דספינתא אמר אי איכא דבעי מילתא בדבי רבי חייא ורבי הושעיא ולא פשיטנא ליה ממתני' מפילינא נפשאי מאיסקריא וטבענא. וכן התלמוד עצמו אף משני הראשונים היה להם תלמוד משא ומתן בהלכות שהיו גורסים ושוים זה לזה בי' ג מידות שהתורה נדרשת בהם ובכל הצריך לכך וכמ"ש (נפסדו דכ"ח ע"ח) ברבן יוחנן ז' זכאי שלמד היות ראביי ורבא כלומר כל מה שהיה צריך לתלמוד אפי' מה שהיו עתידים לפלפל בענין הבאים אחריהם ולישב את הדברים והוא שקראו דבר קטן וכמ"ש בתלמוד (נפסדו דכ"ח ע"ח) אין לך מדה גדולה מזו והקשו עליה ממה שאמרו הוי רץ למשנה יותר מן התלמוד ותיצרו בימי ר' נשנית משנה זאת שראה שהיו מניהים את המשנה ושנה להם כן כדי שתהא משנתם סידורם בפיהם וכן בימי רשב"ג אביו של רבינו הקדוש (נפסדו דכ"ח ע"ג) אמר ר"מ לר"ג למחר לימא ליה ליפתח לן מר בעוקצין וכן בימי זקנו ר"ג במחלוקתו של רבי יהושע אמרו (נפסדו דכ"ח ע"ח) עדויות בו ביום נשנית כמו שביארנו למעלה אלא שהוא סדר את העניינים וקבעם ועשה מהם חיבור כולל.

ועם כל זה נתמעטו הלככות מרוב הצרות והוצרכו האחרונים לחבר אחריו דרך ביאור ורחבה ולפעמים דרך סתירה ותיקון כשהיו חכמי הדור מסכימים לכך ממה שרואים בו קושיא חזקה כמ"ש במסכ' יום טוב (דכ"ח ע"ח) אמר שמואל אין מביאין עצים אלא מן המכונסים שבקרפף. והקשו והא' אנן תגן מן הקרפף כלומר ואפי' מן המפוזר ות' מתני' יחידא היא וכן אמרו סמי מכאן כך וכך וכן אמרו פרת חטאת אינה משנה וכן בפרק חחולץ (דכ"ג ע"ח) על משנת מטרק של פשתן שנשטעו שני האמור' בטהרות (נפסדו דכ"ח ע"ח) רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו אינה משנה. וכן תמיד איתמר חסורי מחסרא כו' וכן ולא תרוצי מתרצת לה תריץ ואימא הכי וכן הרבה כיוצא באלו כמו שנעשה היום אף אנחנו מראשינו וזקנינו הקודמים ועוברים לפנינו ועל ראשינו וכמ"ש דרך כלל מקום הניחו לנו כו' כלומר שאין השלימו' נמצא בנבראים ואפי' במוכחרי' שבהם עד שלא יהיו אחרוני' רשאין לחלוק עמהם בקצת דברים. וגשוב לעניננו והוא שאחר שרבינו הקדוש חבר המשנה ורבי חייא הברייתא ומשכו אחרי קצת חכמים וחבר רב חיבור בספר ויקרא וקראו ספרא לחיותו מחובר הזה אל תורת כהנים להיו' כל ענייני הקרבנו' וסדר העבודה וראיית הנגעים וכללים בזה הספר. ועוד חבר חיבור אחד בספר במדבר סיני ואלה הדברים קראו ספרי להיותו מחובר על שני ספרים ר"ל במדבר סיני ואלה הדברים ונילה בהם מצופני המשניות שבאותם העניינים ואז יר רב לכבל

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

ב"ק"ן שנה אחר החרבן ומצא שם ר' שילא ולא קבל להיות ראש ישיבה עד שנפטר. וכן לא רצה לקבוע ישיבה בנהרדעא לפי שהיה מקומו של שמואל וקבעה בסוריא שהיא מהא מחסיא. ורבי חייא ורבי הושעיא חברו חברייתו ושאר החיבורים שזכרנו. ונתחברו שאר חיבורים שלא הזכירו כגון מכללתא ופסיקתא ומדרש השכם וספר המדרשות כגון רבה ותנחומא. ומדרש תהלים ומדרש חזית ומדרש נחמות ומדרש תמורו' וס' הבחיר ושיעור קומ' ופרקי היכלות ובהגיע תור ימיר' הקדוש שהיה סוף התנאים כמ"ש ז"ל ור' נתן סוף התנאים. והתחיל זמן האמוראים רב ור' חייא ור' הושעיא ובר קפרא ואבהו דשמואל ור' אלעזר הקפר ולוי ורבי אפס והם היו ממוצעים בין התנאים ובין האמוראים. ומתם שהיו בכלל התנאים כמ"ש רב תנא הוא ופליג אע"פ שלא מצאנוהו במשנה (ח"ה דייק ר' המחזר ז"ל לומר במשנה דנתייבא כד נתיבא דס"ס ר"ח כמ"ל צלות ל"ה יע"ס) וכן בניו של ר' הקדוש (ח"ה עיין במסכת אבות ס"ז ת"ז ומ"ט רבינו המחזר ז"ל לעיל דס' התנאים המכונים במשנה צלות ק"ו) והשאר כולם נקראים אצלינו אמוראים. ומתוך כך אין דור זה לא מכלל תנאים לגמרי ולא מכלל אמוראים לגמרי אלא אמצעי מהם בכלל תנאים ומהם בכלל אמוראים כרבי.

סדר דור האמוראים והוא דור א'

אבל אחריהם התחילו דור האמוראים והדור א' מהם שמואל ומר עיסקא ורבי יוחנן וריש לקיש ורבי ינאי ורבי חנינא בר' חמא ורבי אפס והיה רבי יוחנן באותה שעה קטן וקבל בתחילה מרבי הושעיא ואח"כ מר' ינאי וחבר התלמוד ירושלמי בכל הששה סדרים לבד מהרות ב"ק"פ שנה אחר החרבן וגדולי המחברים כתבו בש' שנה ולא רצה לקבל שדרה להיות ראש ישיבה בימיו שלא להחליש דעתו ונתבקש בנהרדעא ולא רצה מפני כבודו של שמואל והלך לסורא והוא מתא מחסיא והיה שם לראש. ושמואל (ח"ה כד נתיבא חלק קטן וכנ"ל דהוה על ישיבתו של שמואל כמזכיר מדברי ר' ה"ל ז"ל סכת') והוה ענין שתי הישיבות. ובסדר הקבלה של רבינו נסים מצינו שירידת רב לבבל היתה בשנ' תק"ל לשטרות שהיא ק"ן לאחר החרבן שהרי ש"פ שנה קודם החרבן מתחיל מנין השטרות למלכות היונים ושפטרות היתה בשנת תקנ"א שהיא קע"א אחר החרבן ושהושבת ר' יוחנן בא"ל לראש ישיבה היתה בימיו של רב בשנת ת"ץ שנת ק"י אחר החרבן ומלך פ' שנה ונפטר בשנ' תק"ע שהיא שנת ק"ץ אחר חורבן ושמואל נפטר בשנת תקס"ח שהיא שנת קפ"ח אחר החרבן.

סדר האמוראים דור ב'

ואחר כך קם דור שני מהאמוראים ומהם בבבל מתלמידי רב ושמואל רב הונא ור' יאודה ורב כהנא הראשון ור' חמא בר' חזקאל ורמי בר חמא ורבי אלעזר ורב נחמן ורבה בר בר חנא ורב אדא בר אבהו ורבה בר אבהו ורב אדא בר אבהו ורב ענן ורב ששת ור' מתנא ורב שימי בר אשי ורב חייא בר אשי ורב יצחק בר אשיאן ור' חמא בר גוריא והרב' עמהם שלא הזכירנו הן שהזכירו בתלמוד הן שלא הזכירו ולא נודעו כמ"ש כי הו' מיפטר רבנן מבי רב הונא הו' פיישי תמני מאה רבנן ואחריהם ר' חסדא ורב ששת עם היותר בדור שלפניו נ"כ רבי זירא. ואחריהם רבה ורב יוסף ואחריהם אביו ורבא. ואחריהם רב פפא ורב כהנא השני ורב נחמן בר יצחק ורב הונא בריה דר' יאושע ואחריהם רבינא ורב אשי ומר בר רב אשי.

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

מז

ובארץ ישראל משיבת רבי יוחנן ריש לקיש וריב"ל ורב דמי ורבה בר אבון ור' אלעזר ו' פדת ואחריה' עולא ור' ינאי ור' בר דמי ושמואל בר נחמני ור' אבהו. ואחריהם ר' אמי ור' אסי ומה שאמרו בפ' כל הבשר (יק"ח ע"ג) דרבי אמי תלמיד דרבי יוחנן הוא פירושו מתלמידי תלמידיו ומקבלתו ומשיטתו. ואחריהם רב זביד וכולם היו עמהם מן החכמים אלפים ורבות מהם שהוזכרו בגמ' ומהם שלא הוזכרו ורבינא ורב אשי חברי התלמוד בבלי נאה ומתוקן בארבעה סדרים חוץ ממסכת שקלים בס' מועד ואבות ועדויות בס' גזיקים ותמיד ח"ה ס"ס הוא ולרוב להשמיט תיבת תמיד שהרי יש גם' והוא נדון ומדות וקנים בס' קדשים וכן חברו גם' במס' ברכות מס' זרעים ובמס' נדה מס' טהרות ומצינו בקבלה שפטי' רב אשי היתה בשנת השל"ח לשטרות שהיה שנ"ח לחורבן וזמן ישיבתו היתה ס' שנה וחיה אם כן בש"ך שנים או ש"ל אחר החורבן. ויש מי שכתב כ"ח שנה אחר החורבן ומפני שרבינא היה בחור בזמן רב אשי והיה לו כתלמיד חבר וחי אחריו הרבה ונפטר בס' תת"א לשטרות' שהיא שנת תל"א אחר החרבן והוא סיימו והוא היה סוף האמוראים.

סדר דור ראשון אחר האמוראים ונקראים רבנן סבוראי

ואחריהם. התחיל זמן רבנן סבוראי ונשלמו אז מן השנים ד' אלפים ורל"ט שנה והם היו אחר רבינא ורב אשי. מר ימר ומר בר רב אשי והוא רב טביומי ורב אידי בר אבין ורבא תוספאה ורב משרשיא ורפרס בר ספא ורב סמא ורב עינא ורב נביהה מדי כתיב. וזה הדור היה ממוצע בין האמוראים ובין רבנן סבוראי מהם שהיו נקראים חכמי התלמוד ומהם שהיו נקראים רבנן סבוראי אע"פ שהיו באותו הדור. וכל החכמים הנכתבים בתלמוד שלא זכרנום אתה יכול להבין מן הענין שזכר בו או מן האחר הנזכ' עמו באיזה זמן היה והכלילתו בשכלך עם הדור שיראה לך היותו ממנו ורב אחאי היה סוף החכמים הנזכרים בתלמוד וראש לרבנן סבוראי ח"ה עיין להר"ז סס הגדולים ח"ה ריש מע' ח' וסס' ועד לחכמים ח"ה מע' ח' נחות ד' יע"ט) ומהם רבה יוסי ורב אחאי בר הונא ורב שמואל בר רבא ורב חמא ורב עינא ורב חנן ורב מרי ורב חיננא ומר האנן ורב ששנא ורב דוסאי והרבה מהם דרך כלל חמשה דורות היו והמשך ימיהם סס"ו שנה. ואחרון שבהם היה רב ששנא ממוצע בין זמן רבנן סבוראי לזמן הגאונים ונמצא בהתחלת הגאונים שעברו מן השנים ד' אלפים ותנ"א בסל' כבוד ישיבת התלמוד ותעבר הרינה והוא שכל ימי רבנן סבוראי היה כבוד גדול כעין מלכות לראשי הישיבות והיו עדיין לומדים התלמוד על פה כי לא נתפשט מכל וכל חיבור הגמ' (ח"ה עיין לה"ה עט"ר מ"ו נר"ו סס' חק"ל ח"ה סי' י"ז ונח"ד ח"ה נקול' כונן נחקר דס"ו ע"ה).

סדר הגאונים

ואחר זה התחיל זמן הגאונים ומראשוניהם מר בר רב חנן ומר רב מרי ומר רב הונא ורב חיננא מנהר פקיד ורב אהילאי הלוי ורב יעקב מנהר פקיד ורב מונא בר יוסף ורב הייא ממשן מר ינוס' ורביה בר רב נטרונאי ואחריהם מר רב יאודה נאון שכתב כמה סוגיאאות ופסקים בגמ' והיה בזמן ד' אלפים ותצ"ט ועמו רב ושמואל בר מרי ואחרים הרבה עמו ואחריהם רבי שמעון סיירא שחבר הלכות גדולות ח"ה עיין להר"ז י"מ נח"ז דקע"ה יע"ט ועיין נהר"ז סס הגדולים ח"ה מע' ה' חות ז') והיה בשנת ד' אלפים ותק"א ואחרים עמו. ואחריהם מר רב נטרונאי ואחרים עמו. ואחריהם רב אחא משכחא והוא חיבר ספי השאלות

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

כולל הרבה מדיני התלמוד והוא מן החיבורים שראויים לסמוך עליהם ברוב דבריו. ובסוף ימיו הגיע הזמן לד' אלפים ותק"ב שנה ואחריהם רב מרי הכהן ורב צמח ואחרים עמו ובימיהם יצאו שני מינים בעולם ענף ושמאל וחברו ספרים כנגד התלמוד והטעו הרבה בני אדם עד שהוכר טעותם וכלה ענף וילך ושמאל ירד שאול ולא יעלה ואחריהם רב בבי הלוי ורב חנינא בר משרשיא ורב מלכיא ורב חייא הלוי ורבי יוסף בר שילא ורב מרדכי הכהן וכן הרבה דור אחר דור. ואחריהם רב נחשון ורב משה הכהן ואחרים עמו וכן דור אחר דור עד שהגיע הזמן לרבינו סעדיא הובא מארץ מצרים לארץ ספרד ויחבר ספרים הרבה עד אין קץ בתורה שבע"פ וה"ה ויס' לו חיבור דדיני פטירות כמ"ס ה"ה ה"ה נספ"ק דנ"מ יע"ט) ובתורה שבכתב ובדקדוק ובקצת חכמות חיצוניות ורב ספריו ראויים לסמוך עליהם אלא שבס' האמונות כת' קצת דברים בלתי מקובלים ואין ראוי לבעלי הדת להמשך אחריהם ואמרו עליו שהוא מזרע רבי חנינא ז' דוסא (ה"ה ע"ה לה"ה) ועד לחכמים מע' ס' חות כ"ה ע"ט) והוא היה בימי דוד ז' זכאי הנשיא ונתקומם עמו הרבה ובס' ימיו הגיע הזמן לד' אלפים ות"ש, ואחריו רב הא"י בר דוד ולאחריו רב כהן צדק ורב עמרם וכן דור דור ודורשי עד שהגיע הזמן לרבי שריא אביו של רבינו הא"י והוא מזרע רבה בר אבוח מנע דוד והיה ר' שריא אביו של רבינו הא"י והוא מזרע רבה בר אבוח גדול יותר מאד חכמ' ובמעש' ובעושר ונשיאות מזרע זריבבל והאריך ימים עד שסילק עצמו מהישיבה והרשיב בביתו בנו הקים תחתיו לכל דבר שבקדושה ר' הא"י ז'ל יושב על כסאו ועניו רואות גדול והוסיף והרביץ תורה על כל אשר היה לפניו וחיה צ"ט שנה ונעלם כבודו ערב יו"ט האחרון של פסח וחבר ספרים מעט מהם ספר הדין וספר השבועות וספר מקח וממכר אלא שהרבה בתשובות שאלות מאד ורוב חנמצא ממנו מחבוריו ומתשוב' הם דבריו ראויים לסמוך עליהם והיה מרובע בנאונות רב הא"י נאון ז' רב שריא נאון בן רב חנינא נאון בן רב יאודה נאון ובס' ימיו הגיע הזמן לד' אלפים ותשפ"ה ויש אומרים תשצ"ח והוא היה סוף הנאונים:

סדר הרבנים

ובימיו היה ר' שמואל ז' חופני (ה"ה ע"ה) עיין להנ"ל סס הגדולים ח"ה מער' סי"ן חות"ז) וגם הוא חיבר ספרים הרבה אלא שאין עניינם ראוי לסמוך עליו כל כך וכן היה באחרית ימיו הנניד ר' שמואל הלוי היה מפרטב"א וברח מצד גזירות למאליק"א ומצד הפלגת מליצותיו נתגלגל הדבר ונעשה קרוב למלכות בנארנאט"א ונס חיבר ספר בכל התלמוד קראו הל' גיבראטא והוא ראוי לסמוך עליו ברוב דבריו ועלה ענף כבודו בשנת ד' אלפים ותתש"ה ח"ה עיין ח"ה ס' ס"ב ח"ה מער' ה' חות"ז וגם ועד לחכמים סס מער' ה' חות"ז יע"ט):

ואחריו היה ר' חננאל ואביו היה מארץ ספרד ושמו רבי חושאל ונסבה ונתגלגל הדבר שעבר לארץ אפריקא במדינת לקירוא"ן והוליד שם לר' חננאל הנז' ופירש תלמוד סדרי בנירסא ישרה אלא שקיצר בפ' מאד (ה"ה ע"ה) עיין להנ"ל סס הגדולים ח"ה מער' ח' חות"ה) ובאותו פרק נשבה ג"כ רב משה ז' חנוך ופדאווה קהל פרטב"א ורב שלום הכיר חכמתו וסלק עצמו מן השררה ומנוהו לראש והיה מתלמידיו ר' יוסף ז' אביותם והיה באותו הזמן ר' נסים שקבל מר' הא"י ז'ל ח"ה ע"ה עיין צ"ה ס"ב ח"ה מער' ח' חות"ז ונצ"ט ע"ה סס גזירות (ו"ן חות"ז) וראוי שתדע שעד הנה היו הישיבות גדול' ונכבדות והתלמידים מרובים תורתם אומנותם וכל שכן ראשי הישיבות גדולות ונכבדות והנסמכים בנאונות שלא היה מדרגם למוש מתור האהל יומם ולילה והיו יודעים כל התלמוד על פה או

בקרב לזה דברי התורה כולה והתלמוד סדורים בפיהם כפרשת שמע. ומתוך כך לא היו רואים לעצמם דצריכים להאריך בחיבוריהם שכל הפירוש היה סדור בפיהם והיה בעיניהם כתיבת פי' הדברים כמי שיכתוב בזמניו זה לעד המלות ונרם לרם זה שלא היו כותבים רק מעט הן בדרך פי' הן דרך פסס ואף גם זאת לא היו מזקקים עצמן לכך אלא לבניהם או קרוביהם שלא היו בתכלית שאר התלמידים והיו כותבין להם חיבורים קצרים להיות להם לפה מהם באיסור והיתר מהם בדינים לפי הענין המבוקש. וקבלנו קבלה ברורה על רב אחא ז"ל שהיה לו בן ולא היה לבו חפץ להיותו שוקד כלל וח"כר בעבורו ספר השאלות כדי שכל שבת ושבת כשיקראו הסדר יבאר לו בו הלכות ידועות מן התלמוד וכן קבלנו ברבינו מעדיה ז"ל בספר הפקדון שחברו לאחר שנתמנה דיין בעירו והעיר ההיא היו כולם סוחרים ומפקידין ממנום זה לזה והיו חלוקי' תמיד בענייני פקדונותיהם ומתקופטים והיה אותו דיין נבחר לפעמים והשתלח עמו לבאר לו דיני הפקדון בכלל וכן היה הדבר ברוב חיבוריהם ולא שיהיו מכוונים לתועלת כללי לכל האומה מפני שלא היו צריכים לכך כי הישיבות היו קבועות וכל הקהלות היו מתנדבים להעמיד שם התלמידים בכבוד גדול עד שכל הארצות היו מהם הרבה שהיו שולחים בניהם ללמוד ובשולומדים כל צורכם לפי רצונם היה כל אדם שב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו ומתוך כך מלאה הארץ דעה את ה' מהם בתלמוד. תלמוד סדרי ר"ל מועד נשים נזיקין והוא היה נקרא אצלם חכם ומהם בתלמוד ד' סדרי ר"ל בתוספת סדר קדשים והוא היה נקרא אצלם רב ומהם בתלמוד בש"ס בתוספת זרעים וטהרות ואז היה ראוי שיקרא נאמן רבו לששים מסכיות שבש"ס כמנין נאמן (ה"ס עיין להדג"ל סי' ק"ז ונס' קונה סדורות ד"ה ע"ז ונספרי יד מלחמי דקע"ר ע"ג יע"ז) אלא שאע"פ כן לא היו קורין בן אלא אם כן נסמך מפי' נאמן אחר בהסכמת הישיבה וראשי הישיבות היו אז נאונים יודעים כל התלמוד על פה וכשהיו שונים לתלמידים בישיבתם היה חץ שנק' לשונם לא היתה פנימת הפסק בדבורם בכדי שתחנור בה צפורן. וכאשר שכב האיש ההוא עם אבותיו היו בוחרים מן הראוים לנאונות הבקי שבהם והראוי להצליח במלאכה יותר מחבירו ולפעמים ראש הישיבה בחוליו כאשר ירשי במותו ויבין לאחריתו יאמר להביא לפניו כל התלמידים וימנה להם א' מהם ויסמכנהו לנאון מאותה שעה. ולפעמים היו קובעים ישיבה בעיר אחת גדולה ולפעמים שתי' בשתי' עיירות והיו התלמידים חוזרים והתורה מתפזרת ומתפשטת בכל ארצות ספרד מקצה ועד סצה ומורה כל אחד במקומו. וכאשר יאדעו הספקות והמחלוקות היו שולחים לישיבות והתשוב' באות לשעתן לאלפים ולרכבות אין פרץ ואין יוצאת ולכן לא היה עד העת הנו' כח ידיעתם ותוקף מעלת ביאוריהם וראיית בחיבוריהם עד שאם לא היה מינם נודע בקבלה ומפורסם מפי' השמועה לא היינו מחזקים כל כך בתכלית השלימות מצד חיבוריהם. מהם שלא ראינו כתוב ממעשה ידיהם כלום ומהם שלא ראינו מהם רק תשובות שאלות למדנו מהם הרבה לענין פסק והוראה ומהם שראינו מהם פירושין בקצת מסכיות או לפעמים בקצת פרקים או לפעמים בקצת שמורות והלכות מפורזות מהם שראינו קצת חיבורים בעניינים פרטים בלתי כוללים כל התלמוד או רבו מהם בפי' התלמוד אבל ברמזים ודרכים קצרים אין בהם שבר רעבון המתלמידים כלל.

והיתה זאת המדה בספרד ובצרפת שהיו שם ג"כ רבנים גדולים כרבינו גרשון הזקן ז"ל ורבינו יעקב בר יקר ז"ל ורבינו לוי הזקן. ואחריהם הרבה כיצא בהם אלא שלא היה שם באותן הזמנים ישיבו' מפורסמות על דרך שהיו בספרד. וכן אחריהם בארץ הזאת שהיו בה ג"כ גדולי עולם ונקובי שם ר' משה בר'

פתיונה למסכת אבות לרב חמאדי

יוסף מנרבנות. ונחל שבוקנינו הרב ר' אברהם אב ב"ד מנרבנות נ"כ והרב ר' משולם בר' יעקב מלניל והרב ח' יצחק אלא שלא היו ישיבותיהם מפורסמות ודרך כלל תמצא זה בכל מה שנתחבר בספר מן הרב אלפסי ז"ל ולמעלה. ובארץ ובארץ ואשכנז בכל מה שנעשה מן התייר הנדול רש"י ז"ל ולמעלה. ובארץ האמת בכל מה שנתחבר מן הרב זקנינו הנדול הראב"ד ז"ל ומן הרב הנדול דנשיא אלברצלני הרב ר' יאודה בר' ברזילי ארבעה המה מטיב לכת ולמעלה אבות התלמוד אשר התחילו לחבר חיבוריהם להועיל תועלת כללי לאומה תועלת מנבולו ומחם נספה כל הארץ. ודרך כלל אני אומר בכל מה שלמעלה מהם ולא מפייהם ולא מפי כתבם ומפי סופרים ולא מפי ספרים.

ונשוב לדברינו והוא מחזק הנד' והנה ר"ל מעת נאמנות ר' הננאל והנה נתמעט ידעת החכמים ודתרבה מעלת החיבורים והפירושים מפני שמומן פמדת רב הא"י גדלו הצרות וגב לב הברית לתת את העולם בלבם מרוב צרותם אליו לרוב העולים והמסים והתשחורת והנזרות ומעמם האומות עליו ועבר זמן הנאמנות והגיע זמן הרבנות והוא שלא נתעסקו בישיבה מפורסמת רק בארבעת סדרי ומחם בתלמוד סדרי למד וגם מהם היו עובים קצת מסכיות. תמצא בתשובת שאלה לאחד מן הישיבות בענין נדר הביאה הרב הנשיא אלברצלני בחיבור הנדול (ח"ה עין נס"ה ח"ה מע' יד' חות ז' ע"ט) וכתב בה דעו נאמנה שלא נשנית מסכת נדרים בישיבה זה מאה שנה ונתמעט החכמים ובחמלת ח' על עמו בקום אחד מעיד ומצא עצמו שלם רואה עצמו פתויב לפי זמנו להועיל לאומתו כאשר יוכל והיה מתקין עצמו להרבות בחיבורו במכתבו מהם דרך פסק ומרם בדרך פירוש וחיבורים המפורסמים במעלה בדרך פסק בראשם וביאר הלכות הרב אלפסי ז"ל עם צירוף ספר ההשלמה (ח"ה ע"ט ס"ה ס"ה מע' פ"ה חות ט"ז נח"ז ס"ה חות ז"ה) ונפטר ועד לחכמים ח"ה מע' ח' חות י"ז ע"ט) אשר הוסיף והשלים עליו הרב הנדול אבי כל יושב אהל הרב ר' משולם בן הרב ר' משה ע"ה מברדי"ש ואע"פ שיצא עליו ערער מצד החבר אשר חבר עליו הרב הנדול ר' זרחיה הלוי ז"ל הנקרא ספר חמאדי.

הנה נסעוד דבריו בספר העזר לאחד מנדולי משפחתנו הרב הנדול ר' מאיר בר יצחק משראנקאטלי"ש הוליכו אביו מקרקש"ונה לארץ פרוצאנא לשנות עם הרב הנדול הראב"ד ז"ל ונתעכב שם כל ימיו ונעשה לו תלמיד חבר עד ששלח לו פעם בספרו על ענין גמ' מאוסר (מעשה) שאמרו בו מחלקות בין שניהם והראב"ד כתב אליו במייל בכבודו וחשיב לו אל יכפרני אדוני בשעת הדין ואל יקל בכבודי שאם הוא יחיד ברבנים אני אחריו יחיד בתלמידים וכל שגוי מזה לרבעו ומסכים עמו כל הרוצה להשיב יבא וישיב. ואם אני חולק עמו וידה מי שיודה ושפא עדין המחלקות במקומה עומדת ואם הוא הוליד בן כדמותו וכל ענין עשה פרי למיט הרב הנדול ר' נתן דשראנקאטלי"ש. ונעמו נ"כ לזה חננין ספר המלחמות לחרב הנדול הרמב"ם מנירונד"ה ומבין כולם יראה לך האמת בפסק רוב התלמוד בכל מה שיצטרך בוטנינו זה. וכן נתחבר חיבור כולל בדרך פסק לרב הנדול ר' יאודה בר ברזילי אלברצלני בריב עניני התלמוד ארוכה מארץ מדתם ורחבה מני ים. וסוף לכל החיבורים האלה ר"ל שנתחבר דרך פסק ספר הרב הנדול נר מעריב עדות לכל העולם דרב רבינו משה ז"ל הנדע פסקי כל התלמוד דרך קצרה ודרך סבלה במידה נאה מאד עם קצת סמך מתירושלמי והתוספתא כמו שנודע ונתפרסם.

הראש לכל החיבורים שנתחברו דרך פירוש הם פ' רש"י ז"ל ואם רבו יחסי' עליו כלי ימיו עליו ותשובתו מתוך דבריו כולם נכונים למבין אין

פתיחה למסכת אבות לרב המאירי

יה

מעלתו נכרת רק ליחידים כי בסלה אחת יכול לפעמים תירוצים של חבילי קושיות אלא שלא כיון בהם לענין פסק הלכה כלל. וראש לכל החיבורים שנעשה דרך הרכבת פירוש הם פירוש הרב הגדול הראב"ד ז"ל ופירוש הרב אבן מינאש ז"ל ופי' רבי מאיר הלוי מטולפולא ואחריהם כמה חיבורי מהם כלליים ומהם פרטיים לחכמי הדורות אשר לפנינו בנרונה ובדיר"ש ומונטפס"ליר וברצלונ"א ונירנדר"ה ויתר סביבותיהם ובצרפ"ת ואשכנז הוציאו לאור כל תעלומה כי היתה כונתם להאיר לבאים אחריהם ולהשלימם בהדעת צפוני התלמוד על צד שביארנו.

- ונשוב לדברינו והוא שבימי ר' תנאל היה ג"כ ר' נסים והוא ג"כ חיבר פירוש בקצת מסכתות הניע לדינו מהם פירוש מסכת עירובין והוא היה מתלמידי ר' האי ז"ל ואלו השלשה ר"ל ר' תנאל ור' נסים ור' שמואל הנגיד היה דור ראשון אחר הגאונים ונקראו רבנים ובאחרית ימיהם מלאו מקומם הרב ר' יצחק בר' ברוך והרב ר' יצחק בר' יאודה ז' ניאת ז"ל והיה הרי"ץ בר' ברוך והרב יצחק בר' יאודה וז"ל עיין צ"כ ח"צ מעד' יו"ד חוב' י"ט) והיה זה החכם גדול בחכמת התכונה ג"כ והניע לדינו מספרו סוד העבור וביאור אותם השמיעות שבהם סכת ראש השנה בענין נילך קודם הצות ואחר הצות וכ"ד שעי' מיכ"ס הירא הבא בארוכה ובא בקצרה ולאן קרניא נופית והדומות להן. וחיבר עוד ספר גדול קראו קופת הרוכלין בפי' הלכות חמדות שבת למדוד לא הניע לדינו והרב רבי יצחק ז' אבן ניאת גם הוא חבר הלכות קצרות בתלמוד והיה פ"ס גדול. ואחריהם הרב רבי יוסף בר' אבן צדיק. והרב רבי יצחק ברבי ראובן אל ברצלונ' והיה חכם גדול ופי"ש הניע לדינו מפי' ביאור קצת פרקים מכתובות ואזהרות בקצת מועדות במנין המצות. ואחריהם הרב רבי יצחק בר' יעקב אלפסי בעל ההלכות והוא מתלמידי ר' נסים ור' תנאל ויצא טבעו הרבה בעולם ונתפרסמה חכמתו הרחבה. ונסבה למעלה והעמיד תלמידים הרבה לאין קץ ומגדוליהם ר' אפרים והרב ר' יוסף הלוי אבן מינאש והרב יוסף הלוי זה הפליג בפי' התלמוד בפי' מלא ובפסקים אצתיים יש מהם אתנו פי' מסכת שביעות ופי' מסכת ב"ב ונפטר הרב אלפסי ז"ל בשנת ר' אלפים ותתפ"ג (ה"ה עיין להצנצ"ן ח"ה סי' ע"ג) והרב אבן מינאש הנזכר ישב לפניו והיה נער בן י"ד שנה עד שנפטר הרב ז"ל והנחילו בחייו כסא כבוד ושיבתו וישב על כסא בסימן של אותה שנה ונפטר שנ' ד' אלפים ותתק"א (וה"ה להצנצ"ן ס"ה) והשאר אחריו ברכה וחיים עד עולם נר' יש-אל תלמדו הרב הגדול רבינו כשה אבן מיימן ונפטר בשנת ד' אלפים ותתקס"ד (ה"ה עיין להצנצ"ן ס"ה) סימן דפרט בכ"י אב"ל משה ואז שמומו הישיבות מספרד מרוב המלחמות והנזרות ונלו הנה והנה גם הרב הנז' ע"ה יצא מארצו ונחלתו ומבית אביו לארץ נוף ונעשית לרגלו יפה נוף משוש כל הארץ דאיר כל הנלות מכבדו ותהלת ספריו וחיבוריו מלאה כל הארץ ואחריו היו ג"כ חכמים גדולים בארץ המערב ובארץ ספרד אלא שלא כתבנו רק אשר יצא טבעם בעולם ונתפרסם פרסום כללי אלא שמהם נתפרסמו מצד מלאכות אחרות בחכמות ובמיטב השיד ובדפדוק כמו החכם ר' יאודה חיוג והחכם ר' מרינוס אבן נגח ומהם החכם ר' שלמה בן יאודה גבירול אשר היה בימי ר' שמואל הנגיד וכימי הרב רבי יצחק אבן נאיית והחכם הכללי רבי משה ז' עזרא והחכם רבי יאודה הלוי בר' שמואל והחכם רבי אברהם אבן עזרא. ובארץ צרפת היו רבנים גדולים אחר ר' שלמה ז"ל אשר כתבו ללמד ולהועיל בפירוש ובפסק כרבי יצחק הזקן בעל התוס' ורבי שמשון אשר פירש סדר זרעים וסדר טהרות רבינו יעקב אשר נודעה מעלתו הלא היא כתובה על ספר הישר ור' שמואל

פתיחה למסכת אבות לרב המאיר

אחיז והרבה אחריהם עד אשר הגיע הזמן לר' מאיר מרנטינבור "כראש ישיבת כל ארץ צרפת הרביץ תורה והגדיל עד למעלה. ואחרי הרב ר' פרץ עוד היום תלמידיו מאירים ומחזיקים בתלמוד בצרפת וכן בארץ הזאת היו חכמים גדולים בימי הרב הגדול זקנינו הנבחר רבי אברהם בר' יצחק אב כ"ד ונפטר בשנת תתק"ט בעשרים במרחשון וחתנו הועלה בחכמתו מעלה מעלה זקנינו הגדול הראב"ד ז"ל. ומהם הרב ר' זרחיה הלוי והרב ר' מאיר דטרנקאטלייז והרב רבי יהונתן הכהן והרב הגדול רבי משה בר' יאודה. ואחריהם בנו הרב ר' משולם מבדיר"ש והרב ר' שלמה בר' אברהם מן ההר ותלמידו הרב ר' דוד בר' שאול ועוד בנרבונ"א כמה וכמה לאלפים ומהם הרב הגדול רבי יצחק בן מרון הלוי ונכדו הרב הגדול רבי משה ברבי יוסף בן מרון לוי והרב רבי יצחק בר' יאודה והרב רבי אברהם בר' חיים והרב זקנינו רבי שלמה הישיש: וכראש כולם דגל מחנה הנשיא הגדול מרנאורבנא טודרוש ובנו הארז האדיר מרנא ורבנא הנשיא ר' לוי ויתר ראשי הנשיאים. ואחריהם הרב רבי יצחק הכהן אשר היה מתלמידי הר' הגדול הראב"ד ז"ל ויסד פי' ירושלמי ברוב תלתי סדרי הגיע לידנו מהם קצתם והוא אשר ישב לפניו הרב הגדול אשר אני היום קטן אצבעותיו ומשירי מעשה ידיו החכם הכללי אדוני רבי מו"ה החכם הכללי רבי ראובן בן כבוד החכם הישיש הנעלה רבי חיים היה בקי בכל התלמוד בקיאות מופלג וחכם ברוב החכמות וחדש סברות רבות בתלמוד מכח שכלו כי היה פלפולו מדלג על ההרים מקפץ על הנבעות. והרב הגדול ר' יוסף בר' גרשון והרב הנעלה והנשיא ר' שמואל בר' שלמה. ובבדיר"ש אדר היקר הרב הגדול המופלג ר' משולם בר' גרשום חבר ספר כולל כל פסקי התלמוד טראו שלמן והרב הגדול רבי שמואל והרבה עמם בכל המקומות חל לספור. וכן בקסליוני"ה אחר הרב הנשיא אלברצלוני שמענו שמע ה"ה ר' יונה ושמע הרב הגדול ר' משה בר נחמן אשר נתפרסמה חכמתם בעולם.

ומתלמידיהם שמענו שמע הרב רבי יצחק בר' אברהם גרבוני אשר חבר ספר פי' הלכות הרב אלפסי ועוד אתנו פירוש מחשובי תלמידיהם שני המאורות הגדולים. האחד הרב הגדול גפן אדרת ה"ה ר' שלמה ברצלוני בכמהר"ר אברהם אדרת אשר הרביץ תורה והרחיב נבול התלמידים וחבר חיבורים הוציא לאור כל תעל מה ועל ידו החזקנו לבאר כמה הלכות עמוקות בפמה מסכיות בנדבת לבו אשר הטה חסדו עלינו בנועם תשובותיו מוסף על שלימות ספריו וחיבוריו והרב ר' אהרן הלוי נ"כ ואחרים עמם והן היום בנבולותינו מרביץ תורה במונטפס"ליר ויתר סביבותיה עד אשר הגיע הזמן עלינו אנחנו היום שהשלמנו מן השנים ה' אלפים וס' היא השנה אשר השלמנו בה זה החיבור הגדול בכל תלתי סדרי והיא שנת נ"א ללדתנו אשר היה בסוף השנה התשיעית לפרט האלק (החמישי) [השש] סימן השנה ובא לציון גואל כמנן וב"א והתחלנו בשנת ל"ח ללדתנו מלבד חידושין ופירושין וקצ' חיבורים אחרים שחיברנו בס' בחסד עליין. יוכנו האל וישים חלקינו במבני סתרי ויודעי סודות תורתיו ויתן לנו מהלכים בין העומדים האלה אמן כן עשה ה':

פי' הרב ר' מנחם בר שלמה המאירי

על

פרקי אבות

והוא חלק מספרו הגדול

בית הבחירה

[צינוני סמני הדפים והפרקים מכבלי ירושלמי ומדרשים המובאים לדונ בדברי רבנו הגדול המאירי בכתב קטן ומוסגרים בשתי חצאי עגול המה כולם מהנאון ר"ח פאלאני נר"ו המוציאו לאור בסעם ראשון, ומה שנמצא למטה בשולי המשניות הן הנה הנרות ותקונים בנוסח פתשנן המשנה מפ' הרב מהר"ש עדני בספרו מלאכת שלמה ומהרב ר' יוסף אשכנזי עודנו בכתובים ויחיד בעולם ולא שזפתו עין זולת הרב חיד"א. וזה ר"א הנזכר יזכר לטוב בדברי הרב תוי"ט פאה פ"א מ"ג ע' בהקדמה כי שם הארכת.]

ח משה קבל תורה מפיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים
אחז צילרנו צפתיחתנו סדר הקבלה היחל
היתב נסוז לזלר פוטוי המסניות אחת
אחת על דרך שיעדנו והמסנה הראשון
תייחס לאנשי כנסת הגדולה שלשה מאמדים כלליים פתכרים וכזר צילרנו צפתיחס
לדעתנו מה היתה הכינה צהרוע סדר הקבלה צזאת העסקתה יותר משל
העסקתות ולסינה שהחכמה שמכה קבל תורה עסיני ומכרה ליושוע ודנר זה
פירושו תורה שנעל פה שתורה שנכתב כזר כתב משה צחייו"צ ס"ת צמנין בשצנים
ונתן ספר לכל שצט ושצט ועוד ספר אחד שגנו צלדון וז"ע כשנתנה לו התורה
ומלוניה צפיתחן נתנו לו פולס וזהו שדרשו (צצרכות ד"ס ע"ח) ולתנה לך את לוחות
האזן והתורה והמלוניה התורה א תורה שצכתה והמלוניה זו תורה שצע"פ והיא
פירושו המלוניה והלכותיה המשל צזה שצטילת לולצ צחג היא מלוניה כתוצה צתו' צלל
ענין שיעורו והצדדים הפוסלין צו לא ככתבו צתורה והכסר לו צע"פ וכן צבל
המלוניה ואמר שצצת מותו מסרה ליושוע שצכר למדה צענו צחייו ושיציהי צה אחדיו
את העם :

ויושוע מסרה לזקנים פי' לא לע' זקנים שצכר משה שצמחר אסכה לוי שצעים
איש מוקני ישראל שצותם הזקנים לא למדו מעי יושוע אלא מפיו משה ואהרן
סכן שציו צערוצין (ד"ז ע"ג) כייל ס' המסנה משה למד תורה מהצבורה נכנס
אהרן ושנה לו פרוק נסתלק אהרן ושצ לו לשאאל משה נכנסו אלעזר ואלימחר
ושנה להם משה הפרק נסתלקו צניו ישצ אלעזר לימין משה ואלימחר לשאאל אהרן
נכנסו זקנים ושנה להם פרוק נכנסו אחריהם כל העם ושנה להם משה שצקן
נמל ציר אהרן ד' וציר צניו שלש וציר הזקנים שנים וציר כל העם א' נסתלק משה
שנה אהרן לכולם את פרוק נסתלק אהרן שצו צניו פרוק לכולם נסתלקו צניו שנו
זקנים לכל העם את פרוק נמל ציר כל אחד ד' עד שצטין למדו שצ צמדת הלימחר

a

Beth Habchira.

שחייב אדם לשׂו: לתלמידו ד' פעמים ולא נזכר
 צם זה הלימוד יאושע שצדאי יאושע לא היה זו
 מאלל משה והרי היה שם עמו כל ד' פעמים
 שלמד ומלא ע"מ שזקנים אלו הנזכרי לא אות'
 ע' זקנים היו אלא זקנים אחרים שהיו רודים

את העם צימי יאושע וצמנותו וכמ"ל) הרי הם אותם שנא' עליהם ויאסוף יאושע כל
 שצטי ישראל ויקרא לזקני ישראל וכן ויעזרו ישראל את ה' כל ימי יאושע וכל ימי
 הזקנים כו' אחר: יאושע ואמר ש' יאושע צעת מותו משרה לאותם הזקנים ועתה יאל
 צן קנו היה מראשונים ועלי הכהן מאחרונים עד זמן החדש שהופיעים אף הם
 בכלל הזקנים כמו שצידדנו בפתיחה ומהם נמסרה לנציבים שהרי שמואל מראשונים
 ומנצח לנציב. ומהם לאשי כנ"ה שהיו צעת החדש צבלות צבל החדש והמסגר
 דניאל וחזריו ונחמיה גשוע. שהיה דמליה מרדכי זרוצבל הרצה עמיהם וצתחילת
 בית שני כל ימי עזרא ושמעון הלויק שהיו מאחרונים וראש לחכמי התלמוד כמו
 שצידדנו כל זה צפתיו ואמר על אלו שאמרו שלשה דברים ופירושן. הראשון
 הוו מתוני דין כלומר שלא ימכה לחתוך את הדין עד שיתייטצו דדבר ואין לדין
 לו' גם אם אף פ' הדין צדור להם שיאחרו עד שיתצדד להם שזה אינו לדין
 לפנים אלא אפי' כשהדין צדור להם לדעתם ותדע שלא דברה המטהרה אלא מלד
 הטענות והדליות מפני שצבע האדם הישר מתחמם לנעק' העשוק עד שיתחיי' היו'
 דבריו אמתיו' לבצרי וכמעט שאינו רואה זכו' לעושק וצפסך זה טבע האדם הדמאי
 מתרפה ומקצב חולש' להתנללו' המתנלל והומם לספור קודותיו ותלונותיו עד
 שיטהר דלוננו להמנע מלחייצו וכמעט שלא יראה לו חוצו ומתוך כך הזהיר הדין או
 הדיינים להתייטצ דברים ולשאל וליתן מתוך שלא לחתוך את הדין עד שיתייטצו דדבר
 אם העשוק ירצה צווחו' ולהצדיל השומע צענותיו להפי' כעסו ולהויל' כלי זעמו
 על העושק:

וכן אם יש צהתנללו' העושק שפתי חלקות צלחן רמיח ויהסיד טעצו הנוטה
 מן האמת לאחת מאלו הסיבות ומתוך כך יתייטצ דדבר ולא יחתוך הדין אלא כפי
 מה שיתחייצ היושר ולא יעור כעסו או רפיון טעצו וחולשה כחותיו את עיני שכלו.
 וכבר הזהיר התור' דומה לזה (צמיהדין ד"ז ע"ג) שלא תשמע דברי האחד שלא
 בפני חזירו כדי שלא יכנסו הדברים צאנו וישתקעו טעצו שהדי' יש צהם דברים
 הרצה הלויים צסצרה וצשקול דעת הדין ואלו הדברים גורמים להשתקע מחשבה
 אחת צלצו שלא יוכל לסור ממנה וטעצו משתדל להפך לזכו' או לחוצה ציתר מן
 הראוי להעמיד מה שצשק' צמחשצתו וזו היא סדר דרצותי' ז"ל (צמיהדין ד"ז ע"ה)
 אשרו חמון אשרי הדין שמחמץ את דינו וצאצות של ר"כ הוסיפו דדבר שלא דין
 לצד כאמר כן אלא שיהא אדם נוחן מתוך צכל דבריו ולא יהא נמכה להקפיד על
 דבריו שכל הכועס סוף שהוא משכח את דבריו וכ"ש שצכלל זאת המדה כל ענין
 הורג' שלא יהא מהר להשיצ לשאלו עד שיתייטצ דדבר ואם אחר ההתייטצות ימל'
 עצמו להשיצו ישיצ ואם יהא נאשא ונותן עם חזיריו. או יעיין צספרים עד שיתצדד
 לו בענין. וכמה דליונו שובים צהוראה וטועים למהירותם ומחטיאים לסכלות
 ועל זו אמרו שצנבת תלמוד עולה זדון (ה"ה ע"ה) רצו המחזר לחון צצ"ז מ"ה):

המאמר ה"ב הוא אוצרם והפמיור תלמידים כלומר שירצו ציטיצה כדי שיעמיד'
 תלמידים הרצה ולא תהא תורה משתכחת ולא יקדקו יותר מדאי שלא להוסיצ
 צפניהם אלא צעלי תריסין אלא יסצירו פנים לכל הצא לפניהם שהעליים קטנים
 מליקין לגדולים ולא אמרו שלא ישיצ אדם לתלמיד שאינו הבון (חולין דקנ"ג) אלא
 צמי שמדותיו. מגונות שז צודאי רלוי להרחיקו החקקה יתירה ייש' לפרש והעמיו
 תלמידים הרצה שהוא סוצצ על ענין הדין שצחכר וכן צכל הוראה שיעמיוצה.

בית אבות פ"א מ"ב הבחירה ב

והעמידו תלמידים הרבה ועשו פניג לתורה.
 : שםעון הצדיק היה משיגי לקמיה הוה מכניף ציה עשר' אמר כי היכי דלימטיניהו שיצה מכסורה:

המאמר הב' שיעשו סייג לתורה שער אותו זמן לא היו עושין סייג לאסור את המותר מחשש שמא יצאו לידי איסור ומתוך כך תמיד היו צאים לבוף העצירות כמו שמלינו להם כנשואי נשים נכריות צם' עזרא ונחלול שצת וצכמה דצדים ועתה צבולות צכל התחילו לעשות תקנות ובדרים לקדש עלמן צמותר להם שלא ליגע צליסור תורה. וכצד הוליוה מן התורה כמו שדרשו רז"ל ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרת וצאצות דר"ג פ"ק פירשו עשה סייג לדצדך כדצך שהקצ"ה עשה סייג לדצרו וידלה לו צציוור זה שוהל הזהיר להיות כל אדם צומר צמחי פיו לתת להם צל וכצור השומעי' צם וכו"ס כשמדצד דצדי תורה שלא ידצד צהם אלא צומן הראוי צשעור הראוי וצמק' הראוי לו וצדצרי' הראוי' לו אס מצרו אס מצד השומעי' וצצטלי' בער צ אמרו על חכס' ה' שהיה מצריך דצדצרי' וצ' מדלי וצאלו לו ימדוע אתה עוצר הצול להצריך כל כך ואמר להם כדי שיצינו הפתאים צמרו לו צעור שיצינו הפתאים המצטילים יקונו'. ואמרו כדצך שעשה הקצ"ה סייג לדצרו ענינו כמו שהקצ"ה נתן התורה והמנות והחקים כפי מה שלאו לאדם לצכול לפי המונח צענע עליו אינן להוסיף וממנו אינן לגרוע כן יהיו דצרי האדם צמרה צמשקל וצמסורה וכו"ס דצדי תורה וצע"פ שהצדים נאים מצד עלמן יס אומרים שפשוטה של סוגיא מוכחת שאף זו פירושה כענין מ"ס צתחילה אלא שמוסיף צה שאין צכל דציו ומדותיו של אדם יעשה צהם סייג עד שלא יציאוהו הנהגותיו למדות פחותות כמו שצצצרו צהיצור הצהצנה צמאמר דוד לפעולות אדם דצד שפתח אפי' שמרתי אורח' פריץ והוא אומרו שם איצו עשה סייג לדצרו שגל' וסר מרע מלמד שהרחיק מדצד המציא לידי עצירה מן הכיעור ומן הדומה לכיעור ושאר מה שהציאו שם כוללם כדעת הראשון והוא שאמר אדם הראשון עשה סייג לדצרו שהקצ"ה א"ל לא תאכל ממנו והוא אמ' ואל תגעו צו עשתה התור' סייג לדציה שגל' ואל אשה צדעת שומאח לא תקרצ יוכל ויחצקה ויחצקה או ידצד עמה דצדים צטלים ת"ל לא תקרצ כו' יכול תרחץ פניה ותחול עיניה ותתקטש עלמה ת"ל והדור צדעתה כל' צדעתה תהא. משה עשה סייג לדצרו שאמ"ל הקצ"ה וקדשם היום ומחר והוא הוסיף יום אחד מדעתו ואמר לשלשת ימים כתוצים עשו סייג לדציהם הדחק מעליה דלכך כלומר דצך אפי' דנך העצרה חכמים עשו סייג לדצדיהם שדרי ק"ס עד עמוד השער וסס אמרו עד חלות. ומ"מ יס שם שמים שמוכחי' צפירוה אף כמ"ס וסס הראשונה מה שאמר הקצ"ה עשה סייג לדצרו ואמרו על מה עשה ה' ככה כו' על אשר עוצו כו' גלוי וידוע לפני הקצ"ה שעתידים הדורות לומר כן לפיכך אמ"ל הקצ"ה כתוצ והנח לדורות כלומר הוא לא רלה לכתוצ כן ציעורי התורה עד שגל משה ואמרה צמנה תורה הא למדת שהוליו הקצ"ה שד צדיותיו צטלו כלומר שלא יעד להם היותם לעב וקלס צין האומות אלא צמנה תורה שאמרה משה מלמד שהקצ"ה רלה להניח מקום שלא לומר תכלית כל מה שאפשר וכן אמרו צצאים עשו סייג לדצדיהם שגל' כצצור יעיר קנאה וודלי יתר מצצור הוא מעיר אלא שנותן שיעיר לדצרו ולו' שלאו ליתן שיעור צכל דצד אפי' צתוכחת שגס ה' נתנה צתו' ישראל ואפי' דצד שצח שדרי הנציא נתנו צצצח הצודא. מאל שצני הפירושים אפשר לכללם צמנה או אס דצדו דצדי תורה ליתן שיעור ולשמור צם מקום הראוי אס נבדרים או סייבים לעצירות או אפי' למדות והכל אמת לצמנים:

ב) שמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה ד"ל מאחרוניקים שדרי הוא היה

צתחילת צנין בית צ' והוא ביה"ב אחר עורא
הוא ביה"ב אומר כו' כלו' ביה"ב רמל לו' כן על
דרך שאמרו מרגל צפומיה' וכן צכולס והיה
מזהיר דרך כלל על ג' דברים אלו שהוא מזכיר
שהעולם עומד עליהם על התו' ועל העבודה
ועל גמילות חסדים. והנה למטה תני רש"י לו'

על ג' דברים העולם קיים על הדיו ועל האמת ועל השלום ויריד' לעיין היאך נחלק
רש"י ע"ס שמעון הלדיק שהיה מאכני כנ"ב ורשו' למ' שאין כאן מחלוקת ושנוי
הלשון יורה כן שצו אמרו לשון עומד ושם אמרו לשון קיים. והענין שצבאל דברו
על כוונת מליאות האדם שהוא להיות צו שלימות ואע"פ שאין בהתר מוחלט לנקט
תכלית למליאות זולתי דיון הס"ת מ"מ כל שיביע תכלית המענה לו' כן ר"ל השם
עם דעתו שהפעול' המכוונות כשפיעלם שלם יש להם תכלית טוב יתכן לומר
שבתכלית מליאות האדם הוא להשלים עצמו השלימו' שאפשר לו ויתכן בדרך הרחבה
לו' על כל המליאות התחתון שכולו נדרש צבאל האדם שהוא שלם שצאלעו שצו
והוא לעבודתו ית' כמאמר הכתוב כל הנקרא צמיו לכבודי דברתי כו' :

וזהו לדעתי ציחור מה שאמרו (צ"ר ס"ח) מלמד שהיה הקצ"ה מציע צתורה
וצורא את העולם כלומר הצעתי לדעות התורה שהם שלימותי האדם הציחני לצורא
את העולם אשר צו מצדד זאת הצריאה. כענין שאמרו צמקוס אחר (צמח דע"ה)
צן נסתכלתי וצרתתי את האדם נקצים נקצים ואמר זה צפרע על מלך לור לתכלית
גאותו כלומר שידעתי דרך גאותו זאת הצריה הציחני לצורא בדרך שיהיה נצוה
צפניו ונמאס עד שיאמר צעלמו ונקלותי עוד מוצת ויחייט שפל צעיני או אז יכנע
לצו הערל וישו אל ה' וירחפרו אל זאת הכונה נקראת התורה לדעתי ראשית
דברו וקדם מצינו כי בתכלית יקרא צמחה הצעני' התחלה על ד' אחר והוא
מלך שהוא המציע להתחלות והוא אמרו אם לא צריתי יומם ולילה חקות שמים
וארץ לא שמי ולא שיהיו שמים וארץ נצרא' צבלל האדם חלילה שאין השלם נצרא
צבלל הפחות אלל שאם גם כן מכוונים לעצמם ותכליתם גם כן לעצמם זאת השם
ולשצחו כאמרם השמים מספרים כצו לל ואלף כשתרלה לסלק צקשת התכלית לגמרי
ולהגיע הכל למאמר כן ר"ל השם תוכל לפ' שרמו הנה על כלל העם הנצחד לצד
שעמידה וצצת קיומו הוא זכות התו' היא שעמדה לצצותינו ולנו צכל יום ויום
כו' והוא אומרם (צס' חק וי"ד ע"ג) וחוצל עו' מפני שכן חוצל עולו של סנחריב
מפני שומקו של חזקיהו וסיע' וכן כי לה' מלקי ארץ וישת עליה' תצל אלו העוסקים
צתורה וישת עליהם תצל שצצותם העולם עומד והשלימות אמנם הוא צב' דברים
שלימות המדות והוא הרמוז הנה צגמילות חסדים. ואע"פ שהיא ראשונה צצמן
הצריה צצחרו' להיות האחרון קדמות צמעל' והשני ידעית הפינות העיוניות
צמליאות השם ואחרותו והעדר כל גשמות וכל תוספת וכל דצוי ממנו והוא הנרמז
צמילת תורה כלו' דבר שיש עליו מלך השכל והשליט' ידעית הפינות המקצועיות
צצמנות חי העולם והממשכים אחרים צצמנות במול עולם והצמחה וצמיו הצעונים
שהם נמשכות אחר אמונת חידוש העולם והוא הנרמז צצצורה כי הקדצנות והודוין
וצמיו הצפלות והחדשק על המעשים הרעים והתצורה מהם הם תולדות זאת
האמונה והוא לדעתי מה שאמרו ז"ל (צמנית דל"ה ע"ג) אלמלא מעמדות לא
נתקיימו שמים וארץ. ואמר שמים וארץ דרך הרחבה על שזלצס לא היה מליאות
האדם עומד והוא הענין שהיו קורים פדשה אחת צכל יום מתעשה דרשאי' כמו
שקדמתו צצמ' תענית הו' לשון עמידה אם שהם סיצת מליאותו או סיצת עמידתו
עד שצולתם יצוטל לגמרי. אלל מה שאמרו על ג' דברים העולם קיים לא דברו
רק על דברים הנקצים ור"ל צל' קיים קיום מדיני שהעול' מתקיים צצס צמדי

ג אֲנִימְנוּסִים אִישׁ סִכּוֹ קָבַל
מִשְׁמַעֲיוֹן הַצִּדִּיק הוּא הָיָה אֹמֵר
אֵל תְּהִי בְּעֵבְדִים הַמְשַׁמְשִׁין אֶת
הָרֵב עַל מִנַּת לְקַבֵּל פָּרִם אֶלֶּא

מלאכת שלמה

אנמיננס כד הכיה הר"ר יהוסף חשכמי :

שֶׁנֶּדֶךְ לִבְנֵי אִדֶּם שֶׁהִי יִנְיָן וְשִׁלְמוֹ צִינִיָּהם צִפְסִירָה כְּדִי שִׁסְתַּלְקוּ זֶה מִזֶּה צִשְׁלוּס וַיִּפְטֹר אֶחָד
מִחֲצִירוֹ צֹהֶבֶךְ כִּךְ נִרְאֶה לִי צִפְסִירָה שְׁתִּי הַמִּשְׁנִיִּים לְהַשְׁלִי צִינִיָּהם. וּגְדוּלֵי הַמַּחֲצִירִים רִלִּיתִי
שִׁפְרִישׁוֹ עַל הָאֵמֶת מִכְלוֹ שְׁכָלוֹ וְצִשְׁלוּס מַעֲלַת הַמְדוּ' וְאֶ"כ כּוֹנֵן שְׁתִּיבִין אֶחָת וְלֹא יִרְאֶה כֵּן:
ג) אֲנִימְנוּסִים אִישׁ סִכּוֹ כו' אֵל תְּהִי כו' כְּלוּמֵר שֶׁלֹּא תְהִיָּה עֵיקֶר עֲצוּדָת'
צִשְׁטִית הַמְלוֹת לְתַקּוּת הַגְּמוּל כְּנֻעַר שְׁאִינוֹ מְכִיר מַעֲלַת הַחֲכָמָה וְאִינוֹ רוֹל' לְלַמּוֹ'
עַד שִׁיחֲסִידוֹהוּ צִפְסִירָה אוֹ צִמְעוּת אוֹ לְהַשִּׁיג זֶה כְּצוֹר וְתוּעַל' שֶׁכֵּל זֶה הוּא שֶׁלֹּא לִשְׁמ'
וְעַל זֶה אִמְרוּ עַל תַּעֲשֵׂם עֲטֵרָה לְהַתְגַּדֵּל צֶהֶם כו' אֶלֶּל שִׁלְמַד לַמַּעַל' הַחֲכָמָה וְהַתּוֹרָה.
וְכֵן הַזִּכִּיר צִעֲצוּת הַצּוֹרָא צָקִים הַמְלוֹת שְׁתִּיבִין מַעֲלַת הַמְלוֹת וְלֹא־הִצָּה הַמְלוֹת
צֶהֶם מֵאֲהָצָה גְּמוּרָה כְּלוֹם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל תְּמִיד לְהַפִּיק רִלּוֹן מִי שְׁחֻשָּׁק צוֹ מַלְאךְ וְהַשְׁכֵּר
אִמְנִים יֵצֵא מֵאִלּוּי וְהוּא שְׁאִמְרוּ (צִס"ק דַּע"ז רי"ט ע"ה) צִמְלוֹתִי חֲפֵץ מַלְאךְ וְלֹא צִשְׁכֵּר
מְלוֹתִי וְאִמְרוּ צִסְפִּר' (ם' עַקֵּז וְהַצָּה צִמְרִים דַּס"ז) שְׁמַח תִּלְמֵד הִרְיִנִי לִמְדַת תוֹ' צִשְׁצִיל
שְׁאִקְרָא דְּצִי שְׁאִהִיָּה עֲשִׂיר שְׁאִקְצֵל שֶׁכֵּר. לְעוֹלָם הַצָּה ת"ל לֹא־הִצָּה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם
כֹּל שְׁאִתֶּם עוֹשִׂים לֹא תַעֲשׂוּ אֵלֶּל מֵאֲהָצָה וְהַכֵּלֵל זֶה שֶׁלֹּא יִפְרוֹק עוֹל הַמְלוֹת מַעֲלִיו
אִפִּי שִׁינִיעֵ לוֹ עוֹנֵשׁ מִזֶּה כְּמֵאֲמֵר הַכְּתוּב צִכֵּל נִפְשָׁךְ אִפִּי הוּא נִוְעַל נִפְשָׁךְ (וּבִדְחִית'
צִצְרִנוֹ דַּס"ב ע"ה) וְהֵ"ה שֶׁכֵּלֵל צֹהֶרָה שֶׁלֹּא יִהְיֶה כּוֹנֵנָה צִעֲצוּת הַעֲצִירוֹת לִירְאֶת
הַעוֹנֵשׁ וְאֶ"כ אִמְרוּ וְיִהִי מוֹרָא שְׁמִים עֲלֵיכֶם פִּי שֶׁלֹּא תִקְלַק אֶבֶב' אֶת הַשׁוֹר' לַעֲשׂוֹת
עֲלֵמוֹ אֵלֶּל הַסֵּם כִּכֵּן צִית אֵלֶּל יַעֲמוֹד לִפְנֵי צִירָה צִרְתָּ וְצִיַּע כְּמִכִּיר שְׁפִלּוֹתוֹ
וְיִמִּיל פֶּרֶם צֹהֶב הִכָּה צִעִין שֶׁכֵּר וְהַחֲכֵר צִצְרִיתָא דִּלְצוֹת שֶׁל ר"נ שֶׁהִיו לֹזֶה הַחֲכָם
שֶׁנִּי תִלְמִידִים אֶחָד שְׁמוֹ לְדוֹק וְהַשְׁנִי שְׁמוֹ צִייתוֹם וְהַצִּינוֹ מִדְּצִירֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְאִדֶּם
גְּמִיל צִמְעִישׁוֹ וְלִשְׁוֹס צֹהֶב מִה רֹאֵר דְּצוֹתִינוֹ לִמְדַת כִּךְ אֶפְסֵר לַפּוּעַל שִׁיעֲשֵׁה כֹּל הַיּוֹם
וְלֹא יַעוֹל שֶׁכֵּר עֲרִיצָתוֹ לוֹ הִיָּה עוֹלָם הַצָּה וְתַחֲו' הַמַּתִּי לֹא הִיו אִמּוֹ' כִּךְ הַמְדוּ
וְפִדְשׁוֹ כְּלוֹ' צֹהֶב לְכִפְרִית גְּמוּל וְעוֹנֵשׁ וְפִדְשׁוֹ מִן הַתּוֹרָה וּנְפִלּוֹ מֵהֶם שְׁתִּי
מִשְׁפָּחוֹת לְדוֹקִים וְצִייתוֹסִים וְעַל עֲדַמְתָּם לְדַעַתָּם שְׁאִלּוֹ יִחַלְקוּ עַל הַתּוֹרָה לֹא יִהְיֶה
שׁוֹס אִדֶּם שׁוּמַע לִהֵם הַדּוֹר תּוֹרָה שִׁכְתָּצ וְחִלְקוּ עַל הַקְּצֵלָה וְעִדִּין מֵהֶם צִעוֹלָם
נִקְרָא' קֶרֶס אִישׁ כְּלוֹ' מֵאִמְנִי הַמִּקְרָאוֹת לְצֹר וְהַחֲכָם ז"ל יִשְׂרִים מֵאִמְרֵי לְדִיק' יִלְכוּ
צֶם וְפּוֹשְׁעִים יִכְּלוּ צֶם שֶׁהוּא ע"ה לֹא כִיוּן לְהַפְקִיעַ אִמּוֹנֵת גְּמוּל וְעוֹנֵשׁ אֵלֶּל
שֶׁכְּעוֹדִי מִכֵּל מִקּוֹס לֹא יַעֲצוֹד לְתַקֵּר' גְּמוּל וְעוֹנֵשׁ דְּזוֹ אִינִיָּה עֲצוּדָה לִשְׁמָה לְגַמְרִי
אֵלֶּל שֶׁעֲצוֹד מֵאֲהָצָה וְהַשְׁכֵּר יֵצֵא מֵאִלּוּי וְכֵן שִׁיעֲצוֹז הַעֲצִירוֹת מֵאֲהָצָה וְהַעוֹנֵשׁ
מִקְּתַלְק' מֵאִלּוּי וְתַצָּה מִילַת ע"מ כְּמוֹ עַל דַּעַת כְּלוֹ' שֶׁלֹּא יִהְיֶה דַּעַתוֹ צִשְׁעַת הַעֲצוּדָה
עַל הַשֹּׁאֵר וְלֹא עַל מִנַּת מַמֵּשׁ שִׁידָהָ כְּאֵלֶּל הַדְּבַר מוֹתֵנָה לְגַמְרִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ שֶׁכֵּר
וְיֵשׁ בְּרוּסִין תַּחֲדוֹ חֲשֵׁשׁ זֹאת שֶׁלֹּא ע"מ לְקַצֵּל פֶּרֶם כְּלוֹ' שֶׁלֹּא תַחֲזִיקוּ הַדְּבַר אֵלֶּלֶכֶם
כְּמוֹתֵנָה שְׁחַטְלוֹ שֶׁכֵּר אֵלֶּל שֶׁתַּעֲצוֹד סָתֵם צֹלָא תִנְאִי וְאִין לִוְרֵךְ כִּכֵּן :

וְיִרְאֶה לִי לְפִדְשׁ אִפִּי צִנִּי' הַרְאֵנוּ' צִעַל מִנַּת מַמֵּשׁ וְהִיתָה כּוֹנֵן' הַחֲכָם שֶׁלֹּא
יִתְגַּלֵּל הַאִדֶּם צִעִין לְדִיק וְרַע לוֹ רַשַׁע וְטוֹב לוֹ וְמַתּוֹךְ לוֹ הַיּוֹסִיר שֶׁלֹּא יִהְרַהֵר
צִמְדוֹ הַסֵּם צֹהֶב שִׁיחֲרֵעֵנו מִן הַסִּיצוֹת וְהַפְסִידוֹת וְהַמִּיָּקִין עִם הַפְּלִגְתָּ עֲצוּדוֹתוֹ
וְהַסִּידוֹ' וְאִפִּי כְּשִׁיעֲצוֹד יִחַשׁוּ צִעֲלָמוֹ זֶה וְכַמְתֵּנָה צִפִּי' לִהְיוֹת עֲצוּדוֹתוֹ צִחִים
וְהָיוּ אֵלֶּל לִשׁוֹן פֶּרֶם מִלַּת פֶּרֶם תּוֹנֵה צִתְלַמֵּד עַל אֲרוּחָה תְּמִידִית כְּאִמּוֹ' ז"ל צִמְסַכְתָּ

עירוצין (דע"ג ע"ה) מי שיש לו חמש נשים מקצלות פרס וה' עצדים מקצלים פרס וכן האחים שמקצלים פרס מאזיה' כלומר שוטלין אדמותם תמיד מצית אציהם ואוכלין לעזמן ונקאלת פרס על שם מחליתם צדק ומחליתם צערז וכיוון לומר שלא יעצרו לכונ' שיקדים הגמול לשעתו עד שתהיה תקותם לשכר הכופה לעצורה כעצד ישאל לל וכשכיר יקוה פעלו אלל שידוע שהשכר צדור הזמנים אינו לשעתו אלל יאחרו' הנה סיבות לפעמים או ימנעו לגמרי מן העולם הזה כמאמר הבהוצ יש לדיקוי' שמביע עליהם כמעשה הרשעי' והוא מלך קלת עצירות שצידם שרלון השם ית' להענישו מהם צעו'ה כדי שיזהר לעול' שכולו טור צלל שום סדק עונש כמו שציארנו דדרכים הדתיים צחצור התשו' ועל זה אמר ויהי מורא

מלאכת שלמה

וה"ה ע"מ שלא לקבל פרס הבהיה נוסחת רש"י ובהמחירי ז"ל גם הר"ר יוסף ז"ל הניה ע"מ שלא לקבל וכתב כן מחלתי:

יוסף בן יועזר חיש צדיקה ויוסף בן יוחנן חיש ירושלמי קצלו ממנו יוסף בן יועזר חיש צדיקה אומר וכו' כך הנה"ה הר"ר יוסף ז"ל.

שמים עליכם שאפי' צעצת העצורה תהיו נרתעי' שמא יש עצירו' צידכם תתענושו עליה' ולא תפקפקו עם כל זאת לומר למה זה אנכי מה העצורה הולת שצב נאמר דדרכיו ית' אשר לא יקח שוחד ופי' צו שוחד מלות כלומר שאם עשה עצירה אחת וצא אח"כ לעשות מלוא כנגדה לא תחשוב שאותה מלוא תעציר העונש של אותה עצירה אלל עונש והעצירה שמור לצעלו וגמול המלוא צמקומו עומד וה"ה עיין לקמן ספ"ד) ומזה האל הגמול והעונש ופדעו פעולותיהם נעלמים מצני אדם אלל שידע שמדרכי ה' ללדיק להענישו צעו' הזה על מה שצידו מן העצירות כדי שינחיל העו'ה הצ נחלה נלחית תמידית וכן הדשע יגמלהו צעו'ה על קלת זכיו' שצידו כדי שתתמל' סאתו לעולם הצל כמאמר ומשלם לשנאיו אל פניו להשמד' עדי עד והלדיק אלס הוא לדיק גמול כלומר שלא הצל צידו טוס עציר' יגמל לעצודתו צוה וצנא אלס יש עצירות צידו יענש צעו'ה מלך עצירות שצידו ושכר עצודתו לפון לעו'ה הצ ולפעמים יגמול קלתו צעולס הזה כמאמר ז"ל (צדפ"ק דפיהא) אוכל פירותי' צעו'ה והקקן קיימת לעו'ה הצ וצאלו הדרכים להצין כל היולר כי כל הצל צידו יצא ציושר וצמטפט אל אמונה ואין עול אלל מפני שמטפיו ית' נעלמים ממנו.

ד) יוסי בן יועזר חיש צדיקה וכו' יהי ציתך בית ועד לחכמים כו' זה שאמר חיש צדיקה ר"ל גדול העיר ומנהיגה דרךך שאמרו קרי שנואל עליה דרצי יאחזה כגון דין צד נט וכמו שדרשו (צצרות דל"ה ע"ג) זרע אכסים צצר צבורין וקצלו מהם פי' מאנטיגנוס וצית דינו יהי ציתך בית ועד לחכמים פי' צית מועד שיתקצנו שם החכמים כלו' שיהא ציתך מוזמן להם לקצוליהם אז להיות להם לאכסיהם הכל לפי מה שהוא האדם ויעלה ציין מוסף על שכר כבודם שתלמוד מהם ומהנהגותיהם דצרי תורה ומדות והזהירו שאם רוצ רבילותו צהס לא יקל צעלמו שלא לטרוה צתשמיטס וכן כשיצא לשמש לא יראה עלמו כמי שהתשמיט אללו טורח וכן שלא ישמש אלל צתשמיטס נכדיו' אלל כל עוד שיהא רביל עמהם יצרה צצכודס ויראה עלמו כמשתמש דרך חפץ והסתוקקות והוא הרשל צתתאצקות וכן שטמטס צכל תשמיטס אפי' שאינו רביל אלס כערכו והוא המשל צעפר רבליהם וכמו שצאמר פה אלישע'ן שפט אשר ילך מים ע"י אליהו ודרשו צו (צצרות ד"ה ע"ג) אשר למד לא נא' אלל אשר ילך מלמד גבור' שמוזה יותר מלמודה שכל מה שצמטס אדם לעלמו לפני ת"ח עילוי הוא או רלה צו שאפילו אס אינו כדאי ללמד מהם דצרי תורה לא ימנע מזה צכ שמ"ע והנה מחוק דצדיהס צמוסר וצמודות והוא הדמיון

צָרָדָה אָמַר יְהִי בֵיתְךָ בֵּית וַעַד
לְחַכְמִים וְהָיוּ מִתְאַבְּקִים בַּעֲפֹר
רִגְלֵיהֶם וְהָיוּ שׂוֹתֵה בַּצָּמָא אֶת
דְּבָרֵיהֶם:

כ יוסי בן יוחנן איש ירושלים
אמר יהי ביתך פתוח לרוחה
ויהיו עניים בני ביתך ועל תרבה
שיחה עם האשה באשתו אמרו

מלאכת שלמה

וחיו שותה בצמא: והנה הר"ר יהוסף
ז"ל צעפר רגליהם וסוחם בַּצָּמָא וכו'.

באשתו: וכתב החכם הר"ר יהוסף
אשכנזי ז"ל י"ם דגרסו כסופא כל המרצה
שיחה אם האשה בשוהיא נדה גורם וכו'.

צעפר רגליהם וכן הזכירו שטסואו שומע
דצריהם ולומד מהם לא יהא הדבר אללו עם
רוז רגילותו כמי שהוא קץ צענין אלל כל
עוד שיאה אדם לומד מהם יהא למד כסופא
וצכשתוקקות והוא שאמר והיו שותה צמא
את דצריהם ר"ל כאלם למא והוא אמרם
(צספרי ורס"י ז"ל סדר ראחחין וס' עקז וס' כי
תצא) היום הזה אני מלמד בכל יום ויום תהא
חציצה צעינד כאלו היום ניתנה והוא ענין
למיין התורה לטל שהוא יורד בכל יום ואין
אדם קץ צו והוא אמרם ז"ל (צס"ק דתענית
ד"י) כתבו יערוק כמער וכתבו תול כטל כלן
צתלמיד הבון כלן צתלמיד שליכו הבון כמו
צציארנו צילדוטינו צחיצור התצוצה וצמקומה
צמס' תענית: (ד"ה ע"ה):

ה) יוסי בן יוחנן איש ידו' אר' יהי ביתך
פתוח לרוחה כל' שיאה מליו ליכנס צו
עוצרו דרכים תמיד להאכילם ולהשקותם
ולהשכיבם ואמר לרוחה דרך הפלגה כלומר

ליכנס סס הדצה צלא שיעור וכן פירשוה צצרייתא (צחצו' דר"ג צס"י) דרך הפלגה
שיאה פתוח לארצע רוחות וכבר ידעת מה שאלמר ציחוקאל על המוצח זה השולחן
אשר לפני ה' ודרשו צסוף חגיג' (דו"ך ע"ה) פתח צמזח וקיים שולחן ל' לך צעצה
צצה"מק קיים מוצח מכפר צשעה שאין צ"המק קיים שולחן בכפ' ואמר ויהיו עניים'
צני ציתך כל' שתרגיל העניים צציתך ולא סוף דצר להאכילם ולהשקותם שזו לא
הולדכה אלל אף כשתצטרך לעשות מלאכות שבור מהם וזכו לך שתהנה אותם
להיות להם שזר טוב צעמלם משתקנה עצדי' כנענים להיות מלאכתך ע"י והוא
שאלמדו צמקום אחר (צסוף פ' הוצר ד"ם ע"צ) אל תדצה עצדים ושפחות לשמשך אלל
תן עניים צמקומם וישמשוך וצצריית' (צס) [אד"ס פ"ט ע"י] צה שהוא מוסר על הכנסת
אורחי' כל' שתתמיד צזה כל כך עד שרזו שיחת העניים תהא מענייני ציתך עד
שידמה כאלו הם צני ציתך ואמרו סס כשנפגעים זה את זה אומרים זה לזה
מהיכן אתה צא מציתו של פ' ואתה להיכן הולך לציתו של פ' ג"כ וכן אפ"ל שתסציר
פנים להם עד שיעמדו צלא צוט' כאלו הם צני צית והוא שאלמדו על סיוצ כשצדי
עליו הפורענות אמר לפני הקצ"ה דצט"ע לא האכלת' העניים ואמר ויהיו לפני לצדי
כו' לא הלצנתי ערומי' ומנו צתני ויתחמם א"ל הקצ"ה ופעפ"כ לא הבעת לאצרהט
אוכצני אתה יושצ צציתך והעניים צאים אלך את שדרכו לאכול פת חטים אתה
מאכ' פת שעורים את שדרכו לאכול צצר את מאכיל ידך את שדרכו לשתות יין
אתה משקהו מים אצריהם וילא מפתח ציתו ומחזיר אחריה' וכשמוילאן מכניסן לציתו
ומעמידם כצני צית! את שדרכו לאכול פת שעורים מאכילו של חטים את שדרכו
צירק מאכיל צצר את שדרכו ציין ושכר משקהו יין וכן פ' סס עניים מלשון ענוה
כלות' שיהיו צני ציתך כנענים להם ומאכפסם אותם צפיוס דצרים:

הוא שאלמדו סס למד צני ציתך ענוה צומן שאדם ענותן וצני צית ענותנים
צא אדם עני ועמד על פתחו ואומר יש כלן פלני אצרכם אף הם משצנים יס וס
תנה את ידך הכנס צשלוס וכשהוא נכנס שולחן ערוך לפניו אכל ושתה אולי
יצאהו אלל אצריהם עד שנפער צאהצה ממנו כשהס קפדני' צא העני ואמר יס
אצרכם צכלן אומרים לו מה לך ולא צא אינו כלן גוערים צו ומוילאין אותו צצניס'

קל וחמר באשת חברי מבאן
אמר חכמים כל המרבה שיחה
עם האשה גידם רעה לעצמו
ובזמל מדברי תורה וסופו יורש
ביתא :

ו יחושע בן פרחיה ונתאי
הארבלי קבלו מהם יחושע בן

מלאכת שלמה

ונתאי הארבלי : ומלאתי סכת החכם
הר"י אשכנזי ז"ל שדור הספרים גרסינן
מאתאי זמ"ס וחז"ל ותי"ו ואל"ף ויר"ד
וה"י :

ואמר ואל תדע שיחה עם האשה והשיחה היא מונחת אללי על דבור שאין
צו לורך עיקר כמו שאומרים תמיד שיח' צטלה וכן אמרו (צט"ל די"ט ע"ג) צת"ח
שיחתם לריך תלמוד כלומר שאפי' הדבור ההמוני הכולל מפיהם שדלה שאין צו
עיקר יש צו כדי ללמוד ממנו איזה ענין או מדה או מוסר והוא אללי מה שהיה
דוד מיהם על עצמו תמיד זאת המיל' אפי' צד"ת אמר עבדך יסח צחקיק כל היום
היא שיחתי ודעים כאלה של דוד ענותנו' היה משפי' עצמו עד שהיה קוד' הבייתו
צתורה שיחה כאלו הוא חסד הידיעה צענינו ולא יהיה זהם דבורו עיקר ולזאת
הכונה הוכיח הכה לשון שיחה להודיע שלא הזהירו לדבר עמה כפי הדרך אם מעט
ואם הרבה צמח שיש מקום לדבר עם האשה צענינו לורכי הצית צכלליו וצפדטיו
ועניניו הוללותיו ושאר הדברי' הכל לפי מה שהוא ולפי מה שהיה שכל שדבורו עמה
צדדים הבריכים אין הדבר בורס דעה כי המחשבה טרורה צלורך העלה על דרך
אומר ז"ל (צצ"ת ד"א ע"א) צעבדתייה טריר אלל הזהיר על הדבור שאין צו לורך
צדדי טלוס ודברי הצלי כספור המאורעות וכיוצא באלו ואמר שאם יקרה לרצו
צדרך מקרה לא ידעה צכך ואפי' צאשתו אמרו כן שלא לגרום רעה לעצמו להטריד
מחשבתו צשעה הראייה למלאכתו או לתורתו לפי מה שהוא האדם וכ"ש צאחרת
אפי' צפנויה ואין ל"ל צאשה איש ויעד צזה בורמת רעה לעצמו וצוטל מר"ת ונהל'
גהינס כלו' כל א' כדאוי לה טגורמת רעה לעצמו צפחיות המידות וצטול מלאכתו
או תורתו ואצור עסקיו הוא צכולן ונחלת גהינס הוא צאשת חצירו או שמה אפי'
צראשנות עבירה בורר' עציר' והתמדתו צהצלי תציאהו להמשך צעניינים אלו עד
שיצא מהם לזאת התכלית והוא ענין אומרו וכופו כלו' שימשך צכך עד שסופו שיצא
לידי כך ויש מפרשים צאשתו אמרו צאשתו נדה ואין לריך צכך וצדרי' אמרו אדם
צא מציית המדרש ולא נהגו צו כבוד או שערער עם א' מחציו אל יכך חאמר לאשתו
כך וכך ערעתי עם חצרי או כך וכך ערער חצרי עלי מפני שצוה את עצמו ואת
אשתו ואת חצירו :

ו יחושע בן פרחיה כו' עשה לך דב' כו' אמר שתועלת הלמוד הוא צלומד מוולתו
כי הידיעה המקבלת עם צקינת הלמוד ופסול צזהם הוא השלמות . וצתלמוד ההער'
(צססחים פק חלו ענינין) אמר כל תורה שאין לה אצ אינה תור' (א"ה ע"י מ"ס ר'
המחז' לעיל צרים פתיחתו למסכת זו) וצמדרש אמרו אינה דומה לומר חו' חצי' עצמו
ללמודה מפי אחרי' הוצמ' מפי אחרים תלמודו עומד כלו' שכל' הוא צדרך קיים
והעמדה לא כאדם שצו נוקפו ואיני משתכח. הסתום תהגלה מסולק מן הספק הלומד

פְּרִיָּה אִמְרָה עֲשֵׂה לְךָ רַב וְקִנְיָה
לְךָ חֵבֶר וְיָהוּ בֶן אֶת פֶּל הָאָדָם
לְבָב וְכוּת:

מפי עלמו אין תלמו' עומד ר"ל שאפי' הוא
אינו צוטח צו ולצו נוקפו וטוכח וספקו' דרות
עליו ואחר. שהקבל בשניה על השלימו' לריכה
צ' דברים הא' שילמוד הענין מפי הדב' והצ'
כסיסור מלפני הדב' שיטע ציו לנין עלמו ויסדר
ענינה על אופניהם חו השניה לריכה לחצר שמה שיטכח הא' יהיה חצירו מזכירו ואז ילא
כמבה שכלס וחפץ ה' צידס יללח. ומה שאמר לשון עשיה על הדב' וקנין על החציר יראה
שתכלית העמל על הדבר הוא עשיתו והנקל שזה הוא הניתו מן הנמלא' והעשיה אמנם
תאמר על מי שאינו מולא הדבר כנאות לו ויטערך לעשו' ע"י עלמו או ע"י זולתו
והקנין יאמר על מי שימלא הדבר הנמלא לזמן ואינו לריך להשתעמל בהשגדלו'
עשייתו ולכן מה שהוא מתעמל בעשייתו אס ע"י עלמו אס ע"י זולתו הוא חצי
לאדם ויקר מאשר יודמן לו צלא עתל וכונתו צזה שאס לא ימלא פה דב' הבון ושלס
יתעמל צזה וישתדל דבר עד שיוכל ללמוד מרצ הבון והפליג דבר עד שלא ימלא
ישתדל עם התלמיד או עם הותיק לטרוח להשלים עלמו עד שיוכל הוא אח"כ
ללמוד ממנו ואס יטערך צק ליעזר ולסמך ידיו יעשה כדי שיקבל חכמה מן השלס
והוא ענין העשיה והוא שרמזו צאמרס (צחנינה דמ"ו ע"ג) אס הדב' דומה לעלאך ה'
לצאות תורה יצקסו- [מסיהן] ואס לאו כו'. צלל החצר אינו לריך להשתעמל צו כל כך אצל
יקח מאשר ימלא כי אין הכונה צו אלא להסמך אחד צחצרו צהצרת הענינים ואפשר
לפ' המילות ר"ל העשיה והקנין צהצק ר"ל להיות העשיה צנקל שאין הכונה בגמור
אלא הנחת שס כמו שציארו צמס' יו"ע (דכ"ד ע"ג) אפי' בתורמוס הזה לא עשאנו
צני שהתורמוס הזה שזלקן אותו ז' פגמים ומתמתק והס הלוק' אורס ז' פ'
ואינס חוזרים כלומר לא היחיו ליחס להס אף פועל התרמוס וכן צדרס (א"ה הכי
חיתא צמק חלק דק"ח ע"ח) כל שאדם קידא דבר צלא עתו מקדא לוזה לפני הקצ"ה
ואומר עשאנו צניך כמין זמר והקנין צא ע"י טורח והולאה ויהיה צאור
השמועה לענין הנהגות מדיניות והוא שיסיס ארס עליו א' מן החכמים לאצולרש
להיות נשמע אליו ולעלתו צכל עניינו ויהיה ענין העשיה מונח על שמו עליו
לרשע ומלד שזה דבר נמלא לשעתו שכל ארס חפץ צכצור ומקבל צנקל להיותו לאצ
הכצדים וצני המעלה מש"ה לא הזכיר לשון קנין והוא אומר עשה לך דב' אצל
אחר עתה הדב' לריך בעשיה הדברים לחצר יסדר עמו עניינו שאי אפשר לאדם
צלא חצר יגלה עמו סתריו וסודותיו ולריך לחצר כאמן רוח מאד יהיה לו כעלמו
כמאמר האורב אחר הוא אתה ומלד שאין זאת ההבדל מלחיה צנקל וכן מלד היות
החצר טפל אללו יטערך לך ריוח על זה טרח דב' עד שדוב פעמים יטערך לקנותו
והוא שיעזרכו כפי הרלו ויהיה צכלל עשה לך דב' דבר אחר והוא דאפי' חכס
צצחכמים דאוי שיסיס עלמו אתה שיצור לאצ ולרשע אע"פ שאינו מולא כמורו
יעשה לו ארון משלמטה המנו כי האדם אפי' חכס צצחכמי' אינו דואה צצנינו עלמו
מה שיראהו וזולתו ואפי' ג"כ שז"א עשה לך דב' כלו' אפי' שאינו דאוי להיות לך
לאצ עשהו אתה לאצ וחכמי המוסר אמרו יהטוב צצמלכים לריך לעלה ואפשר ג"כ
צענין החצר שהוליוו צלשון קנין כי החצרה הוא שיהנו זה צזה צשור ותהיה
הנחת זה צצצרו כהנחת חצרו צו וגמלאו קונים זה את זה. ויש לפרש עשה לך דב'
כו' כלומר שלא יאה זה צצצילות למדור דק כס דב' אחד מפני שחילוק הקצלו' יצא
לחי חילוק הבראות וכבר ידעת מה שאמר צחולין (ד"ח ע"ג) דרך צציו מאן אמרה
יוסף צ"ר היס מכולי עלתא גמיר עד שאמר עליו שמע ד' יוסף ואיקפד אלו מכ"ע
גמירנא א"כ מרצ יאורה גמירנא דאפי' ספיקי דגברי גרים כלומר שהיה מדויק
ציותר. וצצציותא (דאצות דר"ג רפ"ח) אמרו הלומד תורה מרצ אחר דואה למי צצקעתו
צנקוס א' זורק צצקלתה חטים מקלתה שעורים מקלתה נוטע זתים מקלתה

גפנים מקלטה חילנות נמלא האדם יושב
 צמקומו וציתו מלא טובה וצרכה למד מהרצה
 דומה לאדם שדעותיו מפורז' כשהוא צוה לכו
 נקפו על האחר ואינו מתייבש על אופן אחד
 ואף צחצח אפסר לפ' כן שאין ראוי לו לגלות
 סודותיו ולפניו לכו רק לאחד.

מלאכת שלמה

הרחק משכן רע, מלאחי סכתו חכמים
 הר"ר יהוסף חשכנזי שיש ספרים דברים
 רחוק משכן רע ע"כ:

והוא' והיו דן את כל אדם לכך זכות כל'
 כשתראה איזה פעול' יולאה מאיזה אדם ותהיה
 הפעולה צעלת שני אפסדיים אחד טוב וא' רע
 ויהיה ענין צעליה צלתי נודע אלך ראוי
 שתכריע הפעולה לכך זכות ואל תדינה לכך חובה ואין לך לך' כשנודע פועלה
 צאדם כשר שאל יחסדו ודבר חטא צמחצתו כאומדן ז"ל (צטת ד"ר) החושד
 צכשדים לוקה צגופו. ואפי' היתה הפעולה נוטה לזר רע ראוי לסמך לזכות
 ולחזור אחד הכרח הטוב צכל מה דאפשר וכבר הביאו הדעה מעשים צמסכת
 שצת (דק"ז ע"ג) אירע לחסידים והיו שואלים לתלמידיהם צמה דנתוני והיו
 משיצים להם איזה טענה של זכות ואף הם היו משיצים העצודה כך היה ואתם
 שדנתוני לזכות כלומר אפי' שהמעשה היה דומה צעין כל רואהו רע המקום ידן
 אתכם לזכות צכל כשהיה פועלה נודע ומפורסם לרשע ראוי ג"כ לזרן פעולותיו
 לכך חובה צלי ספק כי לא ידק מעשה לעושהו ולא יתפאר הברזן על החולצ צו
 והנה שלמה אמר כי יחנן קולו אל תאמן צו כו' וחכמי המוסר אמרו "הזהר מחלקת
 לשון הנצלים כנזהר מן הקפת אש כל עוד שיוסף להכניע יוסף להכות":

ו יתאלי האדכלי אומר הרחק מש"ר ואל תתחצר לרשע ואל תתאש מן
 הפורענות אמר הרחק משכן רע לשתי סנ' אחת כדי שיסמור מנוקין והצ' שלא
 ילמד ממעשיו כי חצרת הדעים תקנה פחיתו' המדות ודרך כלל אמרו (נצמ') נגעים
 סי"ג ה"ו) או לרשע או לשכנו וכן אמרו ז"ל (צטת דס"ג ע"ח) אם עם הארץ חסיד
 אל תדור צככותו ופי' צצרייתא דר"ג (צפ"ס סס) אחד שכן שצנית וא' שכן צחון
 ואחד שכן שצטה שאין הנגעים צאים אלא צציתו של רשע והרי עונותיו של רשע
 גורמין לסתור כותלו של לדיק. ואע"פ שאין מן הדרכים התוריים להעניש איש
 צאחיו אף כי איש צככנו מ"מ אף הוא ראוי ליעניש צעלמו מלך חצרתו עמו ושמה
 תאמר הריני נזהר מלדור צככותו שהוא התחצרו' תמידו אלא שאני מתחצר עמו
 לעיניו סחורה ופרקמטיא לפעמים דרך ערלי וכיוצא צאלה לכן הוא חוזר ומזהיר
 ואל תתחצר לרשע כלומר צסום חצרה צעולם ופי' צצרייתא של ר"כ (סס צמו' פ"ס)
 אל תתחצר לרשע אפי' לזכרי תורה וצספרי המוסר אמרו "החצר דע מצקס
 תואנות" וכן אמרו "חצרת השוטה סכנה" ואמרו ג"כ "חצרת הנצל חרטה" וצדרש
 (צצרות דר"ס פ"ס) אמרו אל יתחצר אדם לרשע שהרי מלינו יבוספט שנתחצר לאחצ
 צרמות גלעד וכעס הקצ"ה עליו שנאמר ה'לרשע עליו ולטנאים תאבצ נתחצר
 לאחיה ופרק את מעשיו שג' צבתחצרך עם אחיה פרק ה' את מעשיך וכן מלינו (סס)
 צאמנון שנתחצר ליונדז והשילו צעלתו.

ואל תתאש מן הפורענות אפסר דאחר דזהיריז על מניעת חצרת הרשע הוא
 מזהיריז בהשתדלות קנין החצר טוב מלך שאי אפשר לאדם צלא חובצ שיספר לו
 קורותיו ויתקן עניינו צעלתו שאפי' משכיל צצמשכלים לך' לעלת זולתו ודרך לחות
 אני אומר כל הנגעים אדם רואה חן מנגבי עאלמו ואמרו ז"ל (פ"ק דצ"ג דס"ז ע"ג)
 או חצרה או מתותה וחכמי המוסר אמרו "אדם צלא חצר כשמאל צלא ימין" ואמרו
 ג"כ "הטוב צצסוסים לך' לרסן הכצרה צצנשים לריכה לצעל והפקח צצאנשים לך' לך'
 לעלה" ואמר החכם לצניו "אלימעטו צעיניך שונא אחד ואל ירצו צעיניך אלה אהבים"

ה' יהודה בן מנאיש ושמעון
בן שמח קבלו מהם יהודה בן
מנאיש ואמר אל תעש עצמך
בעורבי הדגין ובשיהיו בעלי
הדין עומדים לפניו יהיו בעיניך

מלאכת שלמה

והנה הכי"ח ז"ל וכשיהיו בעלי הדין
עומדים לפניו יהיו צעירים וכשנפטרים
מלפניו יהיו צעירים בצדיקים שקבלו וכו' :

וידוע שההצב תמלא צענוה וטפלות הרוח
כי הבאור בן אחים יפריד כ"ס שלא תקצן
הנפדרים וע"כ אמר שלא יתרגל צבולתו
מהשתדל בחברה העונה צדלותו עלומו בלתי
חסד כי הזמן תסיבות מתהפך צתחולות
יעשה לו מלחמה ודלא לו להיות אהבו מוכן
לו תמיד להתייחס על ענייניו לקבל ממנו
עלה קודם שילמד או תכף שילמד אליה כי
העלות שלט עלה קודם הדבר ועלה עם הדבר
ועלה אחר הדבר כמו שציאנו צילדויתנו
צחיבור התשובה ואמר החכם "החברה עונה
מלאת מן הרעות" והוא שאמר צצריית' (סס
צחצות דר"ן צס"ט) אל יתיאש אדם מהפורעני'
אלא יבא אדם מתפחד צכל יום ויאמר אוי לי
שמה היום תצא עליי פורענות ה"ד
לשאי אדם מתפחד תמי' ויש שפי' על אזהרת
הנפש שלא יתבאר צדלותו הצלחתו
ציתצוק כי מה' היתה לו וצידו לשנות עתים
ולחליו' זמני' כמו שאמר השמר לך
פן תשכח את ה' אליהך כו' פן תאכל וצצעת
כו' וצקך ולאך ירצין כו' ורם
צצך וצכת כו' ואמרת צצצך כחי ועולם ירי
כו' כל' ותחשוב שאמר שהלחתך
צאה מלך דעתך וצכך לא תסור ממך ויגרוס
לך זה צלצתי הבנע לשם ית' לשו
מדריך הדעה כמאמר הכתוב על כן יצא
לחרמו ויקטר למכירתו ולכן הזהיר
להסיר המהשצה זאת מלצו והוא אומר
וצכרת את ה' אליהך כי הוא הנותן לך כו'
וצידו להפך ירו עליך לרצונו וכן אפשר
לפרש צצדלותו הצלחתו יתורה יתפחד
שמה ערונותיו מרצוים ומקבל שכר קלת
הנאות צחייו להיות יולא נקי מנחלת
העונ הצפון והוא שאמר ז"ל צצק שלק
(דק"א ע"א) כצחלה ר"א ככנסו תלמידיו
לצקרו אמר להם חיימה עזה יש צעולם
התחילו צוכים ור"ע משחק אמרו לו מפני
מה אתה משחק אמר להם ומפני מה אתה
נצכה אמר להם ולכך אני משחק שכל
זמן שאני רואה את ר' שאין יינו מחמין
ואין פשתנו לוקח ואין שומנו מצליח
אמרתי שמה ח"ו קבל ר' את עולמו
צחייו עכשיו שאני רואה ר' צצער שמה
אני כלימד שהוא מתנקה צצצרו ממקלת
עצירות צצידו אמ"ל עקיבא כלום חסדתי
מן התורה כל' אמ"ל למדתנו רצינו
אין לדיק צצרך אשר יעשה עוצ ולא יחטא.
וצצרייתא של ר"נ (סס פ"ט) אמרו צצמן
שאלו רואה עולמו מלליח וצא אל יאמר
ממה שזכיתי נתן לי הקצ"ה כך והקצן
קיימת לעו"ה צצאלא יאמר אוי לי שמה
לא נמלאתי לי זכות אחת ועליו הקצ"ה
נותן לי כך שאמר מן העולם הצא.

ח' יאורה בן עזאי אומר אל תעש עומך כו'.
אמר על תעש עומך כעורבי
הדיינים. והם אותם שמקדדים העונות
לתוצע או לכתצע ולא סוף דצר שהזכיר
זה מאותו אלא אף משאר צני אדם וכו'
שמלינו לר' יוחנן (צצחצות דצ"ן ע"ג)
שלמד טענה ח' לאחד מקרציו ונתחדש
ואמר עשינו עומינו כעורבי הדיינים
שהרי כל מי שהוא עושה בן מלמד
לצדיות לשקר ולהלחיש האמת ונמלא
גורם לו תקלה ועון ולפי זה דלא
לקרות הדיין ציו"ד אחת לצד והוא
סס כתיבה מילת דיין הוא צמקוס
טענות ורצו העולם קוראים דיינים
צסס התאר כל' צדיינים הפחותים
העושים כך אע"פ שממונים להיות
נחתך הדין על פיהם ויש מפרשים
אותו על הסופרים כאלו אמר הסופר
הדיינים והוא שהיה להם לדיינים צ'
סופרים אחד כותב טענות המוכים
ואחד כותב טענות המחייבים ונמלא
זה מסדר טענותיו כפי כחו וכן זה
לכנגדו ויש מפ' שעל הדין הוא אומר
כן ואפי' שדממה לו על הא' שהוא

פְּרָשִׁים וּבְשִׁנְפָּרִים מִלְפָּנֶיהָ
יָהוּ בְּעִינֶיהָ בִּזְבָּאִין בְּשִׁנְפָּלָהּ
עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין:

ס שְׁמֵעוֹן בֶּן שִׁמְחָא אָמַר הָיוּ
מְרַבֵּה לַחֲקוֹר אֶת הָעֲדִים וְהָיוּ
זָהִיר בְּדַבָּרֶיהָ שֶׁמֶא מְתוּבָם
יִלְמְדוּ לְשִׁקָּר:

י שְׁמֵעִיר וְאַבְטָלְיוֹן קָבְלוּ
מִהֶם שְׁמַעְיָה אָמַר אֶחָב אֶת

מלאכת שלמה

וְשִׁנְאָה הִתְחַלְּתָּ וּנְקִדוּ הַכֹּ"ר יְהוֹסֵפִי
ז"ל וְהַכֹּ"ר מִמֶּנּוּ דִּי לֹמַחֲנוּ וְשִׁנְאָה הִתְחַלְּתָּ
בְּקִמָּתָא:

הַדִּין הַמְּזִק לְשִׁנְעוֹ וְנִשְׁבַּע וְנִפְטַר דִּמְ"מ אֶחָד מֵהֶם שָׁקַר עַכ"פ מִ"ע הַמְּזִיק כְּלָדִיקִים
אֶחָד שֶׁהֵם מִקְצֵלֵי אֶת הַדִּין. וַיֵּשׁ בּוֹרִסִּים כְּמִי כו' כְּלו' שֶׁקָּצַל מֵאֲלִיבָם מִתַּחַי' וְצָרִיתָא פִּי'
כַּעֲנִין אֵל תַּעַשׂ כַּעֲדוּכֵי הַדִּינִים דְּרַמּוֹ זַעֲנִין שֶׁהוּא לֹמֵד אֲלֵל רַבּוֹ שֶׁל יֵהָא דְרוּף לְהַמְשִׁךְ
אֶחָד דַּעֲתוֹ כְּאִשׁ שֶׁזָּל לַעֲרוֹךְ דִּין עִם חֲצִירוֹ שֶׁמְחִיזֵר לְהַשִּׁיז לְפִי זְכוּתוֹ אִם אִמֶּת אִם שָׁקַר
לֹא יִתְּנוּן זַעֲמָנוּ הַיָּאךְ דְּרָאִי לֵפ' אֶת הַדָּר אִם כַּדַּעֲתוֹ אִם כַּדַּעֲת חֲצִירוֹ וְיִוְדָה עַל
הָאִמֶּת וְלִשְׁנׁן הַצְדִּית' (צִדְקוֹת דִּרְ"פ') הִיא אֵל תַּעַשׂ עֲלֵמָךְ כַּעֲדוּכֵי הַדִּינִים כִּינֹד
אִם צִלִּית הַמְּדַרְשׁ וְשִׁמְעַת טַעַם אֲוֵהֲלֵכָה אֵל הַצִּהֵל לְהַשִּׁיז אֵלָּא הוּא יוֹשֵׁב וְשׂוֹאֵל
צִלְחָה טַעַם אֲמִירוֹ.

ט שְׁמֵעוֹן י' טַח אָמַר הוּא מְדַבֵּר לַחֲקוֹר אֶת הַעֲדִים וְהוּא זָהִיר בְּצִדְקֵי שִׁמְחָא
מִתּוֹכֵם יִלְמְדוּ לְשִׁקָּר. אֲמַר תַּחֲלִילֵה שִׁירָבָה לַחֲקוֹר הַכִּדִּים וְלֵע"פ שֶׁהִקְדִּי יְדוּעוֹת בֶּן
וְהֵן קָצַע וְכוּלָם תַּחֲלוּת צוֹמֵן וְצִמְקוֹס כְּמוֹ שֶׁזָּכְרֵנוּ בְּסִנְהֶדְרִין (דִּמְ"א ע"ה) וְעֲלִיבָם
אֵין לְהוֹסִיף צֹאֵה הֵנֶכּ הַחֲקִירָה צִמְקוֹס צִדִּיקָה כְּלו' שִׁירָבָה צִדִּיקוֹת הַיָּאךְ הִיָּה וְהָא
הִיָּה לְצוֹס הַהוֹדָג אִו הַהִדְגָּר וְכִיּוֹלָא צֹאֵל כְּדִי לְפַשְׁט צַדִּיקוֹת אִם נִמְלָאוּ מִזְכוּתִּים
וְהוֹדָרוּ אִח"כ בְּיוֹדֵה צִחְקִירָתוֹ וְשִׁמְחָא דְצִירוֹ שֶׁמְדַבֵּר עִם הַעֲדִים שֶׁלָּא יִצְנוּ מִדְּצִירוֹ
יִשְׁמְעוּ וְיִוֹסִיפוּ צִשְׁקָר הַמַּשְׁלֵל צוֹב הָיוּ שֶׁהַדִּין מֵאִיִּים אֹחִים וְאֹמֵר לֵהֵם הִזְכֵּירוּ צַדִּיקוֹתֵי
שִׁמְחָא שֶׁהֵם הַכַּחֲשָׁה צִינִיִּים תִּהְיֶה עֲדוּתָם צִטְלָה וְאִו הֵם מְרַגְשִׁים בְּכָךְ
וְהַתַּחֲלָחִים צִינִיִּים לְכוּן עֲדוּתָם כָּל דָּר וְכֵן כָּל כִּיּוֹלָא צוֹב.

י שְׁמַעְיָה וְאַבְטָלְיוֹן כו' שְׁמַעְיָה אָמַר כו' אֲמַר תַּחֲלִילֵה שִׁמְחָא אֶת הַמַּלְאכָה
כְּלו' שִׁמְחָא הוּא לִרְדֵּךְ לֵה נֹחַ לוֹ שִׁיּוֹן מַעֲמָלוֹ וְיִהְיֶה מִיִּגְיֵעוֹ וְלֹא יִשְׁתַּדֵּךְ לִזְנוֹן מִן הַדָּקָה
אוֹ שִׁלְסָטִים אֶת הַכִּדִּי' וְשִׁמְחָא לֹהֵב נִמְשָׁךְ מִה שִׁמְחָא אִח"כ וְשִׁנְאָה אֶת הַרְצוּנוֹת כְּלו'
דְּאֶחָד דְּכּוֹס לִרְדֵּךְ לְמַלְאכָה לֹא יֵהָא מִדְּקָק צִנְקִיּוֹת הַמַּלְאכָה מִלֵּד בְּאִתּוֹ אֲלֵל יִרְיוּת
כָּל מִה דְּאִפְשָׁר לוֹ בְּכַשְׁרוֹת כְּמוֹ שִׁמְחָא פִּשְׁטוֹ בְּצִיבָה צִשְׁקָא וְלֹא תִימָא כִּהְנֵא אֲנִי
בְּצִדָּה רַבָּה אֲנִי חִילָא צִי מִיִּתְחַל (צ"ג דק"י) וַיֵּשׁ לֵפ' אֶהְיֶה אֶת הַמַּלְאכָה אֲפִי'
לְעִשִּׂיר כְּלוֹמֵר שִׁתְּעַסֵּק צִלְחָה דָּר שֶׁל תּוֹעֵלֶת וְלֹא יַעֲמֹד צִטְלָה שֶׁהַצִּטְלָה בּוֹרֶמֶת לוֹ
דְּצִדִּים קָשִׁים וְאֶחָד כָךְ הוֹדָרוּ שִׁימְחָא אֶת הַרְצוּנוֹת כְּלוֹמֵר שֶׁלָּא יֵהָא עוֹשֵׂה מַפְתָּחוֹ
לְצִקָה הַנִּלְוֹת וְהַשְׁדָּרוֹת צִיּוֹת מִדְּאִי שׂוֹב יִצְאֵהוּ לְשִׁנְאָה רַבִּים עֲלִיו לֹא יִפְסוּרָה עַד
צִלְעוֹ דְּרוֹקוֹ וְכֵן שִׁימְחָא לְעוֹל אִימָא יִתִּירָה עַל הַצִּדּוֹר שֶׁלָּא לֵטֵם שְׁמִים שֶׁהוּא עֵקֶן דְּרוֹל

המלאכה ושנא את הרפגור
ועל תתודע לרשות:

יח אבמליון אומר חכמים
הזהירו בדבריהם שפא תחובו
חובת גלות ותגלו למקום מים
הרעים וישתו חתלמידים
הבאים אחריהם וימותו ונמצא
שם שמים מתחלל:

יג הלל ושמאי קבלו מהם
הלל אומר הוי מתלמידיו של

והוא אמר ז"ל כיון שנתמנה להם פרנס על
הלזור נעשה רשע מלמעלה כלו' דמן כסתם
הוא מטיל איתא יתירה שלא לשם שמים
וצרייתא (נחות דר"י סי"ח) אמרו דרך נחות
אפי' להם הראשון לא טעם כלום עד שעה
מלאכה שנאמר ויכיהו צנן עדן לעזרה
ולשמרה וכן סס אמרו כסס שהתורה ניתנה
צצית כך המלאכה ניתנה צצית ר"ל שהיא
ככלל מורה והציאות דרך חסמכתא מדכתיב
ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ופי'
ענין שנאת הרצנות על ת"ח שלא יהא משתבח
בעלמו יתר מדאי והוא שאמרו מלמד שלא
יבא להם עטרה לראשו מעלמו אבל אחרי
יניחו לו שנאמר יחלך זר ולא פיק נכרי ולא

שפתין ואמר עקיף כל המצויה עלמו על דברי תורה דומה לנצילה המושלכת צורך כל
עוד וסב מניה ידו על חוטמו ומתרחק הימנה כה"ל ס נצלת צהנשא והוא הענין אשר
דמיון צדמיון תורת מי שליטנו הנון למער שכל זני אדם קלים צו אחר שירד להם צדוי
לורכן. ואמר אח"כ אל תתודע לרשות ר"ל שלא ישתדל שיהיו צני המלכות והשולטנות
יודעין צו ומכירין אותה כי לשון התפעל על אחד מדרכיו יורה על הוי' מסב
האדם לעלמו מה שליטנו כענין מתחזק עתאמן מתכבד ואמר שמאחר שליטנו נודע
להם לא יהא הוא משתדל צנן שהקודמה למלכו' תציאבו להתרשל מכל דבר רק
לעצות' ולהפנו' כל ימיו לצטלה אפי' שלא יכנס צעורה שימושם נותניהם עליו
עיניהם צממונו והוא שאמרו למטה שאין מקריצין את האדם אלא להנחתם וכמ"ס
צפ' המלך את צניכס יקחושם לו צמרכצתו בו' ולחרוש חרישו ולקלוד קלירו ולעשות
כלי מלחמתו בו' ואת צנותיכם יקח לרחקות בו' ואת שזותיכם בו' וצצרי' (סס)
אמרו לא יתכחן אדם לטול את הרשות שאע"פ שצדאשונה פותחין לו פתח ומלחין
לו קשה צחצחונה.

יא אצטליון אומר חכמים הוכרו צצצריכ' בו' פי' הזהרו לצדד דברים היוצאים
מפיכם עד שלא יהא המאמר סובל צסוס פנים לפרשם צלד שיהא השומע נוטה
מהם למינות שאם תאמרו מה לנו ולהם ואם יש להם ספק צצצרינו יצואו וישאלו
על כוונתנו שמה לפעמים יאמרו להם דברים צמקוס שאין השומעין חפצים לשאול
ואדרבה הם נוטין לאוחס ברעות ודעתם נוטה צנן ומפני שמן הסתם מקומו של
חכם אינו חשד צתלמידים כאלו לכך אמר שלא תפחיציו למקו' שיגדוס העון עד
שתגלו ממקו' לאיצו סיבה ואפי' שתהא גלותכם למקוס שיוצצו משוקעים צצרי
המינים ויקחו ממלך' כפשוטו לסעד צצריהם ולא עוד אלא שיחזקו דעותיהם צפי'
הנוטה להם מתוך צצריכם ולא יצואו לשאול אלא שישתו להם כוסם ומוליצין אותה
צצרון עם הצנצו אשר צתוכו ואפי' התלמידים הצאים אחריהם ר"ל אחר מיתתכם
ישתו ממנו ונמצא' סס שמים מתחלל על ידיכם ודמו צזה מה שאירע לאנטיגנו'
מלדוק וצייתוס כמ"ס למעלה וכצד הלשון מורגל צצצרי דעותינו. לקרוא לצצרי מינות
מים הרעים נמשך למה שימשלו צצרי תורה למים והוא שאמרו ז"ל צצצרי צפ' עקצ
שתה מים מצורך מוצרך כד"ס ו' מנסייא שהיה אומר שתה מים ממי שצדאך
ואל תשתה מים עכורים להמשיך על צצרי המינים.

יב הלל ושמאי בו' הלל או' הוי מתלמידיו של אבהו בו' פי' מן הנמשכים
אחר הנהגותיו אוהב שלום כלומר צין אדם לחצרו ורודף שלום צעסקי עלמו עם
שאר צני' אדם ופי' צצצרייתא (נחות דר"י סי"ג) צענין שימת שלום שאפילו שינוי

דברים כותרה זו אמרו ד"ל כשהיה אהרן
דואה צ' בני אדם מריצים זה עם זה הולך
לו ויוצא אלל אחד מהם אומר לו בני ראה
חצרך מה עשה מערך את לבו וקורע את
גבדיו וחונק את עלמו ואומר או לי היאך
אשא פני וארצה את חצרי צויתי ממנו שאני
הוא ספרחתי עליו וכן אלל האחר עד שמסיר
הקנאה מלבו של כל א' ואחד וכספוגעין זה
עם זה מגפפין ורשקין זה את זה וזהו ש"א'
עליו ויזכו כל בית ישראל ואילו צמטה כתיב
צני ישראל כל לא כתיב.

יג הוא היה אומר נגיד שמה
אבד שמה ודלא מוסיף יסף
ודלא יליף קמלא חייב ודאשתמש
בתנא חזק:

יד הוא היה אומר אם אין

אויב את הצרי' כל' להוכיחם נכחת

ולהשיבם מעון. אמרו עליו ז"ל (סס) כשהיה
מהלך בדרך פגע בדם רע נותן לו שלום
למחר ראה אותו האיש לעצור עצירה אומר

מלאכת שלמה

נגד שמה אדם שמה כך הגיה הר"ר
יהוסף ז"ל:

היאך אשא פני וארצה פני אהרן צויתי ממנו שנתן לי שלום נמלא אותו האיש
מעון על ידו וכלל ענין זה כמין הארצה על שהיה מאחד דעתם עם
דעתו וכדי ידעת שגדל הארצה הוא שווי הדלוק.

ומקדנן לתורה כלומר שהיה מתחצר עמכם עד שהיו צושים ואומרים אוי
לנו אלו ידע אהרן מה אנו מה חיינו כורת היה צדית לענינו שלא יתחללו צדאי'
פנינו אלל שצדאי' הוא חושב עלינו שאנו צני אדם חסונים ועל כל פנים ראוי
לנו לאמת את מחשבתו והיו מתוך כך נמשכים צדצדו ולמדים תורה הימנו.
יג הוא היה אומר ר"ל הלל נגד שמה אדם שמה כל' כל שעוסק צדור' כנגד
פרסום השם ר"ל שלא לשמה אלל להתגדל ולקנות שם אדם שמה כלומר תפסק
מעלמו ויאמר שמו ויש מפ' נגד מלשון המשך כלומר כל ששמו נמשך הרבה ועולה
לגדולה יתירה אדם שמה כל' שכן הסתם הוא הוא מנהיג עלמו צדצנות ולוקח
עליו והדאשן עיקר.

ודלא מוסיף יסף כל' שאינו משתדל תמיד להוסיף צמעתו יסוף כל' יסוף
זכרו והוא לשון קללה ומכאן אמרו שראוי להוסיף על משנתו תמיד ואם למד כמה
משכחות או כמה דברים יהא נכסף ללמוד את הנשאר וכן צכל הצדרי' זה אחר
זה וכן הכריבו מכאן להוסיף צמעתו וללמוד צלילו' מע"ו צאז ואילך (כמ"ס צמעי'
ד"א ע"ה).

ודלא יליף כלומר דאיונו לומר כלל כלומר אינן צני קללה שאפי' צדי אדם
ראוי הוא להורגו ואמר זה דרך הפלגה ואמר אה"כ ודישתמש צתבא חלק פי' כל
שהוא מקבל תשמיש מזדוץ מרצון שהוא נקרא עטרה על שם שהוא מעטד את
מקומו ומתדרו חלק ר"ל שיענש צכך אלל א"כ הוא תלמידו ויש מפ' תגא על התורה
כל שבהנה צכצור התו' כמו שמלינו צדצי ערפון שהיה לוועק אוי לי שבהנתי צכצור
התו' וכ"ה הוא מתכבד צה ומתגדל על שכניו צסיצתה וכן צצרייתא פי' שכל המשתמש
צסם המפורס אינן לו חלק לעולם הצא וראשון עיקר.

יד הוא היה אומר אם אין לי כו' כלומר אם אני צענמי איני מעורר
נפשי למעלות מי ישתדל צעדי להטיצ אורחותי והרי הצחיר' צידי ואין עלי מנדיע
ומונע צמעשי אלל הכל צידי אם ארצה להיו' מלאכתי צחק הנפש ושלימותה אם
צצרכי גופי לצד וכשאני לענמי מה אני כ"ל לפ' כלומר ואחר שהכל צידי אם אני
לענמי ר"ל להתעס' צצרכי גופי לצד מצלי שאשיח צזה לצדוה האל ולשלימות
הנפש צה אני והנה נחשצתי עם זאת ההנהגה צצבמה והכוונה להיות האדם משתדל

אני לי מי לי וכשאני לעצמי
מה אני ואם לא עבשו אומתי:
טו שמי אומר עשה תורתך
קבע אמור מעט ועשה הרבה
והיו מקבל את כל האדם בסבר
פנים יפות:

זתקן נפשי על סמך זאת המהשגה ואם לא עבשו אומתי כלומר אולי זמן תקותי
ישמע מנין יד ואז תחל נפשי ותלעק מכאן לצד לומר גוי נתתי למכס ועבדי
רמני אי חן מנשה וחשדן ודעת וחכמה צמחול אשר אתה הולך שמה וכמו שדרשו
(צפ"ק ד"ע" ד"ג ע"ה) מי שטרח צע"ס יחלל צצת שאין השגת מעלה וכבוד נכנס
אם לא כפי שהשלמה צהיותה עם אצרי גופה והיא כונת הדיק צחי העולם
הזה והוא ענין התקן עומך לפרתדור כדי שתכנס לפרקלין וגדולי המחזרים פי'
צפי"ה אם לא עבשו אומתי אם לא אקנה המעלות צצחרותי מתי אעשה לציתי
ועת האקנה קשה להוליא צו האדם מן ההיגל שהוטע צו וכן פי' וכשאני לעלמי
מה אני כלומר אחר שצחרותי להיות נפשי לאיזה לד שאלה מה עשיתי מן המעשי'
להשלים עלמי והנני נעור ודק משולל מן המעלו' ויש מפ' וכשאני לעלמי מה אני
כלומר אפי' כשהמתעסק צמפעל הטוב שהוא לי לצדי מה אני כלומר איך יספיק
לשלימו' נפשי ומה אתן זה לפני ארוך עולם צהיצי צמפעל לפניו יתצרך וצצריית'
אמרו עוד עליו שהיה אומר אם אני כאן הכל כאן ואם אין אני כאן מה כאן
כלו' דתכלית הכל הוא החכמה ונמלא דהחכם הוא הכל צאמרו ודיק יסוד
עולם וכן אמרו שם אף הוא דאם בולגולת אחת כו' וא"ל על דאטפת אטפור וסוף
לדמטיף יטיפוניה הכונה להאמין על המאורעות והסציות שהם כולם מלד העונש
לא צמקרה ושפעולות הרע יטצו צדאש עושיהם כצחרו' (צפוסה ד"ה) צמרה
שאלם מורד צה מודים כו' וכן כי פועל אדם ישלם לו כו' לתת לאיש כדרכו וכשרי
יעלליו כו' כי פרי מעלליו יאכל כו' אע"פ שהדאשן ראוי להענש לא הוכרח הצ'
להרגו אלא מלד צחירתו ולכן הוא ראוי להענש ג"כ.

טו שמאי אומר עשה תורתך קבע כלומר שתהא מלאכתך עראי וכאשר חדמן
ותור' קבע עד שאפי' צעת מלאכה תהיה כונתך למה שתהא לריך לה לקיום בוסך
וציתך עד שתפנה אחריה מחצצך להתעסק צתורה וצחכמה.

אמור מעט ונשה הרבה שזו היא מעלה קנויה לנו מזמן אצינו הא' אע"ה
שאמר ואקחה פח לחם (ויצ"ט צצ"ה דפ"ה ע"ה) מכאן דזיקים חומדים מעט ועושים
הרבה דשעים חומדים כו' ואינם עושים) והם השיצוהו כן תעשה כאשר צצרת כלומר
פת לחם לצד ואח"כ כאמר ויקח חמאה וחלצ וצן הצקר אשר עשה כו'
והוא הדין שכן צכל הצדים יהיו מעשיי יחידים על הצנחתו והרשע עושה
צבהך כענין עפרון שאמר השרה והמערה אשר צו לך נתתיה וצצעת המעשה
דלה ממנו יתר מכדי שויה ד' מאות שקל כסף וכיוון לשערה צאומר צאמרו ארץ
ד' מאות שקל כסף כו' מה היא.

והיו מקבל את כל האדם צצצר פנים יפות כלו' שאפי' לא היה לצך שמח
צך הראה את עומך לפניו כשמח על ציאתו עד שיהא סוצר עליון שיהיו פניך
מציצות לשמחתך על ציאתו וצדרש אמרו (צצרות דר"ן ספ"ג) נתן אדם
לחצירו כל מתנות שבעולם ופניו כצושות צקרקע מעלה לו כאלו לא נתן לו
כלום אצל המקצלו פנים יפות אפי' לא נתן לו כלום הדי הוא כאלו נתן לו
כל מה שצק ממנו.

טו רבן גמליאל היה אומר
עשה לך רב והסתלק מן הספק
ואל תרבה לעשר אפודות:
ה שמעון בנו אומר כל ימים
גדלתי בין החכמים ולא מצאתי
לבוש טוב משתיקה ולא הפדרש

מלאכת שלמה

לעשר אפודות פ"ח עומדות ה"ח ז"ל:
לבוש טוב משתיקה ז"ח אלא שתיקה
וכן הגיה ה"ח ז"ל:

מה דאפשר ואם אין מולאין צידור צענין וילערכו עכ"פ להוליאה מן הסדרה מ"מ
נסתלק הוא מקבלת כל העונש ונתפזר צין כולם כאומרים ז"ל (צמסדרין ד"ז ע"ג)
מיכניף עשרה מצי דז אשי כי היכי דלימטייה שיצא מכשורא.
ואמר אח"כ ואל תרצה לעשר אפודות כל' שלא יוליא מעשרותיו מתוך
האומד דבם זה מכנים עלמו בכלל ספק וק' לי לפרש לשון אומדו אל תרצה כל'
אל תהא מתמיד בצך שהרי אפי' העושה כן לא עשה כלום שהמעשר אינו נוטל
באומד אלא צמדה או צמשקל או צמנין ואם נטל מאומד אס פחת לא עשה כלום
ומפדש מאותו מעשר אחד מעשרה שזו ומן הכשאר צכרי אחד מעשרה שזו ג"כ
שלא חל שם מעשר כלל לא על עלמו ולא על הכשאר צכרי ואם הוסיף פירותיו
מתוקנים מלד שבצר חל המעשר על הראוי אלא שהמעשר מקולקל שהרי יש
צו חלק שלא חל עליו שם מעשר ונמלא המעשר שטבל מערצ צו ואסור לכל
אדם ואין לו תיקון ואע"פ שלדעת קלח מפרשים יש צו תיקון כמו שציאדנו צשני
של קדושין (ה"ג) מ"מ הרי לא עשה כלום לענין המעשר עד שיתקן ומה הולך
להזהיר שלא יתמיד בצך ושמא על התדומת הוא אומד כן שניטל' מאומד ואם
פייחת או הוסיף תיקון מ"מ והוא' צלשון מעשר אבז שיטפיה או שמא על הדקה
שהיו רבילים לתת עשירית מהדיוח והזהירו שלא יתמיד לעשות כן דרך אומד
שמא לצד מאמץ וידו נקפלת ואינו אומד זה כדאוי או צהפך שמא לא הדיוח כל
כך ונמלא מצוצו. ואע"פ דאפשר לו לצוצו עד חומש כמו שהתצאר צכתוצות
(ד"ו ע"ה) מ"מ דרך מלוע הוא צמעשר והמוסיף לא ילא מכלל מצוצו אלא ידקק
צחשצון ויולא מעשרו לצדקה ואפשר לפ' ג"כ שרמו צענין ההוראה שפי' שלא
יתמיד להורות צמה שלא נתצדר לו דרך אומד וסצדרא אלא יפשפש צהלכות עד
שיתצדר לו הענין או שילקע עמו אחרים ע"ד שציאדנו.
יז שמעון צנו אומר כל ימי כו' ולא מלאתי לבוש טוב משתיקה כלומר אין
צמדות גדולה ממעוט הציצור. וזה שרצו הציצור מדביל הלשון לרצו טעות או
שביאה או טפלות או שזיקהו כאומרו צרוצ דצדים לא יחל פשע וכן אומד
וקול כסיל צרוצ צדרי' ורצותינו אמרו (מגילה דח"י) מלה צסלע משחקותא צדרי.
וכן אמרו (צקדושין דע"ו) מייחסות' דצצל שתיקו' וחכמי' המוסר אמרו "אסור לשונך
באשר תאמר ממוכ" וכן אמרו צהמעט האדם אס דצדיו ימעטו שביאותיו
ואמר אחד יש מלה שהיא נקמה בלימד שהאויצ צרוצ דצדיו ילא מלד דצדיו
עליו נקמה. ואמר א' צחנתי חלקי הצצור ותועלתו והזיקו ומלאותיו כחלק לד'
חלקים מהם דצדים שתקנה תיעלתם ותירא מאשרי' כענין מי שמצדר כנגד אחד
לעזר שנגדו ודאוי אז להניח התועלת מחשש הנזק אפי' כי צרוצ פעמים לא
יספיק התועלת לנזק.

בית אבות פ"א מ"ח הבחירה ט

עקר אלא הפעשה וכל המרבה
דברים מביא חטא:

יח רבן שמעון בן גמליאל

מלאכת שלמה

רש"ב חו"ע"ג דברים העולם קיים, ירושלמי
ס"ד דתעניות רפ"ב צוי העיר וע"ס דתשמע

והשני שתקוה מהם נזק זלא תועלת כלל
כדברי גבל' ולשון הרע צאחר צלי השגחה לעזר
אחרים ללל ולרדך הנחת זה הדיבור מכווער
בנפשו ומהם שלא תקנה מילא נזק ולא תועלת
כסיפור המאורע' והמקרי' והעתחדסים צומן
המלחמה' ושאר הסיבות אם תעזב תקל
משאם מעל בופך. ומהם דברים תקוה מהם
תועלת צלא נזק. כלל צחכמה וצמידות וצנה
לדך לורדך הדיבור וכלל שחיסרנו מן הדיבור ג' חלקים והתפרנו הרציעות לצד. ומגדולי
חכמינו ע"ה (ח"ה הוא הרמז"ס ו"ל צפי' דמתני' הלכו יע"ס) חלקו הדיבור לה' חלקים
הא' מחזק ומעזר כעזר' שקר ולי' הר ודכילות והקלל' והצ' נמאס כסיפור הנצלים צמוצו
הללים ושאר מיני שיחה צעיל'. והב' מותר צעיני האדם צעסקיו ופרנסתו וסחרותו ולרדך
שימעו צו הדברים ולא יעשם עיקר. והצ' אהוראס לשבח המעלות אם מעלות שכליות
וגנות הציורות והמדות הפחותות. והחמישי מלכו צו בקריאת החורה וללמוד דרכים
ומלותיה ואמר החכם "תחילת החכמה היא השתיקה" כל' שיטה אלו: לשמוע דברי
חכמים ומלך שיהיה זה החכם צאמרו זה המאמר בתחילת למודו וגל צן החכמים
צנח אז מדת השתיקה להטות אזנו ולצו לשמוע הדברי' מפי החכם כמאמר הע
אזנך ושמע דברי חכמים ולנך תשית לדעני'. וחכמי המוסר אמרו טובה עלות השתיק'
מעלת הדיבור ודצים נתצלצלו צניאור האמ' כי עללות הדיבור אללס הוא שיחא עלל
מלדך וזו היא השתיקה ער שפי' עללה מענין מתיקות נגזר מלשון הערצ אלל אללי
לצאר צו טובה עללת השתיקה ר"ל עללה שהשתיקה נמשכת ממנה מעלת הדיבור
ר"ל עללה שיחא הדיבור נמשך ממנו חס כי העללה צ' מינין אש עללה בגמורה
ואס! עללה קלרית והמאמר הכה נאמר על לימוד החכמות והעללה הגמורה הוא
שלא השתדל צלימוד כלל והקלרית הוא שילמד אלל שיתעלל צהצנת למודו למלדך
וצצחית הדברים על אמתתן וחסצו צהצנת הענין שהעללה הגמורה היא יותר
רע והפליג צוה החכם ואמר שצעיני' היריעת העללה הגמורה שהשתיקה נמשכת
ממנה טובה שהעללה קלרית שהדיבור נמשך ממנה שהגמורה לא תציאור להשחת'
הדברים ושאר צעלמו אויל מחרש לא יזיק לזולתו והקלרית דמה וחסצו צעלמו כידע
הדברים על צוריק וידצריפרסם שגילותו ויזיק לו ולאחרים הפתאים השומעים דבריו.
ואמר אח"כ ולא המרדש הוא העיקר אלא המעשה. הוציר שיחיו מעשיו של
חכם שוים לדבריו ושלא יספיק לו הדיבו' דברים המלדים והנאחצים הדיבור לצד
אלל הדיבור והקיום כמאמר נאה דורש וגלה מקיים וכן נאסם הדברים היואלים
מפי עושיהם וכן אמרו (ומהם רות) חכמת המסכן צויה ודבריו חזק' דשמיים וכי
חכמתו של רצי עקיצה שהוא מסכן צויה היא אלל מסכן צמעשיו' הרי שהוא לוחם
ודקדק לא תעס' משפט והוא משה כל אלמנה ויתום לא תענוך והוא מענה חכמתו
צויה שהרי מציא עלמס' שס' ואמר טול קיסס מצין עימך יאמרו לו טול קורס' מצין
עימך וזבו שאמרו לדש ער של חטא ארס נותין לו יראה משחש' ארס אצחיות
מסיירות ממנו ח"ה כלל אם תטיצ שאת ואס לא תטיצ לפתח חטאת רצן וצבד
פי' צולמי שאת מלשון אז תשא פניך ממנו כלומר אם תטיצ מעשיך אתה רשאי
לישא פניך לפני כל ארס אלל אח"כ לפתח חטאת רצן כו' כ"ל שס' חטאת
החטא שצחית עומד רצן על פתחי פך ויגרוס לך להחרים צמקוס הצלחי לרצן
וע"ז כלל אמר שהמעשה עיקר ומ"ס תלמוד גדול רלו צו מפני שהוא קודם והוא
ספי' הטעם דתלמוד מציא לריו מעשה וסיים דבריו צמדת השתיקה והוא אומר וכל
המרצה דברים מציא חטא כל' שמרצה צעטות וצגילות ע"ד שזיארנו.

Beth Habchira.

אומר על שלשה דברים העולם
קים על האמת ועל הדין ועל
השלום שנאמר אמת ומשפט
שלום שפמו בשעריכם:

(משנת ר"ח צנ עקאי תמלא צדק ספק ססוי)

פרק שני

ח רבי אומר איזו היא דרך

מלאכת שלמה

שלא היו גורסים במלכות דרש"ב שנאמר וכו'
ובס הכנס הכ"ר ירוסף אשכנזי ז"ל מחקר
להאי שנה מר ממסנתו וכתב דכל הספרים
ז"ב ליה ע"כ:

יטה לקלה באי ממנה יקרא כסיל ולא יחא לו תפארת מלך המעשה צעלמו שהוא
רע ואם יטה אחר קלה האחרון יותר מדאי אע"פ שהמעשה טוב לא יהיה לו תפארת
אלל האדם. אדרבה יחזיקורו צחיד שטה המשל צזה אם יהיה כולי יותר מדאי לא
תהיה תפארתו מלך המעשה צעלמו ואם יהיה מפזר יותר גדאי אע"פ שהוא מפזר
ללדקות ודומיהן והמעשה טוב צעלמו מ"מ צני אדם לא ישחורבו צכ אלל יהיה
אללם עניינו מותר ומין ממיני השטות וכן צכל הדברים:

ואמר אח"ך והוי זהיר צגולה קלה בצחמור' שאין אתה יודע מ"ש של מלות
זה הענין הוא צמלות עשה שהלאוין דצים עונסם מיוחדים צתו' ומלך עונשי'
ידוע חומר עניינם שהסקילה חמורה מכולם ואחריה שדיפה ואחריה הרב ואחריה
חנק ואחריה מיתה צ"ש ואחריה מלקות ארצעים ואע"פ שיש לאוין שאין צבם מלקות
מ"מ יש למות עונסם שצדי שמים עונשם שאר הלאוין או קרוצ לכך אלל מלות עשה
לא נחצא' שבר עשייתם צתו' ולא עונש מניעתם רק צפסח ומילה שיש צמניעתם
כרת חרזו להיות זהיר צמלו' קלה בצחמורה ותלה הטעם מפני שאין אתה יודע
מ"ש ש"מ והטעם שיש מלוא קלה צעינק שמתוך ממנה פינה מפנות התו' כמו
שתאמר דרך משל טזורת היום צקידוש של שצת הוא קל צעינק' והוא דבר משקיע
צלצות אמות החידוש שמתוך ממנה ג"כ אמות שנוי הטעמים ונחלא שיולא ממנה
מה שיולא מענין הפסח ג"כ וכן כיולא צזה:

ואמר אח"כ והוי מחזר הפסד מלוא כנגד' שכרה ופי' גדולי המחזרים צפי' המ
שהוא נמשך למ"ש והוי זהיר כו' שאע"פ שלא התצאר חיזו המלוא על מלוא
כמו שציארכו. וכמו שאמרנו מטעם זה העוסק במלוא פטור מן המלוא וכן אין
מעצירין על המלות מ"מ יש צקלחת לך הקשה והוא שכל מלות עשה שיש צמניעתו
עונש חמור' כגון פסח ומילה שהמנע מעשייתם צמוד חייב כרת שבר עושי'
גדול משכר שאר המלות שאין צמניעתם כרת כגון אם נמנע מלעשות מעקה שאינו
חייב אלל עונש שמים צבדי עונש מלקות אם היה הלוא שיש צו מעשה והוא אללי
אומרים ז"ל כסם ששכר תלמוד תורה גדול משכר כל המלות כך עונש ציעול תורה
גדול מכל העצירות והוי הפסד מלוא כנגד שכרה כלומר שצעיין ההפסד המיוחד
צהעדר' וכנגדו יערוך השכר צקיומה וכן אמרו ושכר עצירה כנגד הפסדה' שאם
כדומה עצירה לידו ונמנע ממנה מטוב לצו וכצט ילדו כפי העונש המביעו אם
עשה העציר' יהיה שכרו גדול צהנחתה' והוא שאמרו (צקידושין דס"ז ע"ג) כל היושע

ולא עזר עזירה ונתנין לו שזר כנגד עושה
מלוא והוא אללי ג"כ אומ' ז"ל (ויורשנו סו'
פ"ק דקדושין) אף לא פעלו עולה דרכיו
הללו כיון שלא פעלו עולה דרכיו הללו
ואע"פ שהדברים אמיתים מלד עולם איז
נראה כן לענין פירוש ש"כ שהרי זה סותר
או' הוי"והיזר נקלה כזחמור' שאין אתה יודע
כו' שהרי יש לו לדעת מתן שכרן מלד זה
וכן שהיה לו לומר לפי' זה שזר מלוא כנגד
הפסדה כלומר לפי העונש המגיעו זמניעתו
יהיה שזר עשייתו. ויש לפי' שהוא מאמר
אחר נמשך כלל לענין הוי"והיזר כו' אלא
מאמר מיוחד לעלמו וזיאוורו הוא שזר להעיד
על עשיית המלוא והנח' העזיר' כל' התעור'
זעשי' המלוא והכאז לנך זמניעתך מעשייתם
זהותך מחשז זהעדר' השזר שתפסיד ויהיה
זעניך כאלו היה שזר עשייתם צידך והפסדת
אותו צידים. ואפי' אם לא יגיעך לך עונש
אחר די צוה וכן שזר עזירה כנגד הפסדה
זא להעיד לאדם להמנע מן העזירות. ואמר
והוי מחשז זהעדרה. מה שיעדר ממך העונש
ללא המיועד לו ויהיה זעניך כאלו הניעך העונש ונללת ממנו הללו במורה ואפי' אם לא
יגיעך שזר אחר זמניעתו די לך צוה וכ"ש שיגיעך שזר כמו שזיאלנו ויש מפ' ג"כ
שהוא מאמר מיוחד לעלמו וזיאוורו הוא שזר תדלח שיגיעך הפסד זעשיית המלוא
יהיה אותו הפסד קל זעניך זעדר השזר השמור לך זעשייתם וכן אם תזדמן עזירה
לידך ויגיעך ריוח זעשייתם יהיה אותו ריוח קל זעניך זעדר העונש המיוחד לך
זעשייתם כענין ערז לאיש לחם שקר ואחר ימלא פיבור חלץ.

ואמר אח"כ הסתכל צב' דברים ואין אתה זא לידי עזירה כלומר אחר שהודיע
דרך כלל לאדם הנכבדו צמידות היאך ראוי שתהיה והוא זמלוע הדרכים ושהעידו
אח"כ להיותו זיור זעשיית המלוא הקלות כזחמורות מלד העלם מתן שכרם;
ושהעידו אחר כך זעשיית המלוא ומניעת העזירה מדרך אחרת הפליגו עוד
זהערה להיות מחשזתו תמיד פונה אל אלו הדברים אשר הזכיר ולא יצא לידי חטא
כלל ואמר ע"ז הסתכל צב' דברים ואין אתה זא לידי עזירה והס' א' דע מה
למעלה ממך כלומר שתאמין מליאותו ית'. צ' עין רואה ואזן שומעת כו' ר"ל
שיאמין בהשגחתו וזיאוור משפטי לדעת ולהזין כי בצוה מעל בצוה ה' וספד ידלח
ר"ל שהוא משגיח צחתונים להאכיל כל איש פרי מעלליו כגמול ידיו ישיז לו. ג'
וכל מעשיך צס' נכתזים ר"ל שזם עשית עזירה אי אפשר שלא יתענש עליהם אם
לא תסזו ממנה ואי תזור מעשייתם שזם תזא לעשותה על סמך התשור' כזר הוא
מדרכי ה' שלא להספיק צידך לעשותה וכן שיש עזירות דלח התשורה מונעת
עונשם לבגמרי כמו שזיאלנו צחיצור התשורה וזהו ענין וכל מעשיך צס' נכתזים
כלומר דלח החזו נמחק צלי פרעון כך דרך משל דלח העין נמחק לבגמרי צלא
עונש קלת וכן זעשיית מלוא לא תעזירהו כאו' ז"ל אשר לא יקח שוחד זה שוחד
מלוא (ח"ה. נק"מ צס"ד) אלא נענש על העזירה ונגמל על המלוא ויש מפר'
זעניך כתי' המעשים צסמר שהוא משל על היותם נודעים אללוית' ואין כל כן שאלו
כן זהו ענין עין רואה ואזן שומעת אלא הב' דברים הוא שיאמין מליאותו

ישרה שיבור לו האדם כל שהיא
תפארת לעשה ותפארת לו מן
האדם והוי זיור במצוה קלה
בבחיורה שאין אתה יודע מתן
שכרן של מצות והוי מחשב
הפסד מצוה כנגד שכרה ושבר
עברה כנגד הפסדה. הסתכל
בשלישה דברים ואין אתה כא
לידי עברה דע מה למעלה
ממך עין רואה ואזן שמעת וכל
מעשיך בפסד נכתבים:

מלאכת שלמה

שאין אתה יודע וכו' ואין אתה יודע
מתן שכרן של מצות ועונשין של
עבירות כן הניח הר"י יוסף ז"ל עוד כ'
הסתכל בשלשה דברים ס"ה בארבעה דברים:

ית' וידיעתו והשגחתו צעולם התחתון ושליח
 לו מנוס להגלת העונש ע"ד שציאורו.
 (ב) דצנבמליאל צנו של דציאורה הקדוש
 פי' והוא שאל' עליו גמליאל צני נשיא יפה ת"ת
 עם ד"א יט מפ' דרך ארץ התעסקות צפרנקתו
 וסחורו' וצא על דרך טובה חכמה עם נחלה
 ואמר שיביע' שניהם משכחת עון כלומר שכל
 לד העון נעדר ממנו שאל' תורתו הוא יודע
 צמה שהוא לדיד לז"ה ומלד הסתפקותו לינו
 לדיד ללדד צעלמו שום תחצולה ועדמה לצקס
 צה את טרפו והוא שאל' אח"כ שכל תור'
 שליח עמה מלאכה סופה צטלה שהדי לורך
 פרנקתו וספקו ציתו דוחקים אותו וגורדת
 עון שדריך ללדד עלמנו צתחצולו' ועדמו' להיות
 טרפו מצוי לו : וכמ' ש' סופ' מלכטס הצדיות
 ויש לפ' דרך מוסר ומדות ואמר שיביעת
 שניהם משכחת עון כי החכם מלד הוכיחו
 שאל' צני אדם כמה צבלים מקנאים צו ומחפשי'
 מומיו כשהוא מוכיח דרך כעס וקטעור (ח"ה)
 חכ"ה צם' קדושים הוכח ת בית חח עמיתך ולא
 תשא יתניו חטא וק"צ) אצל כשהוא צעל מוסר
 ומוכיח דרך חצה' וזהו ההס' נזהרים צצנורו
 הצרה וזהו משכחת עון וזהו שאל' (ו) (ז) כתיב יערוך כמטר לקחי ובתיב תזל
 כטל כו' ל"ק כאן צתלמיד הבק כאן צתלמיד שליחו הבק דצדיו אצל צני אדם
 כטל אשר הוא מתמיד צכל יום ושליח שום אדם קן ממנו ושליחו הבק הוא כמטר שליחו
 צא כ"א לעתים רחוקות ואפי' כשהוא צא אדם קן צו תבק שידרו להם צכדי הדרך כך
 תבק שילאח מפיו הוראה הצדקה להם ממנו הולכין להם ומניחין אותו כמו שהוא :

מלאכה שלמה

סופה צעלה וכו' והנהיג הר"ר יהוסף ז"ל
 במלה ללבר עון וכצד שכת' מלא צדו
 הספרים : והענין ס"ח
 העסקים והאם מעליס עליכם שכת' כאלו
 וכו' וכצד שכן מלאכה צכל הספרים :

והוא ב"ב ענין מ"ט (ציוח' דכ"צ) חין ממנין פרנס על הצדור אלא ח"כ קופא
 של שרצ' תלויה לו אחריו שאס יאמר דצד שליחו הבק ויאמר לו שפיל לאחורך
 כלו' וישתדל מפני זה להוכיח צנחת וצערצות ולפי' זה יהיה ענין וכל תורה שליח
 עמה מלאכה ענין אחר מיוחד צפני עלמו צלתי נמשך למה שלפניו אלא שאל' שבעין
 ענין משכחת עון וגורדת עון יראה שהכל מאמר ח' וכפי' הראשון אלא שלענין
 הפי' הצ' טוב מלד עלמו. והזהיר אח"כ וכל העוסקים עם הצדור ר"ל הממונים
 על הצדור שיהיו עוסקים לש"ס ולא להתפאר ולהתגדל ולהטיל חימה יתרה לכבוד
 עלמן שכל שהוא עושה כן לינו חס על צדור צצור ותועלתם אלא לתועלת עלמו
 לג וח להתגדל עליהם אצל כשהוא לש"ס הוא מנהיגם צהנהגה יסדה ומנחילם
 חקים יסדים ותורות אמת ואמר שזכות אצותם מסייעתם כלומר שאל' פ' שעסקי
 צצור מזקיקים אותם לפרוק עול כמה מלות זכות אצותם מסייעתם ומלטרפת עם
 צצותם להעלות להם כמי שעשאים הואיל וצצור לי צצור הם עוסקים ואמר זכות
 אצותם מפני שמן הסתם חין ממנין אלא מי שיש לו זכות אצות :

ואמר אח"כ ואתם מעלה אני עליכם כאלו עשיתם והוא דרך משל ספור
 דצד ה' לאותם העוסקים צצורני צצור שהוא מעלה עליהם שכת' צצותם המלות
 שפרקו עולם מעליהם כאלו עשאים אחר שלעסקי צצור נדחו מהם והוא שאל' (נ)
 (שנח ד"ר ע"ה) כל דין שדן דין אמת לאמתיו נעשה שותף להקצ"ה צמעשה צראשית

רומז שהדין הוא עמדת המלאכות וקיום
השופר והרבה דברים נדחים מפניו והוא
אח"כ דרך עשה ואמר:
(ג) הו' והירין צדשו ר"ל צמלכו וצולענות
שלא יתקדשו להם יותר מדאי ולא יפתח מה
שיראו לפעמים שהם מדאי' עמלן כמתאבדי'
ומסדירין להם פנים שאין מקדשין את האדם
אלא לצורך עמלן והם נדחים כארבי' צשעת
הנחתן כלומר צשעת שהם לדיכים ליהנות
מהם ואין עומדים לו לאדם צשעת דוחקו.
כלומר דשעת לרתו לא יזכרו לו שום חסד
שעשה עממם דזכרו צום כפי מה שזלו
דדורותיהם מנהגותיהם ועמקלת ספרים
בורסין כאן עשה דלנו כו'.

ג ה' והירין פרשות שאין
מקרבין לו לאדם אלא לצורך
עמלן נראין פארהבין פשעת
הנחתן ואין עמדין לו לאדם
פשעת דחקו:
ד הוא היה אומר עשה רצונו
פרצונה כדי שיעשה רצונה
פרצונו. בפסל רצונה מפני רצונו
כדי שיבטל רצון אחרים מפני
רצונה: הלל אומר אל תפרוש

מלאכת שלמה

ד) הוא היה אומר עשה דלנו כדלונך
כו' צעל דלונך ופי' שיעצור מאהבה עד שמדו'
אהבה יעשה דלנו ית' אע"פ שהוא נגד טעמי
צחיזה וצאהבה כאלו דלונך. צכך מלך טעמו
ב"כ וכן ענין כדי שיעשה דלונך כדלנו כלי'
שישלים לו גמולו דציוח וצמדה דדושה צתאות
נפשו כענין שאמרו צדדש מאן דאת מחי את
מצקדת מאן דאת ייביז את משפע וענין צעל
דלונך מפני דלנו הוא מאמר כפול אלל
שהצ' לזה הזכרת מין גמול אחר והוא שיצטל
לדון אחרים ר"ל לדון שזכאו מפני דלנו ויש
לפ' עשה דלנו כדלונך כלומר שכרו לעמלך
צעסית דרכי התורה עד שישוב אליך דלון
טעמי כשאר התאות ויהיה זה סיבה שדלונך
תהא אחת עם דלנו והכל עולה לענין אחד
וצפ"ד (מח"י) תצטל דרך אחרת.

עשה דלנו כדלונך כך הוא הני' צספרים
ונמדר"ס צסס ר"י ו' נחמיאש כתב צמסנה
ירושלמי הני' צל לונך צצ"ת והרובה שלא
תעשה המלך כמתקף חף וחיתה ועמלן לז'
חלל צלון וצמחת לז' כדי שסם הוא יעשה
דלונך דלנו טלפעים יעשה הקצ"ה דלנו
של חס חף וחיתה להענישו צחורונה כענין
להסמידו עדי עד חלל כסוהו צלון אחריותו
ישלח מלך: ו"ס דברקו כאן משנה זו ר'
ראובן בן איצקורבלי אומר אין אדם
נחשד בדבר אלא א"כ עשאו או עשה
כיצא בו או שיחשב לעשותו או שראה
מתעסקים בו והטעם אנו לשמוע את
דבריהם הוא היה אומר הרמסיות
והמרחצאות ואיסקורמיות לשם מלכות
זו עושין ואינו לשם שמם כך כתב
החסד הר"ר יהוסף חסכמי ז"ל וכתב עוד
ר' הלל אומר כן הוא דני הלל צרו הספרים:

ח ד' הלל לו' כו' ויש שגורסים הלל
לו' והוא חזרו של שמאי ולא אחר ורמיה לדרש שדרי
למעלה הזכירו צו (צצריית) דרין
צמ"י) שאלו הוא גולגול' אחת כו' וכן הוא שנויה צמסנה צו צמק' ספר'
(ח"ה) וכ"ה הרצ"ן צם' מגן צבות ע"ס וכ"כ מהר"י אהרנצבאל ז"ל צספר' נחלת צצות צהקדמתו
וצפ"י צמתי ע"ס חלדל כהרמ"ע צמחמח ח"ד ח"צ סו"ט ועיין צסדר הדו' מע' סי' דק"ע פ"ב
וב"י. ועיין מ"ס צפתיחת ר' המחזר ז"ל צם' התנאי' המכרים צמסנה צבות קו"ט ות"ס ר'
המחזר ז"ל צבות ק"ך וע"ס דיוקן).

אל תפרוש מן הצדור אלל השתתף עממם צלרתם כלומר שאע"פ דאפשר לו
להנלל מן הלה צולתם לא יהא עיקר כונתו רק להנלל הכלל ויכלול עצמו עממם
שאם לא כן שעונשו הוא שהצדור ינלל כלזי מיד והוא ילכד צפח דשעו שחמדו
ז"ל (צפ"ק דתונית די"ח ע"ה) כל שאינו משתתף עם הצדור ר"ל צלרתם אינו רואה
צנחמת צדור שאל' שישו אתה משוט כל המתאכל' עליה והוא כענין דיוח והללה
יעמו' ליאודי' כו' ואת צית צצין תצדו ויש מפ' אל תפרוש מן הצדור כלומר זה
אינו שאם עוצות חף ואת הדיחך כן ואם הס דעות דלוי לו להוכיחם אם הוא
כקלי ולהנהיגם צדדך יסרה ואם אינו כדאי או שאינו נשמע להם דלוי דלוי לו

לפרוש מהם ואפי' להתרחק משכונתם רחוק
כפי ההנלל מחזרתם ואפי' אם הם קרובין
ורצקין כחומר לך לך מאלרך וממולדתך כו'
ואם לא יעשה כן יירא לנפשו פן יספה צעוק
העיר ואם דיני אדם יכלל הבין לא יכלל הממון
'כמ"ט. (בסנהדרין דק"ה ע"ג) צעיר הכדחת
ממון לרוקים אצל ופי' העעס מי גרם להם
לדור בתובס ממוןס לפיכך ממוןס אצל.
ולא תלמן צעלמן עד יום מותך כלומר
היו מתפחד צעלמן צוקותך כצילדתך שלא
תתן צעלמן מקום והכנה לעצירה על סמך
שצטעו צעלמן לומר שכל כך הוחזקת צענין
לטהרה שאין פרלה קוראה לך ואין שום הכנה
מקת לך בכך כענין שאמר שלמה אני ארצה

מלאכת שלמה

שחי חסד להשמע וכו' ונקח הרי"א שחי
חסד לו להשמע שסופו להשמע:

ולא אסור בסנהדרין (דכ"ה ע"ג) וכן לא יניח מה שעלה בידו מן המוסר והמדות
ומן החכמה כשיאמר כבר עלה זה בידו אלא יתמיד צמעותיו כמה שיוכל שהכל אפשר
שיסור ממנו ושלל ואמין בכל אלו כלל עד יום מותו. והוא ענין טוב שם משמן
טוב ויום המות מיום הולדו שאין ראוי לאדם לצטוע צעלמו וכן שחי אפשר להאמין
בו ולסמכו צלדוק לעולם עד יום המות והרי אמרו ז"ל (בנזירות דכ"ט ע"ה) ציוחמן
צ"ג ששית"פ' טנה צכהונה גדולה ונעשה לרוקי.

ואל תדין את חצרך עד שתביע למקומו כלומר שאם ראית שצא דבר עצירה
לידו לסיצת ההבנה שהציאתו לך ופרלה שקראתו אל הדין אותו לך חוצה לומר
להחזיקו צרעו גמור שלפעמים אין אפשרותו לעצירה ושמא אף אתה אלו צא
לדרך יך לא היית שולט צעלמן ואין הכל יכול לעמוד בנסיון וכמ"ט צפ' חלק
(דק"ג ע"ג) אי הות צהיאל דרל הות נקיעת שיפולה דגלימך ורהיעת צתראי ואל"כ
לא תדין את חצריך עד שתביע למקומו דהיינו לאותו נסיון צעלמו וכללת הימנו
וכ"ט אם אינך לו זה מלך האונס אפי' שיהיה הענין מהדברים שהיה ראוי ליהרב
ואל יעצור וקלה דנותי פי' לי ואל תדין את חצריך כו' שאם ראית אדם נכרי
צעריך ואתה דואה מסולסל ותתהדר ומתראה צמדות חסונות אל תעמד הדין
צעלמן לרדו אלא כמחזק צאותם הדברים עד שתביע למקומו שהוא דר צותראה
הנהגותיו צמקומו אם מסכימות לך ולא הוכל לרדו כן וכמה פחותים והדיועות
מראים עלפיהם צמקוס אחר ומתחסדים ומתדלים כמו שאינו.

ואמר אה"כ ואל חומר דבר שחי אפשר לשמוע שסופו להשמע כלו' הזהר
כלומר דבר שאינו הבון והוא ענין שחי אפשר לשמוע כלומר שאינו ראוי לשמוע
או שאתה אי אפשר לך לאומרה צמקו' שגשמעתה שאם תאמר פן יהסוך שומעך ואל
תצטח לומר שתאמר צינן לצין עלמן שאע"פ כן סופו להשמע כי עוף השמים
ויליך את הקול וכל דבר לא יכחד אין אומר ואין דברים צלי נשמע כולם:

ויש גורסים אל תאמר דבר שחי אפשר לשמוע וסופו להשמע כלו' שלא יאמר
דבר כהנס צבלין סודות התורה צ"צ צים צצחון שחי אפשר לו לאדם לשמוע ד"ל
להבין מתוך עושק הדברים ולדורו צמנים נעלמים שסופו להשמע על ידי איחור
ובתצונות דב ויהיה זה סיצה להבשת הדבר לידעת מי שאינו ראוי לו שזה אינו
ראוי צצור עס היחידים הצדקים אשר ה' קורא צהם וכבר אמרו (בחינה ד"ה ע"ג)
אין ורשין צמעט' צדלשית צצ' ולא צמרכ' ציחיד:

וכן יש גורסים אל תאמר על דבר שחי אפשר לשמוע שסופו להשמע כלומר
שלא תצא לידך דבר תורה שאפשר לשמועה וללמדה עכשיו אל תאמר שסופו להשמע

כלו ואשמענה פעם אחד ולא עבשו אלא קבלה מעבשיו וזהו ססגן לה אל תאמר לבשאפנה אשנה כו' שלא יקח מתוך צעלמו צלימו' התורה והכחמה על סמך פ"א הזמן העתיד כי הזמן הולך ונשמט מצין ידיו וכבר אמר החכם הזמנים שלשה העוזר הנה תס לדיק כמו ההווה והוא כלל עוזר העתיד ולא תדע אם תגיע אליו ולא סוף דבר שלא יביח הלימוד מלך התענו' והתאוות אצל גס מלך העסקים שאם תניחכו לעסקך תוסיף עסק על עסקיו ויאבד הכל אצל שי גשה תו' קצע ומלאכתו ערלי הדאשויים שגשור תור' קצע ומלאכתו ערלי זה וזה בתקיימה בידם (ה) הוא הים אומר אין צור ירא חטא ולא ע"ה חסיד כו' כצד צוארונצחיתו התעוזה כי צור יקרא מי שאין לו שום מעל יור הכנה צעצעו לצא לידו מעלה כענין שדה צור אומר מליוח וכן שאי אפשר לו להלמיח אפי' ע"י זריעה אחד שלא הובן לכך צעצורת הניד ודיק הוא שיש הכנה למעלה' אלא שלא למד כ"כ כשה הניד שאם יזדעו צו ילמח וכשלא יזדעו לא ילמיח כלום וגולם הוא שהוכן לכך ושלמד אלא שאינו מיושב צתנועו' והגהותיו צלתי מסודר כמו שיתצאר צזאת המסכתא וע"ה סתמו הוא שיש לו הכנה צינונית ושלמד מעט אצל שהוא מתעסק צלודכי העולם צעסקים וסחורות צרוז הזמן צזמנו זה.

ואמר שאין צור ירא חטא שאין מעורר-מלך עזעו לא מלך הכנה ולא לימוד ואינו יודע מהם העוז כדי שידע צו ולא הדע כדי שיתרחק ממנו וע"ה אפי' שאפשר שיש לו יראת חטא מלך שהוא מתעורר עם צני העול' צגניע' המזוהר ועשית המחוייב מ"ת אינו חסיד כי החסידות היא מדה תצוה האדם לעשות צכל ענייניו לפנים מאורת הדק' והנהג' העול' צעסקי וסחורו' לא תסבול זה ודרכי' ויועו' אללס צמורה צמשקל וצמסורה ואמר אח"כ ולא צביישן למד כלומר שזושתו תמנעבו לשאל מה שלא ידע וישאר כסכל' ולא הקפון למלך ד"ל מי שמקפיד וכעסן ועדקדק צבהגב' תלמידיו ויתר' גדלי' שהקפדו ימנעבו מכויות דצדיו ערצים לשומעיו שלא יוכלו לשאת ולתת עמו צמשנתה כרליי ולא כל המרצ' צסחור' מחכים שטרדותיו ימנעו' וכמו שאתרו (ערתין דה') ולא מעבר לים היא לא תמלא צסוחדנין ותגריני' ואפי' שהוא עולה על מדרגת הציישן שזה צשעת שהוא אלל הרצ (אינו צוה) משא"כ צביישן מכל אינו מחכים וצמקום שאין אנשים השתדל להיות איש כלו' שאם לא תמלא חכם ללמוד עמנו השתדל ללמוד מעלמך כמו שתוכל עד שתעשה איש והוא אומר ז"ל (צדמת דס"ג ע"ה) צזאת דלית צבר תמן תהא צבר ויש מפרש' שיתחזק להבצר עד שלא יסוב מרמס לרגלי ע"ה ואיש פי' גדול וכבד כענין זרע אנשים שדרשו צו (צצכות דל"ה ע"ה) צבר צגוצרין וכן כגון דין צר נס והוא איש לרידה איש ירושלים ורומיין כלומר גדול העיר ויש גורסין כאן.

(ו) אף הוא ראה גולגות אחת וכו' משנה זאת כצד ציארנו אותה צפ"ק מ"ו יע"ש (ח) הוא הים אומר מרצה צצר כו' צא להעיר לאדם שאין ראונו להיות תכלית

ה הוא היה אומר אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד ולא הפישן למד ולא הקפון מלמד ולא כל המרבה בסחורה מחכים ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש:

ו אף הוא ראה גולגות אחת שצמחה על פני המים אומר לה על דאמפתאמפון וסוף מסיפין יסופון:

ה הוא היה אומר מרבה בשר מרבה רפה מרבה נבכים מרבה

מלאכת שלמה

השתדל ס"ח השתדל צרו"ס וכן תשמע בדברים דר"ק סכת' צס"ס השקדים השתדל כמו השתדל וגם הרמז' צס' משפטים צס' כי יפתה כת צדש נוסחאות דברים השתדל צרו"ס וכן הגיה הר"ה ז"ל צסס רוצ הספנים: דאמפת, צערך הציור צערך עוף צע"ן על דעמפת:

מרצה נכסים מרצה דרון כך הוא המרצה צערך תבגוס יגון דלונא, מרצה עלה מרצה תצונה כך ז"ל וכן הגיה החכם הר"י אשכנזי

בית אבות פ"ב מ"ז דה הבחירה

כונת צעולמו רק צתורה וצמדו' וצמדו' אלל
 שר עניני העולם חן דליו לו להשתד' אלל
 לפי הלור' ההכרחי והחיי' דכל המרצ' צה
 צול' הלור' ההכרחי לא סוף דצר שהוא מרצה
 צחיס ונאמר עליו הו המרצ' לא לו אלל
 שהוא מרצה לרעתו ומרצם כן ירצה נזקו
 צסיצת רצחיס. וידוע שכונת צני אדם חלוקות
 להרצה חלקים יש שכל כוונתם להנחת גופם
 צעאלל וצמשתה להיות לוארם עניגופם שמן
 ומדת נשים ושאר מיני הנאות גופניות ויש
 שכל כוונתם לאסוף ולכנוס ממון וישרה להרצו'
 עושר ולמלאת אולדותיו וצו וכסף ויש שכונת'
 למרסם עלמן צהמון עמים רצים צרוצ ענדים
 וספחות ועצורה וצו עד שיצרכו צני אדם
 מאל ויתפרסם שמו צאליו ויש שנגע דוח ה'
 צלצם להכיר שכלם הדל גבור ונוססה צס
 דוח ה' שכל דרוח חכמה וצינה להיות כל
 כוונתם לשלימות התו' והמלות והמדת ולין
 כונתו צלון החיים רק להשלמת הנפש ואמר
 על הראשו' שמרצ' צצר הוא הרצה להזיק
 לעולמו הפני שהוא מרצה רימה וכן שהנהגתו
 סיצה לכמה מיני חולאים רימה וכן מזה המין
 מרצה נשים מרצה כשפים כלו' כשכל אחת
 לקצאת' מחצרתה תכאיצו וחסידיהו כפי כחה
 מאכצ' לרעה צכל יכולת ותזיקהו רוצ הפעמי'
 צהסתלותה:

ואמר על הכונה הצ' שמרצה נכסים הוא
 ג"כ להזיק עלמו מפני שהוא דאבה כשחגיגו
 פסידו מנכסיו וכן שרצים יפקחו עיניהם
 על ממון ויטנו עליהם להפיל צמכמור'
 תהצלותיהם ונמאל עושרו שמו לו לרעתו ואמר על הכונה הצ' מרצה ענדים
 מרצה בגל כלו' שיגנבו ויגזלו ממנו וכן מרצה שפחות מרצה זימה ותמיד יכלה
 ממנו עם נואפין ונמאל כל אלו הכונות להשחתת ציתו ול"כ ריצויה ההללחות
 אלל אלל צדתת הזק והפסד והכל תלוי בצוונת המעל' והוא שאמר מרצה תו' מרצ'
 חיס ר"ל נאשו' צהשינו תכצור צורלו צמה שאפסד. ומרצ' ישיצ' ללמוד חכמות מרצה
 חכמות צצלם מרצ' עלה עם צולתו מן החכמים מרצה צצונת מרצה לדקה ושאר
 התע' מרצה שלום קנה עם טוב והוא המדו' קנה לעולמו ר"ל לתועלתו
 להיות' לו תצא וצניל צלימוד התו' והחכמה וע"ז אמר שאל קנה לו דצדיתו' קנה
 לו חיי העולם הצא:

מלאכת שלמה

ז"ל וראיתי שהגביר הר"ר יהוסף ו"ל לגרס
 מרצה שפחות מרצה זמה מרצה ענדים מרצה
 בגל קודם ואל"כ מרצה נשים מרצה כשפים.
 גם כתב מרצה תורה מרצה חיים ס"א מרצה
 לדקה מרצה חיים ומחק' ממלות מרצה ישיצה
 עד מילת מרצה שלום וכמורה צרוצ הכפרים
 ל"ג זה ו"ס דגרסו מרצה חכמה מרצה ישיצה
 מרצה לדקה מרצה שלום קנה וכו' פ"כ קנה
 דצדי תורה קנה חיי העולם הצא כן הגיה
 הרב המ' ומחק' מלת לו:

תהצלותיהם ונמאל עושרו שמו לו לרעתו ואמר על הכונה הצ' מרצה ענדים
 מרצה בגל כלו' שיגנבו ויגזלו ממנו וכן מרצה שפחות מרצה זימה ותמיד יכלה
 ממנו עם נואפין ונמאל כל אלו הכונות להשחתת ציתו ול"כ ריצויה ההללחות
 אלל אלל צדתת הזק והפסד והכל תלוי בצוונת המעל' והוא שאמר מרצה תו' מרצ'
 חיס ר"ל נאשו' צהשינו תכצור צורלו צמה שאפסד. ומרצ' ישיצ' ללמוד חכמות מרצה
 חכמות צצלם מרצ' עלה עם צולתו מן החכמים מרצה צצונת מרצה לדקה ושאר
 התע' מרצה שלום קנה עם טוב והוא המדו' קנה לעולמו ר"ל לתועלתו
 להיות' לו תצא וצניל צלימוד התו' והחכמה וע"ז אמר שאל קנה לו דצדיתו' קנה
 לו חיי העולם הצא:

ט) דצן יחקק צצן צכלי בו' הוא היה אומר אלס עשית תורתך הרצה בו' שלך
 ניוצרת כלומר שכונת מציאות זה העולם אמנם הוא לכור' תכלית השלימות על הדקך
 שיצא' וכדכתי' עם צו ילרתי לי תהלתו יספרו וכן כל הנקרא צצמי לצבורי צצאתיו
 ילרתייו אל עשיתי וסיפר אל"כ:

י) חמשה תלמידים היו לו לנ"ר ל"חשוצים הרצה שצלא ספק הרצה תלמידים
 היו לו אלל שלא כיוון עכשיו אלל לאותם המסוימים והמפורסמים צמעלה יתור'

והיה מורה שזחם הראשון 'ר' אליעזר זן הורקני' ושזחו בזכרנות והוא שקראו צור סין שאינו מאד טיפה . והוא שהיה מנהבם לדרך ענבים צמיתות וצור גדלם הבת ששביין נמשך הולך לצור ובשצור סוד צמיד איין מן היין נבלע צתוך הכיר וכן הוא לא היה שוכח כלום ממה שלמד וצצרייתא (בצצות דר"ן סי' ד') אמרו קנקל צפתא שמשמרת את יינה . והצ' רצ' יאושע צן חכניא ואמר עליו אשדי יולדתו ומלת אשדי נאמרה על הכללה כללית וכן שצחו צחכמה צקלות הצצה מרצות פתיחות לצ' וצצברנות וצפלפול שקצון שלשתם הכללה כללית צלימוד והוא שאמרו עליו צצרייתא קרם לו והחוט המטולש לא צמהיה ינתק . הב' 'ר' יוסי הבן ושצחו צחסירות והוא שלמות מירות צרבה האחרון . הד' 'ר' שמעון צן מל אל ושצחו צירלת חט' והוא רומז על מיעוט הדרכים ואיני יודע מהו השצח המופלא לת"מ צכך .

אלה צצרייתא רבתי שייחם עליו (א)
הנה צצרייתא גרסי' ולישמעאל ק' חנניה קרא לו
גבורה' וזודיא דע"ס הוא ונ"ל ונ"ל ש צצרייתא
קרא לוכ' וכדגרים רבי המחזר (ל) גרע שצמד
שמחוקת המים ר"ל מקום אש צדוקן כל המיעוט
נגדרות לשם ורומן אל צית קצול רחצ ונשתמר.
ה' ר"א צן ערך שצח צפצ' מופלג צדצרו
צצמה וצתורה והוא עין מעיין התבצב
ופי צצרי' שמימי מתבצרים ויולאים לחן
כדתיצטונו מעינות חולה ודק כלל שצח
על כל שאר המצבים ר"א ו' הורקוס לרוב
ידיעתו ואמר:

הוא היה אומר אם יהיו כל חכמי ישראל
צבף מאזנים ור"א ׳ן' הודקוים צבף שניה
הוא מכריע את כולם ואצא שאל אחד משמן
הללחת הלומדים לפניו להפלטת ערך דבורו.

ואח"כ אמר :

ט) א"ל לאו ורלו לחוהי דרך עוצה שדקק זה ארס להויה צדוק לכל מידו.
העוצות ואמ"ר אליעזר עין טובה כל' שיהא כהנה צנוצת זולתו שאז יתאבז לכל
ארס ויהיה ענינו מקוצל אלל הכל והכל מקוצל' אללו ואהבת העולם הוא ארס
כל המד' ואמ"ר יהושע חדר טוב שיתייבן עמו בכל עני' ויובחנו מכל שביאיתיו
ויודיכנו על העוצות וכו' יושלמו ענייניו ואמ"ר יוסי שכן טוב לאיתה הכונה צלמו
כי השכן רואה תמיד ענייניו ואם הוא טוב יאשרהו צמה שיעשה כראי ויובחנו
צהפכו וישלים עלתו וענייניו עמו צהתחזר צו באהבה והשכונה ואמר ר"ש הדואה את
הנוול כמאמר החכם שאמר "חזרו אל ארס שכלו ופעל השכל" צמדותיו והשכבותיו
הוא שיהא רואה את הנוול בכל דבר שיעשנו וטרם עשות הפעולה יתצוק התכלי'

זַבִּי וְאֵלֹהֵי הָרֶחַק רַבִּי אֶלְעִזָּר בֶּן
הֲדִירָא רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן חֲנִנְיָא
רַבִּי יוֹסֵי הַכֹּהֵן רַבִּי שְׁמַעְיֹן בֶּן
גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעִזָּר בֶּן עֲרָף:
הוּא הָיָה מְזִינָה שְׂבָחָם רַבִּי
אֶלְעִזָּר בֶּן הֲדִירָא בִּזְרוֹרָא
שְׁמִינִי מֵאַבְרָם מִפֶּה רַבִּי יְהוֹשֻעַ
בֶּן חֲנִנְיָא אֲשֶׁר יוֹלְדָתוֹ רַבִּי יוֹסֵי
הַכֹּהֵן חֲסִיד רַבִּי שְׁמַעְיֹן בֶּן
גַּמְלִיאֵל יָרָא חֲטָא וְרַבִּי אֶלְעִזָּר
בֶּן עֲרָף בְּמַעֲיָן הַפְּתִיחַ: הוּא
הָיָה אוֹמֵר אִם יְהִי כָל חֲכָמֵי
יִשְׂרָאֵל בְּכָף מֵאַזְנִים וְאֶלְעִזָּר
בֶּן הֲדִירָא בְּכָף שְׁנֵי מִכְרִיעַ
אֶת כֻּלָּם: אָבָא שְׂאוֹל אוֹמֵר
מִשְׁמֹן אִם יְהִי כָל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל
בְּכָף מֵאַזְנִים וְאֶלְעִזָּר בֶּן הֲדִירָא
אֶת עַמָּהֶם וְאֶלְעִזָּר בֶּן עֲרָף בְּכָף
שְׁנֵי מִכְרִיעַ אֶת כֻּלָּם:

וַאֲמַר לָהֶם צֵאוּ וְרֵאוּ אֵיזוֹ
הָיְתָה דִּרְכָּךְ מִצִּיבָה לְשִׁידְבָּן בְּהַ
הָאָדָם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר עַן
מִצִּבָּה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר חֵבֶר
טוֹב רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר שְׁכֵן טוֹב

הראוי ללכת ממנה וכל אשר יעשה כן לא
 יהטא וישלמו ענייניו והנכבותיו על לך דלוי
 ושלם" וכבר ביארנו צקלת חצורנו כי דרכי
 העלה ד' מינים ט"ה' בהשתדלו' שלא יהא נדיך
 לעלה צ' העלה קודם עשות הדבר הב' העלה
 עם הדבר והד' העלה אחר הדבר כמו שתאמר
 דרך משל צענין הכהג' הצדיו' ודרך הדפול'
 שהטיו צענלות ובהטוזה והקודמת צומן
 וצמעלה הוא שיתבהג צפת צו וציין משתין
 אשר לא יתגאל צהס צכמות או צאכיות וינהיג
 עמנו צמאלים קלים דקים וטוויס וצשיעור
 צינוי וצומן דלוי וצו יהא צטוח מן החולאים
 ולא ילערך לעלה והד' טאס נכשל צזה לדיך
 ליטול לעמנו ענה צמיני הכקוי והדקות
 צומנים ידועים טרס יתלרו החולאים לצא
 ישתדל צענייני רפואתס צטרס ישתקע החולי
 וא' תצא רפואתו צנקל. וד' טאס התרשל
 והיניח חוליו להשתקע לדיך לעלה עכ"פ
 ולברלל מהס צענייני רפוא' הצקיות והמכובות
 וכן צכל ענין וענין כה"ט צו למטה צפ"ג
 משנה טו"צ וענין הדואה את הנוול הוא
 שיסתדל צכל ענייניו צכלל עד טלא ילערך
 לעלה והוא טצח מופלב לכל ענין וענין צכלל
 ואמ"ר אלעזר ו' ערך לצ טוצ כל' שיתמיד
 הפעולות הכוללות מלצ טוצ וידוע אלל
 הכחמים שמעלות המדות ופחיתותס ילאו
 מאחד מכות הכפס והוא הכח המתעורר
 ומצוא זה הכח הוא צכל וכשהוא צטוצ המוצ
 ימלאו צו כלל המעלות המדות טכל הנוכרות
 צכללס והוא אומרו טצכלל דצדיו דצדיכס :
 ח"ל לאו ודאו חיוכי דרך רעה שיתרחק
 ממה האדם ואמר כל אחד מהס צהפך מה
 שייחס טצוצה חן מר' שמעון טאמר צטוצה
 הדואה את הנוול ואמר על הרעה הלוה ואינו
 משלם יש ספי' צהפך מה טאמ' כי מי טהוא
 לור ואינו משלם חיו מולא אח"כ מי טילורו
 צשעת הדחק ונמלא מפחית מדותיו מלד טלינו רואה את הנוול וכן כל הדברים
 טלינו מתכוון לאחד' ולהפלי' צגנות זאת המדה וכויותו חושט להיות האדם מיקל
 צה לעכצס צידו מלד טלינו גחל וגונצ וטלא צאה לידו צתורת טוס חיסור נאמ'
 עליה אחד הלוה מן האדם כלוה מן המקום כלומר כאלו עצר צה על מלוה ממלות
 התורה טהרי הכתוצ קראו רשע ולא ישלם :

י' הס אמרו ב' דברים כל' כל אחד מהס ואע"פ שצדצדיר"ל יש צהס ויותר
 משלם יש מע' שכללה צדצדיר"ל והיו מתחמס חיוס מכלל דצדיו של עכציו אלל
 צצקוס אחר אמרה ומניחי הספרים עדצוה כחן עמהס מלד טהיא נכללת למאמר
 יהי כצוד תלמידך כו' (ח"ה גר' דצנו המחצר ז"ל גיוס יהי כצוד תלמידך וכן גבי

מלאכת שלמה

ולדיק חיון וטותן כנ"ל חן ס"י יהוסף
 ז"ל כתצ צרוצ הספרים ל"ב רק ולא ישלם וגי' :
 הס חמרו שלשה שלשה דצרים כנ"ל
 וטוצ יוס אחד לפני מיתתן כתצ הר' אשכמי
 ז"ל ס"ח וכי יודע אדם באיזה יוס ימות
 יעשה תשובה אלא בכל יוס ויוס יעשה
 אדם עצמו כאלו למחר הוא מת ונמצאו
 כל ימיו בתשובה ע"כ :

מהרי"ח חלל דק' סהרי מזרח צהנת דר"ן דעוקד
הניסח הוא יהי כבוד חזיק ונס ר' המחצר ז"ל
הזכירה למטה לענין אחר וענין צ' מד"ט) כלומר
שכמו שמוהיר ומלוח התלמיד להתחמם כנגד
אורן הוהיר לרצ ג"כ שלא יקל כצדור התלמיד
אצל יסביר לו פנים ויעזרוו צלימוד וכן יש
לפרש שכל אחד מהם אחר ג' דברים למיעו'
חלל שהיה מהם מי שהוסיף על שלשה ויש
מפ' שצדור התלמיד חזיצ עליך ואל חבי נוח
לכעוס אחד הם כלומר שלא תצא לידו כעס
עמו כענין אל הקפדן מלמד ונמלא שאינן
חלל שלש ורשעו עיקר ודליה לרצ צצות
דר"ן (פט"ו) שלא הוצרכו סס חלל שלש ראשונ'
אצל לא זו של היו מתחמם כו' כלל צדרי
ר' אליעזר חלל שצדור ההלכה אמרו ר' יאודה
צ"ר חלליה משום חזיו שאלה משום ר"א
הגדול שזו יוס' א' לפני כו' והיו מתחמם כו'
וציבור הדברים הוא שר"א אחר יהי כבוד

רבי אליעזר אומר יהי כבוד
הבירה חביב עליה פשלה וא
תהי נוח לבעוס ושוב יום אחד
לפני מיתתה והיו מתחמם כנגד
אורן של חכמים והיו זהיר
בגחלתן שלא תפנה שגשיבתן
גשיבת שועל ועקיצתן עקיצת
עקרב ולחישתן לחישת שרף
וכל דבריהם בגחלי אש:

מלאכת שלמה

והיו מתחמם וכו' עד סוף המסנה כתב
הר"מ די לומחא ז"ל מכחן עד סוף המסנה
נראה מפ' ט' דהר"ב שחינו מסנה וזהו חזיו
ספיר דלא פסו מ"ב ע"כ:

תלמיד חזיצ עליך כשך כלו' שואו לך להיות כונחך להשלימו כצונחך צהשלמת
עומך וכשאתה עושה כן אף כצורך חזיצ עליו צויתר והוא נשמע לך וצא לידו שלימות.
ואל תהי נוח לכעוס לפי' שלישי הוא מאל' אחד עם כצור תלמיד כלו' שלא
תכעוס עמו ולשאר הפי' מאלה אחד עם כצור תלמי' כלומר שלא יהא נוח לכעוס
עם שום אדם ולשום דבר כלומר שלא יהא כועס כנקל חלל לעתים דחוקות על דבר
גדול. וכן הריחק זאת המדה מלך עלמו ג"כ כחומר ז"ל (פסחים דס"ג) כל הכועס
אם נציח הוא נצאחו מסתלקת ממנו ואם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו:

שז יום אחד לפני מיתתו ושאלו עליו בתלמוד (צצת דק"ב ע"ח) וכי יודע
מתי ימות והשיבו כ"ש ישז היום שאל ימות למחר ונמלאו כל ימיו בתשובה:

ואמר ח"כ והיו מתחמם כנגד אורן של ת"ח כו' והענין שהודימה בהתקרבות
לחכמים למדורה אין להתרחק ממנה יותר מדאי כדי שיהיה מן החום ואין להתקרב
זה יותר מדאי פן יכוב וכן החכם אין להתרחק ממנו יותר מדאי חלל כדי שיהיה
בחקמתו ולא יתקרב יותר מדאי פן יקל צעיכו ויענש. והוא שאלה החכם לאלה מצניו
שנתמכ' לעצור המלך צני סיס לנך עצודת האדון אתה עומד לפניו כמדות אש אל
תרחק ממנה יותר מדאי פן ימלך נזק הקור ואל תתקרב יותר מדאי פן תוקד אש.
וכבר ידעת מאלה חזו ס' כ"ט אשחק עליהם ולא יאמינו כלו' כשהייתי
משמע לא היו מאמינים שאני אשתעשע עמהם ולא היה הפני זה מוראי מתמעט
וסר מעליהם וכן ענין מ"ש ד"ל (פסחדין ד"צ ע"ג) צתחילה דומה לו לקיתון של
זהב ולכן אמר הוא שיהא מתחמם כנגד אורן כלומר שיקח מכוונס כפי לורך ההכרחי
לשאלתו ולהודאה אצל לא יתקרב אליו יותר מדאי עד שידמה צעיניו אנוס בערכו.
והוא אומרו והיו זהיר בגחלתן שלא תכזה כלומר שלא יענש על שהקל כצדורו:

ואמר ח"כ שגשיבתם נשיכת שועל כלומר אע"פ שלא ירגיש צעונס לשעתו
צקירוב זמן יגיעו עונש חזק ע"כ עונשי שאל צני אדם והוא ענין דמיון נשיכת
שועל שהשועל שניו דקות ועקומות כלפי פנים וצנעה שהשנים נכנסות צצור אין
הצטר מרגיש צנשיכה כל כך מרוב דקות השן וחלק לקותה מלך כפיפתם אצל כנאל
להוליא את השנים מן הצטר נאחו הצטר צנשים שהם כפופים והוא נעתק עמהם
והוא אז מרגיש כנז גדול על נשיכת שאל צעלי חיים והעקרב מטיל אדם מלך העוקץ

בית

אבות פ"ב מי"א י"ב

הבחירה

ומתוך כך נקרא עקילה. והסדק וכו' מין
נחש הוא מטילו מפיו דרך לפלוק ומתוך כך
נקר' לחיטה והאדם מרוצ דקותו אין הצטר
מרגיש צו לשעתו אלא שאחר כך נוקצ ויורד
ומתפשט ומכאיב כאצ חזק מתמיד ומסוכן
ושחר כך כלל שכל דצדיה' נכהלי אש כנומר
שכל ענין שצבס אהה נריך לזאת ההנהגה
וזכו מאמר ר"ס:

(א) ולאמר רבי יהושע עין הרע והוא
לרות עין וחשת ממנו וילך הרע על העריות:
ובגמרא הבית מדרש מילאמי את האדם מי
לשם שמים:

העולם כי חמדת הממון תטריח צמח עליו
אפשר לו לסבול ויג'הר ימית לו את צער ויחליא'הו ושנאת הצדיות תעורר עליו
מדנים עד שתברגבו וצדרייתא (צדיות דצדי נתן ס"ו) פי' צעין הרע כל שעינו רעה
ללאחרי' עד שגורם לבס תקלה. וקשה לפוסה שזה בכלל שנאת הצדיות היא (ח"ה
ע"ט צדוק הפרק שפי' שנאת הצדיות כפוטרו וגם ר' המחבר הזכיר הצדיות' הלו למטה וח"ה
ההרי יט הפרט דודק כי קנתי מחד) וכן האזינו צענין ילד הרע שיסתדל להשליט עליו
ולד הטוב ולנלוו שילד הרע כמו גדול צדוק האדם וגדל צו מעט הלידה ומוטע
צדועתדיו רבים שם ודרך לילד הטוב להתכבד עליו וצחצוחות יעשה מלחמה
והוא אומדס ז"ל יג'הר ילד הרע גדול מילד הטוב שילד הרע ממעט אמו של אדם
גדול וצא עמו מחלל שצחות ואין מוחה צידו כו' וכן בכל הצדנים והוא שאמרו שם
צדרייתא ילד הרע דומה לצדול כל זמן שהוא צדור עושין ממנו כל מה שילדו כן ילד
הרע אין לו תקנה אלא צדדיו תורה לסוף יג'הר נולד לו ילד הטוב כשחלל
שצחות אומר לו דיקה הרי הוא אומר מחליה מות יומת כו' וכן בכל הצדנים צדמן
ששארם הולך לצד עזירה כל אצדיו נשמעים לו שהוא מלך על דמ'א אצידים. הולך
לצד מלך כל אצדיו מתדוללים ודרך לו שיתבצר יג'הר צעלמו וימשול צו כמו שעשה
יוסף צאחת פוטפר שהיה משתדלתו וכן הרע שזכרו צדרייתא וכשיל' הרע מתבצר
סוף שהוא כלה ויג'הר עמו. והוא אללי אומרו צאיו צימן ר' הלא נסע יתדס צס
כלומר שאפי' הדוד הראוי להשאר ממנו הלך והלך לו וז"ש שם צדרייתא למה ויג'הר
דומה לשני צני אדם שנכנסו לפונדק ונתפס אחד מהם לליסעות אומרים לו מי
דומה לך יכול שיאמר לא היה אדם עמי אלא אומר הוואיל ואני נהרג יג'הר צדרי עמי.
כן יג'הר אומר הוואיל ואני אוצד מן העולם הדיני מאצד את כל הבגו. וכן אמרו
מאת הצדיות שיהא אהב צה הכל חוץ מעוצרי עזירה. ולשונם צזה לא יאמר אדם
אחר אלא יאמר אהבתי את המלכיים ושאנא את המלכיים ואשנא לעמי הארץ אלא
אהבתי את המלכיים וזוהו את המינים ואת המסומדים הוא שג'הר הלא משנאך ה' אשנא
וכתיב ואהבתי לרעך אם עושה מעשה רעך אתה אהבו ואם לאו אתה שונאו ואמ"ך
האזין צדרי :

(יב) רבי יוסי אמר יבי ממון חצירך חציב עליך כשליך שזו המדה מורה על טוב לב והוא מאמר כללי דומה לענין רומ' בכלל התורה דעליך שני לחצרך לא תעביר ובצרייתא פירש שלא יולא סם רע על נכסי חצירו עד שיבא סיבה להרחיק הקופלי' מהם שאלו אדם על פירות חצירו וחס שוים ישנחם ללוקח ואם אינם יפיו ואמר לו איני יודע וכן פי' שיבא חס על האלת ממון חצירו כשלו. דלא את ספינתו מעורפת צים או טוענת צנהר לריקה נפלה לו צהר וצירו להליל יהא טורה ומליל : ואמר אחד כך התקן עלמך ללמוד תורה שאינה ידושה לך כלומר אפי' שהיו אבותיך ת"ח לא תאמר הרי הדבר מוטעב צי ודי לי צמעט העיון שאינה ידושה לך "כמה נהדות יצאו כמה סלעים ילאו מהם מים" :

בית אבות פ"ב מי"ד י"ד הבחירה: מו

יג רבי שמעון אומר הוי זהיר בקריאת שמע וברחמיך ובשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום שנאמר פי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ורחם על הרעה: ואל תהי רשע בפני עצמה: י"ד רבי אלעזר אומר הוי שקוד ללמוד תורה ודע מה שתשיב לאפיקורוס ודע לפני מי אתה עמל ומי הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך:

מלאכת שלמה

כי אתה אל חנון ורחום ארך אפים ורצ חסד ורחם על הרעה, כך לשון הפסוק צדרי עשר צפור יורה אכן שם צם' ויחל לשון הכתוב כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורצ חסד ורחם על הרעה וצמחה לא נקטח לא לשון זה הפסוק ולא לשון הפסוק דצינה כאשר ענין רוחות ויש להסתפק אם יש סערת צלחון משנה זו הוא פסוק מורכב וצקלת דפוסים מלאתי דנקט משם לשון הפסוק דצפור ויחל:

י"ה אלעזר אומר הוי שקיר ללמוד תורה, חית דלא גרסי מלות תורה דע מה שחשיב כל' ולמי מה שראיתי צם' מפורת השלמה שם צמחה דין (דנ"ח) דלא גרסינן מלת תורה אין לירך לגרם מלת דע ומ"ה חינו יודע מי הביד לו זו הגרסה דצמח"ן פ' ויקרא בני חצון הליגן כצמח צלחון זה הוי שקיר ללמוד תורה כדי שחשיב לאפיקורוס:

וכנחם צעל מלכתך וכו' ימלאתי תובה דגרסי' ומי הוא בעל מלאכתך וחי לח מידי ע"כ וכן מלאתי שניה בחכם ה"ר יהוסף אשכנזי ז"ל דע לפני מי אתה עמל ומי הוא צעל מלכתך ומחך השאר ע"כ:

ואמר אח"כ וכל מעשיך יהיו לש"ס והוא מלמד חסד וכולל מלד עניינן שהלכס צדרי לריך להתעסק בענייני העולם וצינו המדרי' ללורכי הגוף. והזכירו שאף כשמתעסק בעניינים אלו לא יחל כונתו אלא להשלמת הנפש ומלאת זוכה אפי' צעת מעשה ההוא אחר שכוונתך צו חניה לטם המעשה ההוא ללא להשלמת הנפש והוא ענין אומרו (צצרות דף ס"ב ע"ה) צכל דריך דעבו אפי' לדבר עצירה קרל התעסק צלמוניות דצד עצירה והוא ג"כ אומרו (שם דף ס"ה ע"ה) ואצת את ה' אלהיך צכל לצבך צשני ילך ציל"הט וציל"הר כלומר שאפי' צעת שתעסק צפעולת הילד תהיה כונתך לתכלית טוב וע"ז הילד יקרא היל"הר טוב כאומר' ז"ל (צצ"ר פ"ט) וידא אלהים את כל כו' והנה טוב זה יל"הר וכו' יל"הר טוב מלמד שאלמלא ילד הדע לא היה העולם מתקיים והוא ג"כ אלזי אומר' ז"ל (צצ"ר דצרות ד"ה) כל האוכל צט' כאלו התענה ט' ועשירי כלומר שאחר שאלמלא צט' היתה לכונה כדי שיוכל להתענות כראוי צעשירי נמלא שהוא זוכה צלמילתו והוא כאלו התענה ט' ועשירי ואחר כך הזכיר דצרי ר"ט:

יג דצי שמעון אומר הוי זהיר צק"ס וצתפלה כלומר צצתמתך צכך תכיר צוראך וצתאצ אליו כפי היכול' והזכירו אחר כך כסיתפלל לפניו לא יעשה תפלתו קצע ר"ל מלות אנשים מלומדה כאדם הצא לפדוע חוצו וממחר להקל משאו והולך לו אלא דרך תפלה וצקשה ותשינה ורחמים ותחנוני' ואמר ע"ז שנאמר כי אל רחום וחנון הוא כל' כשיתפ' הוא דרך רחמים ותחנונים יעשה הוא רחום וחנון ואמר אח"כ אל תהי דשע צפני ענאך כלומר שכל שהוא פחות ורשע אלל ענמו ומחזיק ענמו כאדם נקלה וחסד לא יחל' לטו' פחיתו' שיעשהו ואח"כ הזכיר דצרי רלצ"ע: יד (רלצ"ע) אומר הוי שקוד ללמוד תורה כל' הוי מתמיד ללמוד תורה. ודע מה שחשיב לאפיקורוס כל' דמוסף על מה שצריך לך צה צצאור המלות וצתלמוד לריך שחלמד אח אפיקורוס החולק על התורה צמופתי' להכניז מופתיו צמה. שיצא להרוס צהם מן הפניות התוריו' וכן שחדע לאמת לו מופתי' חותכים אס צא להדבר צפניות המושכלו' ואמר אח"כ דע לפני מי אתה עמל

זה מן הדצרי' העיונים מה שחשבו צהם כחצים או צלתי חותכים עד שחדע הפניות התוריו' וכן שחדע לאמת לו מופתי' חותכים אס צא להדבר צפניות המושכלו' ואמר אח"כ דע לפני מי אתה עמל

טו רבי מרפון אומר היום
קצר והמלאכה מרבה והפועלים
עצלים והשכר הרבה ובעל
הבית דוחק:

טז הוא היה אומר לא עליך
המלאכה לגמיר ולא אתה בן
חורין להבטל ממנה אם למדת
תורה הרבה נוחגין לך שכר
הרבה ונאמן הוא בעל מלאכתה
שישלם לך שכר פעלתה ודע
שמתן שכרן של צדיקים לעתיד
לבא:

(משנת ר"ח בן עקני' תמלא צדק פרק טשי):

פרק שלישי

א עקביא בן מהללאל אומר
הסתפל בשלשה דברים ואין
אתה בא לידי עברה דע מאין
באת ולאן אתה הולך ולפני
מי אתה עתיד ליתן. דין וחשבון.
מאין באת כמספה סרוחה ולאן
אתה הולך למקום עפר רמה
ותולעה ולפני מי אתה עתיד
ליתן דין וחשבון לפני מלך
מלכי המלכים הקדוש ברוך
הוא:

מלאכת שלמה

ולאן אתה הולך וכו' והגיה הר"י יהוסף
ז' ולאין גם הגיה מאין זאת מליחה
סרוחה שזו הגיה לפני מלכי המלכים צדק
הוא וכתב בן מנחם.

ונקציו ושאר הדברים הנמאסים שזו עור צחיים חיותו ומתוך כך שנו צנרייתא
(צנריית דר"מ ט) הסתכל בד' דברים ואמר עליהמה עתיד להיות כלומר אחד שכל
לעולם והוא שאמר עליה למך שנה פלטרין ושכללם וציז של צורסקי עוצרת צחוכו
ונופל על פתחו כל עובר ושז אומר כמה נאה פלטרין זה אלמלא שזיז זה של צורסקי
עובר צחוכו. כך צדקס ומה עכשו שמואל מעיין סרוח מתגל' על הדבר' חלו הים מוילם

שלא יצחיק עורח לימוד זה עד שתשאר נצון
ופוסח לקנח דעותיהם לכל תחשוב כי כזה
וכזה מן העורח והסתלמודי ראו לך להאדתו
ולכצורו יתצדך וכן שתדע שבעל מלאכתך ר"ל
המזיקך לכן ישלם שכר פעולתך.

טז רבי מרפון אומר היום קלר כו' צא
להעיר לאדם להיותו חרוץ וממהר לת"ת כי
זמן חיי האדם הוא קלר ומלאכת הלימוד מרובה
ארוכה מאדך מדה ורחבה מיני ים ופועלים
עללים ר"ל שהלומדים עוצים כן לרדו העורח
והצריכות לזמן רב והשכר מרובה וראוי לו
שישתל עליו להרוויחו ובעל הבית דוחק ר"ל
מזה ומזו ומתרה ולהפליגו עוד צהערה
ולהזהיר על התדשלות חזר ואמר

טז לא עליך המלאכה לימוד כלומר שלא
תאמר לך אחתיל בדבר שלא אוכל לזא עד
תכליתו שאיך מחוייב לזא עד תכלי' ולעשות
ציתא מן היכולת וכן אם תאמר איני מוכן
לכך לרדק ע"כ פנים שתשתל כפי מה שתוכל
שאיך בן חורין להבטל מכל וכל ממה שגולרת
עליה ושכר עוז מ"מ שמור לך אם מעט ואם
הרבה והוא שאמר אם למדת תורה כו' ונאמן
הוא בעל מלאכ' שיטלם לך שכר פעול' בן
צע"ה בן צע"ה צ' למי שיחייצו אופני משפטיו
ית'. והוא שאמר דע נתן שכרן של לדיקים
לע"ל וצא הכה לעתי' לזא צמקום עולם הצא
אע"פ שעיקר הנחתו לזמן ימות המשיח אלו
השמות ר"ל הע"ה ונחיות המעשים ולע"ל
מתחלפי' תמיד זה תחת זה כמו שציארכו צק'
מקומות: נשלים הפרק:

א עקביא בן מהללאל אומר כו' שלשה
דברים אלו יציאם להשתדל צמדות וצתורה
ער שיגיע לשלמות מזכירתו שזא מטיפה
סדוהה יציאם להשגח מן הבארה שהיא שרש
המדות הרעות. והסמכלות צאחרייתו ודעתו
שהוא הולך צמקום וימה ותולעה יציאו לצנות
קנייני העולם הזה והתצוננות שהיא מעותד
לישתדלן וחשצון ע"כ פעולותיו לפני הקצ"ה
יציאם להשתדל צתור' וצקיום מלותי' וכלל
צמאמר מאין זאת פחיתו' מלך מלאכת תופיו

ונקציו ושאר הדברים הנמאסים שזו עור צחיים חיותו ומתוך כך שנו צנרייתא
(צנריית דר"מ ט) הסתכל בד' דברים ואמר עליהמה עתיד להיות כלומר אחד שכל
לעולם והוא שאמר עליה למך שנה פלטרין ושכללם וציז של צורסקי עוצרת צחוכו
ונופל על פתחו כל עובר ושז אומר כמה נאה פלטרין זה אלמלא שזיז זה של צורסקי
עובר צחוכו. כך צדקס ומה עכשו שמואל מעיין סרוח מתגל' על הדבר' חלו הים מוילם

מענין של שמן אפרסמון או פליטון על אכ"ז
והוא אל"י מ"ט צמחי של צתר' (דע"ה ע"ח)
על ענין מלאכת לור מלאכ' תפין ונקצין ציוס
הצדאך כוננו אל"ה הקצ"ה לחירס כך נסתכלתי
ווצלתי נקצים צלם.

(ב) דבי חנינא סגן הכהנים אומר כו'
אחד שהזכירו הנה צדוד החכמים ומוראם
הודיע זה החכם ילדיך לנדר עמה כבוד
השלטון ומוראם ולהוסיף זה עד שיתפ'
בשלטון שהנהגת בני אלם' אמנ' היא חלוקה
לשני חלקין הנהגת תורות והיה המסורה
לחכמים והנהגת מדיניות והיה המסור'
לשלטונים ולשוכני' וכשתחסד הנהגת החכמי'
אמנם לא תחסד הנהגת המדינית כך אל
כשיחסד המדינית יחסדו שתיאדכל שאין סס
מודעת מלכות כל אחד מתיר' מחזרו להכיל
ולהתגולל עליו וכל זמנו צהליה טרדותיו
צהשתדלו' הלתו והוא שהפליג זה להצפיל
עליה ולא סוף דבר צמלכות ישראל אלף'
צטל אומות העולם שהיה אפי' התורה דמזה
לנו צהקדצת ע' פדים של הגודדו צו כנגד
ע' אומות וצט' עורא כתוצ דילהון מקריצין
כחוחין לאלה שמיא ומללחין לחיי מלכא וצנבוי:
דבי חנינא ו' תרדיון אומר שנים שיוצאים
כו' אמר שכל צ' שיוצאים ואין ציניהם ד"ת
קרוי מושב לני' כדכתי' וצמוצ לניס לא יש
וכתיב צתריה כי אס צתורת ה' חפנו אלמא כל
שלין שס ד"ת מושב לני' הוא אע"פ שליין
מתלולין הוא' ושיצה של צעילה הוא אל
שנים שיוצאים ויש ציניהם דברי תורה שכינה

דריה ציניהם כלומר שמתוך דברי תורתם
משיבים מכבוד צוראם שאכ' אז נדברו יראו
ה' איש את דעהו והרי איש את דעהו שנים
משמע וגלמ' צהם ויקשז ה' וישמע ומנין
שאפי' אחד יוש' וענוק צתורה שהקצ"ה קוצב
לו שבר שגלמ' יש צדד וידום כי נטל עליו כל'
נטל שבר עליו וענין וידום פי' קול נמוך
מענין קול דממה דקה והוא לימוד צינו לצין
עלמו ולי נראה לפרש וידום מלשון שצח כמו
שתרגם הידום וידום אחרן וצצם אהרן וצלה צכל זה שהתור' מבינה עליו וסומרתו מן
העצירו וצריית' (צצות דר"ס פ"ן) אמרו כל הנותן דבר תורה על לבו מעצירין ממנו
הרהור חרצ הרהור שעות הרהור' צות הרהור וצ' הרהור רעה הרהור דברים
צטלים הרהור צצר ודס וכל שלימו מותן דברי תורה על לבו נותנין עליו כו' ור"ס
אמר ע"ז:

(ג) ר"ס אומר שלשה שאלו כו' ר"ל שלשה שאלו על שולחן אחד ג"כ ולא

רבי חנינא סגן הכהנים
אומר הוי מתפלל בשלומה
של מלכות שאלמלא מורא
איש את רעהו חיים בלעו:
רבי חנינא בן תרדיון אומר
שנים שיושבין ואין ביניהם
דברי תורה הרי זה נאשם לצים:
שנאמר ובמשב לצים לא ישב.
אבל שנים שיושבין ויש ביניהם
דברי תורה שכינה שרונה
ביניהם. שנאמר אז נדברו
יחא' י' איש אל רעהו ויקשב
י' וישמע ויכתב ספר ופרון
לפניו ליראי' ויחשבי שמי.
אין לי אלא שנים מנין אפילו
אחד שיושב ועוסק בתורה
שהקדוש ברוך הוא קובע לו
שכר. שנאמר ישב בדר וידום
בי גמל עליו:

ג רבי שמעון אומר שלשה

מלאכת שלמה

ר' חנינא סגן הכהנים מלאתי שהגיה
החכם הר"ר יהוסף חשבני ז"ל חניניה בס ר'
חניניה צן תרדיון בס ר' חניניה צן חנינאי
בס ר' חניניה צן דוסא:

אל שנים וכו' מנין שאליו אחד וכו' עי'
צתו' טחילוני ברסאות צה אל הר"ר יהוסף
ז"ל הגיה אל שנים שהיו וישצין ועוסקין
דברי תורה השכונה ציניהם שנאמר אז נדברו
ונו' ומחק כל השאר המסנה וצח"כ כתב ס"א
אחד שיוצא ודורש מעלה עליו הכתוב כאלו
קיים את כל התורה שנאמר יש וכו' ע"כ:

שתרגם הידום וידום אחרן וצצם אהרן וצלה צכל זה שהתור' מבינה עליו וסומרתו מן
העצירו וצריית' (צצות דר"ס פ"ן) אמרו כל הנותן דבר תורה על לבו מעצירין ממנו
הרהור חרצ הרהור שעות הרהור' צות הרהור וצ' הרהור רעה הרהור דברים
צטלים הרהור צצר ודס וכל שלימו מותן דברי תורה על לבו נותנין עליו כו' ור"ס
אמר ע"ז:

שְׁאָבְלוּ עַל שְׁלֶחַן אֶחָד וְלֹא
אָמְרוּ עָלָיו דְּבַר תּוֹרָה בָּאֵלוּ
אָבְלוּ מִזִּבְחֵי מִתִּים. שְׁנֵאֲמַר
כִּי כָל שְׁלֶחֶנוֹת מְלֹאוּ קִיא צָאָה
בְּלִי מָקוֹם: אָבֵל שְׁלֹשָׁה שְׁאָבְלוּ
עַל שְׁלֶחַן אֶחָד וְאָמְרוּ עָלָיו
דְּבַר תּוֹרָה בָּאֵלוּ אָבְלוּ מִשְׁלֶחֶנוֹ
שֶׁל מָקוֹם. שְׁנֵאֲמַר וַיְדַבֵּר אֵלַי
זֶה הַשְּׁלֶחַן לִפְנֵי יי:

ד רבי חנינא בן חכניאי אומר
הנעזר בלילך והמהלך בדרך
יחידי ומפנה לבו לבטלה הרי
זה מתחייב בגפשו:

ה רבי נחוניא בן הקנה אומר
כל המקבל עליו עול תורה
מעבירין ממנו עול מלכות ועול
דרך ארץ. וכל הפורק ממנו
עול תורה נותנין עליו עול
מלכות ועול דרך ארץ:

ו רבי חלפתא בן דסא איש
כפר חנניא אומר עשרה
שיישיבין ועוסקין בתורה שכינה
שרייה ביניהם שנאמר אלהים
נצב בפערת אל. ומניין אפילו
חמשה שנאמר ואנדתו על ארץ

מלאכת שלמה

ר' חנינא זון חנינאי, צירסלמי דחגיגה
חנניא וכמו שכתבתי דריש פוקין צס הרי"א
ז' וכתב עוד הכז המכר ז'ל ומסנה לצו
לצטלה לפי הכרסא ז'ל שכך סיפורא של משנה
זו שמשנה לצו לצטלה חתור על שניהם וה"ק
הניעור צלילה חו המהלך דרך ומסנה לצו
לצטלה בלחד משניהם ה"ו מתחייב ע"כ:
צפ' ר"ע ז'ל וי"ס שכתב זה וכו' אחר
המלקט עי' תוס' פ"ק דמוכה ד' י"ב: עוד

אמרו עליו ד"ת הרי הם כאלו אכלו מזמחי
מתים ר"ל תקדושת ע"ז שנאמר כי כל שולחנות
מלאו קיא לואה צלי מקום ר"ל כשהן צלא
הזכרת מקומו של עולם אצל שלש שאלו על
שולחן אחד ואמרו עליו ד"ת כאלו אכלו
משולחנו של מקום ועליו נאמר זה השולחן אשר
לפניה' ואע"פ שעל המזבח נקרא כן וקראו
שולחן על שם שמתחין הנתחים צו מ"מ
הוליו צלאן שולחן לומר שכל שעוסק בשולחן
דדברי תורה הוא נקרא שולחנו של מקום:
ד' רצי חנינא ו' חנינאי אומר הנעור
צלילה כו' שצא להעיר האדם שחס האמינו
היה כל ענייני האדם מושגחי' חס לבמול
חס לעונש דאוי לאדם שלא לפסוע בצלמו
ולבוסר מן המקרים שההיזק מלוי להיות צסם
והזכ' מהם הנעור צלילה ר"ל כל הלילה כי
התעורר יותר מדאי היום מלד והסיעור
המוגבל להעירת הלילה לד"ת הוא צדרי
שיסלי' זה עם היות תעוררת שס עשרת שעות
וישן שמונה שעות שסם שלש היום השלם
ר"ל כ"ד שעות. והמהלך דרך יחידי יס צו
סכנה גדולה ב"כ כי הדרכי' צחוק ליסעאות
וכשיהלך יחידי יפגעו צחוק והמפנה לצו לצטל'
ר"ל שלא יתעסק צס' דבר צעולש יצא מזה
לירי תדרמת לצו והסתוממות המחשבה:

ה' רצי נחוניא ו' הקנה אומר כל המקבל
עליו עול תורה מעבירין כו' אחר שעול תורה
תעביר ממנו עול מלכות כי המלכות לא
תעריחאו לעצותה אחר שהוא נותן לצו
להתצודדות. ועול דרך ארץ ר"ל התעסקות
צענייני העול' כי חצרו ושכרו וקדונו יעסקו
צמלכתו ויעזרוהו זה עד שלא ילערך הוא
ליצטל ממנה שדרשו צחוקס אחר (לקמן פ"ו)
חרות על הלוותות אל תקרי חרות אלא חירות
כל' שהחירות משעבוד המלכות והזמן יקרהו
צעצור דבר הלוותות וכל הפורק ממנו עול
תורה ר"ל שמאצדענו צעסקוי העולם ואינו
נותן לצו להתצונן צתו' וצדרכים וצמלותיה
נותנין עליו כו'

ו רצי חלפתא איש כפר כו' עשרה שיושצין
ועוסקין צתורה שכינה שרויה ציניהם כלומר
שיושג להם מכבודו ויחצרך כפי עניינם שג'
אלהים כלצ צערת אל, וערה מלה מונחת על
עשרה מישראל ומנין שאפילו חמש שנאמר
ואגודתו על ארץ יסדה ואגודה שס מונה על

סס מה שיקצ' צאגדופו שיש צו כ'

אלצנות. ומנין שאפי' ב' שאלמר בקרצ אלהים
ישפט והוא מונח על הימני' שהם ב' ומנין
שאפילו ב' ת"ל אז נדברו יראי ה' איש את
רעהו וכמו שצאנו למעל' ומנין שאפי' אחד
שאלמ' בכל המקום אשר מצינו את שמי והוא
במקום אשר מצינו כלומר אפילו אתה יחיד
ויש גירסין מנין אפי' ה' שאלמר בקרצ אלהים
ישפט והם ב' דייניסו ב' צעלי הדין ומנין אפילו
ב' שאלמר ואגדתו כו' ואגדה ב' קלחיס הוא
כמו שכתבאר צענין אלוז.

ו' דני אלעזר (צ"י) איש צדושתא אומר
תן לו כו' הוא שאל להעיר האדם שלא יחל
עינו לרה צנתי' ה' בלדקות והולאת ממורר לכבוד
ה' ושיכיר הא' מיחל כי משלו הוא נותן לו
ואם כן ראוי לתן בדוחצ' לז' וצמחה חבו
שאלמר צמדרש מי הקדימני ואשלם כלום עשית
מזוה עד שנתתי לך צית מעקה עד שנתתי
לך גג לנחית עד שתחרי לך טלית.

דני עקיבא אומר המהלך כו' ומפסיק כו'
הכוונה להעיר דאין לפסוק מד"ת ללור' עסקי
בזמן רק לפי הנורד בהכרחי ואפי' כשיג'
הנורד לא יתיר לעלמו להפסיק לשיח' צטילה
ולמה שאין לורד לו צו ואמר שלא סוף דנר
צטטה משנה קצת שאין לו להפסיק לעסקי
העולם אלא אפילו צמשת ערדאי כגון המהלך
דנרד להכיר לרדיו וסוכה דנרד הלכו אין לו
לפסוק ממנה לשיחה צטילה ואם עשה כן
מעלה עליו הכתוב באלו מתחייב צנפשו כלום'
כאלו אינו עוסק צתורה כלל שהוא המתחייב
צנפשו על דרך האמת והע' שצנפו של אדם
נמשך אחד ההכלים והשיחות צטילות וימשך
ממנו צוה עד שיפדוק עול תורה לגמרי והוא
סומך לו מאמ' ר' דוסתאי כו'.

ח' דני דוסתאי צד' ינאי משום ד"מ
אומר כל השוכה כו' מע"הכ כאלו מתחייב
צנפשו שגל' רק השמר לך ושמור נפסך מאד
פן תשכח כו' אפי' תקפה עליו במשנתו
כלום אס שוכה בדצ"ס מחמת אונס או מחמת
קושי הענין ודקוהו ת"ל ופן יסורו מלצנך

בראז' וכו' ע"ש גם צנכ"י והמחזירי דר"ל יעקב
יעקב עוד הגיה הר"ר יהוסף ז"ל מעלין עליו
דנסמוך:

יסדה. ומנין אפילו שלשה
שנאמר בקרב אלהים ישפוט.
ומנין אפילו שנים שנאמר או
נדברו יראי ה' איש אל רעהו
ויקשב יי וישמע. ומנין אפילו
אחד. שנאמר בכל המקום אשר
אופיר את שמי אבא אליך
ויברכתיה:

ו' רבי אלעזר איש ברתותא
אומר תן לו משלו שאתה ושלך
שלו וכן בדור הוא אומר כי
מפה הכל ומירה נתנו לך: רבי
עקיבא אומר המהלך בדרך
ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר
מה צאה אילן זה מה צאה גיר
זה מעלה עליו הכתוב באלו
מתחייב צנפשו:

ח' רבי דוסתאי ברי ינאי משום
רבי מאיר אומר כל השוכה
דבר אחד ממשנתו מעלה עליו
הכתוב באלו מתחייב צנפשו
שנאמר רק השמר לך ושמור
נפשה מאד פן תשכח את
הדברים אשר רא עיניך. יכול
אפילו תקפסר עליו משנתו
תלמוד לומר ופן יסורו מלצנך

מלאכת שלמה

צפירטו ז"ל כי נפל גליו לטון סכך חמר
המלקט זו הגירסא של ראיות מסוכר כי נפל
לא נמלאת חללי צאשמוקוס אלא צמתי' דלגיל
בצי חליתא צן תרדיון:

ר"ס אומר המהלך וכו' צפ' מד"ס ברם
ר' יעקב אומר וסוה ר' יעקב הוא חזיו של
גם הכחם הר"ר יהוסף חסנמו ז"ל הגיה
כאילו מתחייב וכו' וכן הגיה ג"כ צמתי'

כל ימי חייה הא אינו מתחייב
בנפשו עד שישב ויסירם מלבו:

ט רבי חנינא בן דוסא אומר
כל שיראת חטאו קודמת
לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל
שחכמתו קודמת ליראת חטאו
אין חכמתו מתקיימת: הוא
היה אומר כל שפעשיו מרבין
מחכמתו חכמתו מתקיימת וכל
שחכמתו מרבין מפעשיו אין
חכמתו מתקיימת:

י הוא היה אומר כל שרוח
הבריות נוחה הימנו רוח המקום
נוחה הימנו וכל שאין רוח
הבריות נוחה הימנו אין רוח
המקום נוחה הימנו: רבי דוסא
בן הרבנים אומר שנה של
שחרית ויין של צהרים ושיחת
הילדים ושיבת בתי הגסיות
של עמי הארץ מוציאין את
האדם מן העולם:

יא רבי אלעזר המודעי אומר
המחלל את הקדשים וחמבזה
מלאכת שלמה

הא אינו מתחייב עד שישב לו כן
הגיה רבי"ח ז"ל ומחק מלת בנפשו.
ר' דוסא בן הרבנים אומר שנת שחיית
ויין להרים כן הגיה הר"י יהוסף ז"ה עוד
הגיה רבי"ח ז"ל וישנית כנסיות:
המלצין פני חצירו וכו' והחכם הר"י יהוסף
אשכנזי ז"ל הגיה המאדים פני חצירו דברים
וכתב עוד שדרכו הספרים ל"ב והמאדים פני
חצירו דברים כלל. והמנלה פנים בתורה
שלא בהלכה מלאחי שמחק החכם הר"י
יהוסף אשכנזי ז"ל מלות שלא בהלכה:

זה יחלק לשני חלקים מהם מלך עלמם והוא מפני שכושר צאמונה גדל מן הדין ומהם
שלא נאמר מלך עלם הדבר רק מלך היותו הודא' על צעליו שהוא צתכלי' הפחיתו'
ונפשו יצאה אין כל חסרה' מכל טוב וזכיר מן החלק הראשון מחלל את הקדשים צמוד

אינו מתחייב עד שיטעז מלצו ויסירם צפשיעתו
לסיבת הפסקתו מהם והתעסקו צלורך הזמן
צולת הכרח:

טא רבי חנינא בן דוסא אומר כל שיראת
חטאו כו' שמעלות המדות שמיניעת החטאים
נמשכת מהם שלימות ראשון והוא שציל לשלמו'
הנפש וצדדי' (דאבות דר"ב פ"ג) קראו יראת
חטא נמי אומנות אמרו שם שאלו לרבי יוחנן
צ"ח חכם וירא חטא מהו ח"ל אומן וכלי
אומנות צידו חכם ואינו ירא חטא אומן ואין
כלי אומנות צידו ירא חטא ואינו חכם כלי
אומנות צידו ואינו אומן ואמר על זה כל
שנשתקע צידא' צתחל' ונשתרש צמעשה היושר
ומניעת כל דבר צלתי בגון חכמתו מתקיימת
אחר שהדברים צידו אצל כל שלא נשתרש צידא'
אין חכמתו מתקיימת שם אין יסוד אין צנין
ואה"כ אחר הענין צעלמו.

יב צמלות עשה של תור' שם מעשיו
כלומר שמדקדק צמלות ומדרכ צעשייתם ויתר
מן המשוער לו מלך חכמתו מתקיימת' שהחכמה
לרבי' למעשים ותתחז' אלו מלך שחכמתו כו':
יג הוא היה אומר כל שרוח הצדיות כו'
אמר כלל גדול כל שרוח הצדיות נוחה הימנו
צתמודות המקום נוחה הימנו על דרך שאמרו
צמקום אחר כל שהוא אהוב למטה צידוע
שהוא אהוב למעלה ובהפך צהפך:

רבי דוסא בן הרבנים ח' סיבה של שחרית
כו' הוא צא להזכיר מן התענוגים ורמות'
והזכיר שם שינת של שחרית ויין של להרים
ואלו צדלי' הם מותר במור כי צשינה של
שחרית יספיק לו שינת הלילה ויין של להרים
יספיק לו יין שצתוך המזון ואין אלו צאים
אלא דרך תענוג שהאלים נשתקע צהם ומונעי'
השלימות ממנו ואה"כ בעיר האדם שיהר
משאר הדברי' בהמוניים המושכים לצ האדם
ובורמין לו צעילה והזכיר שם שיחת הילדים
וישינת צתי כנסיות של עמי הארץ:

יב רבי אלעזר המודעי אומר המחלל
כו' אה"כ פי כו' אין לו חלק לע"ה פי' כשלא
עשה תשובה שיש עונות שתענש הנפש צהם
זמן ואחר כך טבר אצל כל אלו אין להם חלק
לע"ה אצל תכרת נפשו ותלך לאצדון נלהי

את המועדות והמלכין פני חבריו שהם הוראה לכופר בהם ומאמין שלא על עליהם מלות השם והמצוה את המועדות יור' עליו שהם כופר במופתיו דשינוי הטעני' שרוב המועדות צאים בגללם והוא אומרם (פסחים דף ק"ח ע"ג) כל המצוה את המועדות כאלו עובד ע"ז כתיב אלהי מסכ' לא תעשה לך וסמך ליה את חג המלות תשמור וכן שיצא לזה לירי כפירה חי העולם כלומר ז"ל (בת"כ פסכת אמר פ"ט ה"ז והציוו נש"י"ז"ל שם צפי' החומש) מה ענין שבת אצל מועדות מלמד שכל המצוה ומחלל המועדות כאלו מחלל את השבת וכל המקיימם במקיים את השבת. ומפר צדיתו של אברהם אבינו יורה כופר להיות' מלות הש"ת שכל אלו אינם דברים שיהא תוקף ה"ל' הר' מכריח בהעדרת' באיסור מאכלות אסורי' ועדרות ובזלות ובגנז' והנטיירות והנקימות ואין עזרתם מלווה אלא מלך הכפיר' וכן עמין זה מגלה פנים בתורה שלא כהלכה כל' דמראה את עמלו כאלו יודע בסתרי תורה ומגלה אותן שלא כהלכה והוא צד שיכחיש הנגלה מענה לגמרי ואומר שלא היתה כונת השם לכך אלא שהיה משל לענין אחר והנגלה אינו כלל. וזהו שד"ס משרשי הכפירה שהמלות כולם אע"פ שיש צקלתם כסתר אין ספק שעלם המורה הוא הנגלה ממנה זה הדבר לרדך לצדו והוא שצעל האמונה הזאת ואע"פ אין כונת התורה שלא יאכל אדם צד חזיר אבל מה שאסרה התורה צד חזיר הוא משל לגמרי שלא יהיו מידות מגונות ומלכלכות וכל מי שיאמר זה אם הוא מכלל אומתינו נקד' כופ' ואין לו חלק לע"ז אבל אם יראה ואמר החזיר צלי ספק נאסר ועעם האיסור מפני שהוא כל הדומה לו נמאס צעינו או טעם אחר אע"פ שאין ראוי לגלות הטעמים וכו' שלא נודע אלא מדברי החכמים זה צבה וזה צבה ושמא יכשל אחר צחצח' שהטעם נודע לו אלא דאפשר לכל חכם לחשוב צעלמו הטעם שיסמך על סדרתו לבזר עליו כי כן הוא אבל שדעתו נועה לכך ואפילו צדדך זה אין ראוי לפרסם הענין אולי יכשל צנען אל צינתו לומר אני אקיים המוצן מצלי קיום המצו' והוא שאמרו ז"ל (פסחין דכ"ה) שנים נתגלה טעמן ונכשל בהם גדול הדוד כמו שקרה לשלמה המלך צאמר אני ארצה ולא אסר' והתורה לא חששא צבוכרתן להיות מלות מסודר' ליחידים ואע"פ דמלינו שאר מלות שנתגלו טעמם כמו כי צבוכות הוצאתי כו' וכיוצא זה הוא טעם הניכר וטעם המורה לצדית הענין ואין צוה לך יראת כשלון לשום אדם. אבל שאר מלות ליראת דבר כמלות לא תעשה או שהם להאמנת דעת או פנה צמלות עשה יש להכשיל על דרך שציארו ולכן אין ראוי לפרסם טעם המלות כ"ש שיש לחוש שמא לא יעלה צדינו צכיון הטעם לגמרי ויש צה טעם וסוצה צנתיתנה ולא נודע לנו צצירות אלא שאנחנו מדמי' וסוצרים עליהם סצרות יהיה כן או לא יהיה ואז ישמור האדם ממכשול :

ורבני רואה עמלי להאריך עוד צזה הענין ולצאר לך שדורתנו וספרינו נחלקו לשלשה חלקים. אחד שאין ראוי צהאמנתם דק צנכסר לא הנגלה כלל והם הנכ' סודות התורה כמו שתאמר דרך משל כדור הפלגה אשר אמרו לצנות מבדל וראשו צשמים שאין הכונה שם ויכלו לצנות מבדל שיביע ראשו לשמים אלא דאפשר שאל' דרך בחמא כמו ערים גדולות וצורות צשמים או שדומה אל ענין הסולם שהיה ראשו צשמים והנה ה' נצץ עליו אבל אלו לא השיבו מן השמים ולמעלה ולא ראו את ה' נצץ עליו אבל כפרו צמליאותו יתצדך וצמליאות כל נפרד וכן צכל הפסוקים המורים עליו יתצדך בהשמה וכלי הגוף וכן פשוטי ההגדות וספורי ההנמנות הנאמרו' צלא שום דל ומופת ופלא. והשני שאין ראוי צהאמנתם דק הנגלה לצד כעמין המלות השכליות שאלו לא כנתצו היו ראיות לקיימם לכל אדם כנליחה וגניזה וגויל' וכבוד אצ ואם דומיהן שאין כונתם כלל אלא לעמץ לא לשום דבר זולתן וכן מה צאל צסיפור חי העולם ושאר המופת' ומה המין פרעי קלת חלקי העמץ כמו

שתאמר למה הקרינו ציוס זה שצעה כצוים
וצוה צ' כצוים וציוס זה כך וציוס זה כך וכן
למה נעשה דבר זה דבר זה ודבר זה דבר זה
סיה הסדרה מצא להניחה על חיו מן
התכונות ומזה המין קלת ספורי התורה כמו

וחמנע היתה פלגש וכיוצא באלו מן הפרטים שלא יאל לנו מהם שום מדה או לד מוסר
ובהמליד צוה נסתר או תוך הוא מהציל ופתי וסכל ומתיגע לדיק כ"ש צמה שילורף עם
פתיותו וסכלותו לד כפירה. והשלישי שעם היות הנבלה עלם המלוא מ"מ היא מכוונת
לדבר הנסת' ויולא ממנה שהוא נכבד ויחב ממנה ומזה המין המלות השמעיות כמו שתאמר
שכ' הוציאונו ממצות הקפת הפילות שמניעת ההקפה היא המלוא ומ"מ טעם חיסור
לדעת קלת חמיתו להיות הענין חוק לכומר לע"ז ושאל יצא מזה לעצוד ע"ז ונמלאת
המלוא לזולתה וכן ליונו לזכור את יום השצת לקדשו ולשצו' צו מכל מלאכ' שהזכירה
והקדושה והשציתת מן המלאכ' הם עלם המלוא ואמנם היא מתכוונת לזולתה והוא
האלמנה חזקוה העולם ושנוי העצמים ונמלאת קיום המלוא מלד הנבלה והכונת'
מלד הנסתר והוא המוצן פרי המלוא וקיום הנבלה ממנה שומר לפרי ולא הוליא
נפשו מידי חוצתו מי שמקיים המוצן מצלי קיום המלוא ממנה סיצות אחת שמא יכשל
גם הוא ומחשצתו לא תקום כמו שקרה לשלמה. והשני' שאפי' עשה מחשצתו מ"מ
עצד על מלות המלך ועשה עצמו כמקיל צמנותיו וכמחזיקו המלות דבר שאינו לריד.
והשליסית שמא יכשל אחר על ידו ונמלא מהע"ז את הדצים והרציעית שמא יס צמלוא
טעם אחר צולת מה שילה לו ממנה צליו או מוסף עליה הבט עצמך שהמלך
ליוה מצלתי לכת צילה צלה נד וצלא אצוקה וכן שלא יצא סכין צמל צמדה יתורה'
צלתי ראויה לתשמיש הראוי ויחמיר אחר לא ליוה המלך כן אלא שלא יצא ההולך
מסכים לבגוד וצלא יצא אחוז ההרצ להרדג ולרנח ואני הנני צטוח צעמתי שלא
אצא לידו כך צלי קיום מלותיו ונעשה על סמך זה עוצד את מלות המלך הלא הוא
האוי ליענש מן המלך מן הסיצות אשר הוצרכו. האחת שמא יכשל גם הוא והחטוא
כונת המלך. והשנית שאפי' הוא לא יכשל צנך שמא יכשל עליה אחר ונמלא מחטוא
את הדצים ג"כ והב' שאפי' לא קרה זה מ"מ נעשה מקל צכצוד המלך ומצולל צמלותיו
והרציעית שמא המלך מפליג עוד צכונת מלותו שלא יחשצ אחר מעצדיו צאלו הענינים
ולא יחזקו אנשי ארצו כנצצים וכרולחים ולכן מזהירים שלא יכחיבו מנהג המציא
לידי חשד והוא לא נשמר מזה.

וצוה תוכל לפרש אופני כל התורה על אחת מהשלשה חלקים כל אחד כראוי
לו ועל אלו הלדדן אני אומר שנקראת התורה זהב צא"ז מקומות דמו למה שאין
ראוי צהאמנתו אלא הנסתר ונקראת צמקומות כסף דמו למלות דליו ראוי צהאמנתם
רק הנבלה לצד וצמקומו' זהב וכסף כמאמר תפוחי זהב צמסכות כסף להיות הנבלה
גוף המלוא אלא שמכוונת לדבר זולתה ע"ד שצאדנו והדמיון הזה צעלמו צפירות.
והחלק שאין ראוי צהאמנתו אלא הנסתר ידמה לקלת פירות תושך הקליפה ויאלכל
התוך כצבורה צתאלה צדאשיתה. והחלק שאין ראוי צהאמנתו אלא על הנבלה לצד
ידמה לקלת פירות תחכל הקליפה ויושך התוך כאתרדג ותפוחים. והחלק שראוי
צו לקיים הנבלה ולהאמין הנסתר הוא בקלת פירות שאלכלות' צקליפה ותוך ציחד
כענצים צמדנד ודומיהן. ונמלא מ"מ שהמבלה פנים צתורה שלא כהלכה ד"ל שמכחיש
הנבלה צמה שראוי לקיימו' הוא כופר צתורה ואין לו חלק לע"ה ודעותינו פי'
מבלה פנים מענין עזות כלומר מעיז פניו לעצוד על מלות התורה צפרהסיס
והוא שאמר צתלמוד האערצ צתפסת מילה מבלה פנים צתורה זה העוצד על ד"ת
צפרהסיס כיצויקיסין ו' ואשיאו חה ודאי לד כפירה והכחשה צדת וצמסכת סנהדרין

(סג) חלק דל"ט ע"ג) אמרו מגלה פנים בתורה זה המצוה ת"ח והכל עולה לענין אחד. ונשנו לעניני המאמר והוא שהזכיר מן המין השני המלצין פני חצירו צדדים וכלל זה נזכר צפרק חלק (סס) הקורא לחצירו צדדיו והמתכבד בקלון חצירו שכל אלו אע"פ שמחשז עליהם שהם עצירי קלות יורו על תכלית פחיתות צעליהן לא יסור ה' לנגדם ואע"פ שיש בהם תורה ומע"ט:

(יב) דבישמעאל אומר הוי קל לראש כו' ר"ל שתעשה עמך קל כנצי לעצודת הנכבדים לעוצדם צדירות ודרך מי שהוא קל צעיניו צערך לאותו נכבד ולא שיהא עוצרו צדך השתדרות וכן ענין נוח לתשחורת הוא ממין זה ומלת תשחור ר"ל גדולה כענין לא חמור אחד מהם נשאתי שתרבומו שחרית כלומר שלא עשיתי עמלי כאלון לפניו. ואע"פ שבקטת תרבומים נמלא שחרית מלשון לפוס גמלא שיתקא כלומר לשון משוי הרי מצינו לשון דרופתיו ג"כ הדבק לשחור ויסתחו לך. ואמר שיהא נוח צכל ענין אלל הגדול ולא יתגאה עליהם צמשאו ומתנו. ואף חכמי המוסר אמרו "התבדל על הגדולים סביה":

ואמר אח"כ והוי מקבל את כל האדם צמחה כלומר ששאר בני אדם אע"פ שאיך לרץ אללם לאלו המדרגות מ"מ כל שהם צאים בפניך קבלם צמחה כענין מה שאמר למעלה צסצר פנים יפות ויש מפ' נוח לתשחורת הפך המוצן צקל לראש וסירשו תשחורת לשון צהרות כלשון הילדות והשחרו' וכדברי דרופתיו (נדים פ"ג מ"ח) הנודר משחורי ראש אסור אף צקרחים וצצעלי שיצות והכונה שלא יהדע עמנו לעצודת הפחיתים והילדים אלל כשילטרכו לו שלא יהא מזדמן כל כך צקלות וצהדיוטות אלל צורך נחה אחר ההפלרי צאדם גדול המזדמן לקטן הימנו צכצדות וצנח"ע"ג שאלמו (צצצ מציעה דס"ו) מסרצין לקטן ואין מסרצין לגדול והכיורו אח"כ שמכל מקום יקבל פניו צמחה ולא יהא צדורו עמו דרך כעס ודרך גאווה אלל שיסרצ צדצדים מתקוים למי שמדאה לו שצצר היה נעתר לו אלל שסיצות מעכצות עליו וכ"ס אס כינתר לו אחר ההפצר שיראה עמנו כנעתר לו צמחה וצטוצ לצצ:

(יג) ד"ע אומר שחוק וקלו' ראש כו' כצר ציארנו צילדותינו צחצור התצוצה שכל ענה והכבה עוצה אמנם תנוך על אחד מארצעה עניינים הראשון ההשמר שלא ינטרף לעלה. והשני העלה קודם הדצר. והג' העלה עם הדצר. והרצעי העלה אח' הדצר כמו שתאמר דרך משל צדרכי הרפואה שרואי לאדם צשמירת צדיותו והוא שיצוד מהיזק המאכלים צאינו וצכמות' וצעת הלקחם וכן צהשמרו מן החוס ומן הקר ומן המקריים וצזה לא ינטרף לרופא וזו היא הכבה ההשמר להנטרף לעלה. ואס לא השתדל צזה אלל פשע צעלמו להמשך לתאותו יותר מחוקו למלא צטנו צכל אשר תאור כפשו אס עוצ ואס דע דאוי לו שישתדל צעניניו' רפואי' צמיני כקיון והריוקות צזמנים ירועים עד שלא ציאלוהו הכבותיו לאיזה מן החוללים וזו היא הענה קודם הדצר ואס לא נשמר מן המאכלים הקשים ולא שת לצו אלל הדצדים הרפואיים עד שהציאוהו הכבותיו לאחד מן החוללים דאוי לו למסור עמנו לרופא צתחילת החולי קודם שישתקע החולי צגופו אולי צהתאחרו שיתקע החולי צגופו עד ילאה הרופא לרפואו' וזו היא הענה עם הדצר ואס צכל זו לא שצ אפו ממנו והתמלי' על הכבותיו עד שגשורו החו' צגופו דאוי לו אע"פ שרפואתו רחוק' שיפחד לציות המות להשתדל צחוק רפואתו צרפואות חזקות אולי יחנן להקל חוליו ולהאריך חייו אפי' כי הוא

יג רפי ישמעאל אומר הוי קל לראש ונוח לתשחורת והוי מקבל את כל האדם בשמחה: יג רפי עקיבא אומר שחוק וקלות ראש מרביילין את האדם לערוה: מפורת סיג לתורה

מלאכת שלמה

מסורת סיג וכו' והכ"ר יהוסף ז"ל כתצ צסס ס"ח מסורות. מעשרות סיג לעושר כתצ הכסס הכ"ר יהוסף אשכנז ז"ל צכל הספרים לא מלאחי זצ:

צאפסרות שזכו לצדיותו כנחמיל' אע"פ שהוא רחוק וזו היא הנקדחת עלה אחר הדבר וזאת ההנהגה תפקד"כ על עונות האדם ותשוצתו מהם והוא שהעלה הראשונה הוא שינהג עלמו דורך שלא יטעך לעלה והוא שירחיק ממנו כל

מידה מגונה אע"פ שאינה גוף העצירה כי המידות הרעות הם המציות לאדם לבושי העצירות וכמו שציאדנו צילדותינו צחצור התשו' ענין אומרו הוי מושגי עון צחצלי השוא שדימה המידו' הפחותו' לחצלי השוא לרמז שהמידו' ההם הם מציות לבושי החטאי' והוא אללי צזה צתכלי הוורך לז' יטער' לעלה (א"ה וע' מש"ל צפ"ז משנה י"ז יעש"ז) ולזה אמר התנא שהשחוק וקלות ראש כו' ר"ל היות האדם יושב קדנות ומרצה שיחה עם אנשי' ומשתעשע ומתגעגע עם מהם ושאר מיני רדיפת התאוה וההמשך אחריהן הם מידות יציאותיו לגוף העצירה וכמ"ס למעלה שינה של שחרית כו' ושיצת צ"כנ של עמי הארץ מולאין את האדם מן העולם וציולא צזה הזכיר דצדדים השכליים שראוי לאדם לעשות צעלמו הערות והנהגות לקיים תלמודו צידו והוא מ"ס מסורת סייג לתורה שהסייג שאדם עושה צעלמו לצורית הענינים הם סייג וגדר לתורה לשמור שלא ישתכחור דברים ממנו ומסורות הוא אללי הל' מסרה והוא שצעלי המסורו' נוכחי' כן לזכור הדברים הזרים שצמקדאות צעלם מקומו' שגמלאו דבשין צלותיות הנקורו' צשו"א ולותיות שאלהיו צרפיון שלא כמנהג והם מלת הלפינו האמור צסדר ואלה שמות וצמלת מקדש האמורה צסדר ויהי צשלח. וצמלת משגי עיניו האמור צשמטון ר"ל על האותיות שצאו צרפיון שלא כמנהג וסימן חד צנציאי וצדין צד"ה וסימניך פד"ת. וכן מלינו אשפתו צב' מקומות א' אשרי הבצר אשך מלא אשפתו מהס"ז אשפתו כקצר פתוח ב' הציא צכליותיו צני אשפתו ועשה סימן צמסרה בצרא מקיצרא אתא. וכן וידע תלת א' יסקלני צמאזני לך וידע צ' צאלישע יצא נא אלי וידע כי יש צצוא צישראל. ב' ישלם אליו וידע וסימן לצעל המסרה מתקליה דאלישע שלם. וכן לשון שירים או שיריך. ד' חסדים ד' המסורה. א' הסר מעלי המון שריך צ' צשמחה וצשרים וצתוף וצכנור ב' יישרו כגדך ד' ושר צשרים על לצ רע וסימניך דעדי חופף ממקציל צישא. וכן אלהי תלת מעליל אלהי שם אלהי כסף אלהי קדם וסימניך שמה דכספא ממקדימן. וכן ד' פסוקים כל אחד צן ז' תיצות וכל תיצה צת ד' אותיות א' ואני כמעט נטוי רגלי כאין שפכו אשרי צ' אויל ציוס יודע כעסו וכוסה קלון ערוס ב' אויל ינאך מוסר אציו ושמר תכחת יערס ד' מלך לכסף וכור לזהב וצוחן לצות ה' ואמר צעל המסרה ד' אימרוין חן ז' שרציון דד' טרפיון וסימן אנה צקליל לרפית וכן הרבה אצל כל זה סיצת צכיר' הדברים ולשון מסורת מענין קצלה מל' מסורת היא צידינו מאצותינו וכן נאכל צמסורת וכן כל המסורות שסמר לן שם ועצר ואמר שדצרי הקלה הם סיצת שמירת התורה. הוי שכתוצ צתורה וצחת פסח לה' אלהיך לאן וצקר וצאה הקצלה לפרש לאן לפסח וצקר לשלמי שמה וחגיגה וכן כתוצ וצשלת ואכלת עם אומרו אל תאכלו מאנו נא וצשל אלא שפי' הקצלה שאותו צישול הוא ללי וכן צכמה דברים.

ואם לא נזהר צזה אצל שגמשך אחר תלותיו ורדף אחריהם והשיגם ראוי לו להשתדל צהכנת ילדו ללוס ולהתפלל הפלר תפלות וכן צנותות התשובה שזכו אומרם ישמור רגליו מהלכר צפחי החטאים הנמשכים לרגל המידות אשר הורגל צהם כל השנה אף מיעליו הנהגותיו הרעות אשר קדמוהו מלך מדותיו וזו היא העלה קודם הדבר. ועל זה אמר מעשרות סייג לעושר כלומר ההמשך אחר העושר צמדות המגונות צענין רמיה אחר רוצ הממון וקפילת היד ישתדל לנהוג עלמו צדברים ראויים כמעשרות והלדקות והמתנות וצעת הראוי. וכן צרדיפת התלות הזכירו להכניע ילדו ולגדור גדר להזיר לה' צידם פרושות מה שגמשך צו עצעו לרע וזהו אומרם

נדדים סייג לפרישו' ועל זה הלך היו הנדדים
צמדגת טוז אע"פ שהם נטייה אל הקצה
אחד שהיו' צהם מקו המינוע אינו אלא על
לד רפואת הכפס וכלל ג"כ צענין מעשרות
סייג לעושר כמנין מלח ממון חסד וכאומרם
ז"ל עשר תעשר עשר צציל שתעשר .
ואמר אח"כ סייג לחכמה שתיקה והוא
הענה הראשונה צמאמר החכם שאמר 'תחיל'
חכמה שתיקה" ר"ל שמי שהוא לריק ללמוד אין
טוז לו כמדות השתיקה שיטמע ויאזין לדבריו
החכם ויחקם על לוח לבו והוא מידה ויבארו
לחכמה ולכונת האדריכו שהפגת שצח החכמה
והזהרתו להשתדל עליה הפסיק הדברים אחד
כן צמאמר זה לשונו .

(יד) הוא היה או' חציז אדם שצדא צללם
ר"ל צלורה המונחת לו צטצעו אשר זה
נעלמה אמתית הוייתו והוא השגה השכלית:
ואמר אחד כך חיזה יתירה נודעת לו
שנאמ' צללם אלהים עשה את האדם כלו'
שלא הניח צטצעו להשיג עולם היכודות
והגלגלי' לצד אצל גס הבגת קלת הסודות
אין נפדש חיזה יתירה נודעת לו שלא הולך צלל
הצריאות אמלעות מלאך ר"ל שכל נפדד רק צצריאות האדם אצל צשאר הצריאות
השפלות נעשו צולת אמלעות שכל נפדד צצצור היסודו והמונחותם לצד ומהם צשאר
סיצות מיוחסות לפלמייא שלו ית' אין צהם לנודך לאמלעו' שכל נפדד רק צמין האדם
לצדו כמו שנתצאר צם' החכמה .

וגדולי המחצרים פי' צקלת חיזוריהם צמה שאמר חיזה יתירה נודעו לו כו'
שהודעת שיעור ההצעה למי שהטיצו לו היה העצה אחרת פעמים יגמול האדם
טוצה לאיש אחד טוז מלך מעלתו או מלך רחמנותו ולא יודיענו שיעור מה מלך
שאינו נחסצ צענינו עד שיזקין עלמו להודיעתו וגל יד גלגול דבר זה אמר עוד חציצו'
ישר' שנקראו צנים למקום ר"ל שהשפיעם מן השכל הנאלל מאתו יתצדך על הדרך
שהאצ משפיע לצן ואמר חיזה יתירה נודעת להם שנתפרסמה החיזה עד שצתורה
קראם כן שנאמר צנים . אתם כיו וכללול הכונה שהיא אמנם לענין שלימות החכמ'
המונח צטצעם אמ' חציצין ישראל שניתן להם כלי חמדה שצו נצד' העולם כמו שציידרנו
כאומרם ז"ל מלמד שהיה הקצ"ה מצייט צתורה וצונה את העולם :

אז אפשר שאמר כלי חמדה על המושב צתכלית ההשגה האנושי' ואמר שצו
נצדא העולם כמאמר רז"ל צצ"ד (פ"ה) ואהיה אללו אמון תורה אומרת אני הייתי
כלי אומנותו של הקצ"ה ולדעת קלת החכמי' צזה הנה מלת תורה צמקום הודאה
ולמוד והנה על תכלית ההשגה ועז' החליטו צה שנצדא קודם שנצדא העולם
לומדו על קדימת מליאותה לעולם החומרי וצאור הענין הוא על האחרו' שצצורו'
הנפדדו' והוא השכל הפועל ולא קראו אומן מפני שאין צה כשאר האומנין שצח פעולתם
מעלמם אצל כלי האומנות שהפעולה היא פעולת האומן צאמלעות הכלי לא שתשלם
המלאכה צולת מניעו וזהו שאמר כאן שצו נצדא העולם שכל פעולותיו ית' אחד שהם
צאמלעו' הפעולות צה וזה צהה כאומרם ז"ל אין הקצ"ה עושה אלא א"כ נמלך צפעלמייא
של מעלה מ"מ אין כחס מעלמם רק הם לריכים לבח מניעם ית' ולזה יתייחסו

הוא היה אומר חביב אדם
שנברא בצלם חפה יתרה
נודעת לו שנברא בצלם שנאמר
פי בצלם אלהים עשה את
האדם: חביבין ישראל שנקראו
בנים למקום חפה יתרה נודעת
להם שנקראו בנים למקום
שנאמר בנים אתם ל"י אלהיכם:
חביבין ישראל שנתן להם בלי
חמדה חפה יתרה נודעת להם

מלאכת שלמה

שנאמר צנים אדם לה' אלהים שנאמר כי
לקח טוז נחתו לכס חורתי חל חטוריו כצח
הכו"א ז"ל צם"א"ב הני חרי שנאמר וכו'
ועוד ראיתי שחוק מלת חמדה וגם צרישא
ברסיון כלי שבו נברא העולם:

הבחירה

אבות פ"ג מט"ו ט"ז

בית

שנתן להם פלי חמדה שנאמר
פי לקח טוב נתתי לכם תורת
אל תעזבו:

טו הפל צפוי והרשות נתונה
ובמוב העולם גדון והפל לפי
רוב המעשה:

טז הוא היה אומר הפל נתון
בערבון ומצורה פרוסה על פל
מלאכת שלמה

כל הפעולות לו יתצדק. וז"ש מזני צתורה
וצורא את העולם אע"פ שכבר צאנו דרך
אחרת כמ"ס. והנה הענין שאמר חבמי
זולתנו צלומ' שהסס יתצדק יענין צעולם
השכלים וישיע מהם המלאכה וכן צל' דעותיו
שהקצ"ה מסתכל צפמליא של מעלה כו' ומשך
אחד הלשונות הקודמים ואמר חיצה יתירה
נודעת להם שגא' כי לקח טוב נתתי לכם
כו' וחרז אחד כך להשלים מה שהתחיל צו
ממני המלה ולהורות שאם נכשל צמידות
והשתקע צהם עד שהציאוו לחטוא ולהלכד
צפחי עונותיו וזהר שלא ישתקע צהם עד אשר
לא יוכל להרפא וע"ז אמר.

הכל לפיו והרשות נתונה העולם צפון:
נידון והכל לפי רצו המעשה דל' צאומרו הכל
לפיו שכל המעשים ידועים לפניו לא יוכל להתעלם כענין אומרו וכל מעשיך צספר
נכתבים וכן אמר ז"ל (צקדושין דל"ח) כל העושר עצירה צספר כאלו דוחק רבלי השכי'
כלומר העושר עצירה צספר לכוונת התעלמותה ממנו ית' כהתעלמ' מזני אדם כאלו
דוחק רבלי השכינה כלומר כמי שמכריע צעיונו הסתלק ידיעתו מן התחתונים. ואמר
אחר זה הרשות נתונה כלומר בהכרח דק מלך צחידתו וזה ראויה
שיענה על חטאו ואמר אח"כ וצטו העולם גדון. שהסס צרל' ילד הרע וצרל' לו תורה
ותשוצ' נתלץ ושהעולם גדון צרחמים צהתקצל התשובה של חוטא והוא מחסד הסס אל
צדואיו כמ"ס צילדותיו צחיצור התשובה על ענין אומרו דוד מ"י ע"ה עוצה שר ה' על כן
יורה חטאים צדק ואמנם הכל לפי רצו המעשה כלומר שאם ישתקע צחולי חטאיו
וירצה צדוע המעשים לא ישוב לעולם אצל ימות צחטאו כמאמר הכתוב יהיפך כושי
עורו וכמר צדצורותיו גם אתם תוכלו להטיב למור הדע וכן אמרו כל שהוא מוחלט
צעצירות אי אפשר לו לחזור. וזהו ענין והכל לפי רצו המעשה ומתוך כך יזהר שלא
להשתקע ויכניע ילדו הרע על מה שעשה מהם צלום וצבי צתפלה וצתחנה ותפל' וצקשה
ואולי זה הוא ענין והכל לפי רצו המעשה ומתוך כך יזהר שלא ישתקע ויכניע ילדו הרע
על מה שעשה מהם וירצה צמעיו' הטובים מאד מאד עד שירפא מחולי חטאיו וזהו העל'
השלישית. וכן פי' גדולי המחזירים ז"ל צענין והכל לפי רצו המעשה שיתמיד צמעיוס
הטובים ולא שיפליג פעם א' צפועל ואחר כן יעצנו לאורך ימים אצל טוב לו שיחזיק צה
מעט מעט פעם אחד פעם שלמות המידות והמעלות אמנם יהיה צכפול מעשה הטוב
וצהתמיד וליהם פעם רצות לא צעשייתם פעם אחת דבר גדול וכן צכל המידות.
וכבר הזכירו צזה משל צאדש שיתן למי שראוי לו מתנה א' גדולה פעם אחת
כנו שחאמר אלף זהובים ומשך יד אח"כ מוצאת המידה שלא עלה צידו מידת
הנדיבות כמי שנתן חמש מאות לחמש מאות צני אדם פעם אחד פעם שזה צהתעורר
נפשו למעלת הנדיבו' חמש מאות פעמים וזה לא צהתעורר נפשו לוצאת המדה רק פעם
אחת לצד וזה אפשר כפי הגידס' האחרת ר"ל אצל לא על פי רצו המעשה כלומר שאין
הענין צדציו הפיזור צפעס אחת ואולי יהיה צהיפך אומרו וצטו העולם נידון ז"ל
צהתמדת הטובה ואמר זה הורה על מי שגשתקע צחטאיו השתקעות דצ שעס היות
רפואתו דחוקה ראוי לו להושר לעושר הצא אחד המות ויתצונן צקילו ויכין מצצנותיו
וישר לצצו אולי צהפליג וצהטצת הצבותיו והתחדשות תכונותיו ליראתו מיום המות
ומתכלית העונש הגדול יעלה צידו מדפא לנפש צעיניו ויראה וצאנאו יסמע ולצצו יצקו וצצ
ודפא לו ועל זה התחיל צדציו להפחידו צהודעתו אליו ענין העונש והוא אומרו.
טז הכל נתון צערצון ומלודה פרוסה על כל החיים החנות כו' והיד כותצת

החיים הקנות פתוחה והתנוני
מקיף והפנקס פתוח והידנות
ובל הרוצה ללוות יבא וילווה
והנבאין מחזירין תדיר בכל יום
ונפרעין מן האדם מדעתו ושל
מדעתו ויש להם על מה
שיסמכו והדין דין אמת והכל
מתקן לסעודה:

רבי אלעזר בן עזריה אומר
אם אין תורה אין דרך ארץ אם
אין דרך ארץ אין תורה אם

מלאכת שלמה

ואית דברים צערים וכל הרוצה יבא וילווה
ס"א וכל הרוצה ליטול בא ונושל מהשנה
הר"י יהוסף חשכתי ז"ל:

והבצאים כו' וכפרעים מן האדם צין מדעתו
צין של"ע ויש להם על מה שיסמכו והדין
דין אמת והכל מתקן לסעודה המשל כלומר
הכל נתון צערון שהשם גוצה חוצו מכל אדם
ר"ל להענישו על כל חטאיו. וענין נתון
צערון הוא נאמ' דרך משל כלומר דאין לחוש
להפסד חוצו או נפש שכל ישראל ערבים זה
לזה אם מלד דצידו למחות אם לסיצות אחרות
ידועו צאפני משפטיו ית'. ומלוד פרוסה על
החיים כלומר דאין דרך לנטות ימין ושמאל
כמאמר החכם שאמר וזאת הדרך אין ממנה
מצדית וזה הרום אין משחיתו מנוס. ואמר
אח"כ החנות פתוחה וכבר צאדקו לדעתנו
צח"צ התשובה שדימו את העולם לחנות מלד
שצחנות ימלאו דברים רבים חלקים הטעמים
מרים ומתוקים חמים וקרים לחים ויזשים
קשים ודכים וצחצחית הקונה לקחת ממנה
שירלה אם מר ואם מתוק כך הוא העולם
חנות והאדם הקונה וצידו לעשות אם טוב
ואם רע אם מעט ואם הרבה. ואמר והחכמוני
אקוף דמיון שאין הש"ית נפרע מן החוטא מיד
אכל ארך אפים כלומר שז"ל ארך אפים
אף לרשעים ואמר שהפנקס פתוח והיה כותבת
אפו לא ימחק החטא מספרו. אכל יעניש עליו אם
לא יסור כלומר שז"ל (צ"ק ד"ן) כל האומר
הקצ"ה ותדן הוא ויתרון מעוי אלא הקצ"ה
מאריך רוחיה גבי כו'. ואמר שהבצאין
מחזירין תמיד בכל יום הוא משל על הלוים
היוצאים לנגוש ועל היסורים והלדות
ומיני העונשין וכפרעין מן האדם מדעתו
ושלל מדעתו כלומר יקבלם צמחה לרפיון
מעשיו ויודה על חטאיו צהפך. ואמר ויש
להם על מה שיסמכו וזה צו שאל השתקע
זמן צו צדרכו הרעית יש לו משען על זה
והוא התשובה והצטיוח שהתשו' אינה נמנעת
צחוק החוטא ואף אם הפליג צמרי ואפשר
שיקל מעונשו או יעהרם מכל וכל לרוד
הפלגת תשובתו וזו היא העלה אחר הדבר
ואמר שהדין דין אמת כלומר אחר
שהצטיוח על התשובה ולא התצונן לשו
דאוי הוא שיצואו העיניש על זה אחר
שלא נועץ על עונו. ואמר והכל מתקן
לסעודה. כלומר כמו שהאדם דרך משל
ימלא סעודתו מוכנת ממנה שטרם צו
לקנותו ולהציאו אל ציתו אם צטר
אם בצינה אם איזה מין מהמינים. כן
ימלאו הנפשות סעודה מוכנת לעולם
הצא ממנה שקנו צע"הז אם מר ואם מתוק:

יו' ראצ"ע אומר אם אין תורה אין דרך
ארץ כו' ידוע הוא שדרך ארץ הוא מונח
על מדות האדם ומוסר הלך לו צענין
ההנהגה המדינית והתורה נאמ' עניינה
צכאן על חלק מלות התורה הצא להיטיר
לאדם צדרך ישרה צהנהגותיו. ואמר
תחילה שכלל מלות התורה והמעידות
האדם על זה לא היה לו שלמות צדרך
ארץ הצא לו מלד עלמו צהנהגת טצעו
ואפילו היה צתכלית ההכנ' כי לא יגיע
לתכלי' מה שהגיעו אופני התורה צזה
למחזיק צדרכיה. וכן אם אין לאדם
הכנה טצעית צזה לא יספיק לו מלות
התורה לזה השלמות כי המלות ייטירו
האדם דרך כלל ואי אפשר להם להשיג
צפרטיה דקים מתחדשים תמיד לריכים
למוסר ודרך ארץ כמו שתאמר דרך
משל שהתורה אסרה מאכלים הרבה להיות
צזה מותרות ומליא' קיץ שהרואי להציג
מדרכיה שכל מותר ורדיפת טוצע יתר
הוא רע אפי' צמאכלות

Beth Habchirah.

אין חכמה אין יראה אם אין
 יראה אין חכמה אם אין דעת
 אין בינה אם אין בינה אין דעת
 אם אין קמח אין תורה אם אין

מלאכת שלמה

אם אין בינה אין דעת, רחמי שביה
 הר"ר יהוסף ז"ל אם אין דעת אין בינה
 וכו' וכתב נס"ח אם אין יראה אין
 חכמה וכו' לחילן שעוסק וכו' וכות'
 הר"ר יהוסף ז"ל ס"ח לחילן 'שפשו' וכתב
 עוד שם זר וביה כעצער צערה וכו'
 שנאמר והיה כען שתיל על מים וגו' הני תני
 שנאמר יש ספרים דל"ג להו:

שלא נאסרו וכן ככל המלות. ולמדת שהזוג
 הזה כל אחד מנפרדיו מועיל צמילות חזירו
 ומשלי' אותו. ולמדנו מזה מדעת קלת מפרשי
 החכמים שני דברים. האחד שאין לשום אדם
 לצטוח צלמו' הנהגותיו הצא מלד טצונו להק'
 מזה על אחת ממלות התורה ואע"פ שנאמר
 צאצות העולם ע"ה שהגיעו לשלימות המיועד
 צתורה ונעשו לדיקים גמורים צאין תורה
 אלא לאו הכל זוכים לכך והמאמרי' על הר'
 כאמרים והשני שהאדם לא ילא ידי חוב' עלמו
 צנפשו צקיום פרטי המלות אצל יצין דרז מתוך
 דרז ויתצונן כי ההערה מזה טוצה והנהגה
 מכל מדה מגונה נכלל בכלל מלות התורה
 למציני דרכיה אע"פ שלא הוזכרה צתורה
 צפירוש.

ואמר אח"כ אם אין חכמה אין יראה וידוע שהיראה היא עשיית דבר או המנע
 ממנו ליראת המאור והאזהרה היא הפקת רלון האזהר וצחינת דרכיו וההשתדלות
 צעניינו להפלטת האזהרה ויראת ה' היא מצוה לקיום המלות והאזהרה היא מצוה
 לשלימות החכמה והיראה קודמת צזמן והיא השלימו' הראשון והצרתה קודמת צמעלה
 והיא השלימות האחרון ונמלאת היראה מצוה לאזהרה והוא שאמר החכם ציראת ה'
 מצטח עוז כי העוז הוא שלימות אחרון. ואמר שכל השלם צשלימות הראשון צטוח
 הוא שישגיב האחרון והוא שאמר אם אין חכמה כו' כלומר לולא שלימות השגת
 החכמה שהיא האזהרה אמיתית לא היה שלימות היראה שהיה לא נשלם עניינה רק
 צחכמה ולולא היראה לא היה מלימות לחכמה וכמ"ס למעלה כל שיראת חטאו
 קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו כו' אין חכמתו מתקיימת.

או נפרש אם אין חכמה אין יראה על דרך אין צור ירא חטא ולימד צוה ג"כ
 שני דברים אחר דאע"פ שהאדם מקיים מלות התורה לדין לו אם הוא מאשר נגע
 רוח לליהם צלצו שיתצונן ויתחכם צמה שהעירה עליו התורה צדעות וצאמונות
 ואע"פ מזה לא ניתן לרוצ צני אדם וכמ"ס (צחקיה דבה סכ"ה) ארור אשר לא יקום
 את דברי הבורה הזאת אלו נאמר אשר לא ילמוד לא היה לעולם תקומה אלא אשר
 לא יקום מכל מקום ראוי לכל מי שיוכל או שאפשר לו מלד הכנה טצונו שיערה
 וישתדל צזה כפי יכולתו והשנית שלא יסמוך החכם אפי' אם הגיע לתכלית השגת
 האנושית לזולל צאחת ממלות החזרה לפי שהם לריכות לקיום החכמה כל ימי חייו
 וכ"ס שיעשה צזה פורק עול ומצוה את התורה אצל' כל אשר יוסף דעת יוסף
 מלאכו והכנעת לבו וצציר' ילדו להזהר מכל המזהר וילצט רוח דעת ותצונה להתעורר
 לצמות המורה.

ואמר אח"כ אם אין דעת אין בינה כו' ראה צו שהזוג ג"כ כל אחד מנפרדיו
 מועיל צמילות חזירו והדעת הנאמר כאן על הדעת המוטע צו כזה לפי תולדתו
 והוא הנקרא הכנה טצעית צעיקר היצירה והוא שייחסו על מלימותו אנשי כנסת
 הגדול' לשון חגיגה צאומרם אתה חונן לאדם דעת לרמות כי אינו צא בהשתדלותו
 אלא מדרך חניכותו ית' צעת היצירה והצינה היא צאה דרך השתדלות לימוד וחקירה
 כאומדן ומלמד לאנוש צינה ואע"פ שכלל את כולם צסוף דצדיקים צמילת חגיגה
 צאומ' וחוננו מאחך דעה וצינה והשכל אמרו זה דרך כלל להיות לנו עזר אלהי
 צכולם ועל זה אמר אם אין דעת ר"ל הכנה טצעית לא היה מלימות הלימוד שלם
 אע"פ שאפ' שיושב צטורח גדול הוא מדבר על רוצ צני אדם ואם אין צינה אין

דעת כלומר אלמלא שהכונה צמליאות היה להשיג צורך הלימוד מה שאפשר לו להשיג לא הינח כן צטצעו כי פועל הנטלה אינה צחק הש"ת.

ואמר אה"כ אס אין קמח אין תורה והקמח צא הנה על דקות המזונות אשר הזקיק חכמתו ית' לזה הכדא והתפרדו צוה משאר צעלי חיים כאומדס ז"ל (צפסחים דקי"ח ע"ח) כשאמר הקצ"ה לחדס וקח ורדד כו' נאכלת את עשז השדה. אמר אזי לי אני וחמורי צאצוס אחד כלומ' לולא שדקקו מזונותיו לפי דקות חומרי לא היה מביע לשלימות התורה וכן לולא שהכונה צמליאות הוא שלימות התורה לא הזקיק חכמתו יתצדך צמליאותו להיות מזונותיו נצחיים ונצדקים ונאזותם לקצול החכמ' כי היה זה אז לצטלה וכיוון צוה להיות האדם השפלים על מעלת מליאותו נצדקאים השפלים שלא היתה לחכם ויזרז ענינו להסלים כונת מליאותו ולא יפדה יסע ועשה פרי למעלה.

הוא היה אומר כל כו' ואמר הואצטעמו מאמ' אחר שכל שחכמתו מרדז' ממעשיו והוא שהיה שלם צחכמה ואינו מרקק צמלות עד תכלית מה שראוי לדק' מהם דומה לאילן שענפיו מרדזין ושרשיו מועטין שדוח קימעה צאה ועוקרתו שיראת ה' היא שורש החכמה ואין לפרוק עול הירל' מעליו כמו שציארנו. אזל כל שמעשיו מרדזים מחכמתו הוא צהפך שדומה לאילן שרשיו מרדזין וענפיו מועטין שאפילו כל הרוחות שצבולס צאות אין מזיזין אותו ממקו' וזה משל שאין שום תחצול מתנג' מהיותנו מיראי ה' אפי' כשילאחו צדאיו' לא ידע להכחיש וזהו אלזי ענין אורח חיים פן תפלס נעו מעגלותיה לא תדע כמו שציאר צפתחתנו לזה החיצור.

יח) רצי אלעזר צן חסמא אומר קנין ופתחי נדה הם הם גופי הלכות תקופר'

ובימטר' פרפראות לחכמה. הוא שזה החכם כיוון להדריך האדם צלימודו כמו שעשו קלת חכמי' שחברו פרקי' למתלמד שיתחיל צחכמ' פלונית וצס' פלוני ממנה וכן ע"ס החכמות. ודמו דרך קצרה שאין ראוי לו להכנס צחכמות הטעציות והאללריות עד שיעלז כריסו צסר ויין ר"ל חכמת התורה והתלמוד ותפס צזה שהם אחרוני הסדרים. אחד צסדר קדשים ול' צס' טהרות לומד לו שראוי לו שילמוד תחיל' כל התלמוד כאלו אמר מתחילה וע"ס. וענין קנין הוא קדציות העוף והס' עניינים מצולצלים. פתחי נדה הם ענייני נדה שצדד' וסות' שצריכה שתשמור עד שתחזור לפתח' והס' דצדי' תמוהים ומצולצלים כמו שציארנו עניינים צמס' נדה: (מה שחסר כאן עיין לקמן צחקויס):

תורה אין קמח. הוא היה אומר כל שחכמתו מרדבה מפעשיו למה הוא דומה לאילן שענפיו מרדזין ושרשיו מועטין והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו שנאמר והיה בערער בערבה ולא יראה פי יבא מוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב. אבל כל שמעשיו מרדזין מחכמתו למה הוא דומה לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרדזין שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונאשבות בו אין מזיזין אותו ממקומו שנאמר והיה בעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה פי יבא חם והיה עליהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי:

יח רבי אליעזר בן חסמא אומר קנין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות. תקופות ונמטר'אות פרפריות להכמה: (משנת ר"ח צן פקסי' תמלא צסוף סרק שסי):

מלאכת שלמה

ר' אלעזר חסמא גרסיין וגס צלי יו"ד ז"ל וכתב הרי"א ז"ל דהית דגרסי חסמא צס"ח:

פרק רביעי

ח בן זומא אומר איזהו חכם
הלומד מכל אדם שנאמר מכל
מלמדי חשבולתי בי עדותיה
שיחה לי: איזהו גבור חפז בש
ארת יצרו שנאמר טוב ארץ
אפים מגבור ומישל ברוחו
מלכוד עיר: איזהו עשיר השמח
בחקלקו שנאמר יגיע כפיך כי
תאכל אשריך וטוב לך אשריך
בעולם הזה וטוב לך לעולם
הבא: איזהו מוכבד המכבד את
הבריות שנאמר כי מוכבד אכבד
ובי יקלו:

מלאכת שלמה

איזה חכם הלומד לכל אדם כי הגיה
ונקד הר"ר יהוסף ז"ל:

ואמר אחר כך איזהו גבור הכוזב את
ילדו שאל' טוב ארך אפים כו' פי' אמרו חכמי
המדות שהמלכות הוא שלשה מינים מלך צדיקונו. ומלך צדיתו. ומלך צנופו
ידלה צדק דלש אלה לריכס למנהיג טוב יכהיג הנמסר להנהיגו צדק טובה והוא
שהמלך לרד להנהיג בני מדינתו ציוסד ליסר הרע' ולחזק מעשה הטובים וכן הסעל
הצית צצזי ציתו וכן האיש צנופו לרד להכניע צחוסי המפתים אותו לרע או לכעס
או לאיזה מותד (עיון צמד' קהלת) ולחזק ידי ילד הטוב להוליא מחשבתו מן הכח אל
הפועל, וכבר ידעת המשל הנשוא על פסוק עיר קטנה ואנשים זה מעט שעניינו
על הגוף וכחותיו והמלך הגדול המקיפה הוא הילד הרע והילד מסכן הממלט'
הוא הילד הטוב וזה שהטבע מתנגד לא כל הגדרות גדולה שהטבע ישאל כל עמל
ויצחר בכל תועלת צא אליו פתאום על איזה שיהיה הן בגיחה הן גזילה ומיני האונאות
והחמסים כמאמר המשורר שאמר צחרתיו וקצץ הון צלדק או צעון וישאל בכל תועלת
לירדן צמן צואו הן צלימוד המלאכות הן בהשגת הידיעות ויצחר צתעובים הגופים
ולא יצין לאחריתם והסכל יריגים צאחרית ולכן ימאס בכל תועלת יסצו לו היקק בגנינות
והגנילות והתענוגים ויצבור מאמר ערצ לאיש לחס שקר ואחר ימלא פיהו חזן.
וישדל צתועלות האמיתיות והאריכות יהיו צעיכיו כימים אחרים צאצבתו צתענוגי
הנלחי הקיים. ומד' הטבע על השכל צדו צני אדם אמר כאן שהכוזב את ילדו
הוא החזק בצמלכיות והוא אומרו טוב ארך אפים מגבור כי מלחמת טבעו שהוא צנופו
חזקה מן המלחמות הצאה מצחון.

ואמר אח"כ איזהו עשיר כו' וזה אמר כי גדר העושר ההספקק' והצלתי הומיה
אל היותדות וכל שיש לו די ספקו ולא יצקר המותד הוא עשיר צאמת ואפי' יהיה
לו כן מעמל ידיו ויגיע כפיו. והצטיח הנהנה מיגיע כפיו צתכלית ההצלחה והוא
אומרו אשריך צעולך הזה וטוב לך לעולם הצא כי אחר שלא יקש המוחד כל אשר ימלא
ציומו די ספקו יוליא שאר עשותיו ורגעיו לעזות ה' ויזכה צעולם הזהועולם הצא.

ואמר אח"כ איזהו מכוד המכוד כו' זה דהוא דבר מתהפך ותלוי זה צוה כי מכודי יכוד ויכוד סמך מאומרו יתנוד כי מכודי אכוד וצו' יקלו כלומר יקלו מאלוהים. ואפשר לפרש איזהו מכוד כלומר איזהו מכוד ועל מעלה מי שהוא מכוד את הצדיות כלומר זהו סימן להיות צן מעלה וגם הוא אמת מלך.

(ב) צן עזאי אומר הוי דן למלוא קלה כו' אמר שיהא דן כו' כצחמורה ושיהא צורח מן העצירה כלומר שתהא צורח גם כן מן הקלה כצחיתך מן החמורה. שמלוא גוררת מלוא כלומר המלוא קלה תציף להחמורה הימנה וכן צעצירה וזהו ששכר מלוא מלוא כלו' נמשך ממנה מלוא אחרת אם מלך במול העונש אם מלך בהרג' אם לפעמי' מדרך מקרה. ואפשר שהמשכת מזה הקלה תהיה חמורה כמו שתאמר שכל לבנוז ומלאו צל הצית והגנז יתרים כנגדו וקוס עניו ויהרגו ויש לפרש שכל צמקוס פדים כלומר שיעקד המלוא ופדים הוא המוצן ממנה ולפעמים יחסז צמלוא אחת שהיא קלה שכן המוצן שאינו רשומות החקוקות צסכל פינות גדולות תוריות או עיוניות כענין מקריאת שמע אמונת היחוד ומלות פסח אמונת האלהות ושינוי העצמים הנמשכת אחר אמונ' חידוש העולם כמו שדמזנו צפ"צ צמ"א. וצדדיותא (צחצות דר"י פכ"ה) סמכו לזה דבר כלה ויהא

שלאמר שם הוא היה אומר הפסק פין אחרים ויהא שכר להפסיק' דר ממקומך ו"ל הראוי צ' וב' מעלות ושז טוז שיאמרו לך עלה הנה כו'.

(ג) הוא היה אומר אל תהי צו לכל דבר כלומר אפילו צפחות צפחותים לא תקל שגחתו עליך שאין לך אדם שאין לו שעה שחא עומדת לו צוה הפעם להחזיקך או להועילך והוא מ"ש (צמס' ודן חזן דזה פ"ד) כל אדם יהיה צעיניך ותכבדס כו' במלואל וכן אל תהי מפליג לכל דבר כלומר בשתשמע דבר שיפחיתך צלחה ענין אל תהי מדחיקך משכלך כל' שלא תהיה צו לה אלא הוי חושש דצדד ומשתכל צה מהכלל ממנו שאין לך דבר שאין לו מקום לפעמים וכבר אמר החכם צו לדבר יחצל לו וירא מלוא הוא ישולם:

(ד) דצי לויטס איש יצנה אומר מלך מלך כו' למדנו שח"פ דצשאר המידות לדיך ללכת צהן צורך ממוענת צענוה ושפלות הרוח לדיך שיהיה נוטה צהן עד קנה אחרון להכניע יארו ולהשפילו ולכן אמר צנתינת טעם על שפלותו שתקות אנוש דימה. כלומר ואיך יתגאה. וכבר צאדנו ענין השדרה והגאווה וענין הענוה ושפלות הרוח. ושאר השמות המשתתפים לאלו ומה שנמנע מהם לגמרי דצרכיהם ומה שהותר צמקלחו למקלת צני אדם ציאור מרווח וזהו צילדותינו צחיצור התשצו' צפ"ה מחלק ראשון שנצמאר הראשון.

דצי יוחנן צן צדוקה אומר כל המהלל שם שמים כו' כצד ציאדנו דהמחלל

צן עזאי אומר הוי דן למצוה קלה ובזרח מן העברה שמצוה גוררת מצוה ועברה גוררת עברה וששכר מצוה מצוה וששכר עברה עברה:

הוא היה אומר אל תהי בן לבל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום:

רבי לויטס איש יבנה אומר מאד מאד הוי שפיל רוח שתקנות אנוש רמה: רבי יוחנן בן ברוקה אומר כל המחליל שם שמים בפסתר נפרעין ממנו בגלוי אחד שונג ואחד מזיד בחלול השם:

מלאכת שלמה

ר' לויטס צלח וי"ו הגיהו הר"ר יהוסף ז"ל סגן מלך צדוק הספרים.

ה רבי ישמעאל בר רבי יוסי
אומר הלומד על מנת ללמד
מספיקין בידו ללמוד וללמד
והלומד על מנת לעשות
מספיקין בידו ללמוד וללמד
לשמו ולעשות: רבי צדוק
אומר אל תפדוש מן הצבור
ואל תעש עצמך בעורכי הדנין
ואל תעשה עמרה להתגדל
בה ולא קרדום לחפר בה ובה
היה הילל אומר וראש תמש
בתנא חלקה הא למדת כל הנהנה
מדברי תורה נזמל חזיו מן
העולם:

ו רבי יוסי אומר כל המקבד
את התורה גופו מקבד על
הבריות וכל המקלל את התורה
גופו מקלל על הבריות:

מלאכת שלמה

כל הנהנה ממאורו וד"א ה"א כל
קצות ורחימי שמחם ר"י יהוסף זל מלת
לשמו ובס הניה ולא קרדום לאכול מהם
בס הניה ה"א כל הניאות וכו':

ט"ס צמח הוא כאלו דוחק צלילו השגחת
הש"ת ממקום עומדו ולכן יחס לו מדה כנגד
מדה שהוא נענש עליה בגלוי עד שתפרסם
מגדול עונש חטאו צמח. ומה שאמר אחד
שובג וא' מויד צמ"ה הוא שאף השובג לדין
כפרה וכל שלא נתכפר אחרי ידיעתו נעשה
כעין מויד על שאינו מצוי כפרתו ומתורה
וצדק זה ייעד עונש על השובג שהוא נענש
בגלוי העונש הראוי לו מלך משפט ה"ש"ת
ועירש זה שהפלת זה העונש הוא על חילול
ה' ר"ל שאינו חושא מלך תוקף היור אלא
מלך פירוק עול וצוהו התורה ומלותיו
וכפירתו צדיעתו יתדך וצמחגתו.

ה) רבי ישמעאל בנו של ר"י ז' צדוקא
אוצר ה' יומד כו' ר"ל שדעתו וכוונתו כשהוא
לומד שאחר השלימו עלמו יהיה משפיע
מחכמתו לולחוה"ש"ת במלכו שישיג למצוקתו
והוא אומרו מספיקין בידו ללמוד וללמד
ולעשות וכו' אזהרה והערה לדורש צמחה
שלא ידרשנה צמיחם אצל צבונת קיום דרכיה
וצבונת' השפעתו לולחו שזהו תכלית השלימות
ואמר החכם "תחילת החכמה שתיקה. וכו'
ההאזנה. וכו' קיומה וכו' למודה":

רננלדוק אומר אל תעשם עטרה להתגדל
צמח כו' הזהיר שלא יהא כונתו צמחה
להשתדל ולהתגדל זה על שכניו וכן שלא
יהא כונתו זה ללמוד חכמתו דמיוס ולהתעש'
ממנה שכל זה נקרא שלא לשמה אצל לדין
שהא כונתו לידיע' האמת מלך עלמו. והכבוד
והתועל' ימשכו אחרים מאליהם ומה שאמר

למעל' צמח הלל הזקן וישתמש צמח חלק פירושו שמתמש ונהנה בצדוד התורה צמקום
שאיך לדין לו כדך כבן דלפטר לו ליכלל צדד אחר ונמלא צידו וכן הענין צמחו צמח שאמר
אחר זה הלל כל הנהנה מד"ת נוטל חייו מן העולם כל' שהוא מצוה כבוד התור' ועושה
אותה לעלמו חיי העולם הזה צולת הלורך וכמו שאמר ד"ט (וגדדים דס"ג) שתפשו
בן אחד מלך חושנו עליו שהוא בונד פירותיו והיה מוליכו לנהר ולעק אוי לטרפון
זה הרב וכששמע הבן שהיה ר"ט הניחו והיה ר"ט מלעטר צמחו על שהליל עלמו
צמח התורה. ופירושו צמח ד"ט (סס וגדדים דס"ג ע"ג) טעם לערו מפני שהיה עשיר
בדול והיה יכול להליל עלמו דמיו. וכן אמרו צדאשון של צמח (ד"ה ע"ג) שחא
יונתן תלמידך הוא שאינו רואה ליהנות בצמח התורה רואה בכל זה דאין להשתמש
ולהועיל לעלמו בצמחה של תורה אלא יציאהו לזה ללורך ההכרח כל זה הערה
להיות העובד צמחה לשמה לצד ולא שלא לשמה צמח לך.

ו) רבי יוסי או' כל המכד את התורה כו' מכד את התורה שמעט ארת'
צנועס מידות שזה ודאי הוא כבוד התורה צהיות לומדים מקולסל ונקי ובעל מידות
נכדויות ואז הוא מכוד על הצדיות כמאמר הכתוב סלסלה ותרוממך על הדרך
שצאלרנו אנו צילדותינו צחיצור התעוזה. וכמ"ס (ציומא דס"ו ע"א) להיותם פלוני

שלמד תור' כמה נעים מעשיו וכמה מתוקים
אשרי אציו שגדלו ואשרי רצו שלמדו תורה
וההיפך הוא צהיפך והוא שאמר וכל המחלל
את התורה גופו מחולל על הצדיות.

ז' רצי ישמעאל צדקי יוסי או' כל החושך
עלמו מן הדין כו' הזהירו שיהא מסלק עלמו
מן הדין צמה שיוכל שכל שהוא חושך עלמו
מן הדין ר"ל שאפילו שנתמנה לדיין יסלק עלמו
מגמד דין אלא שמתדל לפשר צדיקים צדקיו
כל אחד ואחד מצעלי דבר ונמל' פור' מעלמו
איזה שאין א' מהם יולא מתחת ידו מחויב
שיהא שונא צדק. וכן פורק מעל עלמו גול
ר"ל סדך שגבת גול כלומר לא יחתוך את הדין
כלאוי וכן פורק מעליו עונש שצועת שוא
ר"ל סדך שצועת שוא שמא הוא משצו שאל
דין ונשבע לשקר ונמלא נכשל על ידו שלא
כדין. ואמר' אח"כ שכל הגם לצו צהוראה הוא
שוטה רשע וגם רוח וגם לצו צהוראה הוא
כולל צ' דברים אחד שנמנה להורות צלא שום
יראה כמו שאינו צדור לו כל כך נשען שאם
טעה או יחלוק עליו אדם יעמיד סצרתו
מתוך פלפולו. והסנית שאמר שצורה ועטה
מתקטר להעמיד הוראתו דרך נלוח.

ח' הוא היה אומר אל תהידן יחידיו כו'
ואע"פ שהותד למומח' לרון יחידיו כמו שז"ל'
צסנהדרין הורהירו שלא יהא רביל צכר וכו'
שהאזהרה כלל' לשאר בני אדם שאי' מומחיו
ואמר שאין דין יחידיו אלא אחד כלומר אין ראוי
זה אלא להס'ית שהוא אחד ואמר אח"כ ואל תאמ' קצלו דעתי כלומר שלא תמלא
עלמך לצעלי הדין לו' אני ארון את דיניכם וקצלו דעתי שהם רשאים ולא אתה ושמה
יסדצו צדיקך ונמלאת מתחלל על ידי עלמך ויש לפרשה צכל ענייני משא ומתן כלומר
כשיחלוקו עליך חצרך אל תאמר קשה לקצל דעתם צלא דאיהם שהם רשאים ולא אתה.
ט' רצי יונתן אומר כל המקיים את התורה מעוני כו' כשמקיימה מעוני
כלומר שעם כל עניות ונדרכו לצקש טרפו הוא קוצע עתים לתורה סופו לקיימה
מעושר וכל שמצטלה מעושר מטרדת עושרו וקיימו סופו לצטלה מתוך עוני כל
זה מדה כנגד מדה.

י' רצי תאיר אומר הוי ממעט צעסק ועסקו צתורה כו' אמר שאם ממעט
צעסק ועסק צתור' כלומר שרצו ההמיה לעסקים ולסחורו' משכחת התורה למי
שמלמדה וכל שכן שמפקעתה מן הצא ללמוד כאומרים ז"ל (צציוצין דנ"ה ע"ה) ולא
מעצד לים היא לא תמלא צסודרנין התגרים ואמר אח"כ והוי שפל רוח צפני כל
אדם וזה ממה שציאר' שזו המידה לרי' לנטיה אל הקצה ומתוך כך מזהירו להיותו
שפל רוח אפילו למי שאין ראוי לכך אחד שאינו מן הדשעים והנצלים.

ואמר אחד כך ואם צטלת מן התורה יש לך צטלים הרצה כנגדך
כלומר האם צטלת מן התורה להתעסק צמלאכה אחרת או צאומנות לא
תעלה מזה על מדדגת זולתך כי אם תעשה סוחר כמה מצני אדם סוחרו'

י' רצי ישמעאל בנז אומר
החשך עצמו מן הדין פורק
מפני איבה ונזל ושבועת שוא
והגם לבו בהוראה שוטה רשע
וגם רוח:

ה הוא היה אומר אל תהי
דין יחידיו שאין דין יחידיו אלא
אחד ואל תאמר קבלו דעתי
שהן רשאין ולא אתה:

ט' רצי יונתן אומר פל המקיים
את התורה מעני סופו לקיימה
מעשר וכל המבטל את התורה
מעשר סופו לבטלה מעני:

י' רצי מאיר אומר הוי ממעט
בעסק ועסקו בתורה והוי שפל
רוח בפני כל אדם ואם בטלת

מלאכת שלמה

ר' ישמעאל צ'ר יוסי אומר רבו' כך
מלאכתו חובה וקבל גרסיין הביטל קמחיה
והיו' לרוביה שהוא מוכנת וכדכתיב או
צבול וגם הכ"ר והסוף ז"ל כן יקד:

מִן הַתּוֹרָה יֵשׁ לָךְ בְּמִלִּים חֲרִיבָה
בְּגִנְדָּךְ וְאִם עֲמַלְתָּ בַּתּוֹרָה יֵשׁ
לְךָ שְׂכָר הַרְבֵּה לָתֵן לָךְ:

י"א רַבִּי יֶאֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב
אָמַר הָעוֹשֶׂה מְצוּה אֶחָת קוֹנֶה
לֹא פְּרָקְלִיט אֶחָד וְהָעוֹבֵר עֲבֵרָה
אֶחָת קוֹנֶה לֹא קַמְנוֹר אֶחָד
תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים שׂוֹבִים בְּתָרִים
בְּפָנֵי הַפּוֹדֵעַנֹת: רַבִּי יוֹחָנָן
הַפְּנִדְלָר אָמַר כָּל בְּנֵי־סִיָּה שֶׁהֵי־א
לְשֵׁם שְׁמַיִם סוֹפָה לְהִתְקַיֵּם
וְשֶׁאֵינָה לְשֵׁם שְׁמַיִם אֵין סוֹפָה
לְהִתְקַיֵּם:

מלאכת שלמה

חס צלטת מן התורה יש לך וכו' ומלאכה
שכתב הר"ר יהוסף ז"ל חס צלטת מן התורה
יש לי צטלים ואם עמלת בתורה יש לי
כן מלאכת צקת ספרים ונ"ל שהיא גירסא
נכונה כי כן דרך החכמים לדבר הדברים כאלו
נאמרו מפי הקד"ה וכן יש בסנהדרין פ'
עשירי ח"ר שמעון חס אהרן עושה דין צעיר
הנדיחת מעלה אני עליך כאלו אהרן מעלה
עולה כלל לפני ע"כ:

פרקליט ומלאכה שכתב הר"מ די לומאנו
ז"ל הב' פְּרָקְלִיט ומלת יונית היא. כל כנסיו'
שהיא ל"ס שמים וכו' אמנם הר"ר
יהוסף ז"ל ברם כל כנסיו' שהיא ל"ס מלאה וכו'
סופה להתקיים ושאינה ל"ס מלאה וכו'
ואמר שכן הוא צדד הספרים.

כמותך וכן כל המלאכות והאומניות וקדאס
כולם צטלים כי הכל אפס ותהו צעך את
התורה אזל כשתשגדל צמעלת התורה תעלה
זה על מעל' זולתך כי מעשיו' תמלא לחצרתך.
ואמרו חכמי המוסר האמת כד על כן נושאיו
מועטים ורבותינו אמרו וצ"ר סדר מקן פכ"ח
ס' י"א) והחכמה מאין תמלא ד' דברים הם
יסודו של עולם וכולם אס אצדו יש להם
תמור' כנגדו כי יש לכסף מולא ומקום לזה
צדל מעפר יוקח ואצן ילוק נחושה אזל
ת"ח שמת מי מציא לנו תמורתו ה"ה ד"ה חכמ'
מאין תמלא.

ואמר אח"כ ואם עמלת צתור' יש לו שגר
הרבה ליתן לך כלומר אם תתיירא שמה אס
תתעסק צתורה לא יספיק לך תמונך ללורכי
בופך וצני ציתוך יש לך לצטות צזה צנותנה
ית' כי הוא יכין לך הדרך להמליא לך כל
מה שדריך לך.

י"א ד"ח צן יעקב אומר העושה מלאה
אחת קנה לו פרקליט ח' כו' פרקליט הוא
מליץ צעדו שמלמד זכותו וקטיגור הוא צהפך.
והעיר האל' שלא יהיה עשית מלאה ח' קלה
צעיניו כי כל עשה מלאה אחת כד יש לו
פרקליט אחד וההפך צהפך. ואין העצירה
יולאה צמורה אלא תגמל על המלאה כדאוי
ונענש על העצו' כדאוי כאומרים ז"ל אשר
לא יקח שוחד זה שוחד מליו ועיין לקמן
ספ"ד ואח"כ העירו שאפי' הפליג כדע לא
יתילאש מן התשובה והוא שאמר תשו' ומע"ט
כלומר העצת מעשיו אחד חטאיו כתרדים
ובמגן ולינה לפני הפורענות.

רבי יוחנן הסבדרל אומר כל כנסיה
שהיא לשם שמים כו' הוא שהזכירו את האדם

שלא יהא משאו ומתנו עם חצירו או אס חצירו לדרך הנלוח כי זה יגרום
להרים' כל מלז ולצטל האמת. כי כל שמכין לנלוח משגדל להעמיד דעתו ודלונו
אס אמת ואס שקר אזל תהיה כונתו לצדד הענין שנושא ונותן עליו ולהוליא
תעלומותיו לאור. ואמר על זה שכל שיתקצנו שנים או דציק לשאת ולתת צאיה
גנין אס הוא לשם שמים והוא שיכונו כולם להעמדת האמת סופה להתקיים ר"ל
סוף המצוקה צקצוליהם מתקיים כי כל אחד יודה לחצירו מה שדאוי להודות עליו
ואז יתצדד האמת ויסכימו כולם להעמידו. ובשיהיה לבינת הנלוח לא ישמעו זה
לזה והמשלוקת צמקומה עומדת ותחתיה תעמוד הצהרת ואולי פשה תפסה הלדעת
וצצרייתא (צצצת דר"ן סוף פ"ח) אמרו כנסיה שהיא לשם שמים כנסית ישראל צזה
סיני שאינה לש"ס כנסית אנשי דוד הפלגה. וכד ידעת שנתצבלה שפתס עד
שדצס כפרו צמליאות כל כדל כחשו צה' ויאמרו לא הוא וצסיני נתצדד האמת לבל
צגי האומה הנצחרת העס צחר לו לנחלה. וכן ידעת אומרים ז"ל (נקיוסין ד"ג ג' צ)

אמי' אז וצנו הרצ ותלמידו שנושאין ונותנין זה עם זה זהלכה נעשו אחים ד"ל כי בלד אהבה שווי הרצון וחלוק הדעות הוא האהבה האמתית ואמר לא זו משם עד שנעשו אחים כלומר שאינם מכוונים רק לידיעת האמת ויורה אחד לחצירו הראוי להורות מלד הקצלה והענין:

(יב) ר"ל צן שמוע אומר יהי כבוד תלמידך כו' הזהירו בכלל על כבוד אדם ואמי' אותם שהם תחת הנהגתו יש לו לכבדם לפי הראוי להם וכמ"ש ז"ל על קצת תלמידים שאני ר' פלוני דרציה הוה פליג ליה יקרה ועל זה אמר יהי כבוד תלמידך חציו עליו ככבוד חצירך כלומר שתכבדו צהדור וצחינ' הכצו' הראוי לו ככבוד חצירך הכבוד הראוי לו וכבוד חצירך יהא צעניך מחוייב לך ומועיל עליך כמורא רצך ויחס המורא לרצ מפני שכבודו לרצ שיהא ציראם ורמז לו שהחצר ג"כ

מועיל כלמורא מאד וראוי להיות זה אלל זה כעין דצו והזהיר על מוראת הרצ שהוא בתכלית מדרגת היחסה ויחסה למורא שמים לכונה אמתית והוא היות מורא שמים תלמה צמורה הרצ כי מוראה הרצ תציאם להיושרת המעשים צעשיית הטוב ומניעה מהרע זו היא מוראת שמים. וצדיקתא של רצו כחן (פ"י) אמרו יהי כבוד תלמי' חציו עליך כשלך שכן מצינו צמשה שלל אחד לו ליאושע צחר לי אנשים אלל צחר לנו תלמד שעשהו כמותו וכבוד חצירך כמורא רצך שכן אמר לו אהרן למשה צי אדוני אע"פ שהוא אחיו וקטן ממנו עשהו כדצו. ומורא רצך כמורה שמים שכן אמר לו יהושע למשה אדוני משה כללם שקלו ככבוד הקצ"ה וכן אמרו שם (צמחות ד"ג פ"ט) כל המכבד את חצירו מחמת ממון סוף שנפטר ממנו צקלק ממין מצלעם אלל צלק וכל המכבדו לשם מלוא נפטר ממנו ככבוד מנ"ל ממשה אלל מרעה:

(יג) רצו יאורה אומר הו זהיר צתלמוד שגגת תלמוד עולה זדון הזהירו שתהא משנתו סדורה צפיו עד שיהיו דצדי תורה מצויים צידו מצומנים להוראה שאל"כ פעמי' שישאלוהו דצד נחון ויורה צו שלא כהוגן ונמלא מכשיר ואין לו טענה צגגה דשגגת תלמוד עולה זדון שהרי כל שלצו ודעתו להוראה יש לו להשתעמל צו עד שיהא סדור צפיו וכן אמרו ז"ל (צמחות ד"ט ע"ג) דרך הערה כל השוכח דצד צתלמודו עוצר צללו שנאמר השמר לך פן תשכח את הדברים כו' וסוף הכונה שאם לא מלא עצמו ממון לכן ללל ימהר להוציא דצד מפיו עד יחקור וידצוק יפה יפה וכן צעת למודו לא יחן עד שיעלה צאור משנתו כהוגן עד שלא תציאם עלולתו לשגגת הוראה.

רצו שמוען אומר שלשה כתרים הם כו' אמר שלשה כתרים הם כו' שלם חלוקים זה מזה שהשנים לינם אלל מלד היחס והם הכהונה והמלכות שאי אפשר להיות בהן אלל א"כ הוא מורע הכהונה ולא מלך אלל אם כן הוא מורע המלכות אלל כתר תורה מונח לכל מי שישתדל צו ויתעמל צתורה והוא שאמרו צתלמוד כתר כהונה זכה צו אהרן שנאמר והיתה לו לזרעו אחריו. כתר מלכות זכה צו דוד שנאמר ודוד עבדו נשיא להם לעולם. כתר תורה מונח צקצן צוית פל הדו"א צו ואל ויחול שנת' מורשה קהלת יעקב שחא תאמר הוא קטן מצבולם אינן כן אלל

בהנה וכתר מלכות וכתר שם
מוב עולה על גביהן:

י רבי נחוראי אמר חיינו גילה

מלאכת שלמה

וכס"ט עולה על גביהן הכי"ח ז"ל מחק מלת
עולה :

גדול משניהם שנאמר יקרה היא מפנינים
מכהן גדול סנכנס לפני ולפנים וכ"ש ממלך
שהדי המלכות צתורה הוא תלוי שנאמר צי
מלכים ימלוכו ורוחנים יחוקקו לך ונאמר
צי סרים ישורו. וכל שדמו צשמועה זו על
ג' המעלות החשובות צמין האדם מעלת
העושר ומעלת היחס ומעלת התורה וזכר
על מעלת העושר כתר כהונה כי צו העושר
הגדול שכל לודי מזונותיהם מזויים להם

צדיוח ולא צעמל וזכר למעלת היחס כתר מלכות כי הוא ראש היחסים וזכר על מעלת
הידיעה כתר תור' הכי הוא מצחר הידיעות וסגולת החכמו' ורמז שלא להתגאו' על אמת
מהם או אפי' צכולס שהכל אמת האל ית'. וכבר צאדתי כיולא צה צמה שאמר דוד צתהלי'
סי' ע"ה כי לא צמוולא וממערצ ולא ממדצד הרים כי אלהים שופט זה יספיל וזה
ידיס וכ"ל שקרא מעלת היחס מולא מלשון ותולאדתי מקדס מימי עולם. וקרא
מעלת היתרון מערצ מלשון רכלתך ומערצך וקרא מעלת החכמה מדצד אס מפני
שהיא מזויה לכל כמדצד ואס מלשון דינור מענין ומדצדך נאור. ויחס החכמה
לדצור על כי הלשון שליח השכל והוא מפרסם ומודיע חכמת האדם כמאמר הכתוב
לצ חכם יסכיל פיהו ודרשו צו לצו של אדם מלא חכמה מאן מורי עלוי מאן מחכים
עלוי פיהו. והזהירו שאין ההמיה וההתנשאות ראו לצא צסיצתם אפי' למי שיש
לו שלטתם כי אלהים שופט כו' כלומר ועיקר הכונה להתעסק צעצורתו צקיום
המלאת והחסדים ומעשה היושר ולהיות ערצ צמשאו ומתנו עד שהיא מקוצל אלל
הצדיות וערצ לכל רואיו ולכל שומעיו עד שיתייצבו כולם יחסו וחכמתו ועושרו
או חיוו שתהיה צו אס קתם ואס כולם. והוא אמר אח"כ וכתר שס עוז עולה
על גביהן ושס עוז הוא התמדת פעולת החסדים ומעשה היושר וקידוש השם ותורתו
צהפלגת מדותיו והנהגותיו כאומרים ז"ל (ציומא דפ"י ע"ח) צשעה שאדם עוסק צה
צתורה ודצורו צנחת עם הצדיות ומשאו ומתנו נאה מה הצדיות אומרי' עליו רליתם
פלוי שעוסק צתורה כמה נעים מעשיו וכמה מתוקנים דכיו אשדיו ואשדיו חלקו
אשדיו אציו שגדלו אשדיו דצו שלמדו תו' כו' וזהו קדוש השם ותורתו על דרך האמתי.
וצצדייתא אמרו התצייס מעלמך ואל תצצייס מאחרים אל יציווך שפתותיך אל יצרכך
פיך ואל יקללך לשונך ואל יכלימו שניך אס אתה חפץ צאהצת אדם הוי נושא ונותן
צצוצתו ואס אתה דולה להתרחק מן החטא לא ועייץ מה יהא צסופו:

דצי אומר עשה דלנו כדלונך כו' (ח"ה צספר דצינו המחצר ז"ל בדים כאן דצי
אומר עשה כו' שהוא משנ' השנויה לעיל צפ"צ מ"ד חנה דהתם נוח' דלחו דצי תמי לה כ"ח
ר"ב צנו של דצי וכמו שיע"ס דוק. וכ"כ להדיו דש"י ז"ל סס יע"ס) זה דומה למאמר וכל
מעשיך יהיו לש"ס. כלומר אפי' כשתעסק דלונך ד"ל צעניני העולם הלדויכים לך
יהיה תכלית כונתך לעצרת השם ית' צציה לך ואל תצצח שתקיים צידך הכל וזהו
אומרו כרי שיעשה דלונך כדלונך כלומר שיעדיך עוז השגחתו עליך עד שתקיי'
כונתך מלד הצטחתו :

ואמר אח"כ וצטל דלונך מפני דלנו כלומר אס נזדמנה עציר' לידך וידך
תוקף אליך תכדיעבו וצטל דלונך מפני דלנו יתצדך ותהיה צעוח מדין מדה כנגד
מדה שהקצ"ה יצטל דלון אחרים מפני דלונך ר"ל שיפר מחשצות אויבך הקמים עליך
וכבר ציאלנו צפ"צ (לעיל מ"ד יע"ס).

יד' דצי נהדלאי אומר הוי גולה למקום תורה כו' שיגלה למקום תורה כלו'
אס לא תמלא צמקומך די סיפוקך צלימוד הוי גולה צמקן' שתמלא שס די סיפוקך ואל
תאמר שהתורה תצא אחריו ושחצירך יקיימו' צידך כלומר אמתין עד שיצא צכאן

למקום תורה ואל תאמר שהיא
תבוא אחריה שחבריה יקיימוה
פידיה ואל בניתה אל תשען:
טו רבי ינאי אומר אין פדינו

ולא צינתך אל תשען וכן שלא תאמר איני

לריך רצ וחצר והריני צעל לצ וקל ההצנה ומפולפל ומלמד מעלמי אלל עכ"פ הוי

משתדל ללמוד מפי אחרים כי הקבלה פנחס. וכבר אמרו בתלמוד המערב (ספחים

צ"פ חנו דניס) כל תורה שאין לה אף אינה תורה כמו שזירדנו צפיתחנו למס'

זאת וכן הכונה באזהרה דכל שהוא למד תהא כונתו להיות תלמודו מתקיים צידו:

ואמרו צדרייתא (חצרות דר"ג צפ"ט) שארם לומד לעלמו ולאחרים לעלמו ולא

לאחרים. לאחרים ולא לעלמו. לא לעלמו ולא לאחרים וזהו אמת כי הרב הישר

והמלמד להועיל לומד לעלמו להיות חקוק צדרי לצו וכן מריך שהתלמוד מלצו

עד שיהא רצון התלמיד צדך גם כן. ויש שלומד לעלמו ולא לאחרים שאין כונתו

מעולה כל כך אצל מתיישב ממנו והוא שוכח. לאחרים ולא לעלמו כגון רוצו אלו

התלמידים צדך שתכלית כונתם אינה אלא צהגיע לדור כספס צסק ואין למודם

מלך החפץ ולא ישאר צידם מאומה מעמלם והתלמיד אם הוא חסוד לוקט לעלמו

וכולד תאנה יאכל פריה לא לאחרים ולא לעלמו כשהרצ מתיישב על דרך שכתבנו וזה

התלמיד רואה צהקפה ויחס לו הצטלה.

טז רבי ינאי אומר אין צירינו משלות הרשעים אף לא יסורי הלדיקים. כבר

ידעת שרצ הנציאים דיצרו על מצות העדר הסדור מצני אדם עד שנדלה כמה

רשעים צשלוה גדולה וכמה לדיקים שיסודין מכאיצי' מכלי עינים ומדאיצי נפש כמעט

שלא היה צהם ר"ל צנציאים המפור' אחד שלא הרגיש צזה אם צרמו אם צדור

קלת אם צדרים ארוכים מהם שלא נתצדד מתוך צדריהם אלא שהשאירו הענין

על מצותם כמאמר זה החכם שאמר אין צירינו משלות רשעים אף לא יסורי הלדיקים

כלומר שלא נודע אופני משפט זה. ומהם שנתבלה הענין מתוך צדריהם ואילו

צאנו לזכור כל הנאמר צנציאים וצספרים הכתוצים צרוח הקודש על זה הענין יאריך

הענין מאד. אצל נזכור מה שצא מהם לצדד הנציאים. ונזכור תחילה מהותם

שלא נתצדד העעם צדריהם שהם צדמיון המאמר שלפנינו ומהם ישעיה וידמיה

ואיוצ ואם יתבלגל צתוכם עניינים אחרים אל תקפיד כי סדר הדצרים עם לורך

ידיעתם יצואנו לכך אחוז צזה וגם מזה אל תנח ידך.

הנה ישעיה הנציא אמר למה תתענו ה' מדרךך תקשיח לצנו מיראתך וצאמת

כי הנדלה מפשטו של מקרא הוא שה' יצצ להיו' האדם תועה מדרכיו ר"ל מלך

דרכי ה' ית' ובזירותיו וזה דעת נפסד קדוש אלל הפתיים יחסצו שהשם יגזור על

מעשה האדם בזירה מוחלטת להיות לדיק או דשע לצלתי היות צידו רשו' לשנות

כלל ומהם שיחסו זה להכרח תולדה ומזל יהיה מן הנמנעות אללל לעשות הפך

התולדה או הגזירה חושצים לתת יקר הגדולה לשם ית' צאומרם כל אשר חפץ ה'

עשה ואע"פ שיתצטל צזה טעב האפס' הם יקיימוה צצרך אל נושא האפסד ר"ל

שכל פעולות האדם הם אפשריות צהקס אל עלמו אצל כשיעברו אלל השם אין צהם

טצע אפשריות וזה דצד יצטל כל יעודי התורה לגמול או לעונש ויהיה ענין התודות

והיעודים והמלות והאווים והאזהרו' דצד צלתי מועיל. וכבר הודיענו ראש הנציאים

פינת האמונה שהצחירה ציד האדם צאומרו דאה נתתי לפניך היום את החיים

ואת הטוב ואת המות ואת הרע ואמר ידמיה מפי עליון לא תלא הרעות והטוב.

ואמר הרעות דרך רציו ועוצ דרך מיעוט כי הטוב הוא מעט צהקס אל הרע

וכן אמר מה יתאונן אדם חי בצד על חטאיו אחד שהוא בצד על חטאיו ר"ל אחד

סמיטה הצחירה צידו להרע או להטע. ואמרו רז"ל כתוב צתורה שניו צנזיאס משולש צנתוצים צדרך שאלם רואה זה מוליכין אותו צתו' לא תלך עמהם קום לך אתם. צנזיאס מדריכך צדרך תלך. צנתוצים אס לללים הוא ילך ולענוים יתן חן ואמרו צמדש מיום שצדל הקצ"ה נצולת דלה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע לא ילא רעה ועוצה מפיו של הקצ"ה אלא כולם צלות מלליהן ע"י עוטיהן ואולי תערער על דצרינו צאומדנו כל אשר חפץ ה' עשה ויחזק ה' את לב פרעה כי אני הכצדתי את לבו וכו' ואני אקשה את לב פרעה וכן צסיוחן כי הקשה ה' אלהיך את רוחו ואמץ כו' ובכנענים מאת ה' היתה לחזק את לבם למען הסדומים. ואליהו אמר על נצילי הצעל ואתה הסיבות אס לבס אחורנית. ואמרו ישיעיהו למה תענוני מדרך וכן השמן לב העם הזה כו'.

ואמנם תדע צעין ואמרו כל אשר חפץ ה' עשה ששלשן יתיר ליוחס פעולות האדם וכל תנועתו לשם ית' להיותם צדורו על לך הלוך הקדום שהנחה צו צתחילת צדיאמו שיתנועע ויפעל צנחירתו אצל שאר המקראות שיוורו שצפרט היתה כוננת הס"ית צלותה עשה להקשות רוח צני אדם ולסבצ לבס אחורנית. כצו ידעת מה שפירשו צה קלת גדולי חכמינו שכמו שישתנו הדצרים הצנעיים לפעמים עלדרך המופת כן יתצטל עון האדם לפעמים דרך עונש הצחירה לצטל דמנו האפשר ואלא לבניחו לצוז וזה להפלות המרי למען ימות צחוסר לב וישולח ציד פשעו. ולחוס יס לפרס צו שאע"פ שאין האדם נולד צעל מעלה או צעל חכרוק מ"מ אפשר שילד צהכנה מזגית או צמול סיחא מוכן למעלות ומשיגים צמעט השתדלות או צהפך והוא אומרו ופושע מצטן קורא לך. צורו ושיעים מדחס תעו מצטן דוצרי כוז. וצמעלות ה' מצטן קראני צטרם אליוך צצטן ידעתיוך וצטרם תלא מדחס כו' לא שתהא הכנת המצו או הכרח עת הולדה מצטל עצה האפשר עד שתיסיס היצדים מחוייצי' או נכנעים אצל כל שהכנתו או תולדתו מושקע צמה שהצילו מצו או להניעתהו תולדתו תהיה יותר ויותר מופלג וכשנשאר מושקע צמה שהצילו מצו או להניעתהו תולדתו תהיה תכונתו מיוחס' לשס שצדלו על תכונה נמשכוממנה אלו המדות הרעו' לא שיעצוהו מכל וכל וזהו עגין (ח"ט צצת דק"ר) אין מול לישראל כלומר שדרכי הדת ישיצום משה שחייצ הכנתם או תולדותם. (ח"ה ועמ"ס הסצ"ח צצטר' ח"ה סי' מ"ח וצדצרי דציו המחצר ז"ל דייס הקדמחו לס' צית הצחירה יע"ט) כי הדת היא למדקחת עשו למי שחלה מכך דגלו ועד קדקדו והיה הרוקח הבוא מועיל לכל עניני החוליו' והוא שדעט שהעצירו' כולם יוללות משצעה עניינים וכולם נילל האדם מהס צקיוס התורה (ח"ה עיון ע"ס דציו המחצר ז"ל דייס הקדמחי לס' צית הצחירה יע"ט) ואלו הס התאור והקנא' והכנעם והגלוה וכעצות וצגלת קתוחכות והאכזריו' כי התאו' תציאכו לצקשת כל מיני מותרו' ועס יפרד כל עון ציאוני. אסורות ומאכלות אסורו'. והקנאה תציאכו להשתדל צקנין מה שפער לו צלעשי השתדלות צלתי צלות ומס יפרד כל עון ציולות ומחסם ואונגלות וגיניות וכל הדצר התלו דציו ממתנות והכעס תציאכו למיני קמות והכבלות והסליחות והגלוה. תציאכו למיני הקטטות והנעירו' ושגלת האחים וקנאלת איש מדעכו ועצוצת השתפלות והתהל' וההדלות והעצות יציאכו לעצוז מורא וכצוד לכל מי שראוי ליראו ולכצדו וציאכו למיני השקדות ורוע לב והנצלות והליונו' ולשון הרע ושגלת התוכחו' תציאכו להמשך אחר עלתו ויפרד משס עון כל כפידה ומיני העצור' הנכרעות והאכזריות יציאכו לכל מיני הכוליות ועצוצת החסד ומדת הנדיות והרהמתו וכצד אמה רואה דכל מי שהלה צליח מאלו החולאים ימלא רעואתו צתורה כמו שתאמר דרך משל אס הוא מולה צצמדת המעון לקפוץ את ידו וללמץ את לבצו צדלותו מלאת תרומו' והמעשדו' והלדקות ומתנות ענייס והנדריס והנדצו' יתעורר להסיד המידה הזאת וכן אס חלה חולי הכעס צדלותו אזהרת טגלת אחיס ועיני הנקטת

והנטידות ואף הקלות האדם של צפיו כמו שנרמז באהרת לא תקלל חרש כ"ט
ההבאות והנליחות יתעורר ב"כ לשון ממדתו הרעה וכן אם חלה חולי העזות ושנא'
התוכחת נרלותו מלות כבוד האצות והמנהיגים והחכמים והזקנים ולכן סוד
ממלות יתעורר בלא ספק וכן כבולס כמו שציארו צילדותיו נחי' התשובה ונשוב
לדצרינו והוא שלל יוחס פעל זה לשם רק על השתקיעו בתולדותו.

ואמנם ענין ישיעיהו באומרו השמן לצ העם הזה כו' יש לי צו ציאור אחד
והוא שהוא באומר לו הוכיחם והודיעם שהם צדק רע עד שיחזיקו בלמם באטומי
לצ ובצבדי אזנים ועומי עינים וכשיכירו חסדוים ישונו. וכבר מלינו הדבס חלות
מתפרשו' צדק זה כמו שצארו נקלת חיבורנו צענין פתחי את הנציס כלומר
העמדתיו בחזקת מפותה. וכן הלדיקו את הלדיק והרשיעו את הרשע כלומר שיעמוד
את זה בחזקת לדיק חז בחזקת רשע וכן אמרו אלכה ואשובה אל מקומי עד אשר
יאשעו וצקסו פני עד שיחזיקו בלמם באטומים. חז שאלמו רז"ל באגדת פסחידעו
אותנו המלרים כמו שאלמו הצא נתחכמה לו כלומר החזיקונו צדעים עד שהתפחדו
ממנו והתנכלו למעטנו בצעזודם. ודליה על זה אומרו וירשו אותנו ולא אמ'
לנו חבו לרעיתנו ענין אמר ישיעיה למה תתענו ה' המדריך כלומר אל תעמידנו
בחזקת תועים כלומר שכהאומנו רואות שלותם ובצודם עם ראותם שלותנו
וקלוננו יחזיקו בלמם בחסידים ואותנו צהפך חבו ענין לדיק ורע לו רשע ועוז לו
שהתעוררו עליו ודמיה אמר לדיק אתה ה' כי אריז אליך אך משפטם אדבר
אותך כלומר שלות אני שאל מלפניך שלא אוכל לצרם מדעתי וכמו שתרסג יהונתן
שילות דינין שיל מלוותך והוא אומרו מדוע דרך רשעים ללחם שלו כל צוגרי צוד
נעשתם גם שרשו ילכו גם עשו פרי. ואיז אמר האני לאדם יחיו כו' מדוע רשעים
יחיו כו' זרעם נכון לפניהם עמם כו' צתיסם שלום מפרש כו' ואלו השלשה לא
כתנו טעם צדד וממם הוא מה שאלמו אסף אך טוב לישראל אליהם כו' ואני כמעט
נעיו רגלי כו' כי קנאתי צהוללים כו' כי אין חלוצות למותם כו' צעמל אנוש אינימו
כו' הנה אלל רשעים כו' עד ואחשבה לדעת זאת כו' עד אלא אל מקדשי אל כו'
ואני צער ולא ארע כו' כלומר כשהשצתי זה כי הכל תלוי צתכלית ועם היותו איזה
שכר או עונש צעולם הזה צתכלית הכל הוא העולם הצא והוא אומרו צעלחך נחנחי
ואחר כבוד תקחי. וכן צחקוק ארז טבור עינים מראות צרע ובציע אל עמל לא
תוכל כו' ואמר גם הוא על כן יצח לחדמו ויקטר למכמתו כו' עד שהציצ
לעלמו צסוק דצדיו הנה עפלה לא ישרה נפשו צו עדיין יהיה מקום עמדו צמאפל
וערפל ענין גרול ואם מתלקחת והלדיק יחיה צאמונתו. והוא הענין שמיאיותו
הכללה אמתית והעדרו צצרון ומות וכן צמלאני אמ' אמרתם שזא צעוד אליהם כו'
ועתה אנהנו מאשרים זדים כו' הובעתם ה' צדצדיכם כו' והשיצ צסוק אז נדצדו
ידלי ה' איש אל רעהו כו' וצצתם ורלייתם צין לדיק לרשע כו' וכן דוד אמר מזמור
שיר ליום הטצת ופי' צו ליום שכולו שצת ר"ל העולם הצא ואמר להביד צצקד חסדך
כו' כלומר שטוצות העולם הזה שהוא צוקר שהוא כעין תורת חסד אצל האמונה
והוא תכלית המשפט הוא צלילות ר"ל העולם הצא ואמר צו איש צער לא ידע כו'
צפרוח רשעים כמו עשז כו' כלומר שכל טוצתם הוא לרעתם ולהיות צבס תכלית
האצדוק וכן אמר אדוק הנציאים ע"ה ומשלם לשונאיו אל פניו להאצדוק כלומר שמשלם
לרשע גמול על איזה מעשה טוב שצידו אל פניו צמיאיותו כלומר שהוא צעולם הזה
כדי להאצדוק מהע"ה צבגמרי וכן יענוש הלדיק על איזה חטא שצידו צע"ה כדי
להיותו נקי לבמדי ונגמל צכללו לע"ה והוא שג"ל צאחאצ יען נמלא צו דצד טוב
וכן הרליית כי נכנע אהאצ מפני וצהפך קרע ה' את מעלכתיו ה' לדיק יצחק וכן
הדבס והוא שאלמו צמסכת תענית (וי"ה) אל אמונה ואין עול כסם שהקציס נפרע
מן הרשעים לע"ה כן נפרע מהלדיקים צע"ה וכסם שמשלם גמול ללדיקים צע"ה

לא משלוח הרשעים ואף לא
מיסורי הצדיקים רבי מתיא בן
חרש אומר הוי מקדים בשלום
כל אדם והוי זנב לאריות ואל
תהי ראש לשעלים:
ח רבי יעקב אומר העולם
הזה דומה לפרוזדור בפני

כך משלם גמול לרשעים זע"ה וצמם קידושין
(נפס"ק ד"ה) אמרו למה לדיקים דומים זע"ה
לאלין שכולו עומד במקו' טהרה והרשעים
זע"ה דומי' לאלין שכולו עומד במקום טומא'
ונופו עומד במקום טהרה נקלץ נופו נמלא
כולו עומד במקום טומאה כך הקצ"ה מציא
יסודין על הדיקים צעולם הזה כדי שיהיו
נוחלין לע"ה ומשפיע טובה לרשעים זע"ה
כדי שיהיו יורדין צעולם הזה למדרגת תחתון'
של בבכס.

מלאכת שלמה

דומה לפרוזדור והכ"ר יבוסף ז"ל הגיה
פרוזדור גדול'ת וכתב: כן מלאחי:

וכן אמרו צאחרון של יומא (דפ"ר) שלות
רשעים סופה בהיכס וכן אמרו שם שאת פני
רשע לא טוב אין טובה לרשעים שמשלי' להם

פנים זע"ה שחלמה הרלית כי נכנע אחאב כו' טוב להם לדיקים שאין נושאים להם פנים
זע"ה שחלמ' יען לא האמנת' צירוא' מ"ש דראשון של צרכות (ד"ק ע"ה) לדיק ממנו צולע
כלומר לאיה עון שצדור לדיק גמור אינו צולע וכן לדיק שישלמן לפי דרכי הדת לא שיהיה
דבר צעול וחמס וצבעוד הסדר חלילה לאל מרשע ושדי מעול ואל יטען עיני
יסודין של אהבה שאין עניינו אלא שקורצתו אליו ית' תעניסהו יותר צהמרוחו וכו'
שומר כי את אשר י'הצב ה' יוכיח ובאז את צן ילכה כלומר שיוכיח יותר הבן אשר
יבחר צו וכן רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה ע"כ אפקוד עליכם א"כ עונותיכם
וכן צקרוני אקדש וסצינו נשערה מאלד אמר זה הכזר למלך כחר וכן אמר אחד
מחכמי המוסר למלכו צהזכירו אליו עון העגל חטא שהגדילוהו עליהם למעלתם
והגדול מי שחטאיו ספורים. והחכמים ז"ל אמרו צמס' מניעא (ד"ג) הגד לעמי
פשעם אלו ת"ח שהגבות נעשו' להם מדונות ולצות יעקב חטאתם אלו עמי הארץ
שהזדור' נעשות להם כשגבות ואף שלמה ההכס דבר צענין לדיק ודע לו רשע וטוב
לו. והוא אמרו את הכל ראיתי צימי הצלי יש לדיק אוצר צלדקו ר"ל עם כל לדיק
ויש דשע מאריך צדעתו וקדא ימי ההצל זמן הצחדות כלומר שלא התחכם ומתוך
כך היה מתפלל על זה כלומר גס יש לדיקים שמגיע עליהם כמעשה הרשעים
ויש רשעים שמגיע עליהם כמעשה הדיקים ורמז צתצות ענייניה אלו כי כשהיה
צתפלא על זה היה חושב על זה העולם שהוא עיקר גדולושיהא טובו ענין מעולה
ובהדרו ממנו שהוא תכלית הדע ואחר שהתחכם והכיר מיעוט זה העולם ופחיתותו
והסרונו הכיר כי הכל צל שכלית הכל הוא הצא עם היות גס כן עיזות
הע"ה והפך על לך הגמול והעונש על הדרך שכתצנו.

רצי מתיא ח' חדש אמר הוי מקדים צשום כל אדם כו' כזהירו שיתאבצ
אלל הצדיות והוא שיכצדם ויקדים צשלומם ואמר אה"כ והוי זצ: לאריות ואל תהי
ראש כו' כוכחו צזה שישתדל להשלים עלמו צמה שיוכל ואל ידאה עלמו נשלים
ובצלתי לדין לזולתו כל שהוא יודע זולתו חכס ממנו ואמר שאל דואה צעלמו שיוכל
ללמד לאחרים אחר שדואה גס כן שיכול עדיין ללמו' מזולתו שיתדל ללמוד עד תכלית
מה שאפשר לו וחרו עיניו כו' לאריות ואל חבי ראש לשועלים כלומר נוח לך
להיו' תלמיד לגדולי' משהיה רצ לקטני'.

(ח"ה) צספרי צצינו המחצר גרים צמרים המשנה הלזו אחר ואל תהי ראש לשועלי' שחאמר
הולך את חכמים יחכם ורועה כסילי' ירוע) והציא זה מאומרו הולך את חכמים יחכם
שמענו שהולך עמהם ואחריהם ורועה צסילים ירוע ומכנה הרועה ללכת ראשון
ובאלץ אחריו:

מז רצי יעקב אומר הע"ה דומה לפרוזדור דור כו' פרוזדור הוא בית שער

העולם הבא התקן עצמו
בפרוודור פרישתכם למרקלין:
הוא היה אומר יפה שעה
אחת בשובה ומעשים טובים
בעולם הזה מכל חיי העולם
הבא ויפה שעה אחת של קורת
רוח בעולם הבא מכל חיי
העולם הזה:

י"ר פ' שמעון בן יחזקאל
אמר אל תרצה את חברך
בשעת בעסו ואל תנהמהו
בשעה שמתו מכל לפניו ואל
תשא לו בשעת נדרו ואל
תשתדל לראותו בשעת
קלקלתו:

ואמרת אין דרכה של שיירא ליכנס בצורגן
ואין מקצלין את האדם במחש' והוא שאמר שלמה כל אשר תמלא ירך לעשו' נכחך
עשה כי אין מעש' וחשדון ודעת בשואל אשר אזה הולך שמה. כלומר שאין אחר המות
תוס' ושלמות וחשדון כלל ומפני זה הזהירו שיסתדל צעולם הזה צקין המעלות
ולא יוליד רגעיו לצטלה בהצלי העולם זולתי בהכרח הנדון.

(י) ולהפלות אזהר' זאת חזר ואמר גם הוא יפה שעה אחת צתשו' ומעשים
טובי' צעו' הזה מכל חיי העו' הצא כלומר שאם יתמיד צקין המעלות יודמן שיזכה
לו לפעמים לקיץ מעלה גדולה בשעה אחת שישי' זה מהי העול' יותר ממה
שלא זכה בהם צמח וענין מכל חיי העולם הצא עניינו מכל מה שזדמן לו לחלקו
לזכו' מחיי העו' הצא ולזרר דבריו אמ' אח"כ ויפה שעה א' של קורת רוח. ר"ל
הצא' עלמו בהשיגה ממצוד צודא מנותיה הראויות לה מכל חיי העו' הצא. ויש
לפ' המאמר צצצרו ולומר יפה שעה אחת צתשובה ואע"ט צעולם הזה מכל מה
שיסתדל צו לעולמים צפולם הצא דאס יסתדל צו לעולם לא יועיל לו כלום כמו
צצאצרו. ויש גורסי' יפה שעה אחת צתשו' ומע"ט צעולם הזה לחיי עולם הצא:

(יח) דבי שמעון צן אלעזר אר' אל תדלג את חצרך צשעת כעסו כו' כל אלו
מוסרים והנהגו' צצצרה לעשות כל דבר צעתו אמר שלא ידלגו צשעת כעסו מפ'.
שידמך צעיניו שאינו חושש להפסדו. והוא הענין שלא ינחמנו צשעת שמתו מוטל
לפניה שיחשדנו ככלתי דואב למקדיו. אבל שלא ישאל לו צשעת נדרו הוא שאם
ימלא עלמו לשאלתו צשעת נדרו לא תהא נודר אלא על דעת כך או ע"ד כך יאמר
על פתח ופתח שאף על דעת כך הוא נודר מרוב שיחו וכעסו וטוב להניחו עד
יעצור עצם. ויש מפ' דכשתדאכו להוט לנודר אל תצא אתה לפניו שיתיר לך את
נדרך כדי לו צצרתו ולא תטרדו צצלך. ואמר אח"כ ואל תסתדל לראותו צשעת
קלקלתו כלומר כשזדמן לו דבר שהוא מתציי' ממנו מפני שהוא מתציי' צראותו
צני אדם.

יט שמואל הקטן אומר חתמן אומר בנפול
איבה אל תשמה ובבשלו אל
יגל לבך פן יראה יי ורע בעיניו
והשיב מעליו אפיו:

כ אלישע בן אביה אומר
הלומד ילך למה הוא דומה
לדין כתובה על גיר חדש
והלומד זקן למה הוא דומה
לדין כתובה על גיר מחוק: רבי
יוסי בר יהודה איש פפר הבבלי
אומר הלומד מן הקטנים למה
הוא דומה לאיכל ענבים קהות
ושזתה יין מגתו והלומד מן
הזקנים למה הוא דומה לאיכל

מלאכת שלמה

שמואל הקטן אומר וכו' הר"ר יהוסף ז"ל
מחק ממלת פן יראה וכו' על מה שפי'
ר"ע ז"ל ספור הוא צמחיו וכו' פי' זה
מבומבס כי לא אמר היה אומר וכו' דקאי
על הא דקאמר לעיל ואל תשדל לזכותו דעשת
לק'תו ועל זה קאמר שמואל הקטן אומר
על לשון זה נפסול חיוצן אל תשמה ע"כ:
חלישע בן חזריה וכו' מלאכה פתוח
צפירוס ס' קהלת שחצר החכם השלם הר"ר
משה בלנטי ז"ל ע"פ טור אחרית וכו' ה"ל
זה וראה כמה איכא צין ת"ח שסרה לעס

יט שמואל הקטן אומר צנפול חיוצן אל
תשמה כו' מקדש כתב הוא שאלמו שלמה.
וכונת המאמר שהוא היה מוכיח תמיד דזה
הענין ומזהיר עליו כדי להדחיק ממנו השגתו
שכמה מיני מות נמשכות אחריו וכדי הוא
אומר על חיוצו (א"ה ר"ל על חיוצו של דוד
שומר הפ"ז וצנעו כו') שחמו ונאספו ועל
עלמו אמר ואני צלותם לצוסי שק וזה שומר
והשיב מעליו אפיו חזר על הצורא ית'
שלקנחתו צמחתך ישיב כעסו מאותו שבעם
עליו. ויש אומרים שאלו היה כן היה לו לומר
חרון אפיו ומפרשים שהוא חזר על האויב
כלו' שתסור מעליו רעתו ולאפו פירושו ואין
לומר צדק.

כ אלישע בן אביה אומר הלומד תורה
לולד למה הוא דומה כו' אמר שהלמד צילדותו
הוא דומה לדיו כתוב על גיר חדש כלומר
שהדיו מתדבק בו מחד ואינו נקל למחק
והלמד תורה כשהוא זקן דומה לדיו כתוב
על גיר מחוק ר"ל נייר יסן שכבר נכתב בו
ונמחק מרוב יושנו שאין הדיו מתדבק בו כלל
ונקל הוא למחק. ואף צדריית' של ר"י: הוצירו
ענין זה צלשון נייר יסן וכן אמרו חכמי המוסד
"למוד החכמה" צימית הענבים כפתוח על האצן
ולמוד החכמה צימית האק' כפתוח על החול'
וצדרייתא של ר"י (ע"כ) אמרו הלמד תורה
צילדותו דומה לאשה שלשה בחמין והלמד
צוקנותו דומה לאשה שלשה צ'ון. וכן אמרו
הלמד תורה צילדותו דומה לצחור שנשא צתולה
היא הוגנת לו והוא הגון לה והלמד צוקנותו
דומה לזקן שנשא צתולה כו':

ומ"מ הוצירו צדרייתא שאף עפ"י שלמו צילדותו יזהר שלא להתצטל ממנה.
והוא שאלמו יבול ללמד אדם תורה בעש' שנים ולשכחה צ' שנים כולד אדם יושב
שש חדשים ואינו חזר זה אף' על טבור עמא ואל טמא טבור ישב שנים עשר
חדש ולא חזר זה כמלא מחליף חכמים זה צזה. וישב ח"י חדשים נמלא משכח ראשי
פדקים צ' שנים משכח ראשי המסכתו ומתוך כך יושב ודומם ועליו הכת' אומר
על טרה איש על עזרתו ועל כרם אדם חסד לצ' והנה עליה כולו קמטונים כסו
פניו חרולים וגדר אציו נהרס כיון שגפול כיתלו של כרם חרץ כל הכרם. עוד
אמרו שם דברי תורה קשים לקנותם כזה ונחמים לאדם ככלי זכוכית דברי טעות
ותפלו' נחמים לקנותם וקשים לאדם כשק' אדם לוקח צדוק שק צסלע משתתש צו
לרצב וחמס שנים.

רבי יוסי בר יהודה איש כפר הבצלי אומר הלומד תורה מן הבדולים כו'
שהלומד תורה מן הזקנים דומה לאוכל ענבים צשולות ושותה יין יסן כלומר טלעותו
של אדם נוחה צהם. והלומד תור' מן הצחורים דומה לאוכל ענבים קהות ר"ל
שלין מצשולות שמקהות שיני האדם ושותה יין מגיתו שאף הוא מצלצל דעתו של

אדם כלומר שחכמת הצחודים אינה מזקקת
שלא הספיקו עדיין לצדד ממנה פסולת מתוך
אוכל ודעתו של תלמיד קלה זו וכמעט
שמשפצת.

רבי אומר כו' ורבי חלק זה לומר
אל תסתכל בקנקן אלא צמה שיש בו שיש
קנקן חדש מלא יין יין ויש קנקן יין דלפי'
חדש אין זו ודעתו שלם הצחוד מקבל מרבי
מוצקה הרי הלמד ממנו כלמד מן הזקן. וכן
יש זקן ריק מן החכמה או שחכמתו מצולצלת
והכל חמת.

כא) רבי אלעזר הקפר אומר הקנאה
והתאו' וכבוד מוליחין את האדם מן כו' אמר
שהקנאה ר"ל שאלו מתקנה צחודו צמיני
השדר' וההלח' המדומות. וזה אור שאלו
נמשך אחר תאו' הילך לבקשת הנאות
הגופניות והכבוד ר"ל היותו הומה אחר
שרירות צלתי אמתיות כל אלו וכיוצא בהם
המוליחין את האדם מן העולם ר"ל מזה
העולם שהכונות האלו מעדידי' אותו ומעכבין
אותו מקנין מעלו' המד' והמעלות השכליות
וזו מצולזל. וזה אור' כגם הוא צעלמו להחזיר
את האדם שאלו נכשל בהם וכיוצא בהם
משאר הדברים המציאים לידי עצירות עד
שנכשל בעצירות לעת מותו ויציץ לאחריתו
ויתודה על חטאיו וישוב.

הוא היה אור' הילודים למות כלומר את
שכר נולדו מעתדים למות. ואין ראוי לאדם
שישליכה אחריו גור אצל שיצור אותו תמיד.
והמתי' להחיות כלומר שיתצונן כי תשובתו
ועוד מעשיו תהיה נפשו ויתן לה צלילות
הנכבדו והלכ' צין העומדים. וכן שצעת
הלודים המקוצלים כענין תחית המתים
צחוק סנהדרין. ואמר והחיים לזון כלומר
אעפ"י שכלית העולם הוא לעו' הכו'. ויש
מפרשים החיים רומז אחד זמן התחיה. ולפי אור' מן הדעות המקוצל' לק' מא' ימים
שהרשעים יקומו לזון גופם עם נפשם כענין הדמוז צמל החגור והסומא. ואמר
דך כלל לידע כלומר האדם לעלמו ולהודיע לזון ותלמידו ולהנמיסם אחריו.
ולהודע כל' לכל העו' שהוא אל כו'. וי"מ ג' מעלות אלו לענין ידיעה מצודת להיות
הענין מושכל צפוע' עד שיהיה הכ' והמשי' והמושכל צענין א' דין כל שכל צפועל
ואמר המוכרח' שהוא אל. ר"ל שהוא בצד קווא וקס. הוא היולר הוא הצורא כל'
הוא היול' כל יום וממשיך היותיו כלומד ז"ל צנוסח התפלה המחדש טיבו צכל
יום תמיד והוא הצורא צתחילת הצדו' יש מאין. ומתוך כך יוכרח להאמין שהוא
גושל ומעניש. הוא המצי' כל' שידעתו כולל' ומקפת אין דבר נעלם ממנו. הוא
הדין לזון כלולו על אופני יושרו ומי ואמר לו מה תעש' הוא עד שמשפטיו יעידו

ענבים בשולות ושולות יין יין:
רבי מאיר אומר אל תסתכל
בקנקן אלא במה שיש בו יש
קנקן חדש מלא יין ויש קנקן יין דלפי'
חדש אין בו:

כא רבי אלעזר הקפר אומר
הקנאה והתאו' והכבוד מוליחין
את האדם מן העולם: הוא היה
אומר הילודים למות והמתים
לחיות והחיים לזון לידע
ולחזר' וידוע שהוא אל הוא

מלאכת שלמה

אין שמשע חלישע אחר שלפי הסוס שר'
מחיר הניע עד תחום שנת לח ראה שיחטא
על ידו ורחיטי חזר צספרי הנהיגים שצסכר
זה זכה שזכר שמו צספרי חזות חלישע צן
חזויה נקוד שמו מלד חסידו עולם וחין
הקד"ה המקס שזכר כל צדיק. רבי אור' ר
אל תסתכל כו' הרי"ו ז"ל בדים ר' מאיר:
ר' אלעזר הקפר צלתי יו"ד:
והמתים לחיות כן הבגס' הרי"ו ז"ל.
ש הש אור' צי' מ כו' סרוד הספרים כמחירי
ור"ו א' שיש צס אור' ור"ר יוסף ז"ל
הביה שצס אור' ור' כן הניכסח צדוד
הספרים וכן ז"ל עיקר ופירוש שצס אור' יש
מקום צצרו ולגוס כדי להלל מדיו של גיהוס
גס הניה צדיק מתי' שהוא היולר ומחק
מלת אל גס מחק מלת ברוך הוא דצדיק
מתי' ומלת הקדוש דצופק מתי' ע"כ:

התחיה ועמוד לגדלו לקץ הימין על
כמו שצאדנוהו על לז הדרכים הדתיים
שאפי' צעולם הזה יורו צקל' עונש
מפרשים החיים רומז אחד זמן התחיה.
שהרשעים יקומו לזון גופם עם נפשם
דך כלל לידע כלומר האדם לעלמו ולהודיע לזון ותלמידו ולהנמיסם אחריו.
ולהודע כל' לכל העו' שהוא אל כו'. וי"מ ג' מעלות אלו לענין ידיעה מצודת להיות
הענין מושכל צפוע' עד שיהיה הכ' והמשי' והמושכל צענין א' דין כל שכל צפועל
ואמר המוכרח' שהוא אל. ר"ל שהוא בצד קווא וקס. הוא היולר הוא הצורא כל'
הוא היול' כל יום וממשיך היותיו כלומד ז"ל צנוסח התפלה המחדש טיבו צכל
יום תמיד והוא הצורא צתחילת הצדו' יש מאין. ומתוך כך יוכרח להאמין שהוא
גושל ומעניש. הוא המצי' כל' שידעתו כולל' ומקפת אין דבר נעלם ממנו. הוא
הדין לזון כלולו על אופני יושרו ומי ואמר לו מה תעש' הוא עד שמשפטיו יעידו

היוצר הוא הבורא הוא המבין
הוא הדין הוא העד הוא בעל
דין הוא עתיד לדון ברוך הוא
שאינו לפניו לא עולה ולא שוכח
ולא משא פנים ולא מקח שחד
ודע שהכל לפי החשבון ואל
יבטיחה יצרה שהשואל ביר
מנוס לך שעל ברכה אתה נוצר
ועל ברכה אתה נולד ועל ברכה
אתה חי ועל ברכה אתה מת
ועל ברכה אתה עתיד לתן דין
וחשבון לפני מלך מלכי המלכים
הקדוש ברוך הוא:

(משנת ר"ח זן עק"י תמלא צדק ספק שטי):

פרק חמישי

העולם ומה תלמוד לומר והלא
במאמר אחר יכול להפאות
אלה להפיר מן הרשעים
שמאמרין את העולם שגברא
בעשרה מאמרות ולתן שבר טוב
לצדיקים שפקימין את העולם
שגברא בעשרה מאמרות:

על ענין האדם כאלו הוא מעיד עליו כענין
שצארכו צחצור התשוב צאמרו קורות ציתו
של אדם מעידים עליו כלומר שלפי העונות
יצחק ענייניו. ואעפ"י שיתאם לדיק ודע לו
השע וטוב לו ידע מ"מ כי לא לחס. הוא
צעל דין כלומר כי לו לצדו יהיה החוטא והוא
צעל הדין ואף מי יחיה. והוא עת' לדון
כל אדם וידע שאין לפניו לא עולה ולא שוכח
ולא משא פנים אפי' הוא לדיק גמור שיעציר
על שום חטא ולא מיקח שחד ופי' צספרי
שחד מלות כלומר שכל שעשה עצירה אחת
אפי' עשה מאה מלות כנגדה לא תמרוק
העצירה אלא יענש על העצירה ויגמל על
הטובו ח"ס הכל לפי השכון ואל יצטיחך
יגדך שיש צשאל צית מנוס כלומר שתוכל
להשתדל להגלל מנהיגים שאין אחר המות שום
השתדלות כמ"ס למעלה. ואמר שעל כרחך
אתה נולד כו' זה אינו נקשר עם מה שסמור
לו אלא שהכונה לומר אל יצטיחך יגדך שיש
צשאל צית מנוס שאל כרחך אתה עתיד
ליתן את החשכון. וע"ג זו הזכיר את כולם
על הסדר ואמר שע"כ אתה נולד וע"כ אתה
נולד וע"כ אתה חי וע"כ אתה מת וע"כ אתה
עתיד ליתן את החשכון לפני מלך מלכי
המלכים הקצ"ה שכל אלו קלתם עניינים
טעניים וקלתם עניינים דתיים מקוצלים
צנתינה החשכון וכל אלו אינם דרשות האדם.
ולא אמר על כרחך אתה חוטא או עושה דבר
מלוה שדרי אותם חלוי' צצחירת האדם כמו
שצארכו למעלה והוא אומרם ז"ל (צצרכות
דנ"ה) הכל צידי שמים חוץ מירדת שמים.

א) צעשרה מאמרות נצדא העולם כו'
סופר צתורה ענין צריחת העולם והוא

שתעשה פעמים כאמר שם ואמר ופי' צתלמוד (צמניה דף כ"ח ע"ג) צדאשית נמי
מאמר הוא שאל' צדבר ב' שמים נעשו. ומה ת"ל והלא צמאמר אחד יכול להצדאות
כלומר שהיה אפשר לספרו צמאמר אחד ר"ל שיכלול כל מעשה צדאשית צמאמר אחד
והוא יהיו שמים ואלרן ויקוו המים ותדשא הארץ כו' אלא צדבר באן על הצדאשית צעלמה
שהרי הצדאשית כולה היתה צדגע אחד. אלא שנכלו הדברים קלתם ציוס ראשון
וקלתם ציוס צ' וכן יוס אחד יוס כמו שנתצאר לחכמים עד שהמשילו הענין לצודע
זרעים חלוקים צצת אחת ואלא קלתם ציוס א' וקלתם ציוס אחר וכן כלו ואף גלוי
וצדאשית יוס אחד יוס היה צצשת ימים אצל לא צדבר צכאן על עולם הצדאשית' אלא על
הספיר' והוא שהודיע שדמו צמה שאמרו צה צעשרה מאמרות להודיע כמה הוא גדול
זה הציאות וכמה ראוי להפדע מן הרשעי' שמאצדין אותו כלומר שמשחיתין היותו
ומפסידין סדרן. וכן ליתן שבר טוב לצדיקים שמקיימים את העולם כלומר שכו
שהמפסידו מפסיד צדבר גדול כן המתקנו והמסדרו מתקן ומסדר צדבר גדול וראוי כן

בית אבות פ"ה מ"ב ג' הבחירה ל

להבטל. כל זה הפלגת התורה לסדר זני
אדם ולקיים הנהגת המליצות איש כפי
הנהגתו ומעלתו. ויש לפדש המנהג ג"כ
בעלם הצדיקה ר"ל על הגלות הדברים אחד
אחד והיה הכל צאפסד לגלות זיוס אחד אלו
היה רזון השם כך אע"פ שהיה צשטה ימים
היה שם דברים נגלו זה אחד זה זיוס אחד
צספור המאמרות.

(ב) עשרה דורות מאדם ועד נח כו' והם
אדם א' שת צ' אנוש ג' קינן ד' מהללאל ה'
יורד ו' חנוך ז' מתושלח ט' למך ט' נח י'.
ואמר שהיתה כונת החועלת ציפורה הדורות
להודיע כמה ארך אפים לפניו ד"ל כמה אדוכי'
אפים לפניו להמתין לפניו אדם או לדורותיהם
אם ישונו קודם שיענישם צכליון חרוך
שהיו כל הדורות היו מכעיסין לפניו עד
שהצו' עליהם את מי המצול. וז"ש שכל
הדורות פידרוו מלכוש ואילך כמו שציאדנו
צתחילת הנסכת' והמתין להם מלכותם
לגרמי עד המצו' שהיה צזמנו של נח.

(ג) עשרה דורות מנח ועד אברהם
והם א' נח ז' ארפכשד ג' שלח ד' ענר
ה' פלג ו' רעו ז' שרג ח' נחור ט' תרח
י' אברהם (א"ה) עט"ר אדוני חזי נר"ו הרביע
צדברי רצינו המחנך דכפי המנין שמה ר' המחנך צפרטות אהם מולא שלא הזכיר צמנין הזה לשם
צן נח וא"כ היו י"א דורות וחתי תנא יו"ד דורות וע"כ דנח חינו מן המנין ולרין להתחיל
משם צנו רבאמת שכן ראייתי להרשב"א ז"ל צס' מנן אדות דקא חסינ' לשם צמקס נח יע"ס. והיה
צריך להיות דהא נח צבר נחשצ צדורות ראשונית וכו"ס רצ"ו המחנך צמתני' לעליל דמאדס' ועד
נח. וחלוי דתני עשרה דורות מנח ולא קתני משם צבר נרגש מה הוצ' תי"ס צזה. וכת' דה"ס נמי
ססיס צנח פתח ציה יע"ס) ואמר אה"כ שהיית כונת הספור צהודעת מנין הדורות
להודיע ג"כ כמה אדוכיות אפים לפניו שכל הדורו' היו מכעיסין וצאליס מלצד יחידים
שהיו כבון שלח וענר וסיעותיהם. והמתין להם עד שצא אברהם וקצל שגר כולס.
כלומר שדדש להם וקראם לעצדות ה' והשיצם מעון וצוה ויחם לו שגר כולס כאלו
הוא קצלו כלומר שהכל יתייחס אליו וצו נתלה הכל וקצל שגר מאצ' צורלו כדאז
לו. וכונת אלו שני המאמדים סספור התורה כולס יש צזה תועלת למשנים צאזיה
לד ואחר שנתגלבל צשמועות של חשצין. ר"ל עזרה מאמרות עשר' דורות האריך
צכמה צדדים שסס שמועות של חשצון. עד שצא מהם למידות האדם כמידות הגולס
והת"ח וכן ד' מידות צאדם. ד' מידות צדעית וכן כולס שזה עיקר הפרק. ונשז למע
צנתגלבל תח לה.

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אצינו ועמד צכולס להודיע כו' אמר שעשרה
פעמים נתנסה א"ל כו' כלומר שלא היהר אחר מדותיו יצדיך צא' מהם וכולס היצברו
צכתוצ להודיע כמה חיצתו לפני המקוס עד שילמדו ממנו הדורות כמה רלוי האדם
וכמה הוא מחייצ לעשות או לסצול או לטרוח לכצור וילדו. ומספ' הנסיונות א'
נמדוד הרשע שצקס להורגו ונעמן. ויש לפדש שהליכו צאור כשזיס וצילול חה
צקוצול. הצ' שציוהו לצאת מארצו וממולדתו ללכת צמקוס לא ידעו. הב' שהראה

צ עשרה דורות מאדם ועד
נח להודיע כמה ארך אפים
לפניו שכל הדורות היו מכעיסין
ובאין עד שהביא עליהם את
מי המבול:

ג עשרה דורות מנח ועד
אברהם להודיע כמה ארך אפים
לפניו שכל הדורות היו מכעיסין
ובאין עד שבא אברהם אבינו
וקבל שגר פלם: עשרה נסיונות
נסנסה אברהם אבינו ועמד
פקלם להודיע כמה חבתו של
אברהם אבינו:

מלאכת שלמה

מכעיסין וצאין וכו' והרי"א ז"ל הגיה צשני
הצדות מכעיסין לפניו גם הגיה עד
שצא אברהם אצינו קצל שגר כולס ע"כ:

לו צדין הצתדים גלות צניו. הד' שהציל רעצ
צארן כנען אחד שייעד לו לעשות שם לגוי
גדול והזיקו לידד למלרים. ה' שגלה שגלה
שם שרה לפרעה. ה' שצא עליו כדלעמר
וחזריו ובלו את לוט אחיו והליל הכל. ה' ש
שליחו למול צעת זקנתו. ה' שתייר
ממלך גדר ושלחה אללו שרה ג"כ. ה' ש

שהזיקו לגרש את הגר ואת צנה. ואם היות הדבר רע צעניו קבל מלותיו' צדירות.
היו"ד עקידת יוסף. וגדולי המחזרים לא מנו צנסיונות ענין אור כשרים אחד של
נכתב צתורה להדיא ולא מנו ג"כ צין הצתדים ומנו צמקום הדשון לקחו בגר אחד
התיאשו מלהוליד. חה הדבר צלתי נראה להיות זה נקרא נסיון. אלל שפסד
סקראו נסיון צהכנסו צלער גידול צנים אחד התיאשו מלהוליד וצמקום אחד מנו
גידוטי הגר וגידוטי צמקום צתים. וכן יש מונים צילת ד' מלכים וגלות לוט צצ
ואינו נראה כי הכל היה צסיונות גלותו של לוט ועיקר הדברים כמו שכתבו :

ד' עשרה נסים נעשו לאצותינו צמלרים ועשרה על הים עשר מכות הציל הקצ"ה
נו'. עשרה נסים אינם דבר אחד רק הנללים מיו"ד מכות שהציל על המלרים
שלל החקו צלחת מהן כלל וכמו שאמר צמכת הדבר וממקנה צנ"ל לא מת אחד
וצתת החושך ולכל צנ"ל היה אור צמוצותם. וצדד רק צארן גשן אשר שם צני
ושלל לא היה צדר. וצערוד כתיב והפלתו ציוס הכול את לרץ גשן אשר עמי
עומד עליה לצלתי היות שם צירוד. ואף צלותם לא התצא' צהדיא הנללים מהם מ"מ
נכנסו ענינים צמלרים לצד כמו שצירד צדם ולא וכלו מלרים לשתות מים מן היאור.
וצלפרדע וצבה וצעמך יעלו הליפרדעים. וצשחין כי היה השחין צחרעומים וכל
מלרים. ואחר שפי' צחרעומים נראה שאומרו צכל מלרים כל המלרים לצד. והצדצה
לא הוב צבופות רק צעשני הצרן ולא היה צארן גשן. והכל מצואר וולתי מכת הכנים
סנגעה צבופות האנשים ולא התצאר שם שלל היה צישראל ופירש צתלמוד שהיו
נמללים אללם ולא מציקין אותם כלל.

ועשרה נסים שעל הים אפשר לפרש ג"כ צדרך זה צעלמו כלומר הנללים
מטציעת הים שאלמרו שם עשרה נקמות למלרים כמו שגדרש צמכילתא ציו"ד מכות
שהציל הקצ"ה על המלרי' והוא שאלמרו שהם יו"ד כפילו' שאלמרו על המלרים צפ' ויושע.
דמה צים. צ' ירה צים ג' טענו צים סוף ד' תהומות יכסיומו ה' ירדו צמולות.
ו' תרען איוצ. ז' תהרום קמין. ח' יאללמו בקס. ט' כסמו יס. י' לללו כעופרת
אלל צלעמו ארץ אינו מן המנין אדרצא עוצה היא להם שציתנו לקצורה. ויש
מפרשים (ח"ס עיין צהצמ"ס ז"ל) ציו"ד נסים אלו מלד הקצלה שהדשון היה מלד
צקועת הכים והפרדס לר מלד כאומרו ויצקפו המים. צ' מה שאלמרו צחצקוק נקצת
צנשויו ראש פרציו צלומר שנטשו המים ממצצין מן הלידדין ולמעלה מהם כעין גב
המוטל צין שני כותלין ועוצרים צהם כעוצר צתוך הנקצ. ג' שהמקום שדרכו צו
גבליהם נתקפה ונקפה עד שהלכו צו צלל חמר ועיט כאומרו הלכו ציצצה צתוך היה
הד' כשהמלרים הלכו אחריהם הלכו צחומר ועיט מדוצק כאומרו חמר מים רצים.
ה' שצקע הים לצצילים רצים כמספר השצטים שנים עשר קרעים אחד צתוך חזירו
דמות זה הורה ונכנס כל שצט ושצט צצציל אחד והקיף הלך מן הים ושצו צלותו
הלך צעלמו והוא אומרו לגחור יס סוף לגורים. ה' שהמים שמידיהם וצעליהם
נקפאו ושלל יתייראו מהיותם נגרים עליהם. ה' שלא נקפא כולו כאחד שאלו היה
כן היו מחייראי' שאל יתך כאחד ויגרו עליהם אלל היו חתיכות דקות כסדר אצנים
דקות זו על גז זו והוא אומרו אתה פוררת צעוך יס שהיה הנקפה כעין ספיר
עד שהיו השצטים רואים זה לזה כאומרו חשרת מים. ה' עני שחקים. ה' שחיו

בית אבות פ"ח ט"ד הבחירה לא

על הים: עשרה נסיונות נסו
מבחינו את הקדוש ברוך הוא
במדבר שנאמר וינסו אתי זה
עשר פעמים ולא שמעו בקולי:
הידועות נחשדן לך עד שזאח"ז. ועשר על הים ופירשם במכילתא בעשר נפילות
שנאמרו עליהם צפ' ויושע כמו שכתבנו למעלה:

עשרה נסיונות נסו אצותיו להקצ"ה צמדצר שנאמר וינסו אותי זה עשר
פעמים כו' צמס' תמורה פירשו מניינס (ח"ה ז"ל צמס' עניני דס"ו ע"ח) והס' ח'
כשעברו על ים סוף ויאמרו המצלי חין קצרים צמלדים כו' (ח"ה לע"ד קשה דכפי
סוגית הס"ס סס צעדין נראה להדי' דשנים ציס סוף. הח' המצלי חין קצרים ורצ' מט"ה
ויאמרו על הים ציס סוף. וזאת גופא הציחה הס"ס צפסחים דקי"ח ע"ז יע"ש וגם לח מנה
הס"ס הח' דמתאוננים. ורצנו המחצר ז"ל הוליא מה שזמרו על ים סוף והכנים נחקומה
מתחיינים שלא הוצרכו שז צפ"ס ועיין להרמז"ס ז"ל צפ"י משנתי' זאה ולהרצ' חס' י"ט ז"ל
ומהרש"ח ז"ל צח"ח סס צעדין ולהרצ' זרע יחזק סס' צ' צמדה והוא פס"ה סס וילוכו העם
על משה לאמר מה נשתה. ג' סמוך לזו כשילאו מאלים וצאו לכדצר סין ונאמר
סס וילוכו כל עדת צנ"י כו' ויאמרו מי יתן כו' צצצתנו על סיד הצצר כו' עד
שהוצתו צירידת המן כדכתיב' הבני ממעיר לכם לחם מן השמים כו'. ד' שאלו להם
איש אל יותר ממנו עד צקר וכתיב ולא שמעו כו' וייתירו אשנים ממנו כו' ויקלחו
עליהם משה. ה' סצקצו ציוס השצת אחר התדלותו צהס שגל' ויהי ציוס כז'
ילאו מן העם ללקוט. הו' צרפידים כשילאו ממדצר סין וחצו צרפידים וכתב' סס
ויחצו צרפידים ואין מיס לשתות העם וירצ' העם על משה ויאמרו תנה לנו מיס
וגשתה וכתב' צפוק הפדשה ויקרא סס המקום מסה ומריצה על ריצ צני ישראל
ועל נסותם את ה' לאמר היש ה' צקדצנו אס חין וכל אלה השסה הוצרכו צפ'
צטלח. הז' צעבל צפ' כי תשא. הח' פ' צהעלותך צמתאוננים שגל' וצצער צס
אס ה' ונקרא סס המקום תצצעה ולא הוצרכו סס הענין צמקרא ומתוך כך פי'
קלת מפרשים שסס היו אותם שזמרו צמסנה תורה כשלחה אנשים לפנינו ויחפרו
לנו את הארץ ולא האמינו צה' וצהצעתו. וגדולי המחדשים כתבו עליהם צצילור
משנה זו שהיו מסופקים צמקום ההוא צהשגת האמת. ולדעתי זהו שדרשו רז"ל
(צספרי צפ' צהעלותך ורש"י ז"ל סס) אספה לי שצעים איש מזקני ישראל. וכי זקנים
ראשונים שנאמר צהס ויעל משה ואהרן כו' וצצעים איש מזקני ישראל היכן היו
אלה מלמד שכולם נשדפו צמתאוננים אלא שהיתה שריפתם שריפה נדצ ואציהוא
שאף הם הקלו ראשם צהר סיני כשדלו את השכינה שג' ויחצו את האלהים ויאכלו
וישתו כלומר עם היותם עסוקים צאכילה ושתיה וצשאר הנאות. ומתוך שהקלו
ראשם היו ראויים לשרף. ולמדת ששריפתם היה שריפת נדצ ואציהוא וצאותו טעם
עלמנו ר"ל צדומה לו ר"ל על היותם מקילים ראש צמופלא מהס והשתצס צו
כענין הדמיו לרצותי' ז"ל צההוא יקוא. (צחינה די"ג ע"ח) דרדש צחשגל ילא אס
מחשגל ושרפו. והנה שעל היותו האדם צמופלא ממנו אירעו כרלסונים והוא אומדס
ז"ל צצדצ קורה (והציחו רש"י ז"ל צחומס צסדר קרה) ג"כ וסס המות נתון צצתור
צצו נשרתו נדצ ואציהוא כלומר מלותו הטעם צעלמו על הצשגל צמה שהיה מופלא
מהס וחלקס צצמת וצצעליו. הו' צפ' צהעלותך ג"כ סמוך למחאוננים ששתאוו
תאור ונאמר סס ויאוצו ויצבו צנ"י ויאמרו מי יאכילנו צצר עד שגל להם השליו
הי"וד צפ' שגל לך צמדגלים וסס נאמר וינסו אותי זה עשר פעמים ולא נתמנה
צזה הענין מחלוקת קרה שגל היה לכלל הצצות אלא למשפחה מיוחדת. וכצר נמלא

ה עֲשֶׂה נְסִים וּנְעֻשׂוֹת לְאַבְרָהָם
בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לֹא הִפְלִיחַ אִשׁוֹ
מִיֵּרֶחַ בְּשֶׁר הַקֹּדֶשׁ וְלֹא הִסְרִית
בְּשֶׁר הַקֹּדֶשׁ מֵעוֹלָם וְלֹא נִרְאָה
זָכוֹב בְּבֵית הַמִּמְבָּרִים וְלֹא אָרַע
קָרִי לְכַתֵּן גְּדוּל בְּיוֹם הַתְּפָרִים
וְלֹא בָּבוּ הַנְּשָׁמִים אֵשׁ שֶׁל עֵצִי
הַמַּעֲרָכָה וְלֹא נִצְחָה הָרוּחַ אֶת
עַמּוּד הָעֵשֶׂן וְלֹא נִמְצָא פָסוּל
בְּעוֹמֵר וּבְשֵׁתִי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם
הַפָּנִים עוֹמְדִים צְפוּפִים
וּמִשְׁתַּחֲוִים רוּחִים וְלֹא הִזִּיק
נָחַשׁ וְעֶקְרָב בִּירוּשָׁלַם מֵעוֹלָם
וְלֹא אָמַר אָדָם לְחַבְרוֹ צָר לִי
הַמִּקְדָּשׁ שְׂאֵלִין בִּירוּשָׁלַם:
ו עֲשֶׂה דְבָרִים נִבְרָאוּ בְּעָרֵב

מלאכת שלמה

ולא אירע קרי לנ"ב ציוס הספרים ולא
נראה צדצ צצית המעצחים ולא כצו וכו'
כך הנהיה הר"א ז"ל ועוד כ' שחלון צירוסלים
הספרים נרסין כש ערולין וז"ע ע"כ:
עשרה דברים נבראו צע"ס וכו' מחק הר

את תמדתו אלל היתה התער' עולה ציוסר ואין הרוח יכולה להטותו. כז' שלל אירע
פסול צעומר וצצ' הלחם וצלחם כפ"ס. צעומר שזמנו קצוע ציוס י"ו צניסן. ואלו אירע
צו פיסוללל היו יכולים עוד להציאו ולא היה צידם כל כך שיוכלו להקדיצו אחרת תחתיה
מיד אעפ"י שקלידתו דוחה שצ"ו שחרי צטורה גדול היו מולאים ממנה דריחוק
מקום. וצצ' הלחם אלו אירע פיסול אינם יכולים להציא עוד מהם אעפ"י שצנקלה
היו מולאים מהם הואיל חזמן קצוע שחרי אין אפיייתם דוחה י"ע ולחם הפנים
ג"כ אלו אירע פיסול אפי' צחול היתה השלחן צלל לחם. הח' עומדי' לפופים
ומשתחווים רוחים כלומר כשהיו ישראל עולים לרגל עומדים צדוקה כחדם שוף
ומצגיה את עלמו מרצו הדוחק עד שאפי' רגליו אין יכולות לעמוד צקדקע על
שטח ארכן ורחצן אלל שסומכין על גודלן. ואעפ"כ נעשה להם כס צשעת ההשתחוויה
ועומדין ד' אמות צין כל אחד ואחד כדי שלא ישמע אחד וידויו של חצרו ויתצוים
הט' שלל הזיק נחש ועקרק צירוסלים אעפ"י שהיו שם מלויים הדצה. היו' שלל
אמר אדם לחצירו לר' לי המקום כו' כלומר דוחק פרנסה או דוחק אכסניא אלך
ואלץ חזן צירוסלים אלל הכל היו נקלטין שם צריוח וצדפ' ופרנסה וצלחשן של
יוצא נצרו שם נסים אחרים שלל הוצרכו כאלו כמו שציארנו שם.

ו עשרה דברים נבראו צע"ס צין השמעות ואלו הן פי הארץ כו' כצר ידעת
מדצרי ההכמי' ז"ל ששם היות רחן הצורא ית' שיונחו הדברים מעת הצריאה ואליך

ה' אזכיר כו' כי נשחזו הכרות כו' כי הנני
 צורא שמים חדשים כו' וגאלתי צידושלים כו':
 ועל דרך זה הזכיר כאן הדברים שהם
 היו קיום האומה ותכלית ההללחה קלתם
 מלד האמונה וקלתם מלד הטעו ומתוך כך
 יחס זהם שהם נצדלו צין השמעות כלומר
 שאומר דרך הפלגה שאלולא הדברים לא
 היה קיום לזאת האמונה שצא וכדומה לה

תכלית השלימו' שהוא צלי ספק תכלית כוונת זה המליאות וממלחו אלו הדברים
 שהעמידו כוונת הדריאה על מכונה. וענין צין השמעות הוא כלומר שתקף
 לצניאה החמיצ' מלד הקצלה להאמין כן. והזכיר פתח' פי הארץ להאמין צעונס
 הרעים ופי הצאר להאמין צמול הטוצים שהן פנות גדולות דל"ת. ודמו צפי האתון
 כל ענין צענס שאלולא השגחתו ית' אצדו מכל וכל מלד המול. כלומר הושע
 ע"ה עמו זכר נא מה יען צלק כו' למען דעת לדקות ה' כלומר ולז תכיר לדקות
 ה' עם ישראל. וכלומר ז"ל (צמס' צרכות ד"ע"ה) שלא כעס צאותם הימים שאם
 היה כועס ח"ו לא נשתייר משנאיהם ש"י שריר ופליט ויהקשת שהיה לזאת שהיה
 הכל נמחה צדור המבול לולא השגחתו ית' והמן שאין ספק שלא היה להם צוולתו
 ית' מוון נאות צהתמדב במורה. והמטה יראה לי שהוא כלל על מופתי מלדים
 שאלולא הם לא ילאו ממלרים לעולם והיו נעמעים ומשוקעים צאמונתם. והשמיד
 ויראה לי שהוא רומז ג"כ על כלל צנין צית המקדש שהוא הראש לענין הדת ומלד
 החכמות כחז והמכתב ד"ל הלשון ששניה' קיום מוליא ההנהג' כולם וצוולתם און
 נודד כנף פולה פה ומלפף. והלוחות וענינים על מוון תורה שהיא כלל הכונה.
 ואת' אח"כ ויש אומרים אף אילו של אצרהם רומז על הכל' יחזק לצעזור השאירנו
 אחריו צרכב צקצ הארץ. וקצר של מש"ר ר"ל העלמו מכל אדם כי זה היה לורך
 גדול לחששו צו קנת האצות צעלמס כמו שהתצאר צמדדשות כל שכן צאשר לא קס
 כמוהו. ואת' אח"כ וי"א אף המוויקיס רומז לדעתי על הינר הדע שהוא צלד מן
 הצדדי' קיום העולם כלומר ז"ל (צצ"ז פ"ט סימן ט') וירא אלהים אצ כל אשר
 עשה והנה טוץ מאוד זה ילד הדע וכי יל"הר טוץ אצמהא מלמד שאלמלא יל"הר
 לא היה העולם מתקיים. ולהנשך הדברים לירק צה גם כן מענייני האמונות שהוא
 לורך העולם ואמר שהצצת הוא תחיל' כל המלאכות וצצתם וזו"תה לא יעשה ממלאכת
 הצדל רק צקושי גדול. ועל זו הכונה כ"ל שאמרו (צצ"ד דפסחים ד"ד ע"ה) ז'
 דברים נצדלו קודם שצדרא העולם ואלו הן ג"ע ותורה וליקיס וישראל וכסא הכבוד
 ירוש' והמשיח כלומר שהדברים האלו כולם פונים אל השלימות שהוא תכלית הכונה
 צמליאות ואלוהים היתב הכונה הרלויה צצריאה כלומר ז"ל (צצ"ז פ"ה סי' ז') מלמד
 שהיה הקצ"ה מציע צתורה וצורא את העולם כלומר' שהצטו תורה וענייניה ודעותיה
 השלמים היתה סיצת רלונו לצדורא את העולם וסס (דפסחים) הוסיפו צה מן הדברים
 הצוריים מערה שעמד צה משה ואלוהו ורומז צזה לדעתי לצדור' והזכיר משה
 ואלוהו ששניהם מצחר הנציאס משה היה ארון הנציאס ואחריו היה אליהו צמדדגב
 גדולה עד מאוד. ואין ספק שקיס הדת והתמדת ההלכות הוא צצדור' והזכיר הצער'
 להיות צה תכלית ההתצודדו' שהוא עיקר לצדור' למוכני' לה כאשר יגיעס הרון
 אלהי צך. ולירק צה שס מעייני העולם האש שהוא התחל' המלאכות כולן.
 ו שצעה דברים צגילס ושצעה צחכס. חכס אינו מדבר כו' דע כי האיש
 שהוא חסר הידיעה אמנס עניינו על אחד מד' פנים הא' נקרא צור. והצ' רק.
 והב' יקרא עם הארץ. והד' יקרא גולם. הראשון הוא שאין לו שום מעלה לא
 מעלת שכלית ולא מעלה ממעלות המדות כלל וכן שאין לו צעצעו שום הכנה

מי שגדול ממנו בחכמה ובמנין ואינו נכנס לתוך דברי חברו ואינו נהנה להשיב שאל פניו ומשיב פה לכה ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי ומורה על האמת והלופיהן בגלים:

מלאכת שלמה

לפני מי שגדול ממנו בחכמה ובמנין וכו' מחק ה"ר יהוסף ז"ל מלת הללו וסוד כ' ס"ח צחמה גרסינן, עוד כ' גסס ס"ח גרסינן שחל בהלכה ומשיב כענין ע"כ:

כלומר שהם מכלל העם העוסקין בענייני הארץ וצכל בהסבת מדינית ולזה אמרו אולם ע"ה חסיד כלומר שדיו ללכת בדרכים הממוצעים לא שיטה לקנה האחרון צדד מן הדברים אחר שעיך כוונתו אינה רק להלכת נכסיו אלא דמ"מ הוא ידע חטא. וי"מ מילת עם הארץ עם כמו חסוך מלשון כהה שתרבונו עמיא. וארץ כמו תורה. מלשון עם ה' אלה ומאדנו ילאו שתרבונו ומאוריית' נפקו כלומר חסוך האור בתורה. ואין לורך צדק אלא שיתכן לפרש כן צע"ה שאינו לא צמקא ולא צמסנה ולא צדד ארץ. ה"ר הוא שקנה מעלות שכליות וקלת מידות הכרחיות ללמוד ולא סלסל עלמו צמעות המדות צכליות ולא שנשאר צקלת מידות פחותות. וכדן ידעת דמעלות המידות קודמו' צומן למעלות השכליות. (ח"ה וזהו כונת רז"ל שאמרו דין אין קדמה לתור' דהיינו מע' המידות דהם ז"ה וק"ל) ומתוך שאין למעלות השכליות מכות לשלימות צולת מעלת המדות צכלית נשאר למודו מעורב ומצולצל. ולזה נקרא גולם שהוא נאמר על הכלי שנבמר. לורתו ומלאכותיה אלא דחסר צו היפוי הנעשה צהם ליפותם ללואתם וכמ"ש בחולין (דכ"ה ע"ה) אלו הן כלי עץ כל שעתיך לשון ולשצג לגיר כו' כלומר דאעפ"י שצית קצול שלהם נבמר. ומתוך כך ייחס עליו הנה שמדותיו צמסאו ומתנו צמה שלמד מעורפות ובהפך מידות החכם והוא האיש שקנה מעלות השכליות עם תכלית מע' המידות וייחס צמידות החכם שאינו מדבר לפני מי שגדול ממנו צחמה כלומר שמדותיו ונועם מוסדו יציאורו להכיר מעלתו עליו. וכל סכן אס הוא גדול צחמה ובמנין ר"ל מנין תלמידים הגונים. וכן שאינו נכנס לתוך דברי חברו אלא שמתקיש לקולו עד שיכיים את דבריו. וכן שאינו צכל להשיב עד שיטעוס דברי חברו לעלמו ויתצונן מה שראוי להשיב עליהם וכן כשהוא שאל כענין כלומר בראוי לשאל לפי ענין היום או הזמן שהוא צו. וכשהוא שאלו משיב כהלכה ואינו מתעקש צסצרות של כלום כדי לנלח ולהלוק על האמת. ושאל כענין ומשיב כהלכה אינם מנויות אלא צמדה אחת ונמלא שהזכרנו ארצעה. והחמיסית והוא שאמרו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון כלומר אס הוקף צשאלות דנות משיב על ראשון ראשון. והשיסית שעל שלא שמע אומר לא שמעתי כלומר דאעפ"י שיש צדור להשיב צה מסכרתו מ"מ אינו רואה לומר קצול דעתי אלא אומר להם שלא קצל דבר מדבר. ואס יהיו שואלים אח"כ על סצרתו אומר להם דעתו

ח שבעה מיני פורעניות
באין לעולם על שבעה גופי
עברה מקצתן מעשרין ומקצתן
אינן מעשרין רעב של בצרת
בא. מקצתן רעבים ומקצתן
שבעים: גמרו שלא לעשר רעב
של מהומה ושל בצרת בא:
ושלא לפייל את החלה רעב
של בליה בא: דבר בא לעולם
על מיתות האמורות בתורה
שלא נמסרו לבית דין ועל פרות
שביעית: חרב באה לעולם על
עבוי הדין ועל עוות הדין ועל
המזרים בתורה שלא כהלכה:

מלאכת שלמה

רעז של צורות זה נרמין דרעז
לשון זכר דכתיב והרעז הי' וכן ג"כ רעז
של בליה זה, חרצ של צורות זה ס"ח
מזירה וכן נ"ל עיקר ופירושו לשון נר
ומתוך הכ"ר יהוסף ו"ל:

להכניס אלף כורים בכל שנה והיה נותן מאה למעשר פעם אחת פחת מעשרותיו
ועבד י' כורים ונתן תשעים לשנה הצאה לא כנס אלא תשע מאות כחשצון הראוי
למה שנתן אף הוא פחת עוד ולא נתן אלא שמונים לשנה הצא לא כינס אל ח'
מאות אף הוא פחת וכו' וכן בכל שנה עד שהגיע הדבר שלא כינס אלא מאה
כשיעו' המעשר שהיה נותן צחילה. לצד שהורי' ונתעטף סחי עד ששמעו קרציו
וצאו אללו סיפר להם את המאורע אמרו עד עתה היית צעל הצית והקצ"ה כהן
ועכשיו נעש' הקצ"ה צעל הצית ולמה כהן הוא ה"ד איש את קדשיו לו יהיה.
ט) ואמר אח"כ שדבר צא לעולם על מיתות האמורות צתור' שלא נמסרו לצ"ד
כלו' שלא דנוהו צמיתה הראיה לו מד' מצ"ד חו היא ג"כ מדה כנ"מ ולידך זה פירו'
שציעו' ר"ל שאינו מפקירם שהוא גורם מיתה לעניים שאין להם מה לאכול שהרי
לא זרעו בני אדם ולא זכו למעשר ומתנות ומתוך כך דבר צא לעולם מדה כנ"מ
ושמ' תאמר והרי אתה מונה ז' מיני פורעניות ח' עזירות וחי צהש מעשינות
לפורענות אחת תדע שלא כיון צעל המשנה לפרוט עזירה אחת לפרענות אחת
אלא שכיכלה חשצון הפורענות והעזירות יהי ז' לו' והרי שדלש המשנה מנה ג'
פורעניות ר"ל רעז של צורות ושל מהומה ושל בלי' ואינם אלא על עזירה אחת
שמקלסם אינם מעשרי' וגמרו כולם שלא לעשר ושלא ליסול את החלה מין אחד
של עזירה הס. וצנניה מונה שתי עזירות ר"ל ציטול ד"מ צ"ד ופירו' שציעו'
לפורענות אחת ר"ל דבר והכי ג' עזירות וד' פורעניות. וצנלשית הוא אומר חרצ
צא לעולם על עבוי הדין ר"ל שמהיך את הדין ומלינין אותו דרך עבון וכן ועל עוות
הדין ר"ל שמתין אותו ועל המורים צתורה שלא כהלכה שאף זה גורם לעוות הדין

זהם יעשו כדלונס. והשציעות הוא שמוה
על האמת אם צא אדם לחלוק עליו אעפ"י
דאפשר לו להעמיד דבריו מתוך סלפולו דרך
נלוח וחלופיין צבולס:

ח) צעבה מיני פורעניות צאים לעולם
על ז' מיני עזירות כו' כונת המאמר להיו'
האדם מפס' צמעשו ויתצונן על כל זרה
שלא תצא לאדם אמנם יהיה מלד העונש.
וייעד פ"טי העצירו' לפדטי הלוות מלד מדה
כנגד מדה אמר שצנני דרש מקלסם מעשרין
ומקלסן איין מעשרין רעז של צורות צאה
לעולם כלומר מיהר השער כלומר סימטיר
מקלס המקומות ומקלסם ולא עליהם יהיה
הגשם וכו' מקלסם רצנים ולמאים. גמרו
כולם שלא לעשר רעז של מהומה צאה כלומר
שלא תמטיר על הארץ כלל ויהיו כולסרעני'
אלא שמונים צקלס דברים ואינם מתים
שעדיין זכות החלה עומדת להם. אצל
כשגמרו שלא ליסול את החלה רעז של בליה
צא לעולם כלו' שמתים צרעז. הא למדת
דכל שהם מחסרים מה שראוי ליתן להקצ"ה
מעניסם והארץ משקרת שלא להוילא מה
שראוי להוילא. והוא שאמרו צדרס (צמ"ר)
פרסח משפטים פל"ח סי' י"ח) ואיש את קדשיו
לו יהיה כלו' לעלמו הוא כוונסם שצרכו
מתוספה צצילס מעשה צחד שהיה רגיל

בית אבות פ"ה מ"מ י' הבחירה לד

ואף אלו מדה כנ"מ שהם גורמי לעסו' לבעוס
 העוסקו שלא כדון ומתכנל להורבו ומ"מ
 לענין החשבון עניו הדון ועוותו והוראה
 שלא כהלכה מין עזירה אחת הם והרי ד'
 עזירות וה' פורעניות. וזרעיות הוא אומר
 חיה דעה זאת לעולם על שזועת שוא ועל
 חילול ה' שזעתיים הוא פוגם את השם
 והרי הוא אלל ה' כזכמה אלל אדם ומאלל
 שהוא מדה כנ"מ הוא פוגם את השם
 צמחשצחו וחיה דעה שחיו למדרגת שלו
 כמדרגתו אלל ה' פוגעת זו על דרך הם
 קנאוני צלל אל ואני אקניאם צלל עם.
 ולענין המרי הרי אלו שתי עזירות ופורענות
 אחת ומאלל שזה פורעניו' ושזה עזירות.
 וצחמישית הוא אומר שבלות צל לעולם על
 ע"ז וג"ע וס"ד דע"ז גורמת לסילוק שכינה
 מישראל וכנגד מדתו יסתלק הוא ג"כ ממקום
 הראוי לו. וג"ע בורס לברש אשה מצעלה
 וכנגד מדתו להתברש גם הוא ממקומו. וס"ד
 מסלקו ממקום הראוי לו עדין וראוי הוא
 ג"כ שיסתלק ממקומו ויגלה. ושמיטת הארץ
 ר"ל כשאין נוהג צה וזיתעד צה צתורה גלות.
 כדכתיב אז תגלה הארץ את שזתותיה כל ימי
 השמה. כלומר תגלה מה שחסרה משזתותיה
 כשהייתם עליהם ואף היא מדה כנ"מ
 לענין ע"ז וס"ד אע"פי שהם חלוקות
 נחשצות כאח' האולל ושלשתן שקולות כאחת
 ליהרב ושלא לעצור וכמ"ס יהרב ואל יעצור.
 וכן שמיטת הארץ כללת צענין פירות שזיעית
 ומאלל ז' פורעניות כגד ז' עזירות.
 צאצעה כו' וחזר לענין הדבר ואמר
 שצד' פרקים הדבר מתדבב. ומאלל הסיצה
 שזכרנו צפירות שזיעית שהם גורמים
 מתדבב מדה כנ"מ וייעד צפרקים אלו שהם רזיעיות של שמיטה ושמינית והיא השנה
 ראשונה של שמיטה וצמולא החב שצכל שנה. ופירוש' הסיצה הרזיעיות מפני מעשר
 עני שהיה להם ליתן צלשיות לשמיטה ולא נתנו וגרמו לעניים למות צרעו וכן
 צו' ומו' הסיצה צעלמה מפני מ"ע שהיה להם לתת צסשית. שכן הוא סדר המעשרות
 שצנה ראשונה וצ' של שמיטה וכן צד' וצה' היו מפרישין מעשר שני אחר הולאת
 תרומה ומעשר א' והיו הצעלים אורכלים אותו צירושלים המעשר שני או דמיו אלל
 צלשיות ומעשר לא היו מפרישין מעשר שני והיו נותני' צמקומו מעשר עני. וצמולא י
 שזיעית מפני פירות ז' שלא הכיחוס להפקד וגרמו לעניים למות כמו שציארכנו
 למעלה וצמולא החב שצכל שנה מפני גזל ומתנות עניים שלא הכיחו להם לקט
 שצחה ופאה:

ט תיה רעה באה לעולם על
 שבויעת שוא ועל חלול השם:
 גלות באה לעולם על עזבדי
 אלילים ועל גלוי עריות ועל
 שפיכות דמים ועל שמיטת
 הארץ: בארבעה פרקים הדבר
 מתרבה פרביעית ובשביעית
 ובמוצאי שביעית ובמוצאי החג
 שבכל שנה ושנה: פרביעית
 מפני מעשר עני שבשלישית:
 בשביעית מפני מעשר עני
 שבשלישית. במוצאי שביעית
 מפני פרות שביעית. במוצאי
 החג שבכל שנה ושנה מפני
 גזל מתנות עניים:

י ארבע מדות באדם האומר
 שלי שלי ושליך שליך זו מדה
 בינונית ויש אומרים זו מדרת

מלאכת שלמה

שמעת הארץ הגיה הר"ר יהוסף ז"ל
 השקטם הארץ:

שלי שכן ושלך שלי חסיד ורחימי שהגיה
 הר"ר יהוסף ז"ל שלי ושלך שלך חסיד
 שלך ושלך שלי רשע:

י' ארבע מדות צאדם. כל' מדות האדם צענין היותו נהנה מאחרים או
 מהנ' לאחר' חלוקה על ד' מדיניות יש מהם שאומר שלי שלי ושלך שלך צאיורולה

קדום. שלי שלך ושלך שלי עם
הארץ. שלי שלך ושלך שלך
חסיד. שלך שלי ושלך שלי רשע:
יח ארבע מדות בידעות. נוח
לבעזם ונוח לרצות יצא הפסדו

מלאכת שלמה

לנרות נקודות יזרי זל"ד וחמשה
דברסמן חזיק הלמד כמה דחזיז ולא
יוסף לנרות עוד (תהלי' ע"ח) וכשהוא פועל
יוצא לאחרים תהי' הלת"ד צשצא והר"ש
צפתה והל"ד צחולס ודגש:

נוח לבעזם וכו' כתב הר"ר יהוסף ז"ל
נוח לבעזם ונוח לנרות יצא הפסדו צשצא

לו כיוצא זה ועבד זה כחולל ויש זה חסדו אינה מדת סדום שאינו רואה לחסד צל
אחרים ולא להתחסד ע"י אחרים אלה הן מדה ציונית. יש מהם שאומרים שלי
שלך ושלך שלי כלומר דרואה שיכניו מענו והוא יתבה מעשיו ואמר שהוא
מדת עם הארץ. ופי' עם הארץ צבאן הוא מה שפי' לעולם שקנה מעלות המדות
ועיקר עניינו להתעסק בהנהגות מדניות ולקיים הישר ויודע שהעוסקים צדק אין
להם עמידה צולת זו המדה וכולם לזכיש להעזר זה צל זה והוא מדה ממונעת
דאוייה לרוב העולם. ויש גורסין זו מדת כל אדם. ר"ל רוב העולם והכל אחד.
ויש מהם אומרים שלי שלך ושלך שלך. כלומר דרואה שאחרים יהיה נהנים צלו
כשאר צני אדם אצל הוא אינו רואה ליהנות משום אדם. וזו היא מידת חסידות
שאינו מקפיד' אם הוא מתחסד ע"י אחרים. אצל הוא מדקדק על ענינו שלא לחסד
ממון שום אדם. והחסיד הוא שנוטה מדרך הממונעת לקבל האחרון וזו היתה
מדת שמואל הרמתי (נח"ש צניכית ד"ח) ש:אמר ותשוצתו הרמתה כי שם ציתו כל
מקום שהולך ציתו עמו. ויש מהם אומרים שלך שלי ושלי שלי כלומר שהוא רואה
ליהנות משל אחרי' ואינו מקפיד להסדונם ואינו רואה שיבנה שום אדם צלו דיתחסד
ממנו על דרך כלל. והורשע שנוטה לקבל הראשון. וזה עיקר הציפור שצמנה זו
לדעתי. ומ"מ צמדה שנית כל שלי שלך ושלך שלי שאמר עליה שהיא מדת
ע"ה שהיא נאמרת לפנים כלומר מדת פחיתות וחסד המדות אלא שאינו רשע
ואין נראה כן אלא דמ"מ לדעת זה ג"ל לפרש דזה האיש שהוא חסד המדות אחד
שאינו רשע לבזול ולחמוס יציאכו פחיתותו וחסדו מדותיו לחמוד ממון אחרים ואינו
מוצא ענינו לבזול ולחמוס אחד דאינו רשע אלא דמתוך חמדתו חושש צלצו שממון
זולתו שזה יותד מעלו וכן צחפניו ורואה ומשתדל שזו צשצו וכמה צני אדם תמלא צהם
זה החולי ומוכים צזה הכרז עד שצמעט לא תמלא שני אחים או צ' שותפים אחד
שחלקו צגורל שלא יקנא אחד שחלק הצדו ושלצו תמיד מתחלק שזו צשצו ודלך דרך
זה אחר נעים ומירו' להפלב' צנח תורתיו (צתהלים סי' י"ו) תצלים נכלו לי נענימים
אף נחלת שפר' עלי כלומר כשחלקתי עם האומות נכל גורלי צנענימים כלומר צצאה
לחלקי התורה התמימה והאמונה היותר שלימה ואמר אף נחלת שפרה עלי כלומר
שאף לאחד החלוקה שפרה עלי ולא פקפק לצי ורעיוני לקנא צחלק אחרים כלל כמו שאר
החלוקות. ומתוך כך קרא זו המידה מדת ע"ה כשפרשהו צחסד המדות. כי צצל
המדות לא יקנא צל צדו כלל אלא שישתדל צשצו להלליח כפי יכולתו ואמר חס"כ.
יא ארבע מידות צדעות כו' כנו' צענין הבטם והרנח. ואמר נח לבעזם

בית אבות פה מ"ב י"ג י"ד הבחירה לה

ויהי לרעות ולא הפסדו זשכרו כלומר דמה
 ספוגס צעלמו גלד הפחיתות המגיעו על מה
 שהוא כועס זנקל. משצח זמעת מה שהוא
 מתרלה זנקל גכ כן וזכפך זה קשה לכעוס
 וקשה לרעות ולא שכרו זכפסדו (ח"ה) עיון
 נכס' יורה דמ"ס ורע"מ ורז המרשכס ז"ל דבורסי'
 להפך. הרש"ן ז"ל צס' מנן חרות גרים כגיר'
 ה' המחזיר ז"ל יע"ט) קשה לכעוס ונח
 לרעות חסיד ופי' הדצ' לא שיהא קרוי חסיד
 זכך שכרי מדות אלו זחות מלד הטבע אלא
 שכן פירושו דזו המידה מכינה את צעליה
 להביע למדרגת חסידות. או שאכ הוא מרגיל
 זכך נקר' חסיד וזכפך זה נוח לכעוס וקשה
 לרעות דשע. ואמר אח"כ:

יב) ארבע מידות צתלמידים מהר לשמוע
 ר"ל שהוא מצין זנקל ומהר לאצד מלד שהוא
 שכן ולא שכרו זכפסדו. וזכפך זה קשה
 לשמוע וקשה לאצד ולא הפסדו זשכרו. מהר
 לשמוע וקשה לאצד חלק טוב קש' לשמוע
 ומהר לאצד חלק דע. וחזן דלזו לומר זאלו
 חסיד ורשע שכל אלו הם עניינים זאים מלד
 הכנות הטבעיות כמו שציארנו ואמר אח"כ.
 יג) ארבע מדות צנותני לדקה הדול'
 שיתן משלו ושלל יתנו אחרים עינו דעה זשל
 אחרים כלו' שהוא שונאס ונוח לו שלא יעשו
 דקה כדי שילא עליהם שס רע ויתכצד הוא
 זקלונס או שיעטו נכסייהם זעון קפילת
 ידיהם מהלדקה. דולא שיתנו אחרים והוא
 לא יתן עינו דעה זשלו. כלומר שחושט
 ומתירא שאל יחסר לו ודואב על מה שאינו
 יודע. יתן ויתנו אחרים חסיד דמתוך דרחמנו'
 שזו לא ריי לו זמה שהוא מרחס אזל הוא
 מתעורר שירחמו אחרים ג"כ לא יתן ולא
 יתנו אחרים דשע שזכו תכלית אכזריות
 ואמר אח"כ.

יד) ארבע מדות צהולנים לצית המדרג
 הולך ואינו עושה כלומר שהולך וגולה
 למקום תור' ואינו עושה ר"ל שאין למודו
 מללוח ואינו עולה צידו ע"מ שזר הליכה
 צידו וגמל עליה. עושה ואינו הולך כלומר
 שאינו מעריו עלזו לילך למקום שמרצין
 צו תורה אזל מתעסק צתורה צציוו ועולה
 צידו לעפ"י שטט היה הולך למקום תורה
 מעשה צידו הולך ועושה חסיד שמתעמל
 כל כך להצת התורה לא הולך ולא עושה
 דשע שמצוה התורה ומתרגל צלמודו.
 ואמר אח"ך.

בשכרו. קשה לבעוס וקשה
 לרצות יצא שכרו בהפסדו.
 קשה לבעוס ונוח לרצות חסיד.
 נוח לבעוס וקשה לרצות רשע:
 יז ארבע מדות בתלמידים
 מהיר לשמע ומהר לאבד יצא
 שכרו בהפסדו קשה לשמע
 וקשה לאבד יצא הפסדו בשכרו.
 מהיר לשמע וקשה לאבד זו חלק
 טוב קשה לשמוע ומהר לאבד
 זו חלק רע:

יח ארבע מדות בנותני צדקה
 הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים
 עינו רעה בשל אחרים. יתנו
 אחרים והוא לא יתן עינו רעה
 בשלו. יתן ויתנו אחרים חסיד.
 לא יתן ולא יתנו אחרים רשע:
 יט ארבע מדות בהולכי בית
 המדרש הולך ואינו עשה שבר
 הליכה בידו. עשה ואינו הולך
 שבר מעשה בידו. הולך ועשה
 חסיד. לא הולך ולא עשה רשע:

מלאכת שלמה

קשה לכעוס וקשה לרעות ולא שכרו זכפסדו
 ונ"ל פי' לגרסה זו כי הנוח לכעוס הרי
 ההפסד זח לו ראשונה ח"כ שיוך לומר צו
 שילא הפסדו הראשון זשכר שזח לו ח"כ
 זמה שהוא נוח לרעות ולא הפסדו זכפסדו
 לו שכר זה תחלה ולא זה השכר זכפסדו שזח
 לו ח"כ זמה שהוא קשה לרעות וכן הרי
 למטה ג"כ גזי ד' מדות בלמדים אך נ"ל
 דטעות היא והגירסא היא נכרס' הדמו'
 כי הנוח לכעוס ונוח לרעות ילא שכרו זכפסדו
 כי ההפסד הוא צו מן השכר כיון שהוא נוח
 לכעוס וכן הקשה לכעוס וקשה לרעות השכר
 הוא צו מן ההפסד עכ"ל ז"ל:

היה עול' צידו יותר ויותר מ"מ שכר
 כל כך להצת התורה לא הולך ולא עושה
 דשע שמצוה התורה ומתרגל צלמודו.
 ואמר אח"ך.

טו אַרבע מדות פֿון שׂוֹשְׁבִים
לִפְנֵי הַבָּמִים סָפּוּג וּמִשְׁפָּךְ
מִשְׁפָּרֶת וְנִפְחָה. סָפּוּג שֶׁהוּא
סָפּוּג אֶת הַבַּל וּמִשְׁפָּךְ שֶׁמִּבְּנִים
בָּזוּ וּמוֹצִיָּא בָּזוּ מִשְׁפָּרֶת
שֶׁמוֹצִיָּאָה אֶת הַיֵּין וְקוֹלָטֶת אֶת
הַשְּׂמֵרִים וְנִפְחָה שֶׁמוֹצִיָּאָה אֶת
הַקֶּמַח וְקוֹלָטֶת אֶת הַסֵּלֶת:
טז כָּל אֲהָבָה שֶׁהִיא תְּלוּיָה
בְּדָבָר בְּמִלָּה דְּבָר בְּמִלָּה אֲהָבָה
וְשִׂאנָה תְּלוּיָה דְּבָר בְּדָבָר אִינָה
בְּמִלָּה לַעֲוִלָם. אִיזוּ הִיא אֲהָבָה
שֶׁהִיא תְּלוּיָה בְּדָבָר זוֹ אֲהָבָה
אֲמָנוּ וְרִמָּה וְשִׂאנָה תְּלוּיָה
בְּדָבָר זוֹ אֲהָבָה דָּוָד וִיהוֹנָתָן:

מלאכת שלמה

ושאינה תלויה דדבר אינה צולה
לעולם כלל אכן ר"ע ז"ל נראה דברים כל
ההנהגה שהיא תלויה דדבר צול צול דבר
צולה ההנהגה ושאינה תלויה דדבר צול אינה
צולה לעולם. זו ההנהגה אחרת צולת
דברים צ"י דהמנון לאחר היום שהיה לתמר
אל תמר לא ההנהגה כך שמעתי מפי החכם
החסיד ה"ר מסעוד אזולני נ"ע ח"כ מלחמי
מורה ג"כ כך צמחנתו של ה"ר יהוסף
אשכנזי ז"ל וכתב דברים צ"י צדוק ספרים זו
הנהגה יהונתן ודוד וכן נ"ל עיקר כי יהונתן
היה עיקר ההנהגה וכן הזכיר ג"כ למעלה חמנון
וח"כ תמר וכן למטה בני מחלוקת שמאי
והלל ברסינן צדוק הספרים שמאי דריש:

נקרא אצק מנחות כך יש תלמידים שלומדים
את הפסולת וזה המין המשוחזר שזה והוא נקרא וסציר. ובלאות דר"ן (פכ"ט)

קדארו בצור וכלי זיין צירו וזהו הנקרא ואוי להוראה בכל מקום.
טז כל ההנהגה שהיא תלויה דדבר צול דבר כו' כלומר דלחבר דלחברתו אינה
אלא לסיצה בצור הסיצה יסור המסוצא אל כשאינה תלויה דדבר אלל שהיא
הנהגה העולם אינה צולה לעולם. ופי' זה חיזוקי אהב' שהיא תלויה דדבר זו
אהבת חמנון ותמר שהיה אהבת להנחת גופו להתעלל זה וכשעזרה הנחתו ונסתלק'
תשוקתו נסתדסה לו שאלה עליה כמו דמפורש צק' ושאינה תלויה דדבר כגון אהב'
דוד ויהונתן שלא היתה זה שום סיצה אלל אהבה מעולה לבמדי.

טז ארבע מדות ציושנים לפני חכמים
ספוג ומשפך משמרת ונפה ספוג שהוא כו'
פי' ספוג הוא למד הים הנקרא איספוג'ה
וצלעת כל משקה שנכנס זה כך יש צני' אדם
שיש להם צית קיצול רחצ ומקצלים כל מה
שהם שומעים אלל חין להם צחינה לצדור
מה שהוא העיקר וזהו הנקרא גמיר ולא
סציר. משפך שמכנים צזה ומוליא צזה פי'
משפך הוא שדך צני' אדם לעדות צו את היין
לצקצוק וכל מה שנכנס למעלה כך יול' מלמט'
כל עומת צזה כן יול' כך יש תלמידים שהם
צדפך איתם שזכרנו שחין להם צית קיצול
כלל אלל שומעים ושוכחים לשעתם וזהו
הנקרא לא גמיר ולא סציר. משמר' שמוליא
את היין וקולטת את השמרים פי' משמרת
הוא שמסננין צה את היין והשמרים נשארים
צתובה כך יש תלמידים שמקצלים את הפסולת
כגון פשעים ושמועות וקלת הבדות דר'
שעשוע ושוכחים את העיקר וזהו רצו המון
העם. וחכמי המוסר אמרו על זה אמר
החכם לתלמידיו אני הקצצ והכחמה הלאן
ואתם הקונים וההמון הכללים כלומר שלא
יצא לחלקם רק עלמות וטלפים והדברים
המושלים אלל התלמידים שייחם עליהם
שהם הקונים יקנה כל אחד מהם כפי עושרו
ר"ל שיקצל כל אחד כפי שכלו ואף זה בכלל
לא גמיר ולא סציר. נפה שמוליא את הקמח
וקולטת את הפסולת פי' נפה צמקום זה
לא נאמר על נפה סתם שנפה סתם גם
היא מוליאה את הקמח וקולטת את המורסן
אלל שלא נאמר אלל על הקרויה ציחור נפה
לסולת והסולת הוא גם מן הקמח ויתר עושין
פת יפה מן הסולת יתר מן הקצח. וכן
שהמנחות מציינן איתם מן הסולת הגם עד
שמעצדין אותו דרך נפה זו ואותו הקמח דק

יו כל מחלוקת שהוא לשם שמים סופה להתקיים כו' יש לחמוהו איך ראוי לו על מחלו' שיתקיים והרי עכ"פ לא יתקיים אלא אחד מן הדעות שחלקו עליהם ומילת מחלוקת' כוללת ה' דברים ואין ראוי לומר שהמחלוקת יתקיים. ומ"מ יראה לי שאין מחלוקת מיוחדת רק למשיב על הראשון ר"ל כשהאחד מתעורר לעשות איזה דבר ואומר ראוי שנעשה כך או שישאלו לו איזה ענין ויורה עליו שהוא כך אין זה מחלוקת אלא כשהשני ישיב ויאמר מה שאתה אומר שהוא ראוי שיעשה אינו ראוי או מה שהורית אינו כמו שהורית אלא כהפך זהו מחלוקת ונמצא שאין המחלוקת כולל אלא אחד מן הדברים והוא המשיב על הראשון. ואמר שחס זה השני משיב וחולק שלא צריך קצתו ונלוח אלא להודעת האמת סופו שיתקיימו דבריו כי האמת יעש' דרכו אלא כשאינה לשם שמים אלא דמשיב וחולק דרך קנטור ונלוח אין סופה להתקיים אלא שיתקיימו דבריו הראשון וכ"ש מחלוקת שדברים אחרים. והכונה שיתעורר האד' להשתדל בהעמדת האמת ולחלוק על כל הבא לזטלו לא יגור מפני איש ואפי' על כל מקנטר ילך לדרכו ועשה כדלוננו והבדיל ופי' זה ואמר אינו היא בחלו' שהוא לשם של הלל ושמאי שביה אחד מורה הוראה והשני חולק עליו להודעת האמת ולא לקנטר ולא ללוח ולכן נתקיימו דבריו החולק כשהיה האמת אחר. ואינו הוא מחלוקת שלא לש"ס

ה כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים אינו היא מחלוקת שהיא לשם שמים זו מחלוקת הלל ושמי ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח וכל עדתו:

ה כל המזנה את הרבים אין חטא בא על ידו וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה. משה ונה חפה את הרבים זכות הרבים תלוי בו שנאמר צדקת יי עשה ומשפטיו עם ישראל ירבעם בן נבט חטא והחטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו שנאמר על חטאת ירבעם אשר חטא ואשר החטיא את ישראל: י כל מי שיש בו שלשה

מלאכת שלמה

כל מי שיש בו חן נוסח משנה וכו' כפי

זו של קרח ועדתו שזלו לקנטר על משה דני ע"הועל' בהגתו מדרך קנאה וקנטור ונלוח ולא נתקיימה עלתו ושולח ציר פסעו.

יח כל המזכה את הרצים אין חטא צא ע"י כר אחר שכל שהוא מזכה הרצים כו' ופירש בתלמוד יומא (ד"ה) שהקצ"ב בוצלו צדק שלא יהיו תלמידיו צב"ע והוא יורש גבי' וכדכתי' כי לא תעזוב נפשי לשלול לא תחן חסידך לראות שחת ומה ענין שיהי' החסיד רואה שחת אלא אחד דהוא חסיד איך מניח לעשות עבירה עד שיראה מתוכה שחת ואין לך חסידו' צעולס כמו המזכה את הרצים וכיו"ל צזה כל המחטיא את הרצי' אין מספיקין צידו לעשות תשובה ופי' זה ב"כ שלא יחא יורש ג"ע ותלמידיו בהיגס וכתי' אדם עשוק צדס נפש עד צור יגוס ואל יתמכו צו. וחזק את הטעם שאין ראוי לירד לבהיגס מי שזכו' הרצים תלוי צו. וכן אין ראוי שירש ג"ע מי שחטא הרצי' תלוי צו. והוא שאמר משה זכה וזיכה את הרצים הרי זכו' הרצים תלוי צו וכן צדן אחר שהוא סבתו וכדכתיב לזקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל. כלומר שהשלים קוים כל התורה הוא וכל ישראל עמו. וירצם חטא והחטיא את ישראל והוא שהעביר את ישראל לעבלי זהב כמו שמצאנו צקרא ולפיכך חטא הרצים תלוי צו שנאמר אשר חטא והחטיא את ישראל.

יט כל מי שיש צידו שלשה דבריו הללו' מתלמי' של א"א כו' אחר דכל מי שיש

דברים הללו הוא מתלמידיו
של אברהם אבינו שלשה דברים
אחרים הוא מתלמידיו של בלעם
הרשע. עין מוצה ורוח נמוכה
ונפש שפלה תלמידיו שלאברהם
אבינו. עין רעה ורוח גבוהה
ונפש רחבה תלמידיו של בלעם
הרשע: מה בין תלמידיו של
אברהם אבינו לתלמידיו של

מלאכת שלמה

מה שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל כל שיש צידו
שלשה דברים תלמידו של אברהם. שלשה דברים
תלמידו של בלעם. עין טובה ונפש שפלה ורוח
נמוכה תלמידו של אברהם. עין רעה ונפש
רחבה ורוח גבוה תלמידו של בלעם מה בין
תלמידיו של אברהם לתלמידיו של בלעם תלמידיו
של בלעם יורדו לגיהנום שנאמר ואחרי אלהים
תורידם לנחש שחת אצל תלמידיו של אברהם
יורשין ב"ע שנאמר להנחיל ארצו יש
ואחריתם אהל ע"כ:

צו ג' דברים הללו ר"ל אותם שהוא מזכיר
בסמוך הוא מתלמידיו של א"ל ר"ל מן
הנמשכים אחר הנהגתו שגם זה יקרא תלמיד.
וכל שיש צידו שלשה דברים הללו ר"ל שהוא
מזכיר אחר אלו הראשונות בהפך הוא מתלמי
של בלעם. ופי' אותם של א"ל עין טובה
ר"ל שמח בחלקו ואין לבו הומה למנוח יות'
מדאי עד שמתוך המייתו תהא עינו רעה
ויקנא באחרים חו המידה נתפרסמה לאברהם
באומרו אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח
מכל אשר לך. ונפש שפלה ר"ל צדתי מתאו'
למותרות אצל נוטע לקלח הזהירו' ונתפרס'
ב"כ באומרו לשדר הנה נא ידעתי כי אשה
יפת מראה את ודרשו צמדרש שעד כען לא
בסתכל זה. וכן אמרו לו על הגר הנה
ספהתך צידך כלומר שלא היה נפתה אחריה
כלל. וכן כסותהו לגרסה מצינו לא אמר
ידע צעניו רק על אודות צו לצד. ורוח
נמוכה ר"ל שפלו' הרוח באומרו ולחכי עפר
ואפר והפך בלעם הרשע עין רעה כמו
שנראה שנסכר לקלל האומה ועדה על זה
טורחיתר לחמד' הממון ואמר אם יתן לי צלק
מלא ציתו כסף חבצ כלומר שאני מתעמל
להרויח ושהצטחתי לעשות רלונו צסכר גדול
אם יתן לי כו' לא אוכל כו' נפש רחצה ר"ל נעותו אחר התאות הוא נראה ממה שיען
לצלק להפקיד כל נשי מלכותו ולולא חפלו צזימה לא היה יועץ כן כי עזת אדט נמשכ'
אחר טבעו כמאמר מדרק לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו לפי א' מפירושו והוא
שיש מי שפיר' צי שמלת מהללו שזלמה שהעולם מהללו ומספ' שצנחו כלומר כמו
בהכסף והזהב יש להם כור ומדרק לצחינת ענינם כן האדם יש צו מדרק לצחון צו
עניניו והוא מה שישכים ההמון עליו לשצחו או צהפך וכמ"ש צדרוש (צמ"ר ס' עקצ)
צדוך תהיה מכל העמים שיהיו כולם מסכימים לצדוך (וכמ"ש צמד' ט"ט מחור מ"ח)
אין שצחה של מערובית כשעצדיה וצי ציתה מקלסין אותה אלא שהכל מקלסין אותה
וכן צענין נור וירושלים נור אמרה אני כלילת יופי מתליל אמרו לא כמה דאיימא
אמרה אלא כמה דאמרין מגידייא. אצל ירושלים אני' הרחוקים מתקלסין צה הה"ד
יפה נוף משום כל האין. ומ"מ יש מפרשים המקרא צנמשך למה שאנו צו מדרק
לכסף כו' ואיש לפי מהללו כלומר כמו שהכסף והזהב יש להם מדרק לצחינת ענינם
כן יצחן האיש לפי מהללו כלומר לפי המידו' שתרצה שהוא משצחם ויועץ צהם
תביר צו שהוא צעל המדה ההיא כי הלשון שליח הלז ואחר שיען להפקיד כל
נשי המלכות הראה שלא היה ענין הזמה צד צעניו. ורוח גבוה כמו שאלמ' צי
מאן כו' להלך עמכם ואח"כ ייעד על אלו המידו' שסם עיקר גדול ואעפ"י
שאפשר להם צלל גופי בעצירות מ"מ הם מידות רעות ימשכו בעצירות עמהם
המשכות תמידו. ומתוך כך ייעד שהנמשכים צהם אחד אצרהם אוכלים צעולם
הזה אם אין צידם עון אחר ימנעו כמו שציאדנו צענין לדיק ורע לו וינחיל העולם
הצא שהוא תכלית הממול שגא' להנחיל אוהצו יש ר"ל צה העול' וקראם אוהציעל
סם זרע אצרהם אוהצו. ואמר ואחרותהם אמלא ר"ל לעולם הצא זאר ענין המקרא

לפי מה שדרש כלן אף עפ"י שיש לי פי אחד
 זו דרך פשוט ראוי לכתבו צוהת המסתכל.
 והוא שממזכר האדם ועשימות מדותיו
 להיות רחב לזלזולו צממונו עד שהיו
 כמורשים ממנו לחלוק ממנו צללה למקום
 שידלו ופי' המקרא להנחיל אורצו יש ר"ל
 לזרעם ולא עוד אלא שאלא אולרותיהם
 כלומר שנעשו צללה לעשות ממנו כדלוקס
 אפי' ליתן לאחרים לאיזה שידלו. וייעד
 לנמשכים אחר מדות צלעם שהם יורשים
 בהינם ויורדין לצד שחת ואפשר שהציא מילוי'
 שונות צעין אחד כי בהינם וצד שחת הכל
 אחד ולא הזכיר צדס בעולם הזה מול שחת
 זכות ואכילתו ממנו די ספורס על הדור.
 או אפשר שזכו שהזכיר צהפכן אכילה צע"ה
 ונהלת לעו"ה כן הזכיר צאלו היפך שני
 הענינים. ופי' יורש בהינם צאלן הוא על
 לדות העו"ה כי רוצ הדרו צע"ה יקראו
 בהינם דרך העצרה כלומרס ז"ל (ציומה דע"ה)
 לא תירתו תרתי בהינם ר"ל צע"ה וצע"ה.
 וכן רלו כלומרס ז"ל תלמד שנסכת ישראל
 יורדין לבהינם אלא שנעשו סלמנדלס (ה"ה)
 עיין צהגנה דו"ך ע"ה) כלומר שידרו צגלות
 ויצערו צלס הדרות אלא שהקצ"ה צחסדו
 מעמידס דור דור כצוהת והסנה אינו
 אוכל שצאה למשל על האומה שפלה שהיפה
 צוער צלס הדרות של שעצור ולא תכלה. וקרא אח"כ צלר שחת ר"ל בהינם הצל
 אחר המות והציאה תלמרו ואתה אלהים תורידם לצלר שחת אנשי דמים כו' ואני
 אצטח צך. וכן מלינו צלעס דרולב ואחיתופל שלל הביעו לחני ימיהם ואין ספק
 צלעס היה איס דמים שהוא היה סיצת מיתת ישראל צמגפה וכן היה צעל מרמה
 ותחצולה כמו שהדלה צהשתלותו צקללת העס ועלתו לצלק כמו שזכרנו.

(ב) יאורה ו' תימל אומר היו עז כנמד כו' כלומר ששתדלו צכל כחך וכל
 הכנותך לעצור את צוראך וייהם לו שזכו שילטרך לו לעצדותו כח העמל יאה עז
 כנמד וצדצו שילטרך וריות ייהי קל כנמד ומה שילטרך לו לצדורת הלז ואצירות
 ייהי גצור כליו וכן כלצי לעשות רלון אצך שצמשים ומה שהזכיר קל כנמד ורן
 כלצי הוא שכל הענין צמלות סונות או אפס"ל שזכיר קל כנמד לענין למדו
 והסגתו ורן כלצי לענין לרבי גופו ההכרחי לכפס שאף הם צכלל עצדותו ית'
 אחר שזעשו פונים אל התכלית כמו שציארנו.

(ג) הוא היה אומר עז פנים כו' צמשניות ישנות ספרדיות גורסין כלן הוא
 היה אומ' עז פנים כו' יה"ד שצצ' עידך צמה"ה צימינו כלומר שעזות הפנים
 תציאה ללאת המוכיחים ומיחוס צדך העוז. וצפת פנים יציאה להמשך אחר
 העוזים והישרים כי יצוט צעלמו ומלחרים אס ילא עליו סס רע צדצמן הדצרים.
 ואמר יה"ד שצצ' עידך צמה"ה צימינו כלומר שמת הצוט' נתייהס לזרע אצרהס
 כמ"ס (צמחות דע"ה) כל מי שהוא ציטן ורחמן וגומל חסדים צידוע שהוא מורעו
 של אצרהס אפ"כ ואמר כסס שזכנתו צו המידה כך תחנני צצנין עידך. או אפשר

בלעם הרשע תלמידיו של
 אברהם אבינו אוכלין בעולם
 הזה ונוהלין העולם הבא שנאמר
 להנחיל אלהי יש ואצרותיהם
 אמלא. תלמידיו של בלעם
 הרשע יורשין גיהנם ויורדין
 לבאר שחת שנאמר ואתה
 אלהים תורידם לבאר שחת
 אנשי דמים ומרמה לא יחצו
 ימיהם ואני אבטח בה:

ו יהודה בן תימל אומר הני
 עז בגמר וקל בגשר רץ בפצבי
 וגבור בארי לעשות רצון אביה
 שבשמים: הוא היה אומר עז
 פנים לגיהנם ובשפת פנים לגן
 עדן: יהי רצון מלפניה ואלהינו
 ואלהי אבותינו שיבנה בית
 המקדש במהרה בימינו ויתן
 חלקנו בתורתה:

כה הוא היה אומר בן חמש
שנים למקרא בן עשר שנים
למשנה בן שלש עשרה למצות
בן חמש עשרה לגמרא בן
שמונה עשרה לחפה בן עשרים
לרדוף בן שלשים לפה בן
ארבעים לפניה בן חמשים
לעצה בן ששים לזקנה בן
שבעים לשירה בן שמונים
לגבורה בן תשעים לשונה בן

מלאכת שלמה

הוא היה אומר וכו' צשימוח צנה מיתח
לה צשה שמואל הקטן וכן העתיקה הצ"י ח"ח
ספ"י ל"ח צסס שמוח צח דתנן שמואל
הקטן וכו' ע"י צתו"ט סהאריך להוכיח
שחינה מסדר משכחא זו עש"ז וגם כה"ר
יהוסף ז"ל מחקה לכל מתני' וכתב צכל הספרי
לא מלחתי משנה זו ע"כ:

שהיה סיוס המסכתא אלא שיתוספו צה
אח"כ דברים. וכן יש גורסין כן שמואל
הקטן אומר צנפול חויצן כו'. וכבר הביאנו
צפ"ד וכן הוא צמשניות ישנות וכן אין גורסין
צמשניות ישנות הוא היה אומר צנן חמש שנים
כו' אלא אחר זו של ענ פנים הביא: זו של צב
צב עד לפוס לער' אברא והוא סיוס המסכתא
אצל צספרינו אין גורסי' זו של שמואל הקטן
צפ"ד אלא כן וגורסי אה"כ:

בא) הוא היה אומר צן חמש שנים למקרא
וכו' המאמר לחלק שנות האדם לצור האצות
ללמד ספר צעתס בראי. וליד צו המקריים
הנמשכים צפרקי הזמן מלד העצו. והוא
שאמר צן ה' שני למקרא יס מפרשים להכניסו
לספר לאותיות. ומ"ל' יש מפרשים שצן ב'
שנים לאותיות ומלאו להם סער צמרדש (ר')
מחזיקה ס' קדושים וצמ"ר ס' ויקרא סס) לדרשו
דרך נחות והערה צפ' כי תצאו אל הארץ
ונטעתם כו' ועדלתם ערלתו את פרוי צפריה
של תורה הכתו' מצד כר"א נולד תא"ל יאכל
פריה. ורמז צה שהעץ הוא הולד וצוא'
הארץ הוא ילידתו אל אור העולם. ואמר

שכל שלש שנים ערלה וצסנ' בד' קדש כלולים כלומר כשישלמו הב' שנים ויכנס לד'
הקדישהו לה' ללמדו אותיות ואמר אה"כ וצסנה החמישית להוסיף לכם תצולתו
שיהיו מוסיפין צלמורו ויכניסוהו למקרא. צן עשר שנים למשנה ר"ל משניות צלא
גמרא. צן י"ב למלות כלומר שאז הוא גדול וחייז צמלות. וסמכוהו צמרדש מצדני
עס זו ידתי לי י"ז צגימט' י"ג צן ט"ו לתלמוד ר"ל לשנות הבג' והוא התלמוד.
צן ח"י לחופה רמזה צמד' מצדניו והוא אשה צצתוליה יקח והוא צביג' ח"י.
ומ"ט (צסגדרינו דע"ר ע"צ) להשיאם סמוך לפרקן כלומר קודם זמן גדלותם אלו מפרשים
סמוך לפרק זה האמור כן. וכבר ביארנו צב' צה צט' דסגדרינו ר"ל פ' הנשפין צן
כ' לרדוף כלומר שאכל לא נשא אשה עד כן יבא רדף לישא ולא ימתין עוד צסוס
פנים שלא ישתקע צצהרורים רעים וצמעשים מצורים צמ"ס צפ"א דקידושן (דכ"ט ע"צ)
צן שלשים לכח כלומר שאז נתמלא כחו והוא צתכלית הכח יתצונן שלא
יוציא' רק לעצור' השי"ת כמו שגמר צלויס שלא היו כדריס לעצו' משא' אלא
מצן שלשים ומעלה צן מ' לציוה כלומר שאז הוא צתכלית ההצצונות וכלומר צז"ל
צן מ' שנה הביד אצרהם את צורלו כמו שציארנו צפתיחת המשכתא וצמס' ע"ז פ"ק ד"ה
ע"א אמרו מי יתן והיה לצצס זה להם ליראה אותי כו' אמ"ל משה לישראל כפוי עוצה
צני צשעה שאמר להם הקצ"ה לישראל מי יתן כו' היה להם לומר אתה תן ואפי' מש"ד
ע"ה לא רמזה להם אלא לאחר מ' שנה שגמר ואלו' אתכם צמדצמ מ' שנה וכתיו
ולא נתן ה' לכם לצ' לדעת כו' אמ' רצא ט"מ לא קאי איני' אדעתא דרציה עד מ'
שנין. צן חמשים לעלה כלומר שעלתו ראויה כי העלה אמנס לריכ' שני דברים אחד
מלד שכל האדם ואחת מלד מה שראה מנסיונות הזמן כמ"ס חכמי המוסד הימים
יוקוק חכמות וכסביע לחמשים כצד ראה מן הנסיונות הרצו. ועדיין הוא צתוקק
שכלו פלומר שלא נטה עדיין שכלו לערוצ וצמלאת עלתו מווקקת מלד צ' הדברים
פלריכים לה צן ששים לזקנה וענייני העולם צורחים ממנו ומזהירו שאז ישתדל

בית אבות פ"ה מ"ב כ"ג הבחירה לח

זעזורת השי"ת ויצין לאחריהו. ואמר צן
ע' לשיצה כל' ואינו ראוי עוד לענייני העולם
וישים כל השתדלותו זעזורת השי"ת. צן
שמונים לבזורה כלומר שמלך הבזורות עצמו
הגיע לכך ויוסיף אומץ לעבור וילדו זיראה
וצא צמאמר ימי שנותיו צה ע' שנה ואם
בבזורות שמונים שנה. צן תשיעים לשוח
כלומר שהולך צשחיית הקומה ומואם לצני
העול' ואין ראוי לשוט הנה והנה אלא שיתבדד
צציתו ויתפלל לה' כל רגעיו. והוא שיש
שקורין זאת המילה צצצלת מלשון לשוח צצד'.
צן מאה כאלו מת ועצר וצטל מן העולם. וכל שכן שאם ישאר לו דעת שלא

מאה פאלו מת ועבר וצטל מן העולם:

כצ בן בג בג אומר הפך בה
והפך בה דכלא בה ובה תחזי
וסיב ובלה בה ומנה לא תזוי
שאין לה מדה טובה הימנה:
כצ בן הא הא אומר לפום
צצרא אנרא: ר"ח צן עקשית וכו'.

צן מאה כאלו מת ועצר וצטל מן העולם. וכל שכן שאם ישאר לו דעת שלא

יוליאהו רק לתפלות ולתחינה ולצקסה:
בה) צן צב צג אומר הפוך צה כו' הזהירו שלא יספיק לו צתו' הקריאה הבסה
לצד אלא שיהא הופך ומהפך צה כלו' כמה פעמי שאם יעשה כן הוא מולא צה כל
מה שמפקפק צלצו עליו והוא ענין דכולא צה. וכן הזהירו שלא יצט' צבזרותו
וידעיתו אלא יחזור צה תמיד ויצקין עמה ויצל' נפשו עליה ולא יסיר ממנה כענין
אומדס (צחגינה ד"ע ע"צ) אינו דומה שונה פרוק מאם פעמים למי שסונה מאה
ואחת וזהו ענין כיצ וצלה צה ומינה לא תזוע שאין לה מדה טובה הימנה.

כרו) צן הא הא אומר לפום צעד' פי' הגרא הוא צצקום פרי כמו
שפי' למ' לה. כפי מה שיתעמל צצורה ימשך ממנה פרי נצחד ר"ל השגת האמת
כי קריא' המנוח' והתענוג לא תרד חדרי צצן ואמר ז"ל אף חכמתי עמדה לי חכמה
שלמדתי צאק עמדה לי. ויש לפ' לפום צעדא אגד' שהלמדו צצקרות ודומיהן הוא לפי
ענין האיש ועמלו צפעולות הטויות כמאמ' כדצעי ליה לא עצד. וכאומדס ז"ל
(סוף מס' מנחות) אחד המרצה וא' הממעיש וצצד סיכוין לצו לשמים. וצצרייתא
של ר"ן (צפי"צ) אמרו מעשה צהלל הזקן שהיה מהלך צדך פגע צצני אדם שהיו
מצויאין חטה אחר להם צכמה הסאה אמ"ל צצ' דינרין פגע צאחיים אמ"ל צכמה
הסאה אמ"ל צב' דינרין התחיל מתמיה עליהם אמ"ל לפום צעדא אגרא כלו' שאנו
מצויאין אותה יותר רחוק.

וצכאן נשלמו משכיו' המסכתא אלא שצספרינו כתוספ' צצרייתא גדולה ועי' לקמן
אחיכות דצדים צענין עפ"י כח"י י' כ"ט) ולירפרו עם משנת צן צב צג עד שעשו ממנה
עם אות' משנה פ"ו והצרייתא היא צנוסח זה. תצי' ר"י הנשיא אומר עז פנים
לבהינס וצשת פנים לג"ע עז פנים ר"א אומר ממזר ר' יהושע אומר צן הכדה צני
עקיבא אומר ממזר וצן הכדה. ראצ"י אומר אף לא עמדו רבלי אצותיו על הר סיני.
וצמס' כלה אמרו על זו של רע"ק אמ"ל לר"עק עקיבא היאך תניח דעתך לחלוק על
חצרך צין כך עצד אחד לפניהם צקומה זקופה הלך ר"עק אלא אמו אחר לה אם
תגלה לי מה שאני שואל כך אני מצויאך לחיי הע"ה צה אחר' לו השצע לי נצצע' לה
וצטל צלצו אחר לה מה טיזו של ולד זה אחרה לו כשנכנסתי לחופה פירסתי נדה
ופי' ממני צעלי וצעלני שושצניו קרא על עצמו סוד ה' ליריאיו. התיירו לעצמם
דצד זה להצחיר האדם מאלו המדות שהם סיצת המות הנכלי והאצדון ויוחוס כל
אדם צעצמו שלא לצא לירי חסד כ"ש צצצרים מכוערים וזה חלק אחד מחלק לשו"ה
המותרי' ר"ל לספר צגנות החוטא לסיצת אזהרת האחרים שלא יכשלו צעון ההוא
כמו שציארכו צחיצור התשובה. ואמר אחר' צצרייתא זו על כולם ר"ל ע"ה הפסולין
פשאדם מתחתן צהם אליהו כופתו והקצ"ה חותם ואומר אוי לו לפיסל את זרעו
ופגום את משפחתו ונושא אשה שאינה הוגנת לו מלמד שכל הנושא אשה שאינה

הובגת לו אליהו כופתו והקצ"ה דולעו. ולקח דרך משל אליהו להיותו מנחם האנשים
אחר מש"ד ע"ה ושנתפרשם לכל שעלה לשמים (ח"ה ולע"ד פי' עוד שני טעמים
אחרים נח' לקדושתו לד"ע ע"ה ו"ה הכונה שכבוד המין יקולו זו וירחיקו ממנו
וישאל הדבר קיים לדורות והוא משל החתום. ואמר אח"כ וכל הפסול פוסל
ואינו מדבר שצדקה מעולם ואמר שמואל צמומו הוא פוסל. סוף אדם למות סוף
צדקה לשחיטה הכל למיתה הם עומדים תניא ר"י אומר אשרי מי שגדל צדקה
ועמל צדור ועוש' כ"ר ליוולדו גדל צד"ע ונפטר צד"ט מן העולם ועליו אמר שלמה
צחמתו טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו למד תור' הדעה ויתנו לו
שכר הדעה דע מתן שכרן של לדיקים לע"ל:

ה ש מ ט ו ת

זה שייך לפי' המאירי צדוק פרק ב'

ואמר שאחר שיליס עלמו צחממה התלמוד יתחיל צחכמו' האחרות ואמר שהצדוק
להם הם הלאמודיות והם תקופ' ומזלות וגיומטריות ורמז על חכמ' התוכנה
והמספר והתשזורת והשיעור ומתן יצל' לעצמיות ולאלהות כמו שנודע למצינים:

זה שייך לפי' המאירי לתחלת פרק ה'

הפרק החמישי זה הפרק אינו ממין שאר הפרקים שהפרקים הקודמים אמנם
הם לכורות מדות ומוסדים והדרכת האדם לתלמוד תורה וצפ' זה יתעצרו זו
דברים אינם ממין זה אלא שעל ידי דברים שצתלמידי חכמים ושדענות נתגלגלו
עמינים אלו. והתחיל צענין דריאת העולם שהוא יסוד הפנות התוריות ועבש
נחל צצואור ענייניו צע"ה:

פרק ששי ממס' אבות

פרק ר' מאיר

על פ' ששי לא פי' הרב המאירי בדרך כלל הואשונים באשר אינו משנה
ונתתי עליו פי' ר"ע ספורו ג"כ יקר ולא נודע במהנה האשכנזים.

שני חכמים בלשון המשנה ברוך שפבר פהם ובמשנתם:

א) נקרא רע שותף להקצ"ה צמעה ח רבי מאיר אומר בל העוסק
צדקיות צדיות עוזר להשיג התכלית המכוון
מאלו יתצרך צדומרו ולי מה יקרו דעין
אל אלה הצדיות צדיטיו להם כמות צדולו
הטוב והמטיב כלומרו והלכת צדכיו
ומלצתו ענוה וידלה ומכשרתו להיות לדיק
ומסור שהם מינו ודיות כלמסר ז"ל צדורות

בית אבות מ'א ב' ג' הבחירה למ

מציאה לדי זדויות ונהנין ממנו להנין ולהורר
לזולתו דרכי חיי שעה :
ממשלה להוסיף זולתו צמדיניות גם כן
רזי תורה צלקיות כמעין להוסיף דעת
גם צדדים צלתי ככללים צתורה ויהא לנוע
סקונה זה תכונות מעשים טובים :
(ב) עלצונה של תור' כשאין האדם מחסיצה
להתצונן זה להנין התועלת הנמשך ממנה
ולזה נקרא כזוף שיקרה לו שיקראהו הבורע
זו צמס פחות ועל דרך עיז עיז דאה מי
קורא כך צחק והציא דאיה על זה ממה
שאמר שהאשה היפה אשר לא יעסם הטועם
את יפיה היא כמו נוס זה צחק חזיר שאינו
מכיר ערך וחסיצות הזה צקרא הצלתי טועם
יופי היפה צמס חזיר וזה אם כן יקרה לני
שאינו עוסק צתורה מצלי חין אללו הכרת
מעלתה ותועלתה ונתן טעם על שם שהנזיפ'
דאיה לו מפני שהוא צהתדשלותרו מאצד
ממנו השגת תועלת וכבוד דז :

ומאחר שמי שלא ילמוד תורה דאוי
לעלצון הכזיפה הנה מי שיהיה מקנה לאדם
כבוד שהוא הפך העלצון דאוי לכבוד והציא
דאיה שצענין זה דאוי לנהוג כבוד אפילו
צמי שלמטה ממנו מדוד המלך שנהג כבוד
צאחיתופל שהיה למטה ממנו והציא דאיה
על מה שאמר אפילו ארת אחת כאומרו חין
כבוד אלל תורה כלומר שהתורה היא צעלמה
כבוד לא סצת כבוד צלצד והנה על כל חלק
מהכבוד ילדק סס כבוד כמשפט כל מתדמה

אלהים המה והפכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחות. אל
תקרא חרות אלא חרות שאין לה בן חזירין אלא מי שעוסק
בתלמוד תורה וכל מי שעוסק בתלמוד תורה דרי זה מתעלה
שנאמר ומשתנה נחליאל ומנחליאל במות :

נ הלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או
דבור אחד אפילו אות אחת צריף לנהוג בו בבור שכן מצינו בדרך
מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו
רבו אלופו ומידעו שנאמר ואתה אנוש בערבי אלופי ומידע:
והלא דברים קל וחומר ומה דוד מלך ישראל למד מאחיתופל
אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלופו ומידעו הלומד מחבירו פרק
אחד או הלכה אחת או פסוק ואחד או דבור אחד או אפילו אות

איהב את חבריו משה את
המקום משה את חבריו
ומלפשו ענוה ויראה ומכשרתו
להיות צדיק חסיד ישר ונאמן
ומרחקתו מן החמא ומקרבתי
לידי זכות ונהנין ממנו עצה
ותושיה בינה ונבירה שנאמר
לי עצה ותושיה אני בינה לי
נבירה ונותנת לו מלכות
ומקשלה וחקור דין ומגלין לו
רזי רמורה ונעשה כמעין
המתנבך ונבחר שאינו פוסס
והוא צנוע וארך רוח ומזיל
על עלבונו ומגדלתו ומרוממתו
על כל הפעשים :

נ אמר רבי יהושע בן לוי
בכל יום ויום בת קול יוצאת
מהר חורב ומקרות ואומרת אוי
להם לגבירות מעלבוניה של
תורה שכל מי שאינו עוסק
בתורה נקרא כזוף שנאמר גם
זהב באף חזיר אשה יפה וסרת
טעם : ואמר והלחות מעשה

אָחַת עַל אַחַת בָּמָה וּבְמָר
שְׁצִירָהּ לְהִגּוּ בּוֹ בְּבוֹד וְאֵין בְּבוֹד
אֶלֶּא תוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּבוֹד חֻקִּים
יִנְחִלוּ וּתְמִימִים יִנְחִלוּ מִיָּב.
וְאֵין מִיָּב אֶלֶּא תוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר
כִּי לָקַח מִיָּב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי
אֶל תַּעֲזֹבוּ:

ז' בֶּן־הָיָא דְרַבְּהָ שֶׁל תּוֹרָה
פֶּת בְּמַלְחַת תֹּאבֵל וּמִים בְּמִשְׁוֹרָה
תְּשֻׁתָּהּ וְעַל הָאָרֶץ תִּישָׁן וְחַיִּי
צִיעַר תַּחֲתֶיהָ וּבְתוֹרָה אֶתָּה עֹמֵל
אִם אֶתָּה עֹשֶׂה בֶן אֲשֶׁרֶיךָ וּמִיָּב
לֶךְ אֲשֶׁרֶיךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּמִיָּב
לֶךְ לְעוֹלָם הַבָּא:

ה' אֶל תִּבְקֹשׁ גְּדוּלָּה לְעִצְמוֹ
וְאֶל תַּחֲמוֹד בְּבוֹד יוֹתֵר מִלְּמוֹדָהּ
עֲשֵׂה וְאֶל תַּחֲאוּהָ לְשִׁלְחָנָם שֶׁל
מַלְכִּים שֶׁשִּׁלְחָנָהּ גְּדוּל כִּשְׁלֻחָנָם
וּבְתוֹרָה גְּדוּל מִכְתָּרָם וְנֶאֱמַן הוּא
בְּעַל מְלָאכְתָּהּ שֶׁיִּשְׁלַם לָהּ שְׂכָר
פְּעֻלָּתָהּ:

ו' גְּדוּלָּה תוֹרָה יוֹתֵר מִן
הַבְּהִמָּה וּמִן הַמְּלָכוֹת:
שֶׁהַמְּלָכוֹת נִקְנִית בְּשִׁלְשִׁים
מַעֲלוֹת וְהַבְּהִמָּה בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע
וְהַתּוֹרָה נִקְנִית בְּאַרְבָּעִים
וּשְׁמוֹנֶה דְּבָרִים. וְאֵלוּ הֵן

בְּתַלְמוּד בְּשִׁמְיעַת רֵאזֵן בְּעִרְיַת שְׁפָתַיִם בְּבִנַת הַלֵּב בְּאִמָּה
בְּיִרְאָה בְּעִנְיָה בְּשִׁמְחָה בְּתַהֲרָה בְּשִׁמּוּשׁ חֻקִּים בְּדִקְדוּק חֻבִּיִּים
בְּפִלְפּוּל הַתְּלָמִידִים בְּיִשׁוּב בְּמִקְרָא בְּמִשְׁנָה בְּמַעֲוִט סְחוּרָה בְּמַעֲוִט
דְּרָךְ אָרֶץ בְּמַעֲוִט תַּעֲנוּג בְּמַעֲוִט שְׁנָה בְּמַעֲוִט שִׁיחָה בְּמַעֲוִט
שְׁחֹק בְּאָרֶץ אִפִּים בְּלֵב מִיָּב בְּאִמּוֹנַת חֻקִּים בְּקַבְּלַת חִסּוּרֵין הַמְּכִיר
אֶת מְקוֹמוֹ וְהַשְׁמִחַ בְּחֶלְקוֹ וְהַעֲשֶׂה סִיג לְדַבְּרָיו וְאִינוּ מַחֲזִיק מוֹכָה
לְעִצְמוֹ אֶהוּב אֶהוּב אֶת הַמְּקוֹמִים אֶהוּב אֶת הַקְּרִיּוֹת אֶהוּב אֶת

הַחֻקִּים וְהַצִּיא רְאִיָּה עַל זֶה שֶׁהַתּוֹרָה נִעְלָמָה
הִיא כְּזוֹד מִמָּה שֶׁכֶּתֵב כְּזוֹד חֻמִּים יִנְחִלוּ
וְהַצִּיא עַל שְׁזָאוּמָדוֹ יִנְחִלוּ אִמֵּר זֶה עַל הַתּוֹרָה
שֶׁקָּדַשׁ אוֹתָהּ כְּזוֹד מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר וּתְמִימִים
יִנְחִלוּ שֶׁהַעֲוֹז הַבְּמוֹד לִנְפֶשׁ הַשִּׁכְלִי הַנּוֹתֵן
לָהּ מַלְיוֹת וְחַיִּי עוֹלָם הוּא הַתּוֹרָה הַעֲיוֹנִית
וְהַצִּיא רְאִיָּה עַל זֶה מִמָּה שֶׁאִמֵּר כִּי לָקַח טוֹב
נָתַתִּי לָכֶם וְצָדֵק טוֹב הַטוֹב הוּא הַתּוֹרָה
כִּאֲמָרוֹ תּוֹרָתִי אֵל תַּעֲזֹבוּ:

ד' הַהוּדִי מַשְׁנֵי דְרָדִים אֲשֶׁר הֵם עַל
הַרֹז הַמוֹנֵעִים הָאֵלֶּם מַעֲסוֹק צְתוּרָה צִלִּי
סַפֵּק הָאֵחָד הוּא הַחֶפֶץ צְתַעֲנוּגֵי הַגּוֹף וְאִמֵּר
שֶׁהַעֲסוֹק צְתוּרָה לְדִיךְ סִיסְתַּפֵּק בְּהַכְרָחִי לַחַיִּי
שְׁעָה וְלֹא יֵאָדָר זְמַנּוֹ לִכְשֵׁ מוֹתָרוֹת וְהַשְׁנִי
הוּא הַכּוֹסֶף אֵל הַגְּדוּלָּה וְהַמַּעֲלָה צִחִי שְׁעָה
וְאִמֵּר שֶׁלְדִיךְ שֶׁלֹּא יִחְמוֹד לְהוֹסִיף כְּזוֹד צְעוּלָם
הַזֶּה יוֹתֵר מִלְּיוֹמוֹ ר"ל יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהוֹדֵר
צו כִּפִּי מַדְרִגְתּוֹ צִחִי שְׁעָה וְאִמֵּר בְּהַשְׁגַּת
הַתּוֹרָה יִמָּלֵךְ חַיִּים כְּזוֹד גְּדוּלֵי הַמַּעֲלָה מִכֹּל
זוּלָתָם:

ו' כְּזוֹד אִמֵּר שְׁלֹשָׁה כְּתוּדִים הֵם כְּתוֹד
תּוֹרָה כְּתוֹד כְּהוֹנָה וְכְתוֹד מַלְכוּת וְכֵן אִמֵּר
שֶׁכְּתוֹד הַתּוֹרָה גְּדוּל מִן שְׁנֵי כְּתוּדִים הַנִּשְׁאָרִים
זֶה כִּי אִמֵּר כְּתוֹד הַמַּלְכוּת נִקְנָה בְּשִׁלְשִׁים
מַעֲלוֹת כֹּלֵם גַּשְׁמִיּוֹת מַסְנַצוֹת כְּזוֹד צִחִי
שְׁעָה וְהֵם הַנּוֹכְרוֹת צִמְשִׁפֵּט הַמַּלּוּכָה אֲשֶׁר
זֶה שְׂרָשִׁים מַתְּפַשְׁטִים לְעַנְפֵי דָרִים
וְהַמֶּלֶךְ מוֹתֵר זֶה־לְפָחוֹת לְלוֹךְ מִלְּחָמָה
וְכֵן כְּתוֹד הַכְּהוֹנָה נִקְנָה בִּכ"ד מַתָּנוֹת כִּהְיָה
אֲשֶׁר צָהָן תַּהִי' כְּזוֹד הַכְּהוֹנָה כִּאֲמָרוֹ לֶךְ נִתְּתִים
לְמַסַּח וְכֵן גַּשְׁמִיּוֹת נִקְנֹת כְּזוֹד צִחִי שְׁעָה
אִמֵּר כְּתוֹד תּוֹרָה נִקְנָה בְּחֶפֶץ זֶה כִּי אִמֵּר
כֹּל אִלֹּה שֶׁהַזִּכֹּר אֵינוֹ מַעֲלֹת אֲזַל דְּרָדִים
מִצִּדִּיִּים וּמִפְרָשִׁים הָאֵלֶּם מִן הַחֲמִדּוֹת
וּמִכְזוֹד חַיִּי שְׁעָה וְתַכְלִית זֶה צְהִכְתָּ הִיא

להקנות כבוד לחיי עולם אשר אין זינו וצין כבוד חיי עעה שום עין וקדמו' ואמר שמתנות הכבוד לחיי עולם היא אמית דדבר שס' לומרו כמו שלמרו ז"ל שספיו דוצות צקצר ומכאן אתה למד שזאת המדה מציאה בגולה לעולם צחיי עעה וצחיי עולם שהרי מענין דוצצ ספתי יסנים למדנו' למדת גאולתה: לחיי עולם מיד המקטרגים וממדת הדין ועל הגולה הנמשכת מזאת המדה לחיי עעה הציא ראי' ממה שנאמר ותאמר: אסתר למלך שס' מדדני שהיה זה סבה לגאולה צחיי עעה:

(ז) כד' מנו חכמים קלת מלות שאדם אכל פירותיהן צעולם הזה והקין קיימת לו לעולם הצא וצתוכס אמרו תלמודא וצתורה כנגד כלס וצזה אמר שהתורה נותנת חיים ואישור צמדדגת שונות צעולם הזה וצעולם הצא והציא ראי' צאלו. הכתוצים על היותה מסצצת חיי העולם הזה וכן על הלישור צס ועל התורה מסצצת חיי עולם ועל מיני הלישור צס כפי טוצ כונת העוסק צה וכפי צד השתדלותו:

(ט) אמר שהוא נאה לנדיקים ונאה לעולם שיהיו לנדיקים אלו ההלכות ויתמיד

הצדקות אהב את הפישרים אהב את התצחורת ומתרחק מן הכבוד ולא מנים לבו בתלמודו ואינו שמח בהוצאה נישא בעול עם חברו ומכריעו לבקף זכות ומעמידו על האמת ומעמידו על השלום ומתישב לבו בתלמודו שואר ומשיב שומע ומסיף הלומד על מנת ללמד והלומד על מנת לעשות המחקרים את רבו והמכבן את שמועתו והאומר דבר בשם אומרו הא למדת כל האומר דבר בשם אומרו מבא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר לפלך בשם מרדכי:

ו גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא שנאמר כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא:

ואומר רפאות תהי לשרף ושקוי לעצמותיה: ואומר עין חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר: ואומר כי לית הן הם לראשה וענקים לגרירתה: ואומר תתן לראשה לנית חן עמרת תפארת תמנה: ואומר כי בי ירבו ימים ויסיפו לה שנות חיים: ואומר ארף ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד: ואומר כי ארף ימים ושנות חיים ושלום ויסיפו לה:

ה רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון בן יוחאי אמר הנזי והפח והעושר והכבוד והחכמה והזקנה והשיבה והפנים נאה לצדיקים ונאה לעולם שנאמר עמרת תפארת שבה בדרך צדקה תמצא: ואומר תפארת בחורים כחם והדר זקנים שיבה: ואומר עמרת זקנים בני גנים ותפארת בגים אבותם: ואומר והפירה הלכנה ובושה החמה כי מלה זו צבאות בחר ציון וברושלם ונגד זקניו כבוד:

ו רבי שמעון בן מנסיא אמר אלו שבע מדות שפנו חכמים לצדיקים כלם נתקמו ברבי ובבניו: אמר רבי יוסי בן קסמיא

זכס זמן ארוך כרי שיוכל להיעזר לזולתם
וראו להתפלל על נדקי הדור שיעור כל
אלה ההלכות שזכרתי ותועלת בני דורם
והציוא ראה על קלת מן המקראות והעד
דני שמעון בן מנסיא שאין זה איפשר רחוק
שיצאלו כל אלה ההלכות יחדו צלדיקים
והעד כי אמנם כלם יחד נמלאו בדורו צדני
וצניו:

אלא תורה ומעשים טובים בלד וסתי
אלה לא יושנו על השלימות זולתי צדנות
תופטי התורה העוסקים בתורה וצמעים
טובים וזה כי צדנותם יוסף דעת צדורה
ורגיל עמנו צמעים טובים כמותם וכשיעז
האדם שם לזולתו תהיה העצתו לצני אדם
מהוגנים ומציוא ראה על שהתורה מלוה
את האדם צמעת פטירתו ממה שכתוב צמכך
תשמור עליך שלא יטער צקצו והציוא ראה
על היות הזהב והכסף צלתי נחשבים אלל
צעל הנסיון צדך אל התורה מדברי דור
המלך נסכה זה צדו עשור ואמר עוז לי
תורת פיך האלפי זהב וכסף והציוא ראה
שאין ראוי להשתמ' צכס' וצזה צלתי הכרחי
להיו טעה אלל כשתשתמש צהן לכדו יתצדך
ממה שכתוב לי הכסף ולי הזהב אמר י'

אלא שכתוב לי הכסף ולי הזהב אמר י'
אלא שכתוב לי הכסף ולי הזהב אמר י'
אלא שכתוב לי הכסף ולי הזהב אמר י'
אלא שכתוב לי הכסף ולי הזהב אמר י'
אלא שכתוב לי הכסף ולי הזהב אמר י'
אלא שכתוב לי הכסף ולי הזהב אמר י'
אלא שכתוב לי הכסף ולי הזהב אמר י'
אלא שכתוב לי הכסף ולי הזהב אמר י'
אלא שכתוב לי הכסף ולי הזהב אמר י'
אלא שכתוב לי הכסף ולי הזהב אמר י'

י' אמר שהתכלית טכיון האל יתצדך
לקנותו ולהשיג ממה שצדך נשלים צמעה
דברים ואמר שהראשון הוא התורה שהיא
לשלמות נמלא צדורי' שיהיה צללמו יתצדך
וצדמותו והציוא ראה על זה ממה שנאמר
אני חממה כולי י' קנני ראשית דרכי והסני
הוא מליאות שמים וארץ אשר צמליאותם
נמלא המין האנושי המוכן להיות אותו השלם
אשר כיון הוא יתצדך צדריאה והציוא ראה
על זה מזה שנאמר השמים כסאי וכארץ
הדום רגלי כולי ואל זה אצט אל עני ונכה
רוח וחדד על צדני ומזה התצדך שזה הנמלא
החדד ומשגל צדצד האל יתצדך שהוא התורה
הוא המכוון צמליאות שמים וארץ וכן הציוא

ר'איה ממה שנאמר מה רצו מעשיך יי' כלם צחקים עשית הנאמר אחד שספר חדוש שמים וארץ כלומר שכל עוב שהמליא היה שציל החכמה אשר התכלית המכוון זה שגשג הארץ באמרו מלאה הארץ קנין והקנין השלישי היה הצדקה אשר הוא לצדו צדורו היה אותו הנמלא המכוון והצדק ראי' על זה ממה שנאמר צדק צדק לאל עליון קונה שמים וארץ כלומר שצמחית הצדקה נעשה האל יתצדק עליון קונה שמים וארץ והשינוי יתצדק צדק התכלית המכוון והקנין הרצוני היה ישראל כלומר שצין כל העמי' לא נשלים תכלית כיוונתו ונשלים צישראל והצדק ראי' ממה שנאמר עם זו קנית כלומר שצדק העם לצדו צין כל העמים נשלים השגת החפץ האלקי וקנינו והקנין החמשי היה צית המקדש אשר צו לצדו צין כל המקומות נשלים החפץ והתכלית האלקי והצדק ראי' על זה ממה שנאמר מקדש יי' כוננו ידך כלומר שצציל המקדש שפעל כוננו ידיו אשר הנמלכות הבשמות ולצדק שזה נאמר על צית עולמים לא על משכן שלה הצדק ראי' על זה ממה שנאמר כל הנקדש צממי ולכצדו צד אפיו וממה שנאמר כוננו ידך יי' ימלך כלומר שכוונת כל מה שכוננו ידיו היה שימלך לעולם ועד וימלא כצדו את כל הארץ אמן ומאן.

ואי זה מקום מנוחתי: ואומר מה רבו מעשיך יי' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינה: אברהם מנין דכתיב ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קנה שמים וארץ: ישראל מנין דכתיב עד יעבד עמך יי' עד יעבד עם זו קנינה: ואומר לקדושים אשר בארץ הקנה ואדירי כל חפצי בם: בית המקדש מנין דכתיב מבין לשבתך פעלת יי' מקדש אדני פוננו ידך: ואומר ויביאם אל גבול קדשו הר זה קנתה ימינו: יי' כל מרה שבאר הקדוש ברוך הוא בעולמו לא ברא אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי יצאתי אף עשיתי: ואומר יי' ימלך לעולם ועד:

פ"י המאירי על מאמר ר"ח בן עקשיא

רבי חנניאל בן עקשיא אומר ר'איה ר'איה ממה שנאמר מה רצו מעשיך יי' כלם צחקים עשית הנאמר אחד שספר חדוש שמים וארץ כלומר שכל עוב שהמליא היה שציל החכמה אשר התכלית המכוון זה שגשג הארץ באמרו מלאה הארץ קנין והקנין השלישי היה הצדקה אשר הוא לצדו צדורו היה אותו הנמלא המכוון והצדק ראי' על זה ממה שנאמר צדק צדק לאל עליון קונה שמים וארץ כלומר שצמחית הצדקה נעשה האל יתצדק עליון קונה שמים וארץ והשינוי יתצדק צדק התכלית המכוון והקנין הרצוני היה ישראל כלומר שצין כל העמי' לא נשלים תכלית כיוונתו ונשלים צישראל והצדק ראי' ממה שנאמר עם זו קנית כלומר שצדק העם לצדו צין כל העמים נשלים השגת החפץ האלקי וקנינו והקנין החמשי היה צית המקדש אשר צו לצדו צין כל המקומות נשלים החפץ והתכלית האלקי והצדק ראי' על זה ממה שנאמר מקדש יי' כוננו ידך כלומר שצציל המקדש שפעל כוננו ידיו אשר הנמלכות הבשמות ולצדק שזה נאמר על צית עולמים לא על משכן שלה הצדק ראי' על זה ממה שנאמר כל הנקדש צממי ולכצדו צד אפיו וממה שנאמר כוננו ידך יי' ימלך כלומר שכוונת כל מה שכוננו ידיו היה שימלך לעולם ועד וימלא כצדו את כל הארץ אמן ומאן.

רבי חנניאל בן עקשיא אומר ר'איה ר'איה ממה שנאמר מה רצו מעשיך יי' כלם צחקים עשית הנאמר אחד שספר חדוש שמים וארץ כלומר שכל עוב שהמליא היה שציל החכמה אשר התכלית המכוון זה שגשג הארץ באמרו מלאה הארץ קנין והקנין השלישי היה הצדקה אשר הוא לצדו צדורו היה אותו הנמלא המכוון והצדק ראי' על זה ממה שנאמר צדק צדק לאל עליון קונה שמים וארץ כלומר שצמחית הצדקה נעשה האל יתצדק עליון קונה שמים וארץ והשינוי יתצדק צדק התכלית המכוון והקנין הרצוני היה ישראל כלומר שצין כל העמי' לא נשלים תכלית כיוונתו ונשלים צישראל והצדק ראי' ממה שנאמר עם זו קנית כלומר שצדק העם לצדו צין כל העמים נשלים השגת החפץ האלקי וקנינו והקנין החמשי היה צית המקדש אשר צו לצדו צין כל המקומות נשלים החפץ והתכלית האלקי והצדק ראי' על זה ממה שנאמר מקדש יי' כוננו ידך כלומר שצציל המקדש שפעל כוננו ידיו אשר הנמלכות הבשמות ולצדק שזה נאמר על צית עולמים לא על משכן שלה הצדק ראי' על זה ממה שנאמר כל הנקדש צממי ולכצדו צד אפיו וממה שנאמר כוננו ידך יי' ימלך כלומר שכוונת כל מה שכוננו ידיו היה שימלך לעולם ועד וימלא כצדו את כל הארץ אמן ומאן.

דלת הפתח

תקונים הגהות והערות להפתיחה.

דף א' כתוב בספרינו קצת ברייתות שאמרו שם תניא וכו' עי' לקמן בתקוני המשניות ותמלא זה הענין.

דף ב' הן בחבור הגדול הזה הנקרא בית הבחירה וכו' מדצרינו חלה נראה כי פירושו וחדושו הנקראים צפי האחרונים שעות עסק כל ימיו יומיו חזרתו עד זמן נ"א לימיו חייו חזל פסקיו הוא החזור הגדול צית הצחירה הי' חותם מלאכתו. וגם נראה להסדנתי לקראות פירושו לספיק חזות צית הצחירה ומלת הזו מחזיקה:

שם, הוחל נמרוד ל"ל למרוד. שם, שכל יודעין ל"ל יודעיו. ושם ע"ב, אברהם אה ל"ל ח'.

דף ב' לא שיכיון ל"ל לא שיכיון צוה ענין.

שם בביטול דת, הנקודה אחר מלת דת נמחק.

שם ע"ב ושם תמצאה נדפס, כן הי' דעתי מתחלה חן אח"כ נחמתי שלא ליקר שער הספר וחל"ה כי חקח מועד חלילה לחזור צפני עלימה.

דף ה' ביחזקל מי הוה, ל"ל ביחזקאל (ח' ב') מהרה הוה וכו' עוד סס מי הוה הוה ל"ל מהרה הוה.

דף ו' עב אמ"ר שילא, צורח הירושלמי אשר לפני דפוס דעסויא דפוס ורעין ח"ר לא חס"י נשים וכו' והנה נוסחת הרב המחירי נוסחא נכונה, כי הברסא אשר לפנינו חין לה מוצן זה פתסנן הירושלמי ס' חלו דברים דף כ' ע"א ב' הניחו כתבן צורה ויכסו חיי הע"ה וחלו הן וינתן זן שחול וחלעזר זן עזריא ורקני צתירה וינתן זן שחול ח"ר לא חס"י נשים מחזורי הקריבין עכ"ל והנה מה נובל לכווין צלה שלט מלות ועי' צה היעז ותמלא הדבר נכון ומזה ב"כ רחי נכונה כי דברי ראשונים נחמדים מפו והולאת ספרים ישנים לחור עולם מציא בחולה להכנה ענינים כלואים צנסמרות ועלוטיס צלעוף הסדסוס.

דף יא ע"ב, שמעון בנו של נמליאל בן רבנו הקדוש עי' לקמן בתקוני המשניות ס"ח משנה י"ה.

דף י"א ע"ב כפי מה שירינו מן השמים, עין לקמן בתקוני המשניות ס"ו משנה ז'.

דף י"ב ע"א "סדה תנאים בברייתות ל"ל בתוספתות.

דף טו ע"ב אמר ר' יוסף ו' אביתום כפי זמנו שהעמידו אחר ר' משה ו' חנוך הוא ר' יוסף ו' חזיתור ומדצרי רצנו נובל לפשר מה שנמלא צכ"י המצורב על מלא הסיוט חללה "סדר תקיעות דר' יוסי צד חזיתור היתום (עי' בייבער לייטשריפט ח"ס דף 804 מ"ש סס החכם לונק. וידידו החכם המפורסם מו"ר שמואל דוד לנחטו נכ"ו כתב צמלח עולת תמיד כעת תחת המכשז ומטייל חרובות וקלרות צענין זה חס הי סס חזיו ח ציתור חו שס משפחה ע"ס כי דצרי נכונים צהשל ודעת, רהנה ע"סי נוסחת רצנו חצירות נובל לפשר מ"ש סס על המלא "יוסי צד חזיתור היתום" וחיד נהיה ותתלה חצתני שעות נסל דצרי רצנו ו' ל' חזיתור והר"ש נחלסם צמ"ס חזל לפי הכ"י המזר ולפי הכ"י ציד סד"ל סכ" סס מלת היתום נחאס שחינה ט"ס וכן הי' נקרא.

דף יז ע"ב הגדול שבוקננו הרב ר' אברהם אב"ד מברבנא, צמלת וקנוי חין כויתו חצי חציתיו רק הוא תחר גדולה וכצור כמו זקני העור וע"י יס לי רחיות חוקות וחין כלן המקום להחיר, בס היוחסין ב' עליו (דפוס קהלקא דף קנ"ח) והבול שצבולס, והוא ר' חציהס צד יחחק הנקרא ח"צ חותן הרצ"ד (ר' חציהס צן דוד) השני ונולד צמונטפליר כדצרי שלטלת. ונהב נשיחת רצנתו צעיר נצונח וצה הטיו לרחות החכם לונק (לייטשריפט הכ"ל דף 307 צחצר שיער וכו' צלי ססק נהב שדרות צנצונח וע"ס צחריכות, והרצ"ד חתנו וזכר לקמן ועי' מ"ס צענין זה צמחח לח"ה צחולרות ר' צחיו חס החרכה.

שם ר' מאיר בריצחק מפראנקאטלייש וכן מחיר צעל ס"הק שחצר ספר העור וכו' כ' תמא"צ צס" כפחיר וסרה (סרק ב') ע"י היגיר החכם כרמולי צחריענט 1842 דף 705, והרב חיר"א כ' שחצר ב"כ ספסל המק"ה והנה צה המקום מחיר הרב חיר"א כ"י וסן צענדן ספר העור וכו' צענין קורח חסצו תרלה כי הוא הסתויה לרצנו המחירי

הפתוחה ונגללה לעיניך עי' לעיל מ"ט בסוף תולדות הרב כי נחנים תסמו להחכם כרמלי והאמת
התו והמה קנאים.

שם, ר' נתן דמרנקאמליישי, הרב צעל התרומות מזכירו לשבח הרב פעמים כמו צעור
ז' סי' ז' שער כ"ח סי' ד' ה', שער כ"ז סי' ס"ד ס"ה ושער ז' סי' ד' כתב
שר' נתן כ' חליו שו"ת ור' נתן דידן הוא חזי חזיו של הרב כו"ס (עי' ספר כ"ט) ועמ"ל
לרכין לחזו להביא צם' כו"ס קטועל ב' וצעל העור (חזיו של) זקני הרב ר' נתן צר הרב
ר' מאיר כל זה לקחתי מזכרי החכם כרמלי צארינו הנ"ל ועיוותי צם' התרומות בכל המקומות
המזוינים וצם' כו"ס ומלחתי הכל על נכון.

שם, ר' יוסף אבן צדיק, הוא ר' יוסף בן לויק שמזכירו הרמז"ס אשר חצר ס' עולם קטן
נדפס כעת עי' ידידי החכם ועלינעק דרשן צעיר לייסוב.

שם, ואזהרות בקצת מועדות במנין המצות, נדפסו הרב פעמים והיא מלכת מחשבת
מעשה נוקס צסמוקים מקולעים ונראה צזלרות המעמד לחומרן חבב השצועות צס
הרב התצ"ן ח"ח סי' ע"ז מזכירו עם הזהירות וצס' אשר מונה לפני הוא דפוס ח"ד עם
פי' ר' משה מעוטי (צצת תנ"י).

שם, ונפטר הרב אלפסי ז"ל בשנת ד' אלפים ותתפ"ב. החכם שר"ל צצכס חמד ח"ד נד
ז"ב מעיר על מזכרה צענין יוס פטיוות הר"ף כי לנורח דפוס הר"ף צציונעט נפטר
ציוס צצת ו"ח חזיר ולנורח דרך תמים והכ"י שלו נפטר יוס שלישי עשרה ימים לחזיר ע"ש
ובס חזכי מלחתי צצחד מקוצלי די רוס סי' 171 צצחשו כתוצים חזיה צצירים וצ' סס ח"ל
נגז חרון הקודס הרב הברול רחש בולת חריאל צציו וצחק חלפסי צצוס צצת אחד ועשרים
יוס לצדס חזיר צעיר חלחניה צצת ד' חלפסי תתפ"ב לזיויה ונחקק על קצרו וכו' עכ"ל
והרב התצ"ן ח"ח תצונה ע"ז כ' צצוס ב' צצצת עשרה ימים לזרח סיון ד' חלפסי תתפ"ג
והנה לנורסחת תתפ"ן צציון החכם לנלחשו צצשערתו ח"ל סס מעתה נביה ונחמר שמת לח
צצזיר ולח צציוס חלח צציון חז ותקיים נורח דרך תמים וכו' ילי שחי' יוס שלישי צצצת
עשרה ימים לחדס סיון עכ"ל חכס עדיף מנזיה, חך עתה נשאר לזו עוד מצובה אחת צצפרט
הצנה כי לפי צציו המזכירי הי' ד' חלפסי תתפ"ג חז מערצ עוד הפעם כל הענין כי קציעת
צצת תתפ"ג הי' צח"ח חזיר הי' צצצת ולח יורכ לזיות צצוס אחד מיהמים המכרים
חך חס נחליק ב' כ' החדס תחת חזיר סיון והי' ר"ח צצוס ח' ח"כ יוס כ"ח הוא צצצת
והסס הוא יודע.

שם, וישב על כסא בסימן של אותו שנה, הכוונה ח"ח שנה יצצעל כסאו וי"ח שנה הי'
כסהנחילו כסאו לח חורשו ותתחל כי כן הוא.

שם, וחתנו הרעלו בחכמתו וכו' הרא"ב ז"ל, הוא הראצ"ד צעל הסגות.

שם, הרב ר' משולם מברדש, הוא צעל ס' הסלמה וצזה כיון החכם נוק להכרזות שציער שר'
משולם הוא צצו של ר' משה צר יהודה (עי' לייטצריפט הנ"ל).

שם, הרב ר' שלמה בר אברהם מן ההר, הוא אשר קנא לרמז"ס צצצור ספרו כידוע
מחגרות הרמז"ס:

שם, הרב הברול רבי יצחק בן מרון חלוי, זה ר' מרון הלוי כ' החכם כרמלי (סס צצרינו)
שהרב הראצ"ד מזכירו צם' האשכל כנודע מם' כל צו פקד ד'. וצס זה ר"י חכרס וצצו"ת
הראצ"ד צם' התרומות שער ר"ח סי' ו'.

שם, ונכדו הרב הברול רבי משה וכו' לפי דעת החכם כרמלי קחי מלת נכדו על הרב ר'
מרון ולח על ר' יצחק כי ר' יצחק הלך עריו ורזיתו לפי דעתי מם' היוחסין שכ
סס דף קכ"ט ע"ז ור' משה צר יוסף זן מרון (ור' לוי) [הלוי] צן חזיר של ר' יצחק
והמלות צן חזירומרות שצכדו קחי על ר' מרון והצבה צצציו יוחסין עשה החכם המכר
והאמת התו.

שם ר' יוסף בן מרון חלוי וזכר צצפר התרומות שער מ"ח סי' ז' ותצצה שלו ועליו כ'
הראצ"ד דיון זה צח לצינו צציריו וחמשה סני היו צצהיה דיונה של ר' יוסף
צן מרון הלוי ז"ל. והנה חזכור עוד הפעם כי כל זה מתפסחת דערינקלעטש ומרוקהכל לקחתי
מדצני החכם כרמלי, והנה זה ר' משה המכר חלוי הוא אשר נכרהו הרב ר' חסדאי קטנקר
צספרו חזר הי' צצס ר' משה הלוי ע"ש.

שם, שמענו שמע ה"ה ר' יונה, ופה העיר הרב ר"ח פחלחגי כי מזה רחוי' שר' יונה לח
הי' צצו ומ"ס הרב שער המלך (צצלכות לולצ דף ל' דפוס צציו) שמתל צציעת המזויני

תקוני משניות

למס' ע"ז מכ"ש ח"ל ע"כ נראה למורי הר' יונה דאפי' וכו' חולו הוא ד' יונה אחד
או שהוא ע"ס כי לו הי' לו דני ששמו כן הי' מוכירו כהו שמזכיר את דני ר' חיים ועי'
לעיל מ"ס בתולדות הדג.

שם, רבי יצחק בר אברהם נרבוני הוא זנו של הראז"ז.

שם, אשר השה חסרו עלינו בנועם תשובותיו, מה יצטור דני הכז חיד"ח כמה שאמר
 שהי' חזק לט"ז חזק חזק נתועל מתסוגותיו והתחמה שמזיח ראי' שהרין לו תסוגות
 מאר"ת רט"ז חזק חזק ובלחן חז"ח נחלה חזרה פעמים וכל לזד חזרו שכתב חזק גם מזכירו פעם
 אחת במשנה סי' (ח' רמ"ט) לחכם אחר חז"ל כזי שאלני מהרז החכם מנחם דר שלמה ע"ס.
 נשאר לי עוד להסיר על נוסחת המאמר הזהכירי החכמים הקדומים לו זאת לא יקראם
 משמט למען דעת על מי כיוון. גדולי המחזרים כונתו על הרמז"ס גדולי הסופרים
 הוא סי' ק, אחריו הרזים צעלי חז"ל, גדולי המהרי"ם אר"ז גדולי הסופרים
 הראשונים, גדולי הדורות השנים.

תקוני משניות

תקונים הערות והגהות לפי משניות

. 4" D

בפרק ראשון מדר הרצ המשניות כמו שהם מדורות לשנינו בספרי משניות במדורים ומחזורים ואין חלוק ציניהם. חזל נשאר פרקים מדר אחר לו וחנני האחתי במדר שלנו.

פ"א משנה י"ח ב' הכר שהיה זה ר"ג בנו של רבנו הקדוש ולכן כן הוא כחשג העיר צדקה
הכר ר"ח פחלחני בהבאתו לזה יתכן שכני יואמר צמחנה דבר חסם נכדו שהיה דבר רחוק
ע"ס שהלריך צדקה ומה המקום לבנות מ"ס על זה הכר ר"ק עדין רח"ל דע כי ב' רש"ב
ועלשם רצן במלחלה הס' וז' חסם הוא צנו של רבנו הקדוש ועוד י"ר שמעון צנו של
רבנו הקדוש ואחריו לא חלניו שקדקד רצן וכן נלע"ד שכל טעות צ"ס אגשירי שקדקד
של הרמז"ס ז"ל אשר עשה צדקמות פירושו למשנה וכן ז"ל סם יבורה הנשיא רצן רצן שמעון
צן רצן במלחלה וכו' וגם צדקמות הרמז"ס לחזורי הגדול משנה תורה נפל טעות צדקס
אחר צדקו הקדושים וכן ז"ל סם נמלא מרז אחי עד מרע"ה מ' דורות רנ"א חיש וחלו הן
ורבנו הקדוש מרזן שמעון חזיו ורצן במלחלה חזיו (וכו ר"ב דיננה) ורצן במלחלה
מרזן שמעון חזיו (וכו הכהן רע"ה) ורצן שמעון מ"ב חזיו ור"ב חזקן מרזן שמעון חזיו
ורצן שמעון מהלל חזיו וכו' וזה תמלא חזון תשלום אלהינו חשם סם מרזן עכ"ל.

פ"נ מי"ג.

ברך י"מ ע"ב שורה ט"ז, נמ"ש דדין המסורת חזקתה היה עוד השעם דצדו הנאמרים
 סס לתקן הנדפוסים ולהעמיד צון הפרקים ליוני המסוקים היה מרתם צה"ך וקלת
 הצור לדבריו המסוקים "ומסורת הוא חללי מלסון מסבה וכוהו צעלי המסורה נרסיס כח לזכור
 הצדדים הארים שמקורות [כמו] שכל מקומות שנחלו דגשיו החזיות במקורות צט"ח ורזיות
 שחזרו צדקין של כמנהג ויהי מלת הספיו החזור צסדר ואלה שמות (שמות ב') וצמלות
 מקדש החזרה צסדר ויהי שכל (סס ט"ו א") וצמלת משנה (עניני) [ענין] החזור שמשון
 (ספטיס ט"כ כח) ר"ב על החזיות שחזו צדקין של כמנהג לזל מנחל צמורה חסר לפני
 ח"ל המ"ס שמות ב' וצמורה ב' חלני דגשיו ורסין מחסלסין ורסין הספיו, מקדש ה'
 מצי עיני וצעל ח"ת פ' מחסלסין כי צשלת מלות הללו הי' רחוי להיות חרות סנייה
 רפה והסלסיות דגרסה ויהסך הדגד וצאה הסנייה דגרסה והסלסיות רפה עכ"ל וכן מלחזו
 חסס ו צב מקומות ח' חסרי הכבד חסר מלחל חספרו (צילס קכ"ה ב') צ' חספרו קבצר
 פסוח (רומה א') ה' הציב ככליות חללי חספרו (צוכה ב') וצעה סימן צמורה ב' צד
 מקדש ח"ת ח' גס על הסיון לזל מנחל לפני וכן וידע חלל ח' וסקלני צמחזיו קדק

וידע (חית ל"ח ר') ז' בחליטע וזח נח חלי וידע כי ים נחש ציטרחל (מ"ח ה' ה')
 ב' השלם חלי וידע (חית כ"ח ו"ט) וסומן לנעל המסורה מתקליה דחליטע שלם
 [נמלא במס"ק וצמח"ב (צמלכוס ה' ח') חלל צמידי לשון מתקלף דנציה ה שלים] וכן
 לשון שירים או שיריך ד' חסרים (ד' המצורה) [ו"ד הראשונה] ח' הסר מעלי המון שיריך
 (עמוס ה' כ"ב) ז' צמחה וצמרים וצחוף וצמור (רחשי ל"ח כ"ו) ב' יסדו נגדך (משלי
 ד' כ"ה) ד' ושר צמרים דע לז רע (סס סס כ') וסומן דע די תוסף מתקצול צי שח
 [לח נחלא לפני] וכן חלחי תלת חלעיל חלחי סס (רחשי ט' כ"ו) חלחי כסף (שמות כ')
 כ"ג) חלחי קדס (דברים ל"ג כ"ז) וסומן דכספא ממקידמין. וכן ד' פסוקים כל אחד נן
 ז' תיבות וכל תיבה צת ד' תיבות ח' וזחי כמעט נטוי רגלי כאין ססכו חשוי (תהלים
 פ"ג ז') ז' חויל ציוס יודע כעסר וכוסה קלון ערוס (משלי י"ג י"ו) ב' חויל ינאל מוסר
 חצור וסמר תכחת יערס (סס ט"ו ה') ד' מרדק לכסך וכוזר לזכז וצוחן לצות ה' (סס י"ז
 ג') וחמר צעל המסורה ד' חמדין מן זי"ן שרציתין דד' טרפין וסומן חנח צקליל . . .
 צרית וכן הרבה וכו' [בס זה מלחתי צהלים וצמחלי חלל צלשון מטורה ומה, ד' פסוקין מן
 ז' מלין מן ד' חדין, ומה רחיה כי המסורה הנדפסה לפנינו חגיגה שלמה ותמה ומה"ס
 החכם נח"צ והרבה כמורה וכו' רק קלת כפי אשר צלחת חז ציד המגיה יפקה צן חיים
 ומלא עוד הרבה מה רחל ה' מן המסורה הנדפסה ומה חו"ע ח"ה
 כי ירחיז הסס בצולי חקח מועד להרחיז הדבור צעיון זה]:

פ"ה מכ"ג.

וכן יש גורמין באן שמואל הקטן, פחזיס בלצור דצרים צברסות המשניות וכל ימי נאטערתו
 ולא ה' ציכלה להצין מה זה שמוציון המסרשים צהרס כ"י אשר היו לנגד עיני
 שהמנהג הוא היה חומר צן חמס שמואל הקטן חמרה והרבה חין גורמין חותה כלל עד אשר צלחתי
 חל' עיר פלחמה חל חורר ספרי די רוסו ונדקתי כל הקוצנים אשר צו כתוצים ספרי חצות
 עס פירושיהן המסורים מתחזרים טונים וצליירוף דצרי הרב אשר צדור מללו ומוליה הכל כשמש צלחרים,
 וכמו צן מ"ס תמיד צסוף הפרק הזה שחמרו המפרשים צכלח נהוססה הניח ר' נתן חומר
 וכדומה וכו' על חמס מתקורה מה שחלחתי צזה לנחר הדנר להיות מורין ומהו וצתלסל בס
 חקירה, צנידן רס"י על ספרי חצות חס הוא ממנו חו לא ורחא זה אשר מלחתי וחסר לקעתי
 חחת הכה וחחת הכה וסיו לחחדים צידי, חך לא חלחין כי קלר יחלע רק חלחמה על הדברים,
 חפסתי חחר זה הענין ולעסק זה שחתי לנגד עיני יוחר חלחרים קוצנים וצכולס מלחתי
 דצרי המפרשים מוחת ההוספה וצנידן שמואל הקטן שהח חמר צן חמס מלחתי צקצן 767
 (הוא חמור) חחר משנת יהודה צן תינוחעס היה"ר משנת שמואל הקטן חומר צנסול חוירן
 וכו' וסמך לו הוא ה' חומר צן חמס וסמך לו הצדיותא תניח ר' נתן חומר הלומד מן
 הקטנים כחורל ענינים קרות וסותה וין וכו' וכו' תניח ר"י הנשיא חומר עז פנים וכו' ר"ח
 חומר חמור וכו' וכו' וכו' כן צהרס קוצנים וצחמת כנראה מכל ס' המסנה לרמז"ס כחצו
 יד וכו' צנדסס צס"ס שלנו לא נוול ס' על משנת הוא ה' חומר וזה רחי שלח חומר צנוסס
 סלפניו צן צנוסס סלו ה' משנת שמואל הקטן למעלה צס"ד ח"כ לא שירי כלח חחר יהודה
 צן תיחא הוא ה' חומר כי הוא ה' צעל המחמר וכן צהרס קוצנים כמו צקצן 984 הוא
 ס' משניות לרמז"ס עס פנים המסנה וסס מסוים סרק ה' צמסנת יהודה צן תיחא עס היה"ר
 ולא יוחר, וזה יוצרר ב"ב טעס להיה"ר שסקה על כל המפרשים להעמידו על נכון חלל
 לרעתי חלחר הוא סוף המסכתא הוא כעין סיוס לטור כנהור ופי' הרמז"ס מסוים צצורק
 מרה צתלמידים ומה שנדסס צס"ס צלנו קרצו לזה המחמר טעס להתחלת סרק ו' צמלת' סנו
 חכמים חיוו מרמז"ס וסס כל הפ' סל ס"ו חיוו ממנו רק להמוחם לרס"י וכו' שחלחתי
 הרבס צזה הרב צעל צ"ס הביחור מב"ח ס' נ"ד ס' ג על מה שנחלא סס הטעס על סיוס
 הפקקי' צחלחמ רחצ"ע (ע' צבחרת ר"ס צלליון) ולצד מה כי חין חחר מן הראשונים כחצו
 על סרק ו' סיור' צצח לא ה' צנוסס המסניות רק צמחוריוס סומעטו יולו זה הפירוש כי
 שצחות צין פסח לעלרת ויס ל' צזה חריכות דצרים ויעלה יוחר מב' ידות נייר לציון כל
 קצן ומכל הפירושים אשר מלחתי סס צעיון סדור חלה הפקקים ועל חיה דרך שחצצור
 המדפוסים ועסו זה הקלקול והדפוס ס' הרמז"ס על סרק ו' אשר לא עלה על צנו מעולס וכו'
 כן קלקלו והדפוס ס' רס"י על ספרי חצות סקסה ב"ב להחיוס שמועטו יולו זה הפירוש כי
 הוא רחוק מנוסחתו ומדרכי צשאר פירוטיו כרחוק מורח ממערב ולכל זה חסום לי מקוס
 להוליה לחור קוטערס מוחר לצחר כל זה חלחכות וכו' חלחתי עליו רק חלצע קעטה, מלחתי
 צין הקוצנים המכרים ס' חרין על ס"א וחמנו נעשה קינור וכו' אשר נדסס צסס רס"י חז

תקוני משניות

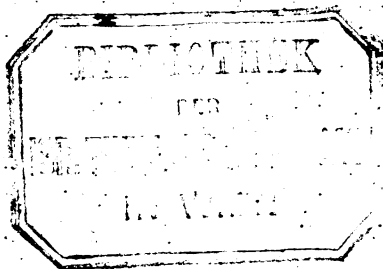
הקנקול צה להמדפיסים צאשר הלכו אחר כותבי הקצן ולא חקרו אחר האמת ולקחו מאשר צה צידם ונתנוהו תחת המכש ומא שהוא נדפס ונתפסט צעולם קדוש יאמר לו אף חס אלהים מעידיו עליו שאלא מעט סקר חין עדותם מקבלת ובהם על זה ספי' המכר כתיב "סו' מרצנו שלמה" וכן אמלא כמעט יותר מעשרים כ"י ודרך הכותבים הי' צימים ההם להלין וכתצו וסונו לסעמים שמות המחברים ע"ד הללה ד"מ אמלא על פיוט הקדמות לטענות "נסות לר' נהורא" וכוונתי על מחברו ר' מאיר ש"ן וכומו על אזהרות של רצנו חלי' כתצו צפתם "אזהרות דחלי' זכור לטוב" וכומו כן עשו צודאיו צה המסרש צאשר נקרא ש ל מ ה יהרי צקצן 964 כ' על מנחו "מס' אצות שלמה לרשתי ז"ל מאחר הגולה" ואם צחולי הי' נמלא סו' לרש"י על אצות צאשר הטור מזכירו צה"ש חול זה אשר לפנינו חינונו כי על ס"ר צודאיו לא כתצ והרצ ר' יאחק צר שלמה צס' לאצות כ"י קצן 4116 כתצ צפירוש, רש"י ורמ"צס לח סו' סרק ר' אף כאשר אמרתי כן הוא ועוד רחיה לרצנו' כי כן עשו הכותבים ידוע כי די רוס' כי צערך רש"י שחצר סור על יחוד חלחי וישנו צדור ובהם חוכני רחיותיו ובהו הסור הגדפס לפני הכתר מלכות ובהו לרש"ג והכותב כ' עליו לר' ש ל מ ה יהוה עשה עמנו רש"י וזה המסרש ר' שלמה הוה מאטחליוה ורי' נקרא ר' שלמה צר אצרהס וחי צצרת וצאטחליוה ויש לי עליו רחיות צבורות וכאן המקום לר' לי להאריך ודי צה צמא.

ס'ו מ"ב ר' יהושע בו לוי הרצ ר"ח סחלני האריך צצקיות נפלא צענין ר' יהושע זה תלמיד ר"י למה הוצרכ צמשה וצאשר כאן חין המקום להאריך אשמור הדצד לשום אחרו צאכירות צס' עולת תמיד אשר כעת תחת המכש וילא מדי חודש צחדשו לאור. אף צאשר יש עיד מקום סוניה אעתוק קלת מהתחלתו (כי הוא מאריך מאד וכו' ע"ז יותר מא' דפיס שלמים) ח"ל הנה ת"ס ר' המחצר ז"ל דר"י ו' לוי הי' מיציצוהו של רצוי יוחנן כנראה שהיה תלמידו, וכצר ציאור רצנו המחצר (מעלה צסדר מנין שמות התנאים הנזכרים צמשה צחות ק"ז דאף לרצ"ל החכר צצרייתא דר"מ צמס' אצות דהוי כמשה עכ"ז הוא אמורא מתלמידי רצוי יוחנן כמו שותצד לטכר והיינו ת"ס כאן ר' המחצר ז"ל דר"ז"ל הי' מיציצוהו של רצוי יוחנן וכומו כן מלאחי כתצ עוד להרצ ס' כריותות צימות עולם צספ"ס צ"כ להדיא דרצ"ל מתלמידי רצוי יוחנן וכת"ס רצנו וע"ס וכו' מהר"ס צחדוסי אגסי הסס אשר סציו המרדכי צסור סרק קמא דיצמות אור צ' דרצ"ל תלמיד ר"י וע"ס ולכאורה הכי נראה מסובית הס"ס צד"ה דח"י ע"צ צציתא ד"ס ע"צ צצמנחות דל"ה ע"א ר"י ורצ"ל אמרי ומדקדים הס"ס לר"י לרצ"ל ס"מ דהיה גדול ממנו ואמנם כד דיוקנין ספיר נראה דהא דרצ"ל יהו' תלמיד לר"י ליתא ואדרבה נהסרך הוא וכומו סיס להוכיח ממ"ס צסרק ללצ הגזול דל"צ ע"א חר"י אמר רצ"ל נוטל הצימות ססור דס"מ ואדרבה ר"י תלמיד רצ"ל הוא וכו' להדיא הרצ ס' יוחסין צחות יו"ד צסס הרמ"ס צס"ק דביטין דר"י תלמיד דרצ"ל וכן הכריע הרצ מוהר"ש ז"ל צססר וצין שמועה כלל רמ"ד וכו' וכו' והאריך סס מאד וכאשר אמרתי אדפוס דצרי צמקום אחר כי רחויס נבלותם כי הראה צה צקיות נפלא ונריוח עי"ז הרצ וכעת די צחות הערה.

כאשר הושמו העלים האחרונים תחת המכש בא לנגד עיני תולדות ר"ז הלוי מהחכם הנפלא מהר"י רייפמאן ומיד ראיתי כי לא הי' נגד עיניו פתיחת הרב המאירי ולו ראה אותה דברים רבים הותרו לו וגם אנכי לו ראיתי תולדתו הי' לי לעזר רב אך אשמור הדבר לזמן אחר

Anmerkung für den Buchbinder.

Das Werkchen ist in halben Bogen gedruckt und ist in folgender Ordnung

A

000013912

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

K
K
2^a